วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์
Jayaphruekpirom Journal

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)
Vol.8 No.2 (May - August 2026)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Jaraphruekpirom Journal

Humanities and Social Sciences

Nakhonratchasima Rajabhat University

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

Vol. 8 No. 2 (May – August 2026)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์

Jayaphruekpirom Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม–สิงหาคม 2569)

Vol. 8 No. 2 (May–August 2026)

วัตถุประสงค์

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำหรับคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงอันก่อเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สำนักงานวารสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทร. 044 009009 ต่อ 3602, 3621 โทรสาร. 044 256103
อีเมล: jppj@nrru.ac.th

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวดี วิวิธคุณากร	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์	วิทยาลัยนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ เวชกามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธิญาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร จันท์เทวนุมาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุธยา สืบเทพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมวดี ล้ำเลิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทองไมย์ เทพราม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เจ้าหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ

นางสาวชลินทรา วราภัทรา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
นางสาวนิดา เจริญทนัง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review)

รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์	วิทยาลัยนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วระเดช ภาวัตเวคิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์วีณา วีสเพ็ญ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวัฒน์ บัวทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภธัช ศรีวิพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอสันต์ ฤทธิขันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสฐียร ทั่งทองมะดัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (นครราชสีมา)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ชูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จนัญญา งามเนตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัย วรรณอุดร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หลี่ เหรินเหลียง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กีรติ ธนะไชย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติพงษ์ สุวรรณสน	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ดร.ธนพล เอกพจน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.จิณณพัต โรจนวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ดร.กฤต โสดาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี หลินภู	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสาร ศรีพงษ์เพลิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.ณัฐพล โยธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรสิริ วิมลธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา คำผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ พงศ์กิจวิทูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กนิษฐา พุทธเสถียร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรกุล เชวงกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สถิต จำเริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.บัญญัติ อนนจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.วิกานดา ชัยรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยวรรณ มณีวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทบรรณาธิการ

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ Jaraphruekpirom ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2569 วารสารฉบับนี้ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการหลากหลายสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, วิทยาลัยนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ให้ความสนใจส่งบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษามาตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวน 20 บทความ โดยบทความส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัยมีกระบวนการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบมีการวิเคราะห์และทดลองใช้แนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาองค์การ จำนวน 18 เรื่อง ได้แก่ ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6, ประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงต่อการตระหนักรู้ของผู้บริโภค กรณีศึกษาแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย, ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ, ผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว,

มาตรการควบคุมการออกใบอนุญาตการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง, การจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน: จากวิกฤตการณ์ชายแดนสู่การรับมือภัยคุกคามข้ามชาติ, แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์, อิทธิพลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8, การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2, การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทย: ศึกษาจากงานวิจัย (พ.ศ. 2561–2567), Enhancing Students' Communication Skills through AI-Assisted Role-Play Using ChatGPT in an English for Hospitality Business Course: A Case Study, การพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา, ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีจิตบริการของพนักงานนวด, แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์, The Development of a Learning Package on the Tradition of Korat Candle Casting to Promote Tourism through Multimedia and Websites, การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี

นอกจากนี้แล้วยังมีบทความวิชาการที่เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการ ในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์วิจารย์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการนั้น ๆ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน: จากวิกฤตการณ์ชายแดนสู่การรับมือภัยคุกคามข้ามชาติ, จิตวิทยาเชิงบวกกับการพัฒนากริท: กลยุทธ์และการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความสนใจและให้ความไว้วางใจนำบทความที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาการศึกษา มาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทความต่อผู้เขียนซึ่งทำให้ผู้อ่านได้อ่านบทความที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากบทความต่าง ๆ ในวารสารฉบับนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล)
บรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์

สารบัญ

ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ปภิณวิช พันทิวรากุล และประยุทธ ไทยธานี 1

ประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง ต่อการตระหนักรู้ของผู้บริโภค กรณีศึกษาแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย
ภัควรินทร์ นพสุทธิรัศมิ์ และปฐมา สตะเวทิน 13

ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ
ภาณุพงศ์ แสนดี และประยุทธ ไทยธานี 31

ผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
วัชรวุฒิ ม่วงกลาง และประยุทธ ไทยธานี 45

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
สุรศักดิ์ มั่นยืน, วันชัย สุขตาม และชัย สมรภูมิ 61

มาตรการควบคุมการออกใบอนุญาตการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
บัญชา วิทยอนันต์, สุนันทา ตอบไธสง 73

การจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน: จากวิกฤตการณ์ชายแดนสู่การรับมือภัยคุกคามข้ามชาติ
สุปรีชา หิรัญบูรณะ 85

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์
ปณิชา สังข์น้อย, อภิชาติ แสงอัมพร และกิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา 95

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์
เกียรติศักดิ์ ยี่เข่ง, ภูริส ภูมิประเทศ และตรีชฎา สุขเกษม 109

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8
อภิชญา ทวิวัฒนกุล และปฐมา สตะเวทิน 127

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
สุริยา น้อยสุวรรณ์ และกาญจนา บุญส่ง 143

การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทย: ศึกษาจากงานวิจัย (พ.ศ. 2561–2567)
ธนัช ถิ่นวัฒนากูล และสุชิฏฐา วิริยะไกรกุล 159

Enhancing Students' Communication Skills through AI-Assisted Role-Play Using ChatGPT in an English for Hospitality Business Course: A Case Study
ANAWIN KHLAKHEANG 177

การพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา
ประภัสสร ชโลธร, กนกกร เมตตาจิต, จิรศักดิ์ วิพัฒน์โสภากร, กิติกร ทิพนัด, สิรินาถ จงกลกลาง 191

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีจิตบริการของพนักงานนวด
ผ่องพรรณ อินต๊ะแก้ว, ประยุทธ ไทยธานี 205

แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
ชฎาภรณ์ เหลือถนอม, ภูริส ภูมิประเทศ และกิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา 221

จิตวิทยาเชิงบวกกับการพัฒนากริท: กลยุทธ์และการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน
กนกกร เมตตาจิต 235

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์
อริสรา เมฆเงิน, กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา และภูริส ภูมิประเทศ 249

The Development of a Learning Package on the Tradition of Korat Candle Casting to Promote Tourism through Multimedia and Websites

PATUMVADEE LUMLERT AND SUNSANEE MANEECHOT **269**

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี

นพรัตน์ พวงสังวาลย์, เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล และนิภา เพชรสม **279**

ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Effects of Self-Directed Learning Program on Career Maturity of Secondary Education Grade 12 Students

ปภิณวิช พันทิวรากุล และ ประยุทธ ไทยธานี
PAPHINWICH PHUNTIWARAKUL AND PRAYUT THAITHANI
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: November 14, 2025
Revised: December 9, 2025
Accepted: December 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในระยะก่อนและหลังการทดลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพ หลังการทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำสวยวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้อง รวม 58 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มและนักเรียนยินดีเข้าร่วมการวิจัย คือ ห้อง 6/1 จำนวน 27 คน ห้อง 6/2 จำนวน 31 คน จากนั้นจับฉลากได้ห้อง 6/1 เป็นกลุ่มกลุ่มทดลอง และห้อง 6/2 เป็นกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 ครั้ง และแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = .81 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ ทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองในระยะหลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง, วุฒิภาวะทางอาชีพ, นักเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to compare the career maturity of the experimental group before and after the experiment, and (2) to compare the career maturity after the experiment between the experimental and control groups. The sample group in this study consists of

Secondary Education Grade 6 Students from schools under the Namsuaywittaya school Educational Coordination Center, under The Secondary Educational Service Area office Nongkhai, during the Semester 1 of the academic year 2025, consisted of 2 classes with a total of 58 students. The sample was selected through cluster sampling, and all students voluntarily agreed to participate in the research. The number of students in each class was as follows. Class 6/1 consisted of 27 students and Class 6/2 consisted of 31 students. A lottery was then conducted, and Class 6/1 was assigned as the experimental group, while Class 6/2 was assigned as the control group. The research instruments include a self-directed learning program, which comprises 10 sessions. Additionally, The Career Maturity questionnaire was used to measure the outcomes. Data were analyzed using t-tests. The reliability coefficient of the questionnaire for the entire instrument was .810

The results revealed that: (1) After the experiment, the students in the experimental group had significantly higher career maturity scores than before the experiment at the .01 level of statistical significance, and (2) After the experiment, the students in the experimental group had significantly higher career maturity scores than those in the control group at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Self-Directed Learning Program, Career Maturity, Secondary Education Students

บทนำ

บุคคลจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ จำเป็นต้องมีความเข้าใจตนเองและมีวุฒิภาวะทางอาชีพที่เหมาะสม การเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิต วุฒิภาวะทางอาชีพ (Career Maturity) หมายถึงกระบวนการพัฒนาทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม (นฤมล ตั้งประพฤติดี, 2553) ซึ่งไม่เพียงเกี่ยวข้องกับทักษะเฉพาะด้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการคิดอย่างรอบคอบ การกำหนดเป้าหมาย และการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยสำคัญในการเตรียมตัวสู่โลกการทำงาน แต่หลายคนยังขาดความรู้จักตนเอง ขาดข้อมูล และได้รับอิทธิพลจากครอบครัวหรือสังคมมากเกินไป ทำให้การตัดสินใจเลือกอาชีพอาจคลาดเคลื่อนจากความสนใจหรือศักยภาพที่แท้จริง การพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพจึงควรมุ่งเน้นทั้งด้านทัศนคติ การตัดสินใจ และการวางแผนอาชีพอย่างมีระบบ (ลออ สมใจ, 2556) โดยเฉพาะในยุคที่เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความยืดหยุ่นด้านความคิดและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็น สำหรับบริบทของโรงเรียนน้ำสวยวิทยา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู พบว่านักเรียนส่วนหนึ่งยังขาดความสามารถในการประเมินศักยภาพของตนเอง ขาดทักษะการวางแผนอนาคต และต้องการข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับความสนใจและความถนัด แม้ว่าจะมีการดำเนินกิจกรรมแนะแนวอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมลักษณะให้ข้อมูลทั่วไปและยังไม่ตอบโจทย์ด้านการพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ โรงเรียนยังไม่มีข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นระบบเกี่ยวกับระดับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียน จึงต้องอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพจากครูและผู้บริหารประกอบการวิเคราะห์สภาพปัญหา (วิสิทธิ์ คำพูล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 19 มิถุนายน 2568) จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการเลือกอาชีพ โดยหนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพคือ การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย ค้นหาความรู้ และประเมินผลด้วยตนเอง (Lent & Brown, 2013) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบนำตนเองยัง

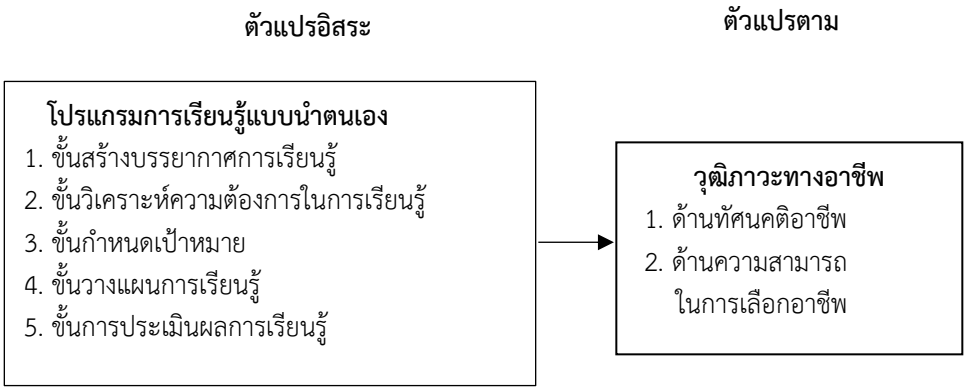
ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความมั่นใจในการเลือกอาชีพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานได้ดียิ่งขึ้น (Knowles, 1975) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (สิริวิชญ์ กมลทิพย์, 2564) การเรียนรู้แบบนำตนเองประกอบด้วย 2 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติของกระบวนการ ที่ผู้เรียนวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการเรียนรู้ และมิติของการนำตนเอง ที่สะท้อนความพร้อมและเจตคติในการรับผิดชอบต่อการเรียน (สุชานันท์ สิงหรา ณ อยุธยา, 2560) รูปแบบการสอนที่ดีจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดริเริ่ม ตั้งเป้าหมาย และวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ธนากร แสงกุดเลาะ, 2560) โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อ รูปแบบ และสถานที่เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและที่ปรึกษา ช่วยให้นักเรียนสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ (สุธาสินี สัตย์เจริญ, 2561)

ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในศักยภาพของตน กำหนดเป้าหมายอาชีพได้ชัดเจน ตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสม ลดความสับสนและการเลือกอาชีพที่ไม่ตรงตัว และนำไปสู่ความมั่นคงทางอาชีพในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองระยะ ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนหลังการทดลอง ที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยชนิดสองกลุ่มวัด ก่อนและหลังการทดลอง (Control Group Pretest-Posttest Design)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำสวยวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 80 คน คือ ห้อง 6/1 จำนวน 27 คน ห้อง 6/2 จำนวน 31คน ห้อง 6/3 จำนวน 22 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนห้อง 6/1 จำนวน 27 คนเป็นกลุ่มทดลองและนักเรียนห้อง 6/2 จำนวน 31 คน เป็นกลุ่มควบคุมซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง สร้างโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบนำตนเองของ Knowles (1975) ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นกำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 4 ขั้นวางแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ นำโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำ นำโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนน้ำสวยวิทยา ห้อง 6/3 จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณาความยากง่ายของลำดับขั้นตอน การใช้ภาษา เวลา และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการทำกิจกรรม ผลคือเพิ่มระยะเวลาการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 แบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ ผู้วิจัยได้ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะทางอาชีพ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ สร้างแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะตามกรอบแนวความคิดวุฒิภาวะทางอาชีพ โดยแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมิน (Rating scale) มี 5ระดับจาก 1ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ด้าน คือ ทัศนคติอาชีพ และความสามารถในการเลือกอาชีพ ด้าน ๆ ละ 15 ข้อ รวม 30 ข้อ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ รวมทั้งหมด 30 ข้อ โดยนำแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอนคล้องระหว่างข้อคำถามและเหมาะสมทางด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Object:IOC) ของแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ ค่า (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.67 ทุกข้อ นำแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) เก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนน้ำสวยวิทยา ห้อง 6/3 จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงวุฒิภาวะทางอาชีพ คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม และคุณภาพแบบสอบถามรายข้อ เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total correlation) พบว่า ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .36 ถึง .63 วิเคราะห์ ความน่าเชื่อมั่น ของแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ โดยการหาสัมประสิทธิแอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่า ความเชื่อมั่นของแบบประเมินเท่ากับ .810

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยได้ให้ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามวุฒิภาวะทางอาชีพ เพื่อเก็บข้อมูลก่อนทดลอง (Pre-test) กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบไว้รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ได้แก่ การสร้างบรรยายกาศการเรียนรู้ การวิเคราะห์การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพทั้ง 2

ด้าน คือ 1) ด้านทัศนคติอาชีพ 2) ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับกิจกรรมใดเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลหลังทดลอง (Post-test) โดยใช้แบบสอบถามเดิมกับทั้งสองกลุ่มเพื่อนำข้อมูลไปเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for dependent sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1

4.3 เปรียบเทียบคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระจากกัน (t-test for independent sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 วิเคราะห์คะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

5.2 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

5.3 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลองของนักเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัย

การศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ 1) คะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง 3) ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังแสดงในตาราง 1 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 คะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลอง (n = 27) และกลุ่มควบคุม (n = 31)

วุฒิภาวะทางอาชีพ	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทดลอง		ระดับ	หลังทดลอง		ระดับ
		$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
ด้านทัศนคติอาชีพ	กลุ่มทดลอง	3.99	.81	ปานกลาง	4.61	.51	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	3.95	.74	ปานกลาง	3.98	.78	ปานกลาง
ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ	กลุ่มทดลอง	3.98	.77	ปานกลาง	4.60	.54	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	3.81	.76	ปานกลาง	3.98	.81	ปานกลาง
รวม 2 ด้าน	กลุ่มทดลอง	3.98	.77	ปานกลาง	4.60	.52	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	3.88	.75	ปานกลาง	3.98	.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.99, 3.98 และ 3.98 ตามลำดับ) ในระยะหลังการทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.61, 4.60 และ 4.60 ตามลำดับ) ส่วนนักเรียนในกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.95, 3.81 และ 3.88 ตามลำดับ) และในระยะหลังทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.98, 3.98 และ 3.98 ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลอง (n=27) ก่อนและหลังการทดลอง

วุฒิภาวะทางอาชีพ	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านทัศนคติอาชีพ	หลังทดลอง	4.61	.51	-11.25**	.000
	ก่อนทดลอง	3.99	.81		
ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ	หลังทดลอง	4.60	.54	-12.76**	.000
	ก่อนทดลอง	3.98	.77		
รวม 2 ด้าน	หลังทดลอง	4.60	.52	16.84**	.000
	ก่อนทดลอง	3.98	.77		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ระยะก่อนการทดลอง วุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวมของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99, 3.98 และ 3.98 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .81, .77 และ .77 ตามลำดับ หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.61, 4.60 และ 4.60 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .51, .54 และ .52 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง (n=27) และกลุ่มควบคุม (n=31)

วุฒิภาวะทางอาชีพ	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านทัศนคติอาชีพ	กลุ่มทดลอง	4.61	.51	18.58**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.98	.78		
ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ	กลุ่มทดลอง	4.60	.54	18.10**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.98	.81		

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพหลังการทดลองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง (n=27) และกลุ่มควบคุม (n=31) (ต่อ)

วุฒิภาวะทางอาชีพ	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
รวม 2 ด้าน	กลุ่มทดลอง	4.60	.52	27.58**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.98	.80		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า หลังการทดลองวุฒิภาวะทางอาชีพ ด้านทัศนคติอาชีพ ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ และโดยรวม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย 4.61, 4.60 และ 4.60 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .51, .54 และ .52 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย 3.98, 3.98 และ 3.98 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .78, .81 และ .82 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้งรายด้านและโดยรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning Program) สามารถพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งด้านทัศนคติอาชีพและด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความตระหนัก และทักษะที่จำเป็นต่อการวางแผนและตัดสินใจด้านอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้แบบนำตนเองเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ตั้งเป้าหมาย วิเคราะห์ตนเอง วางแผน และประเมินผลด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพและความสนใจในสายอาชีพของตนได้ชัดเจนขึ้น

1.1 ด้านทัศนคติอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning Program) สามารถพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่ออาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมในโปรแกรม เช่น ฉันคือใคร และจุดประกายอาชีพในฝัน ช่วยให้นักเรียนได้ ทบทวนความฝัน ความสนใจ และเป้าหมายในอนาคต รวมถึงการสะท้อนความคิดและคุณค่าของตนเองอย่างลึกซึ้ง กระบวนการนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเอง และมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการสำรวจและพัฒนาเส้นทางอาชีพ นอกจากนี้ การมีพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ยังช่วย สร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่น สามารถทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก ต่อการเรียนรู้และการเลือกอาชีพของตนเอง นอกจากนี้ การกำหนดเป้าหมายและการประเมินผลด้วยตนเองยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะกาญจน์ เทพบุดดี และ คณะ (2565) พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนมีความมุ่งมั่น ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย และเริ่มต้นจากความสนใจใฝ่รู้ มีวินัยและความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความรู้ ทักษะ และสมรรถนะตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Posner (1990) พบว่าการรับรู้ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การรับรู้ความสามารถและการปรับตัวของนักเรียนที่เรียนมัธยมแบบเปิด สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านทัศนคติ และลักษณะนิสัยของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหลังการทดลอง ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถทางการศึกษาในเชิงบวกและความสำเร็จทางการเรียน อีกทั้งยังสัมพันธ์กับแรงจูงใจภายในที่สูงขึ้น โดยเฉพาะความชอบความท้าทาย การมีอิสระ และการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งส่งเสริมอิสระและการวางแผนรายบุคคลควบคู่กับการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย

1.2 ด้านความสามารถในการเลือกอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning Program) ที่พัฒนาขึ้น สามารถเสริมสร้างทักษะการวางแผนและตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ในโปรแกรม เช่น การตั้งเป้าหมายทางอาชีพ ที่ช่วยให้นักเรียนกำหนดทิศทางในอนาคตอย่างชัดเจน กิจกรรมอาชีพในฝัน ที่เปิดโอกาสให้สำรวจและเปรียบเทียบข้อมูลอาชีพจริง การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มย่อย ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และ การประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้นักเรียนตระหนักถึงพัฒนาการและศักยภาพของตนเอง กระบวนการเหล่านี้ยังสร้าง แรงเสริมทางบวก (positive reinforcement) ส่งผลให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสมยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัด และคุณค่าของตนเองอย่างอิสระ ตลอดจนเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจ และประเมินผลการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับแนวทางอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสินี สัตย์เจริญ (2561) พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีคะแนนการตัดสินใจเลือกอาชีพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอย่างรอบด้าน ฝึกการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการเรียนรู้ และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความตระหนักในความสนใจ ความสามารถ และสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรัช เจริญตรีเพชร (2566) พบว่าการคิดเชิงคณิตศาสตร์ มีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการเรียนรู้ด้วยแบบนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่าก่อนการจัดการ เรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยเริ่มจากการวินิจฉัยความต้องการและตระหนักจุดแข็ง-จุดอ่อนของตนเอง นำไปสู่การกำหนดปัญหาและเป้าหมาย วางแผนแก้ปัญหา แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เรียนรู้นอกและในห้องเรียน เชื่อมโยงความรู้กับปัญหาจริง พร้อมนำเสนอ สรุป และสะท้อนคิด ส่งผลให้พัฒนาการคิด วิเคราะห์ และทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและลึกซึ้ง

2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นวิธีการหนึ่ง

ที่สามารถพัฒนาการวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองสามารถเสริมสร้างความพร้อมและความสามารถของผู้เรียนในการตัดสินใจเลือกอาชีพได้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้แบบนำตนเองเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการกำหนดเป้าหมายอาชีพด้วยตนเอง วางแผนการเรียนรู้ และประเมินผลการพัฒนาของตนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบและมีทักษะการคิด ทัศนคติที่ดีเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

จากการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนทั้งหมด 10 ครั้ง ผู้วิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองในครั้งที่ 1-2 ขั้นการสร้างบรรยายกาศการเรียนรู้ และขั้นวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ที่ยังไม่รู้จักตนเองว่าเป็นคนแบบไหน เริ่มที่จะสามารถเขียนบรรยายเกี่ยวกับตนเองได้มากขึ้น และเมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมฉันคือใคร นักเรียนรู้จักตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าในจุดแข็ง รับรู้จุดอ่อนที่ควรนำไปปรับปรุง และเข้าใจว่าตัวนักเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญของการเลือกอาชีพ ก็สามารถเข้าใจตนเองได้มากยิ่งขึ้น บรรยากาศใน การเรียนรู้ก็ดีขึ้น นักเรียนเปิดใจกับการทำกิจกรรมมากขึ้น โดยนักเรียนสามารถบอกจุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับตนเองได้ และกิจกรรมจุดประกายความฝันนักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการใฝ่ฝัน มีทัศนคติเชิงบวกต่อการมีอาชีพ และเริ่มตระหนักถึงเป้าหมายในอนาคต ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 3-4 ขั้นวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและหาเป้าหมาย โดยกิจกรรมสำรวจเส้นทางสู่ฝันช่วยให้นักเรียน เข้าใจว่าความฝันต้องมีเส้นทางและขั้นตอนและตนเองมีบทบาทในการสร้างเส้นทางนั้น และกิจกรรมความเหมาะสมกับอาชีพผลคือนักเรียนเห็นจุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนา รู้ว่าอาชีพที่เลือกเหมาะสมกับตนเองเพียงใด และต้องเตรียมอะไรเพิ่มเติมได้ชัดเจนขึ้น ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 5-7 ขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และขั้นวางแผนการเรียนรู้ นักเรียนเกิดการเชื่อมั่นในตนเอง พิจารณาการตั้งเป้าหมายทางอาชีพและการกระทำที่จะส่งผลให้ประสบความสำเร็จ กิจกรรมวางแผนชีวิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งนักเรียนรู้จักการกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมและทำได้จริง เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนวันนี้กับอาชีพในอนาคตที่อยากเป็น กิจกรรมความมั่นใจและความเป็นเจ้าของอาชีพ นักเรียนได้ฝึกการสื่อสาร กล้าแสดงออก และเกิดความเชื่อมั่นว่าอาชีพที่เลือกเป็นของตนเอง กิจกรรมการมีส่วนร่วมและการยอมรับความคิดเห็น นักเรียนได้ฝึกการฟังอย่างเข้าใจ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และมองการเลือกอาชีพจากหลายมุมมอง ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 8-9 ขั้นวางแผนการเรียนรู้ นักเรียนวางแผนเส้นทางสู่ความสำเร็จ ในกิจกรรมคุณค่าที่ฉันเลือก นักเรียนรู้ว่าอะไรคือ คุณค่าในชีวิตของตนเอง และสามารถใช้คุณค่าเหล่านี้เป็นเกณฑ์ในการเลือกอาชีพ กิจกรรมอาชีพในฝันนักเรียนเห็นภาพรวมอาชีพในฝันของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม รู้วิธีนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพอนาคต ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 10 ขั้นการประเมินผลการเรียนรู้ กิจกรรมทดลองและสะท้อน นักเรียนได้ทดลองและทบทวนอาชีพของตัวเอง เข้าใจตนเองมากขึ้น และสะท้อนว่าเส้นทางอาชีพต้องมีการเรียนรู้และปรับปรุงตลอดเวลาที่มีชัดเจน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัณณวิชญ์ ม่วงดิษฐ (2568) พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองสามารถพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมายของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้สามารถตั้งเป้าหมายที่เหมาะสมและปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาสินี สัตย์เจริญ (2561) ผลการพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีคะแนนการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้วางแผนการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้สามารถวิเคราะห์ความต้องการและเป้าหมายของตนเองได้

ชัดเจนกว่าการเรียนการสอนแบบปกติที่เน้นการรับข้อมูลจากครูและสื่อการสอนเพียงอย่างเดียว ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีผลต่อการพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองมีความก้าวหน้าทางวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเอง กำหนดเป้าหมาย วางแผน และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ในศักยภาพ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทัศนคติทางอาชีพในเชิงบวก ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการวางแผนอนาคตมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังพัฒนาความสามารถในการเลือกอาชีพ ทั้งด้านการสำรวจข้อมูล การวิเคราะห์ความเหมาะสม และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งเกิดความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการสร้างเส้นทางอาชีพของตนเอง งานวิจัยนี้จึงยืนยันว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีคะแนนการวุฒิภาวะทางอาชีพเพิ่มขึ้น ดังนั้นครูสามารถนำโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองไปเป็นแนวทางในการสอนร่วมกับวิชาอื่น ๆ ได้

1.2 ระหว่างที่ทำกิจกรรม ควรใช้คำพูดชื่นชมให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการทิจกรรม พยายามค้นหาตนเองให้รู้จักตนเองมากขึ้น และมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะคำพูดชื่นชมสามารถสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน ช่วยให้พวกเขารู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับและมีคุณค่า

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น นักเรียนระดับชั้นอื่น หรือโรงเรียนต่างพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์

2.2 งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือทักษะชีวิต เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมด้านอาชีพของนักเรียนอย่างรอบด้าน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและการสนับสนุนจากคณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และให้การสนับสนุนที่สำคัญซึ่งมีคุณค่ายิ่งในการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้ทั้งในด้านแนวคิด ทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย อันนำไปสู่ความสำเร็จของการวิจัยอย่างมีคุณภาพและภาคภูมิใจผู้วิจัยข อขอบพระคุณ ผู้ช่วย

ศาสตราจารย์ธนวัฒน์ ธิติธนานันท์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี วิสุวรรณ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อันส่งผลให้การพัฒนาเครื่องมือมีความถูกต้อง และเหมาะสมตามหลักวิชาการผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัย เพื่อนร่วมงาน และผู้นำนักศึกษาจากองค์การบริหารนักศึกษา สภานักศึกษา ที่ได้ให้ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา ที่สนับสนุนให้โอกาสทางการศึกษา และปลูกฝังคุณธรรมความดีให้กับผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบพระคุณครอบครัว สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และบุคคลใกล้ชิดทุกท่านที่ให้กำลังใจและสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณตนเองที่ใฝ่เรียนรู้ ขยัน ตั้งใจและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ธนากร แสงกุดเลาะ. (2560). *การพัฒนาเว็บฝึกอบรมด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเอง เรื่อง ระบบสารสนเทศด้านการบริหารการเงิน งานแผนงานโครงการสำหรับบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

นฤมล ตั้งประพฤติดี. (2553). *ผลของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพด้านเจตคติ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ปิยะกาญจน์ เทพบุดดี, ปริญา ปริพุฒ และสมถวิล ขันเขตต์. (2565) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตรอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5. *วารสารราชพฤกษ์ 21(2),* น.79-94

ปัณณวิชญ์ ม่วงดิษฐ. (2568). *ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

ไพรัช เจริญตรีเพชร. (2566). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ลออ สมใจ (2556) *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สิรวิชญ์ กมลทิพย์. (2564*). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

สุชานันท์ สิงหรา ณ อยุธยา. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยการสอนแบบ Reciprocal Teaching ของนักเรียน* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

สุธาสินี สัตย์เจริญ. (2561). *ผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

Knowles, M.S. (1975). Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers. Chicago: Association press.

Lent, R. W., & Brown, S. D. (2013). Social cognitive model of career self-management: Toward a unifying view of adaptive career behavior across the life span. *Journal of Counseling Psychology, 60*(4), 557–568.

ผู้เขียนบทความ

นายปภิณวิช พันทิวรากุล หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: 67C0303107@nrru.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: p_thaithani@hotmail.com

ประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง ต่อการตระหนักรู้ของผู้บริโภค กรณีศึกษาแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย

The Effectiveness of Virtual Influencers on Consumer Awareness: A Case Study of Khun Oi Thai Dessert

ภัควรินทร์ นพสุทธิรัศมิ์ และปฐมา สตะเวทิน
PAKKAWARIN NOPPASUTTIRAT AND PATAMA SATAWEDIN
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
SCHOOL OF COMMUNICATION ARTS BANGKOK UNIVERSITY
จังหวัดปทุมธานี
PATHUM THANI PROVINCE

Received: December 23, 2025
Revised: January 31, 2026
Accepted: February 16, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงและโพสต์ที่ใช้รูปและวิดีโอธรรมดาบนแพลตฟอร์ม Instagram ต่อการสร้างการตระหนักรู้ของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย โดยประเมินผลผ่านจำนวนไลค์ คอมเมนต์ แชร์ การเข้าถึง (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้คือกลุ่มคนวัย 25 - 35 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ ที่มีความชื่นชอบขนมไทย และใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใช้ Instagram Insights ในการตรวจสอบข้อมูลทางสถิติและการตอบรับจากผู้ติดตามผ่าน A/B testing เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิผลของคอนเทนต์ในแต่ละแคมเปญ 1. การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถสร้างการตระหนักรู้ต่อแบรนด์โดยเฉพาะในคอนเทนต์วิดีโอ ที่นำเสนอเรื่องราวผ่านบุคลิกของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง ซึ่งช่วยถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม และภาพลักษณ์ของแบรนด์ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้บริโภครับรู้และจดจำแบรนด์ได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่คอนเทนต์ทั่วไป ทั้งวิดีโอและภาพนิ่ง แม้บางแคมเปญจะได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเนื้อหาที่ให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ แต่ยังมีข้อจำกัดในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแบรนด์ในภาพรวม 2. เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 12 แคมเปญ พบว่าเนื้อหาที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงมีประสิทธิผลมากกว่าในการสื่อสารตัวตนของแบรนด์ และสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยของจำนวนไลค์ คอมเมนต์ แชร์ การเข้าถึง และการมีส่วนร่วมอยู่ที่ 9.42, 0.92, 8.50, 2,373 และ 18.83 ตามลำดับ ในมุมมองของผู้บริโภคผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแบรนด์ ที่ต้องการเริ่มต้นใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงเป็นเครื่องมือในกลยุทธ์การตลาด โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหาร ขนมหวาน และไลฟ์สไตล์ ซึ่งเน้นการสื่อสาร ภาพลักษณ์ผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคในยุคปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิผล ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง การตระหนักรู้ของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมของผู้บริโภค แบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย

ABSTRACT

The objective of this study is to examine the effectiveness of virtual influencers in creating and enhancing brand awareness for Khun Oi, a Thai dessert brand via evaluating a number of like, comment, share, reach, and engagement rate, and to compare consumer awareness of the brand between social media posts featuring virtual influencers and those utilizing conventional visuals such as static images and standard videos. An A/B testing, experimental research design was employed, targeting individuals aged 25 to 35 residing in Bangkok who have a strong preference for traditional Thai desserts and are regular social media users. Data were collected using Instagram Insights to assess campaign performance metrics and levels of audience engagement. The findings reveal that virtual influencers significantly contribute to perceived and increased brand awareness, particularly through video content that incorporates storytelling using the influencer's virtual persona. This format effectively communicates the brand's cultural values and identity, resulting in stronger consumer recognition and recall. In contrast, conventional content formats-while occasionally effective, especially when informative-show limitations in conveying a comprehensive and cohesive brand image. Across twelve analyzed campaigns, content featuring virtual influencers consistently outperformed traditional formats in terms of brand identity communication and sustained awareness. The average numbers of likes, comments, shares, reaches, and engagements are at 9.42, 0.92, 8.50, 2,373 และ 18.83,_respectively. These results suggest that virtual influencers serve as a promising strategic tool for marketing communication, particularly for brands in the food, dessert, and lifestyle sectors that are exploring immersive, visually driven approaches to digital branding.20

Keywords: The Impact, Virtual Influencers, Consumer Awareness, Consumer Engagement, Khun Oi Thai Dessert

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีและการสื่อสารดิจิทัลเติบโตอย่างรวดเร็ว การตลาดออนไลน์กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ธุรกิจต้องปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จากการวิจัยของ Kotler et al. (2017) ระบุว่า วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิม เช่น การโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพล (Influencer Marketing) หรือการใช้บุคคลที่มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Instagram, Facebook, TikTok, YouTube และ Twitter จึงได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากผู้มีอิทธิพลเหล่านี้สามารถสร้างการรับรู้ (Awareness) ต่อแบรนด์และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคโดยตรง (Chetioui et al., 2020) โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายที่ติดตามและให้ความไว้วางใจต่อเนื้อหาที่พวกเขานำเสนอ งานวิจัยของ Yong et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ที่มีต่อผู้มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความภักดีต่อแบรนด์และกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อซ้ำในระยะยาว นอกจากนี้ การเลือกผู้มีอิทธิพลที่มีภาพลักษณ์และค่านิยมสอดคล้องกับแบรนด์ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและได้รับการตอบรับที่ดีจากกลุ่มเป้าหมาย (Schouten et al., 2020; Audrezet et al., 2020) ทั้งนี้ Lee et al. (2021) พบว่า ความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมชาติของผู้มีอิทธิพลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ เชิงบวก

กับผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจและมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อหรือมีส่วนร่วมกับแบรนด์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเลือกผู้มีอิทธิพลต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งในแง่ของงบประมาณ ความเหมาะสมกับประเภทสินค้า และพฤติกรรมของผู้มีอิทธิพลที่อาจสะท้อนต่อภาพลักษณ์แบรนด์ หากไม่สอดคล้องกันอาจส่งผลเสียต่อความน่าเชื่อถือของแบรนด์ (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019; Schouten et al., 2020) งานวิจัยของ Dhun & Dangi (2022) พบว่า ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลและความสอดคล้องระหว่างผู้มีอิทธิพลกับแบรนด์ มีผลสำคัญต่อทัศนคติของผู้บริโภคต่อแบรนด์ และการส่งต่อข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (eWOM) บน Instagram นอกจากผู้มีอิทธิพลในรูปแบบบุคคลจริงแล้ว เทคโนโลยี AI เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (Virtual Influencers) ซึ่งเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์และสามารถควบคุมได้อย่างแม่นยำ McKinsey & Company (2021) ชี้ให้เห็นว่า ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถสร้างคอนเทนต์ที่สอดคล้องกับแบรนด์ โดยไม่มีความผิดพลาดจากปัจจัยมนุษย์ และสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะหรือพฤติกรรมตามความต้องการของแบรนด์ได้อย่างยืดหยุ่น ด้วยเหตุนี้ ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงจึงถูกมองว่าเป็นทางเลือกใหม่ที่ช่วยลดความเสี่ยงจากพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีอิทธิพลในโลกความจริง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์แบรนด์ (Kim et al., 2023) แม้ว่าการพัฒนาผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงอาจมีต้นทุนเริ่มต้นสูง แต่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถทำงานได้ต่อเนื่องโดยไม่จำเป็นต้องหยุดพักตามข้อจำกัดที่มนุษย์มี (Vizard, 2021) ด้วยศักยภาพทางเทคโนโลยีที่สูงขึ้น เช่น ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality: AR), ความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) ซึ่งช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่น่าสนใจและกระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค (Jin & Viswanathan, 2024) การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงจึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในธุรกิจสมัยใหม่ โดยเฉพาะในการขยายฐานกลุ่มเป้าหมายใหม่และเพิ่มผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) (Communicate Online, 2023; Influencer Marketing Hub, 2023) สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายใน การจัดการ และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องหยุดพักตามข้อจำกัดที่เกิดจากมนุษย์ (Vizard, 2021) การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงในธุรกิจอาหาร ขนมหวาน และเครื่องดื่ม เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในหลายมิติ เนื่องจากสามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการส่งเสริมการขายเมนูใหม่ และการแนะนำผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการเฉพาะ รวมถึงการสร้างเนื้อหาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามพฤติกรรมและความสนใจของผู้บริโภค (Grand View Research, 2024) ด้วยความสามารถในการนำเสนอเนื้อหาที่ตรงใจ และสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มการรับรู้และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ในตลาดที่มี การแข่งขันสูงได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งนี้ แม้ว่าประเด็นเรื่องผู้มีอิทธิพล/ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงจะได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่อาจยังไม่ได้รับความสนใจมากนักในบริบทสินค้าอาหารและขนมไทย และ/หรือสินค้าทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงในบริบทแบรนด์ขนมหวาน

จุดเริ่มต้นของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย เกิดจากความตั้งใจของผู้ก่อตั้งที่อยากส่งต่อความรู้ และทักษะการทำขนมไทย ผ่านกิจกรรมฝึกอบรมที่นำเสนอเรื่องราวและประวัติของขนมแต่ละชนิด กิจกรรมเหล่านี้ถ่ายทอดความรักและความใส่ใจในทุกขั้นตอน ช่วยให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกเชื่อมโยงกับเนื้อหา เกิดประสบการณ์ร่วม และสร้างความทรงจำที่น่าประทับใจ

ผู้วิจัยในฐานะที่ได้รับรู้เรื่องราวและความต้องการของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อยโดยตรง พร้อมทั้งสนใจศึกษาเรื่องผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง จึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (Virtual Influencer) ต่อการตระหนักรู้ของผู้บริโภค กรณีศึกษาแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย” โดยจะมุ่งเน้นการวิเคราะห์การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับแบรนด์ขนมหวาน โดยเฉพาะการดึงดูดความสนใจ

และกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ให้ทันสมัย และตรงกับเทรนด์เทคโนโลยี ทำให้แบรนด์ดูทันสมัยช่วยในการดึงดูดกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ และผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถลดต้นทุนในการจ้างผู้อิทธิพล โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในแคมเปญโฆษณา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงโดยการเปรียบเทียบรูปแบบคอนเท้นต์ต่อการสร้างการตระหนักรู้ของแบรนด์ขนมหวาน คุณอ้อย โดยประเมินผลผ่านจำนวนไลค์ คอมเมนต์ แชร์ การเข้าถึง (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement Rate)

2. เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ของผู้บริโภค เกี่ยวกับแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อยระหว่างโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงและโพสต์ที่ใช้รูปและวิดีโอธรรมดา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงต่อการเพิ่มการตระหนักรู้ของแบรนด์ขนมหวาน คุณอ้อย

ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) คือบุคคลจำลองที่สร้างขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีหน้าที่สื่อสารกับผู้ติดตามในรูปแบบที่ใกล้เคียงกับมนุษย์จริง แต่สามารถควบคุมภาพลักษณ์และเนื้อหาได้อย่างแม่นยำ (Kim et al., 2023) ส่งผลให้แบรนด์มีความยืดหยุ่นในการออกแบบและกำกับทิศทางการสื่อสารอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลถึงพฤติกรรมส่วนตัวของผู้มีอิทธิพลแบบมนุษย์ซึ่งอาจส่งผลลบต่อภาพลักษณ์แบรนด์ (Influencer Marketing Hub, 2023) ในยุคดิจิทัลที่ผู้บริโภคใช้เวลาบนแพลตฟอร์มอย่าง Instagram และ TikTok มากขึ้น การใช้ AI Influencer จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการรับรู้แบรนด์ (Digital Delane, 2023) หลายแบรนด์ชั้นนำได้นำแนวคิดนี้มาใช้ เช่น KFC ที่สร้าง “ผู้พันแซนเดอร์ส” ในเวอร์ชันเสมือนเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์ใหม่ที่ทันสมัยและมีอารมณ์ขัน หรือ Dior ที่ใช้ Noonoouri ผู้มีบุคลิกอ่อนหวานและหรูหรา สะท้อนตัวตนของแบรนด์อย่างชัดเจน (Popticles, 2024) อีกกรณีที่น่าสนใจคือ Lil Miquela ซึ่งเปิดตัวตั้งแต่ปี 2016 โดยบริษัท Brud ซึ่งสามารถสร้างการรับรู้แบรนด์ระดับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเล่าเรื่องส่วนตัวและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตาม (Parasocial Relationship) ได้อย่างแนบเนียน ในประเทศไทยเอง การประยุกต์ใช้ AI Influencer ก็เริ่มแพร่หลายมากขึ้น เช่น “AI Ailynn” ของ AIS ที่ออกแบบมาให้มีบุคลิกสอดคล้องกับภาพลักษณ์องค์กร และสามารถสื่อสารในโลกเสมือนจริงได้อย่างมีพลัง หรือ “กะทิ” จาก Plan B Media ที่มุ่งสื่อสารกับวัยรุ่นไทยด้วยบุคลิกร่าเริงสดใส สะท้อนแนวคิด Brand Personality Theory ที่ระบุว่าแบรนด์ซึ่งมีบุคลิกภาพชัดเจนสามารถสร้างความผูกพันกับผู้บริโภคได้ดีกว่า

เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่าง AI Influencer และ Human Influencer พบว่า Human Influencer อาจยังมีประสิทธิผลต่อการรับรู้สินค้าและ/หรือบริการมากกว่า AI Influencer อย่างไรก็ตาม AI Influencer ก็ยังมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อของลูกค้าได้ (Zhang & Lin, 2024) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้มีอิทธิพลเสมือนมนุษย์ (Human-like virtual influencers) กับผู้มีอิทธิพลเสมือนการ์ตูน (Animated /Cartoon-like virtual influencers) กลับพบผลลัพธ์ที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้มีอิทธิพลเสมือนมนุษย์สามารถสร้างความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นได้ ในขณะที่ผู้มีอิทธิพลเสมือนการ์ตูนสามารถช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ และนำไปสู่ความตั้งใจในการซื้อสินค้าและ/หรือบริการได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้มีอิทธิพลเสมือนมนุษย์น่าจะสามารถสร้างประสิทธิผลทางด้านดังกล่าวได้มากกว่าก็คาม (Putri et al., 2025) อย่างไรก็ตาม AI Influencer อาจช่วยสร้างการมีส่วนร่วม

ของผู้บริโภค และความตั้งใจในการซื้อสินค้า และ/หรือบริการได้ เพราะคุณสมบัติสำคัญคือความน่าเชื่อถือ คุณค่าทางข้อมูลและสาระ และความเสมือนมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ความดึงดูดใจ และความบันเทิงอาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ AI Influencer มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้า และ/หรือบริการ (Jayasingh et al., 2025) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ประสิทธิผลของ AI Influencer ต่อการตระหนักรู้ การรับรู้แบรนด์ การมีส่วนร่วม และ/หรือความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจซื้ออาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า และ/หรือบริการ ความเป็น AI Influencer ที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้น การยอมรับ AI Influencer ในแต่ละประเทศซึ่งอาจเหมือนและ/หรือแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เป็นต้น

ในกรณีของแบรนด์ขนมหวาน “คุณอ้อย” การสร้างผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงที่มีบุคลิกภาพสื่อถึงความอบอุ่น เรียบง่าย และสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทย สามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบแนวคิดโมเดล AISAS (Awareness–Interest–Search–Action–Share) ซึ่งเป็นโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทการสื่อสารการตลาดดิจิทัล โดยขั้นตอนการตระหนักรู้ (Awareness) ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่วงที่ผู้บริโภคเริ่มรับรู้และให้ความหมายต่อการมีอยู่ของแบรนด์ผ่านเนื้อหาการสื่อสารที่โดดเด่น และมีความหมาย การออกแบบ AI Influencer ให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ขนมไทย และวิถีชีวิตในอดีต จึงมีศักยภาพในการสร้างการตระหนักรู้ในแบรนด์ในระยะเริ่มต้น ซึ่งสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้โมเดล AISAS ในกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Ruswandi et al., 2024; Adisubagja et al., 2024)

แนวคิดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ของผู้บริโภคระหว่างโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง และโพสต์ที่ใช้รูปและวิดีโอธรรมดา

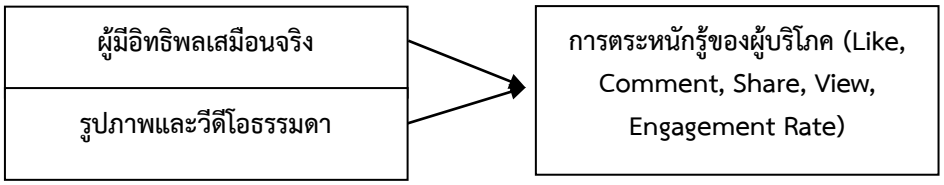
การศึกษาประสิทธิผลของ AI Influencer เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้สื่อดั้งเดิม เช่น รูปภาพหรือวิดีโอทั่วไป เป็นประเด็นสำคัญในการประเมินความคุ้มค่าและผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในด้านการตลาดดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของแบรนด์ที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมอย่าง “คุณอ้อย” กรณีศึกษา Lil Miquela เป็นตัวอย่างที่สะท้อนความได้เปรียบของ AI Influencer ได้อย่างชัดเจน เพราะแม้จะไม่มีตัวตนจริง แต่ก็สามารถสร้างการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตาม (Parasocial Relationship) ได้อย่างลึกซึ้ง และยังสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ ผ่านโครงสร้างของ Influencer Marketing Funnel ที่เชื่อมโยงตั้งแต่การรับรู้จนถึงการตัดสินใจซื้อ (Awareness - Interest - Action) ซึ่งแตกต่างจากสื่อแบบภาพนิ่งหรือวิดีโอทั่วไปที่ขาดมิติของการโต้ตอบและความต่อเนื่องทางอารมณ์ การใช้ AI Influencer ยังสามารถเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิด Content Marketing ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Pulizzi & Piper, 2023) กล่าวคือ เนื้อหาที่เล่าเรื่องโดยตัวละครเสมือนมักมีความคิดสร้างสรรค์ มีลำดับเรื่องราว และสามารถปรับแต่งให้ตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับโพสต์ที่ไม่มีตัวละคร (เช่น รูปขนม วิดีโอผลิตภัณฑ์) จะพบว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะ “จดจำ” และ “มีอารมณ์ร่วม” กับเนื้อหาที่ดำเนินเรื่องโดยผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงมากกว่า นอกจากนี้ ในแง่ของ Branding การใช้ AI Influencer ช่วยให้แบรนด์สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ (Brand Identity) ได้อย่างต่อเนื่องและชัดเจน เช่น การออกแบบบุคลิกอบอุ่น เรียบง่าย และสะท้อนความเป็นไทยของ “คุณอ้อย” ช่วยให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกใกล้ชิดกับแบรนด์ในระดับจิตวิทยา มากกว่าการสื่อสารผ่านภาพนิ่งหรือวิดีโอทั่วไปที่ไม่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ หรืออารมณ์เชื่อมโยงในระดับเดียวกันได้ (Keller, 2013) ในขณะเดียวกัน งานวิจัยของ Jayasingh et al. (2025) พบเช่นเดียวกันว่า AI Influencer มีความน่าเชื่อถือ สามารถดึงดูดใจได้ และสามารถสร้างความบันเทิงให้กับผู้บริโภคได้ จึงช่วยในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคให้เกิดขึ้นกับแบรนด์ (Customer Engagement)

ดังนั้น การเปรียบเทียบระหว่างสองรูปแบบการนำเสนอจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินว่าผู้บริโภคสามารถ “รับรู้” และ “จดจำ” แบรนด์ ได้แตกต่างกันเพียงใด เมื่อรูปแบบการสื่อสารเปลี่ยนไปจากการใช้ AI Influencer เป็นผู้นำเสนอเรื่องราว แทนที่จะเป็นเพียงภาพสินค้าในบริบททั่วไปการประยุกต์ใช้แนวคิดเหล่านี้ มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของเนื้อหาการทดลอง การประเมินผล และการตีความข้อมูล ทำให้งานวิจัยสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นระบบ

ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า AI/Virtual Influencer สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการประยุกต์ใช้ทั้งหมด 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) AI/Virtual Influencer มีประสิทธิผลในการสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภค และแบรนด์ 2) ประสิทธิผลของ AI/Virtual Influencer ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ประเภทของสินค้า และ/หรือบริการ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ 3) แนวทางในการวัดและประเมินผลประสิทธิผลของ AI/Virtual Influencer ในการประยุกต์ใช้ AI/Virtual Influencer อาจมีประเด็นที่สำคัญในด้านของความน่าเชื่อถือ จริยธรรมและความโปร่งใส ตลอดจนการรับรู้ของผู้บริโภค (Khalfallah & Keller, 2025) ในขณะที่ Drappanova (2025) พิจารณาข้อกังวลในความเป็นมนุษย์ใน 2 ประเด็น กล่าวคือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และความน่าเป็นห่วงในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อาจไม่สามารถแยกอัตลักษณ์ที่เป็นจริงกับเสมือนออกจากกันได้ อันจะมีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึก และการมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงและสื่อรูปภาพ/วิดีโอธรรมดาต่อการตระหนักรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย โดยเปรียบเทียบประสิทธิผลของทั้งสองวิธีในการสร้างการรับรู้แบรนด์ ผ่านการวิเคราะห์อัตราการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมผู้ติดตามบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังภาพที่ 1 ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงทดลองโดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า A/B Testing คือเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบทางการตลาด โดยการแยกรูปแบบเนื้อหาคอนเทนต์/แคมเปญออกเป็นหลากหลายแคมเปญ แต่คืออย่างน้อย 2 รูปแบบเนื้อหาคอนเท้นต์/แคมเปญ และพิจารณาผลลัพธ์/ประสิทธิผลจากข้อมูล Data Analytics (The Digital Tips, 2022).

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ได้มีการเผยแพร่โฆษณาไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่มีช่วงอายุระหว่าง 25 - 35 ปี ซึ่งมีความสนใจในขนมไทย ขนมทำมือ และศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นการกำหนดลักษณะของตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย (Customer Persona) โดยใช้แพลตฟอร์ม Meta Ads Manager เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการแคมเปญ

โฆษณา ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Instagram ในรูปแบบ Feed และ Reels ทั้งนี้ แคมเปญมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานดังกล่าวใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ถึง 6 เมษายน พ.ศ. 2568 แบ่งออกเป็น 12 แคมเปญ ได้แก่ โพสต์วิดีโอที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง 3 แคมเปญ, โพสต์รูปภาพที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง 3 แคมเปญ, วิดีโอธรรมดา 3 แคมเปญ และภาพนิ่งธรรมดา 3 แคมเปญ โดยมีการยิงโฆษณาเฉพาะโพสต์วิดีโอเท่านั้น ผ่านช่องทาง Instagram Feed และ Reels ด้วยงบประมาณค่าโฆษณาในการโพสต์สัปดาห์ละ 300 บาท รวมทั้งสิ้น 1,800 บาท โดยมีการตั้งค่ากลยุทธ์ของแคมเปญเพื่อคาดหวังให้ผู้ชมโฆษณาประมาณร้อยละ 10 เกิดการรับรู้ต่อแบรนด์ ภายใต้การออกแบบกลุ่มเป้าหมายและการตั้งค่าการแสดงผลโฆษณาอย่างเฉพาะเจาะจง

แนวทางการดำเนินการดังกล่าวสะท้อนถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการสร้างแบรนด์ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ไม่เพียงแต่เน้นการเข้าถึงผู้บริโภคที่มีแนวโน้มความสนใจในผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริงเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการสร้างความคุ้นเคยต่อแบรนด์ในระยะยาว ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารทางการตลาดในยุคดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกและประยุกต์ใช้เครื่องมือด้วยตนเองให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาทั้งด้านความเหมาะสมในการใช้งานจริง ความเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรม และข้อจำกัดทางจริยธรรมในการสร้างเนื้อหาดิจิทัล โดยมีรายละเอียดดังนี้ Instagram Insights ผู้วิจัยใช้เครื่องมือนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของโพสต์ (engagement) รวมถึงตรวจสอบข้อมูลทางสถิติและการตอบรับจากผู้ติดตามโดยตรง ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย Adobe Photoshop และCapCut เพื่อการนำเสนอข้อมูลและการสร้างสรรค์เนื้อหา visual ที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้ Adobe Photoshop สำหรับออกแบบและตกแต่งภาพ และ CapCut สำหรับการตัดต่อและเรียบเรียงวิดีโอ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่แพร่หลายและมีประสิทธิภาพในอุตสาหกรรมสื่อสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ผลงานที่จัดทำขึ้นได้ผ่านการประเมินความเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน เพื่อรับรองความถูกต้องและความเหมาะสมของสื่อ และ Runway ML และ HeyGen: ในการสร้างผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (Virtual Influencer) ผู้วิจัยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยใช้ Runway ML สร้างภาพเสมือนจริงจากข้อความ (prompt) และใช้ HeyGen สร้างวิดีโอ ที่จำลองการพูดของตัวละครดังกล่าว โดยได้ศึกษาเงื่อนไขการใช้เครื่องมือทั้งสองอย่างเคร่งครัด ซึ่งอยู่ภายใต้แผนการใช้งานฟรี ที่อนุญาตให้ใช้ในเชิงพาณิชย์ ตราบใดที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือใช้เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ผลงานที่ได้ยังผ่านการตรวจสอบด้านจริยธรรม และการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารดิจิทัล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ ถึง 6 เมษายน พ.ศ.2568 รวมทั้งหมด 12 แคมเปญ โดยแบ่งเป็นสองช่วงหลัก ได้แก่

1. การเผยแพร่โพสต์ที่มีผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงในช่วง 24 กุมภาพันธ์ - 16 มีนาคม

2. การเผยแพร่โพสต์แบบรูปภาพและวิดีโอธรรมดาในช่วง 17 มีนาคม - 6 เมษายน โดยโพสต์เนื้อหาใหม่ทุกสัปดาห์ 2 ชิ้น ทั้งในรูปแบบภาพนิ่งและวิดีโอ สำหรับการโฆษณา (Paid media) จะเน้นไปที่การโพรโมตโพสต์ที่เป็นวิดีโอ โดยใช้ Instagram ฟีดเป็นช่องทางหลัก ด้วยงบประมาณรวม 1,800 บาท แบ่งเป็นสัปดาห์ละ 300 บาท

เนื้อหาของโพสต์ได้รับการออกแบบตามกรอบแนวคิด AISAS Model โดยเริ่มต้นจากการสร้างการรับรู้แบรนด์ (Awareness) ด้วยการแนะนำผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง ผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) ก่อนที่จะเชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมของขนมไทย (Cultural Heritage) เพื่อกระตุ้นอารมณ์และความผูกพันเชิงบวก (Emotional

Marketing) กับแบรนด์ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม (Interactive Content) เช่น การสอน ทำขนม และปิดท้ายด้วยการส่งเสริมการตัดสินใจซื้อในช่วงเทศกาล (Seasonal & Urgency Marketing) โดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ ด้วยการโพรโมตขนมลูกชุบแบบพรีออเดอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผลประสิทธิภาพของแคมเปญนี้จะทำผ่านการวัดผลจากตัวชี้วัดหลัก (Key Performance Indicators - KPIs) เช่น จำนวนไลค์ คอมเมนต์ แชร์ การเข้าถึง (Reach) และ Engagement Rate ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บผ่าน Instagram Insights เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงกับโพสต์ธรรมดาได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงต่อการสร้างการตระหนักรู้ของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย แบรนด์ขนมหวานคุณอ้อยได้สร้างผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ในนาม “คุณอ้อย” เพื่อใช้เป็นตัวแทนของแบรนด์บนสื่อสังคมออนไลน์ โดยออกแบบให้มีลักษณะเป็นผู้หญิงวัยกลางคน ใบหน้าอ่อนโยน ยิ้มแย้มดูอบอุ่นและเข้าถึงง่าย สื่อถึงความรักในการทำขนมไทย การสร้างภาพของตัวละครนี้ใช้เว็บไซต์ Runway ML โดยป้อนข้อความ (prompt) เพื่อสร้างภาพตามที่ต้องการ และนำไปใช้ในเว็บไซต์ HeyGen สำหรับสร้างวิดีโอให้ตัวละครพูดตามข้อความที่เตรียมไว้ ทั้งสองเครื่องมือสามารถใช้งานได้ฟรีและนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์

จากการทดลองเผยแพร่คอนเทนต์ผ่านอินสตาแกรมทั้งหมด 6 แคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ภายใต้ชื่อ “คุณอ้อย” ซึ่งเป็นตัวแทนแบรนด์ที่มีบุคลิกสุภาพ อ่อนโยน ถ่ายทอดเรื่องราวขนมไทยผ่านภาพลักษณ์ไทยร่วมสมัย พบว่า แคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) สามารถสร้างอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) โดยเฉลี่ยได้ร้อยละ 1.78 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มแคมเปญที่ไม่ได้ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) อย่างชัดเจน (ร้อยละ 0.47) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (แคมเปญที่ 1 - 6)

แคมเปญ	ประเภทเนื้อหา	การใช้งบในการโฆษณา (บาท)	ยอดดู (ครั้ง)	การเข้าถึง (คน)	การมีส่วนร่วม (ครั้ง)	อัตราการมีส่วนร่วม (ร้อยละ)	เข้าชมโปรไฟล์ (ครั้ง)	อันดับ
1	วิดีโอ	204.76	3,792	3,225	62	1.92	211	8
2	รูป	-	211	172	9	5.23	-	3
3	วิดีโอ	305.97	4,099	2,921	31	1.06	147	10
4	รูป	-	194	157	3	1.91	-	9
5	วิดีโอ	305.75	4,004	3,006	62	2.06	152	5
6	รูป	-	89	78	3	3.85	-	4
รวมทั้งหมด		**816.48**	**12,389**	**9,559**	**170**	**1.78**	**510**	

จากตารางที่ 1 แคมเปญที่ 1 และ 5 ซึ่งใช้วิดีโอพร้อมการโฆษณาชำระเงิน (Paid Media) ร่วมกับผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ให้ผลตอบรับดีที่สุด ทั้งในแง่ยอดเข้าชม การมีส่วนร่วม และการเข้าชมโปรไฟล์ผู้ใช้ แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในโฆษณาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารแบรนด์อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ในแง่ของยอดเข้าถึงและยอดดูต่ำกว่าแคมเปญที่ไม่ได้ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) อย่างชัดเจน ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดทั่วไปของ Influencer Marketing Hub (2023) ที่ระบุว่า ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) สามารถขยายการเข้าถึงได้มาก แม้ว่าจะมีบางแคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) เช่น แคมเปญที่ 3 ที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในแง่ของอัตราการมีส่วนร่วม แต่ก็ยังเห็นได้ว่าการใช้การโฆษณา ชำระเงิน (Paid Media) ยังเป็นตัวเลือกที่มีความคุ้มค่าในการสร้างการรับรู้แบรนด์โดยรวม เนื่องจากสามารถขยายการเข้าถึงได้ดี และช่วยสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่สอดคล้องกันผ่านเนื้อหาแบบ Brand Storytelling แสดงให้เห็นว่าการสร้างตัวตนดิจิทัลที่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของแบรนด์สามารถยกระดับคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคได้ อีกทั้งยังสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเล่าเรื่องแบรนด์ (Brand Storytelling) อย่างต่อเนื่อง และมีบริบททางวัฒนธรรมที่ชัดเจน จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Pulizzi & Piper, 2023)

ในขณะที่แคมเปญที่ไม่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง แต่ใช้รูปภาพและวิดีโอแทน ก็สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีได้ในบางกรณี เช่น แคมเปญที่ 8 ที่แม้จะมียอดเข้าถึงและการมีส่วนร่วมต่ำแต่อัตราการมีส่วนร่วมสูงถึงร้อยละ 13.46 ซึ่งแสดงว่าเนื้อหานั้นมีความน่าสนใจในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าแม้จะไม่มีการใช้ AI Influencer หรือการโฆษณาผ่านสื่อแบบชำระเงิน (Paid Media) ก็สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ดีในบางกรณี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงแคมเปญที่ไม่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (แคมเปญที่ 7 - 12)

แคมเปญ	ประเภทเนื้อหา	การใช้งบในการโฆษณา (บาท)	ยอดดู (ครั้ง)	การเข้าถึง (คน)	การมีส่วนร่วม (ครั้ง)	อัตราการมีส่วนร่วม (ร้อยละ)	เข้าชมโปรไฟล์ (ครั้ง)	อันดับ
7	วิดีโอ	305.80	3,237	2,584	50	1.93	59	7
8	รูป	-	61	52	7	13.46	-	1

ตารางที่ 2 แสดงแคมเปญที่ไม่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (แคมเปญที่ 7 - 12) (ต่อ)

แคมเปญ	ประเภทเนื้อหา	การใช้งบในการโฆษณา (บาท)	ยอดดู (ครั้ง)	การเข้าถึง (คน)	การมีส่วนร่วม (ครั้ง)	อัตราการมีส่วนร่วม (ร้อยละ)	เข้าชมโปรไฟล์ (ครั้ง)	อันดับ
9	วิดีโอ	307.10	9,167	8,020	17	0.21	367	11
10	รูป	-	43	40	3	7.50	-	2
11	วิดีโอ	311.65	9,284	8,194	11	0.13	346	12
12	รูป	-	32	28	1	3.57	-	5
รวมทั้งหมด		**924.55**	**21,824**	**18,918**	**89**	**0.47**	**772**	

จากตารางที่ 2 พบว่า แคมเปญที่ไม่ได้ใช้การโฆษณาชำระเงิน (Paid Media) (แคมเปญที่ 7-12) มีงบประมาณรวมอยู่ที่ 924.55 บาท ซึ่งสูงกว่าแคมเปญที่ใช้ AI Influencer เล็กน้อย แคมเปญนี้สามารถสร้างยอดรับชมรวม 21,824 ครั้ง และเข้าถึงผู้ใช้ 18,918 คน อย่างไรก็ตาม ยอดการมีส่วนร่วมกลับต่ำเพียง 89 ครั้ง คิดเป็นอัตราการมีส่วนร่วมเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.47

สิ่งที่น่าสนใจคือ แคมเปญที่ 8 ซึ่งมีเนื้อหาเป็นสูตรทำขนมไทยอย่างละเอียด แม้จะไม่มีการใช้งบโฆษณา แต่กลับสร้างอัตราการมีส่วนร่วมสูงถึงร้อยละ 13.46 ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดที่เน้นว่า การใช้ AI Influencer ที่เล่าเรื่องราวอย่างต่อเนื่องจะสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีกว่า (Pulizzi & Piper, 2023; Keller & Kotler, 2016) ในทางกลับกัน แคมเปญที่ 9 และ 11 แม้จะใช้งบโฆษณาสูง แต่กลับได้ผลตอบรับต่ำเพียงร้อยละ 0.21 และ 0.13 ตามลำดับ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการขาดบุคลิกภาพที่ชัดเจนของผู้สื่อสาร อาจทำให้ผู้บริโภคไม่เกิดความผูกพันทางอารมณ์กับแบรนด์ การใช้การโฆษณาชำระเงิน (Paid Media) สอดคล้องกับแนวคิดของ Content Marketing ที่ระบุว่า การเล่าเรื่องด้วยตัวละครมีความน่าจดจำและกระตุ้นอารมณ์ผู้บริโภคได้ดี (Pulizzi & Piper, 2023) รวมถึงแนวคิดเรื่อง Influencer Authenticity ที่ระบุว่าความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลมีผลต่อความไว้วางใจในแบรนด์ (Baghel, 2024) ตัวอย่างกรณีศึกษาจากแบรนด์ต่างประเทศ เช่น Lil Miquela, Noonoouri หรือ Samsung Sam ต่างใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) เพื่อสร้างกระแสและความสัมพันธ์กับผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ypulse, 2022; Choi & Kang, 2022)

แคมเปญที่ 3 และ 5 ซึ่งใช้วิดีโอร่วมกับผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) แม้มีลักษณะคล้ายกัน แต่ผลลัพธ์ด้านอัตราการมีส่วนร่วมแตกต่างกันชัดเจน โดยแคมเปญที่ 3 ได้เพียงร้อยละ 1.06 ในขณะที่แคมเปญที่ 5 ได้ร้อยละ 2.06 สะท้อนถึงบทบาทของ “คุณภาพเนื้อหา” และ “ความสอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย” เป็นปัจจัยสำคัญ แม้ในแคมเปญที่ใช้ภาพนิ่ง เช่น แคมเปญที่ 8 ก็สามารถสร้างการมีส่วนร่วมสูงได้ถึงร้อยละ 13.46 แสดงให้เห็นว่าแม้จะใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) หรือไม่ ปัจจัยสำคัญยังอยู่ที่การวางกลยุทธ์คอนเทนต์และการจับคู่กับความสนใจของผู้บริโภคอย่างเหมาะสม

2. การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อยระหว่างโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงและโพสต์ที่ใช้รูปและวีดีโอธรรมดา

จากการเปรียบเทียบข้อมูลของแคมเปญจำนวน 12 แคมเปญ พบว่าแคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ในรูปแบบวิดีโอพร้อมการโฆษณาผ่านสื่อแบบชำระเงิน (Paid Media) เช่น แคมเปญที่ 1 และ 5 สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีทั้งในแง่ของการเข้าถึง (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement) โดยเฉพาะในแง่ของอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) ที่สูงถึงร้อยละ 1.78 ขณะที่แคมเปญที่ไม่ได้ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI

Influencer) มีอัตราการมีส่วนร่วมเพียงร้อยละ 0.47 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความคุ้มค่า (Cost-Effectiveness) ที่ระบุว่าแม้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) อาจไม่ได้เพิ่มยอดเข้าถึงมากที่สุด แต่สามารถให้ผลตอบแทนเชิงพฤติกรรมที่ดีกว่าในด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์และความสนใจเชิงลึก (Casaló et al., 2020) นอกจากนี้ยังระบุว่า ความพิเศษและความโดดเด่นของตัวตนเสมือนช่วยเพิ่มอัตราการมีส่วนร่วมของผู้ชมได้มากกว่าการใช้ภาพนิ่งหรือวิดีโอทั่วไปที่ไม่มีบุคคลชัดเจนในการเล่าเรื่อง ซึ่งตรงกับผลลัพธ์ของแคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ที่เน้นการเล่าเรื่องด้วยวิดีโอและเนื้อหาที่เชื่อมโยงทางอารมณ์

ในทางกลับกัน ผลลัพธ์จากแคมเปญที่ไม่ได้ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ยังแสดงให้เห็นว่าการสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมายก็สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในระดับสูงได้เช่นกัน เช่น แคมเปญที่ 8 ซึ่งแม้จะมียอดเข้าถึงไม่สูงนัก แต่กลับมีอัตราการมีส่วนร่วมสูงถึงร้อยละ 13.46 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่ตอบโจทย์อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมได้มาก แม้จะเป็นโพสต์ธรรมดาโดยไม่มีผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงหรือโฆษณาผ่าน (Paid Media) ก็ตามซึ่งสอดคล้องกับ Keller & Kotler (2016) ที่เน้นความสำคัญของการออกแบบเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ และความสนใจของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) และการสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน จากงานวิจัยของ Nazib et al. (2024) ได้สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้การตลาดรูปแบบใด ประกอบด้วย การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) การตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing) และการตลาดผู้มีอิทธิพล (Influencer Marketing) ต่างมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และความจงรักภักดีต่อแบรนด์ของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน และการศึกษาของ Nurani & Rahayu (2024) พบเช่นเดียวกันว่าทั้งการตลาดเชิงเนื้อหา และการตลาดผู้มีอิทธิพลต่างก็สามารถช่วยขับเคลื่อนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังเผยให้เห็นความไม่สอดคล้องในแง่ของการใช้งบประมาณโฆษณา เพราะแคมเปญที่ 9 และ 11 ซึ่งลงทุนผ่านสื่อแบบชำระเงินจำนวนมาก แต่ไม่ได้ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) กลับได้รับผลลัพธ์ด้านการมีส่วนร่วมที่ต่ำมากเพียงร้อยละ 0.21 และ 0.13 ตามลำดับ ซึ่งขัดกับข้อสมมติฐานทั่วไปที่ว่าการเพิ่มงบประมาณจะส่งผลให้อัตราการมีส่วนร่วมและการรับรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Schouten et al., 2020) ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) แต่หากขาดการออกแบบเนื้อหาอย่างเหมาะสมและขาดความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ก็อาจทำให้แคมเปญล้มเหลวในการสร้างความสนใจหรือความผูกพันกับผู้บริโภคได้ ซึ่งเป็นข้อไม่สอดคล้องที่สำคัญระหว่างผลลัพธ์ของแคมเปญจริงกับแนวคิดเชิงทฤษฎีที่มักเน้นความสำคัญของงบประมาณโฆษณาเป็นปัจจัยหลัก (Keller & Kotler 2016)

อีกประเด็นหนึ่งที่แสดงความสอดคล้องคือความสามารถของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ในการสร้างอัตลักษณ์แบรนด์และเชื่อมโยงทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) จะมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวและแสดงท่าทางเหมือนมนุษย์ แต่การเล่าเรื่องผ่านผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ที่มีบุคลิกเฉพาะและเนื้อหาที่ต่อเนื่องสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภคได้ (McKinsey & Company, 2021) ซึ่งแตกต่างจากโพสต์ทั่วไปที่เน้นการมีส่วนร่วมในระยะสั้น เช่น การแชร์สูตรขนมหรือความคิดเห็นที่มักจะสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) ได้ดีแค่ช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น (Casaló et al., 2020) ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับผลลัพธ์ของแคมเปญที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ในการเล่าเรื่องและสร้าง Emotional Branding เช่น กรณีของ “คุณอ้อย” ที่เน้นภาพลักษณ์อบอุ่นและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย (Schouten et al., 2020)

นอกจากนี้ การใช้เนื้อหาประเภท DIY ที่ผสมผสานกับผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคลงมือทำและเสริมสร้างความผูกพันกับแบรนด์มากขึ้น (He et al., 2021) โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้

การโฆษณาชำระเงิน (Paid Media) ร่วมด้วยอย่างในแคมเปญที่ 1 และ 5 ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีในแง่ยอดการมีส่วนร่วมและการเข้าชมโปรไฟล์ผู้ใช้งาน อีกทั้งการเลือกใช้กลยุทธ์ Emotional Branding ที่สอดคล้องกับบุคลิกแบรนด์ช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ในระยะยาว (McKinsey & Company, 2021); Schouten et al., 2020)

สรุปได้ว่า การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี โดยต้องออกแบบบุคลิก ลักษณะภายนอก น้ำเสียง และภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละวัฒนธรรม พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการตอบสนองเนื้อหาแบบเรียลไทม์และการโต้ตอบที่เป็นธรรมชาติ (McKinsey & Company, 2021)หากขาดการจัดการคอนเทนต์เชิงกลยุทธ์และการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม อาจส่งผลให้แคมเปญไม่ประสบความสำเร็จ เช่นในแคมเปญที่ 9 และ 11 ที่มีอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) ต่ำอย่างมีนัยสำคัญ (Schouten et al., 2020) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการผสมผสานองค์ความรู้ด้านการตลาดและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าเชื่อถือและมีคุณค่าแก่ผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

ทั้งนี้ การผสมผสานการใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) กับโพสต์ธรรมดาอย่างเหมาะสม จะช่วยให้แบรนด์สามารถสร้างการรับรู้และการเชื่อมโยงทางอารมณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ (Keller & Kotler 2016 ; Casaló et al., 2020) โดยผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกผ่านการเล่าเรื่องและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ขณะที่โพสต์ทั่วไปยังคงมีบทบาทในการกระตุ้นการมีส่วนร่วม (Engagement) ในระยะสั้น เช่น การแชร์ข้อมูลหรือสูตรอาหาร ซึ่งเป็นข้อสอดคล้องกับผลวิจัยที่ระบุว่าผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) ไม่ใช่เพียงทางเลือกใหม่ แต่เป็นกลยุทธ์ใหม่ที่ช่วยให้แบรนด์ควบคุมเนื้อหาและสร้างบุคลิกที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ (Schouten et al., 2020; Casaló et al., 2020)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประสิทธิผลของผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงต่อการสร้างการตระหนักรู้ของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย พบว่าการใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถสร้างการรับรู้แบรนด์ในเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านของการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Engagement) และการจดจำแบรนด์ (Brand Recall) แม้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงจะมีข้อจำกัดด้านการแสดงออกทางกายภาพ (เช่น ไม่สามารถขยับตัวได้ และขยับเพียงปากพูดได้เท่านั้น) แต่ก็สามารถถ่ายทอดบุคลิกภาพของแบรนด์ผ่านบทพูด เนื้อหา และการออกแบบภาพลักษณ์ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ชมสามารถจดจำและเชื่อมโยงกับแบรนด์ในระดับที่มีความหมาย โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาดังกล่าวมีการเล่าเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งตรงกับอัตลักษณ์ของแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อย โดยสอดคล้องกับค่า KPIs พบว่าอัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) ของโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสูงกว่าโพสต์ทั่วไปถึง 3 - 5 เท่า ขณะที่ระดับการจดจำแบรนด์ (Brand Recall) เพิ่มขึ้นราว ร้อยละ 20 - 30 เมื่อเทียบกับการใช้สื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์และความทรงจำที่ลึกซึ้งกับแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าอัตราการเข้าถึงจะเข้าถึงได้น้อยกว่าเนื้อหาคอนเท้นต์ประเภทอื่น แต่มิได้หมายความว่ามีประสิทธิผลต่ำกว่า แต่กลับเป็นการเข้าถึงที่มีคุณภาพสูงในด้านอารณ์ความรู้สึก

2. ผลการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับแบรนด์ขนมหวานคุณอ้อยระหว่างโพสต์ที่ใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง และโพสต์ที่ใช้รูปและวีดีโอธรรมดาหรือไม่ พบว่าโพสต์ที่ใช้รูปและวีดีโอธรรมดามีอัตราการเข้าถึง (Reach) และยอดการรับชม (Views) สูงกว่า AI Influencer อย่างชัดเจน แต่อัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) ของ AI Influencer กลับสูงกว่าหลายเท่าตัว ทั้งนี้สะท้อนว่าเนื้อหาที่สื่อสารผ่าน AI Influencer สามารถกระตุ้นให้ผู้ชมเกิด ความสนใจในเชิงลึก (Deep Interest) และสร้างความสัมพันธ์ในระดับ

อารมณ์กับแบรนด์ได้ดีกว่า แม้จะไม่ได้รับความสนใจในเชิงปริมาณสูงเท่าโพสต์ทั่วไป นอกจากนี้ ยังพบว่าโพสต์ธรรมดามีแนวโน้มสร้างพฤติกรรมการคลิกเพื่อดูโปรไฟล์หรือค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมในระยะสั้นได้ดีกว่า ซึ่งเหมาะกับแคมเปญที่มุ่งหวังยอดขายหรือผลตอบรับแบบเร่งด่วน ในขณะที่ AI Influencer เหมาะกับการวางรากฐานทางแบรนด์ในระยะยาว ผ่านการสร้างบุคลิกแบรนด์ การเล่าเรื่องและการปลูกฝังภาพจำที่มีความหมายต่อผู้บริโภคโดยสอดคล้องกับค่า KPIs พบว่าแม้โพสต์ที่ใช้รูปและวีดีโอธรรมดาจะมีอัตราการเข้าถึง (Reach) และยอดรับชม (Views) สูงกว่า AI Influencer ถึงประมาณร้อยละ 40-50 แต่ Engagement Rate ของโพสต์ที่ใช้ AI Influencer กลับสูงกว่าประมาณ 4-6 เท่า ซึ่งสะท้อนถึงการสร้างความสนใจเชิงลึกและการมีส่วนร่วมในระดับอารมณ์ที่เหนือกว่า เหมาะสำหรับการสร้างแบรนด์ในระยะยาว ในขณะที่โพสต์ธรรมดาเหมาะกับแคมเปญที่เน้นผลลัพธ์รวดเร็ว และการเพิ่มยอดคลิก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการสื่อสารแบรนด์ การตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง (AI Influencer) และ Emotional Branding ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงสามารถมีบทบาทในการสร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) และความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับผู้บริโภค ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเล่าเรื่อง บุคลิกภาพของตัวละคร และความสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดทางทฤษฎีของ Emotional Engagement, Brand Personification และInfluencer Marketing และยังช่วยขยายขอบเขตของแนวคิดเดิมให้ครอบคลุมถึงการสื่อสารการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลที่ไม่ใช่มนุษย์ในบริบทดิจิทัลยุคใหม่

2. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารแบรนด์โดยใช้ AI Influencer สำหรับธุรกิจที่ต้องการสร้างการรับรู้และความผูกพันกับผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหาร ขนมหวาน และสินค้าไลฟ์สไตล์ที่ต้องการเน้นอารมณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม การเลือกใช้ AI Influencer ที่มีบุคลิกภาพตรงกับแบรนด์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของคอนเทนต์ดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถควบคุมเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่อง ลดความเสี่ยงจากพฤติกรรมของอินฟลูเอนเซอร์มนุษย์ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการผลิตสื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อแนะนำในการใช้ AI Influencer

1. การใช้ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงควรกำหนดบุคลิก อัตลักษณ์ และแนวทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของแบรนด์ เช่น ลักษณะการใช้ภาษา น้ำเสียง และภาพลักษณ์ เพื่อสร้างความสม่ำเสมอและความคุ้นเคยทางอารมณ์กับผู้บริโภค

2. ควรวางแผนการผลิตเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดประเภทเนื้อหาและตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPIs) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแคมเปญและแยกการประเมินผลด้านการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงและผู้มีอิทธิพลที่เป็นบุคคลจริง โดยใช้การออกแบบการวิจัยที่มีการควบคุมเงื่อนไขและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

2. ควรศึกษาประเด็นด้านการรับรู้ ความน่าเชื่อถือ และจริยธรรมของผู้บริโภคต่อผู้มีอิทธิพลเสมือนจริง โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับข้อมูลจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

ข้อจำกัดการวิจัย

1. ผู้มีอิทธิพลเสมือนจริงมีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวและการแสดงท่าทาง อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ส่งผลให้การสื่อสารบางด้านขาดความเป็นธรรมชาติ

2. การวิจัยไม่สามารถควบคุมงบประมาณโฆษณาและช่วงเวลาการเผยแพร่ของแต่ละแคมเปญให้มีความเท่าเทียมกันได้อย่างสมบูรณ์

3. การใช้ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงเป็นตัวแทนของการตระหนักรู้ของแบรนด์ อาจไม่สะท้อนระดับการรับรู้ของผู้บริโภคได้อย่างครบถ้วน

4. งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดในเชิงระเบียบวิธี เช่น การกำหนดช่วงเวลา ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง/แคมเปญ การกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดการรับรู้โดยทั่วไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

Adisubagja, B. D., Hermawan, A., & Purwaamijaya, B. M. (2024). Analysis of the AISAS model in the digital marketing strategy of Our Bento in Tasikmalaya City. *International Journal of Economics Development Research (IJEDR), 5*(3), 2739 - 2766. https://journal.yrpipku.com/index.php/ijedr/article/view/4585

Audrezet, A., De Kerviler, G., & Moulard, J. G. (2020). Authenticity under threat: When social media influencers need to go beyond self-presentation. *Journal of Business Research, 117, 557 – 569.* https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.07.008

Baghel, D. (2024). Influencer authenticity as a catalyst for brand trust: Analyzing its impact on consumer perception. ShodhKosh: *Journal of Visual and Performing Arts, 5*(6), 2732 - 2745. https://doi.org/10.29121/shodhkosh.v5.i6.2024.3329

Casaló, L. V., Flavián, C., & Ibáñez-Sánchez, S. (2020). Influencers on Instagram: Antecedents and consequences of opinion leadership. *Journal of Business Research, 117, 510 - 519.* https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.07.005

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital marketing* (7th ed.). Pearson Education.

Chetioui, Y., Benlafqih, H., & Lebdaoui, H. (2020). How fashion influencers contribute to consumers' purchase intention. *Journal of Fashion Marketing and Management, 24*(3), 361 -380. https://doi.org/10.1108/JFMM-08-2019-0157

Communicate Online. (2023). *The rise of virtual influencers to disrupt the influencer marketing industry.* https://communicateonline.me/events-people/the-rise-of-virtual-influencers-to-disrupt-the-influencer-marketing-industry/

Dhun, S., & Dangi, H. K. (2022). Influencer marketing: Role of influencer credibility and congruence on brand attitude and eWOM. *Journal of Internet Commerce, 22*(1), 28 - 72. https://doi.org/10.1080/15332861.2022.2125220

Digital Delane. (2023). *The emergence of AI influencers.* https://digitaldelane.com/the-emergence-of-ai-influencers

Drappanova, D. (2025). *The boundaries of virtual influencers: AI-generated Instagram accounts in the context of the EU.* Retrieved January 30, 2026, from https://constitutionaldiscourse.com/the-boundaries-of-virtual-influencers-ai-generated-instagram-accounts-in-the-context-of-the-eu/

Grand View Research. (2024). *Virtual influencer market size & share: Industry report,* 2030. https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/virtual-influencer-market-report

He, A.-Z., Cai, Y., Cai, L., & Zhang, Y. (2021). Conversation, storytelling, or consumer interaction and participation? The impact of brand-owned social media content marketing on consumers' brand perceptions and attitudes. *Journal of Research in Interactive Marketing, 15*(3), 419 -440. https://doi.org/10.1108/JRIM-08-2019-0128

Influencer Marketing Hub. (2023). *The state of influencer marketing 2023: Benchmark report.* https://influencermarketinghub.com/ebooks/influencer-marketing-benchmark-report-2023.pdf

Jayasingh, S., Sivakumar, A., & Vanathaiyan, A. A. (2025). Artificial intelligence influencers' credibility effect on consumer engagement and purchase intention. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research, 20*(1), 1 - 24. https://doi.org/10.3390/jtaer20010017

Jin, S. V., & Viswanathan, V. (2024). Threatened and empty selves following AI-based virtual influencers: Comparison between followers and non-followers of virtual influencers in AI-driven digital marketing. *AI & Society, 40*(1), 117 - 131. https://doi.org/10.1007/s00146-023-01832-9

Kim, E. A., Kim, D., E, Z., & Shoenberger, H. (2023). *The next hype in social media advertising: Examining virtual influencers' brand endorsement effectiveness.* Frontiers in Psychology, 14, Article 1089051. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1089051

Keller, K. L. (2013). *Strategic brand management: Building,* measuring, and managing brand equity (4th ed.). Pearson.

Keller, K. L., & Kotler, P. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.

Khalfallah, D. & Keller, V. (2025). Authenticity, ethics, and transparency in virtual influencer marketing: A cross-cultural analysis of consumer trust and engagement: A systematic literature review. *Acta Psychologica, 260*(2025), 1-14. doi: https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105873

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital.* Wiley.

Lee, J. A., Sudarshan, S., Sussman, K. L., Bright, L. F., & Eastin, M. S. (2021). Why are consumers following social media influencers on Instagram? *International Journal of Advertising, 41*(1), 78 - 100. https://doi.org/10.1080/02650487.2021.1964226

Liu, R., Zhang, Y., & Lin, L. (2024). *The effectiveness of virtual vs. human influencers in digital marketing: Based on perceived psychological distance and credibility.* In L. K. Samuelson et al. (Eds.), Proceedings of the 46th Annual Conference of the Cognitive Science Society (pp. 5653 - 5660). Cognitive Science Society.

McKinsey & Company. (2021). *How AI is changing the face of consumer marketing.* https://www.mckinsey.com

Nazib, M. A. A., Welsa, H., & Ningrum, N. K. (2024). The influence of content marketing, experiential marketing and influencer marketing on customer loyalty mediated by customer engagement. *Dinasti International Journal of Economics, Finance and Accounting, 5*(4), 3430 - 3441. https://doi.org/10.38035/dijefa.v5i4

Nurani, B. S., & Rahayu, R. A. I. (2024). The influence of content marketing and influencer marketing on purchase decisions. *Business, Entrepreneurship, and Management Journal, 3*(2), 100–106. https://doi.org/10.36563/bemj.v3i2.1350

Popticles. (2024). *How to develop AI influencer like a real human to attract consumers.* https://www.popticles.com/marketing/how-to-develop-ai-influencer-like-a-real-human-to-attract-consumers/

Pulizzi, J., & Piper, B. W. (2023). Epic content marketing (2nd ed.). *McGraw-Hill Education.* https://epiccontentmarketing.com/wp-content/uploads/2023/02/Epic-Content-Marketing-Second-Edition-WM.pdf

Putri, M. S., Chandra, S. J., & Setiowati, R. (2025). Humanized vs. animated virtual influencer: An experimental study. *Journal of Business and Management, 27*(10), 50 -57. https://doi.org/10.9790/487X-2710025057

Ruswandi, P. U., Hartoyo, H., & Najib, M. (2024). Attention, interest, search, action, and share (AISAS) analysis of promotion effectiveness of Zomato. *Binus Business Review, 12*(2), Article 6676. https://doi.org/10.21512/bbr.v12i2.6676

Schouten, A. P., Janssen, L., & Verspaget, M. (2020). Celebrity vs. influencer endorsements in advertising. *International Journal of Advertising, 39*(2), 258 - 281. https://doi.org/10.1080/02650487.2019.1634898

The Digital Tips. (2022). *What is A/B testing? Why does a campaign need to evaluate a number of clicks*. Retrieved January 30, 2026, from https://thedigitaltips.com/blog/marketing/ab-testing/ [in Thai]

Yong, S. C. S. C., Gao, X., & Poh, W. S. (2024). *The effect of influencer marketing on consumer engagement and brand loyalty.* International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research, 5(7), 2357–2364. https://doi.org/10.11594/ijmaber.05.07.02

YPulse. (2022). *This site wants to connect brands with virtual influencers.* https://www.ypulse.com/article/2022/04/19/this-site-wants-to-connect-brands-with-virtual- influencers/

ผู้เขียนบทความ

นางสาว ภัควรินทร์ นพสุทธิรัศมิ์ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ Email: GE3NDLEZZ@GMAIL.COM

รองศาสตราจารย์ ดร. ปฐมา สตะเวทิน อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ Email: PATAMA.S@BU.AC.TH

ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ

THE EFFECTS OF SELF-EFFICACY ENCOURAGEMENT PROGRAM ON SOCIAL ADJUSTMENT OF THE ELDERLY IN NURSING HOMES

ภาณุพงศ์ แสนดี และประยุทธ ไทยธานี
PANUPONG SAENDEE AND PRAYUT THAITHANI
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF EDUCATION, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: November 9, 2025
Revised: November 25, 2025
Accepted: December 2, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการทดลองเชิงเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้ความ สามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ และมีผลการประเมินกิจวัตรประจำวัน (ADL) ที่จัดอยู่ในกลุ่ม A จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน โดยวิธีจับคู่ (Match - paired) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 ครั้ง และแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ = .946

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2)หลังการทดลอง ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีการปรับตัวทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .01

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถแห่งตน, โปรแกรม, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This study is experimental research aimed at examining the effects of Self-Efficacy encouragement program on social adjustment of the elderly in nursing homes. The sample consisted of 20 older adults aged 60 years and over, living at the Buriram Home for Older Persons under the Social Welfare Development Center for Older Persons. All participants were classified in Group A based on the Activities of Daily Living (ADL) assessment. They were assigned into an experimental group and a control group, with 10 participants in each group, using a matched-pairs

design. The research instruments included a self-efficacy enhancement program consisting of 10 activity sessions and a social adaptation questionnaire. Data were analyzed using t-tests. The reliability coefficient of questionnaire was .946

The results revealed that: (1) After the intervention, the experimental group showed significantly higher levels of social adaptation compared to the pre-intervention scores at the .01 level of statistical significance. (2) After the intervention, the experimental group had significantly higher social adaptation scores than the control group at the .01 level of statistical significance.
Keywords: Self-efficacy, Program, Elderly people

บทนำ

การรับรู้ความสามารถแห่งตน เป็นการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละบุคคลนั้น พัฒนามาจากปัจจัย 4 ประการ ดังนี้ 1.ความสำเร็จจากการกระทำ (Enactive Attainment) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองมากที่สุด เพราะเกิดจากประสบการณ์โดยตรงของบุคคล ความสำเร็จจากการกระทำช่วยให้บุคคลมีการรับรู้ความ สามารถเพิ่มมากขึ้น และในทางตรงกันข้าม หากการกระทำล้มเหลว จะทำให้บุคคลประเมินการรับรู้ความ สามารถของตนเองต่ำลง หรืออีกอย่างบุคคลที่ล้มเหลวอาจมีการรับรู้ความ สามารถของตนเองที่เพิ่มขึ้น หรือกระทบต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง น้อยมากหรือไม่กระทบเลยเพราะบุคคลมองว่าความล้มเหลวที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม ภายนอก ไม่ใช่สาเหตุมาจากของตัวบุคคลเอง 2.การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) เป็นการประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มาจากการได้เห็นประสบ การณ์ของผู้อื่น กล่าวคือการที่บุคคลมองว่าผู้อื่นมีความสามารถใกล้เคียงหรือความสามารถเท่ากันกับตนเองนั้น สามารถทำได้บุคคลจึงเกิดความรู้สึกว่าตนเองนั้นก็ย่อมสามารถทำได้เช่นกัน และในขณะ เดียวกัน หากเห็นผู้อื่นล้มเหลว ก็จะส่งผลต่อความมั่นใจ หรือการรับรู้ความสามารถที่เปลี่ยนไป 3.การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) การพูดชักจูงเป็นวิธีการที่ถูกใช้โดยส่วนใหญ่การพูดชักจูงเป็นการพยายามใช้ถ้อยคำที่ทำให้สร้างความมั่นใจที่จะกระทำในตัวบุคคล ซึ่งต้องเป็นการพูดเรื่องที่สามารถเป็นไปได้ การพูดเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงจะทำลายความ รู้สึกของผู้ฟัง 4.สภาวะร่างกาย (Physiological State) การมีร่างกายที่อยู่ในสภาวะที่พร้อมกระทำพฤติกรรมได้ เนื่องจากบุคคลมักใช้ข้อมูลสภาวะร่างกายในการตัดสินเกี่ยวกับความ สามารถของตนหากร่างกายถูกกระตุ้นด้านอารมณ์มากเกินไป จะส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลหรือความเครียด การฝึกให้บุคคลลดภาวะกระตุ้นทางอารมณ์ จะช่วยเพิ่มการรับรู้ความ สามารถของตนเอง ซึ่งจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุพิจารณาตัดสินว่าตนเองมีความสามารถในการดำเนินงานบางอย่าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำของตนเองและตนเองจะมีวิธีการกระทำอย่างไรต้องใช้ความพยายามเพียงใด สามารถอดทนต่ออุปสรรคและความล้มเหลวได้มากน้อยเพียงใด (Bandura, 1986)

ซึ่งปัจจัยดังกล่างแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้ามาอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุจะมีการปรับตัวทางสังคมที่ค่อยยาก ส่งผลในมีความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุจึงจำเป็น ต้องมีการรับรู้ความสามารถแห่งตน คือ การที่บุคคล ตัดสินเกี่ยวกับความสามารถของตนเองว่าสามารถที่จะทำพฤติกรรมบางอย่าง ในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงได้หรือไม่ซึ่งสภาพการณ์นั้น บางครั้งอาจจะมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีความแปลกใหม่ ไม่สามารถที่จะทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นได้และสภาพการณ์เหล่านี้มัก จะทำให้บุคคลเกิดความเครียดขึ้นได้ สอดคล้องกับ (จิรภัทร์ ธิปัญญา, 2563) กล่าวว่า ความสำคัญของการรับรู้ความสามารถแห่งตนไว้ว่า การรับรู้ความสามารถแห่งตนเป็นกลไกทางสติปัญญาที่สำคัญประการหนึ่งของบุคคลและเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

โดยการรับรู้ความสามารถแห่งตนนั้นจะมีความสำคัญเท่า ๆ กับความสามารถที่มีอยู่ หรืออาจจะมีความสำคัญมากกว่าที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลให้บุคคลเกิดการเลือกและตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น ๆ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง มักจะพยายามแสดงพฤติกรรมและยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน จะเลือกทำงานที่มีลักษณะท้าทายและใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ ถ้าบุคคลรับรู้ความสามารถของตนเองในการแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งสูง บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นสูง และในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลรับรู้ความสามารถของตนเองในการแสดงพฤติกรรมนั้นต่ำ บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นเพียงเล็กน้อยหรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้น มีความสอดคล้องกับ (สุภาภรณ์ ครสระน้อย, 2560) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถแห่งตน เป็นการที่บุคคลพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถแห่งตน มีความพยายาม ที่จะจัดการและทำพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงได้หรือไม่ โดยสามารถประเมินว่าตนเองประสบความ สำเร็จเพียงใดในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งบางครั้งอาจจะมีความคลุมเครือ มีความแปลกใหม่ไม่สามารถที่จะทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และสถานการณ์เหล่านี้มักจะทำให้บุคคลเกิดความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ (Roy & Andrews, 1999) คือการปรับตัวและการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาในการปรับตัว เมื่อมีเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงเข้ามาในชีวิต โดยการปรับตัวเป็นกระบวน การและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากการที่บุคคลมีความคิดและความรู้สึก จากการใช้ความตระหนักรู้ทางปัญญา และการสร้างสรรค์ในการบูรณาการระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืน Roy ใช้แนวคิดจากทฤษฎีระบบมาอธิบายระบบการปรับตัวของบุคคล ว่าบุคคลเป็นเหมือนระบบการปรับตัวที่มีความเป็นองค์รวม (Holistic adaptive system) และเป็นระบบเปิดประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการเผชิญปัญหา (Coping process) สิ่งนำออก (Output) และกระบวนการป้อนกลับ (Feedback process) แต่ละส่วนนี้จะทำงานสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว โดยเมื่อสิ่งเร้าที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน ผ่านเข้าสู่ระบบการปรับตัว จะกระตุ้นให้บุคคลมีการปรับตัวตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น โดยใช้กระบวนการเผชิญปัญหา 2 กลไก คือ กลไกการควบคุมและกลไกการรู้คิด กลไกทั้งสองนี้จะทำงานควบคู่กัน ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการปรับตัวออกมา 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ผลลัพธ์การปรับตัวมี 2 ลักษณะ คือ ปรับตัวได้และปรับตัวไม่มีประสิทธิภาพ โดยสิ่งนำออกจากระบบนี้จะป้อนกลับไปเป็นสิ่งนำเข้าระบบ เพื่อการปรับตัวที่เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสิ่งเร้า และระดับความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในขณะนั้น

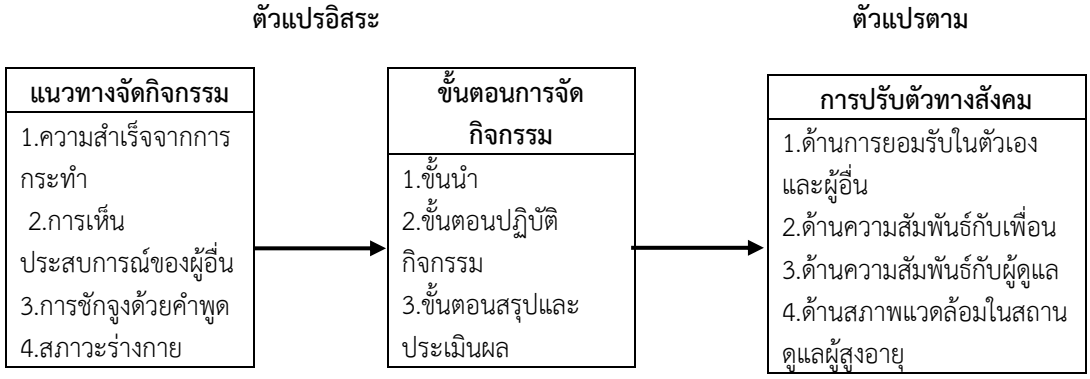
ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ผลของโปรแกรมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้รับการปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ กับผู้ดูแล ด้านสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยมีวิธีที่น่าสนใจคือการใช้โปรแกรมส่ง เสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเป็นการตระหนักรู้ในความสามารถและศักยภาพในตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และได้นำมาสังเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy & Andrews (1999) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบพฤติกรรม ด้านที่ 3 การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (Role function mode) และด้านที่ 4 การปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัย (Interdependence mode) ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ออกมาเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น 2) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน 3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยเลือกใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน มาประยุกต์ใช้ ซึ่งประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1) ความสำเร็จจากการกระทำด้วยตนเอง 2) การเห็นประสบการณ์ที่ผู้อื่นประสบความสำเร็จ 3) การชักจูงด้วยคำพูดและ 4) สภาวร่างกาย ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมในโปรแกรมมีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประเมินผล ของ Bandura (1997) ซึ่งการรับรู้ความสามารถแห่งตนเกิดขึ้นได้จากหลายแหล่งข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งหรือหลายแหล่งข้อมูลผสมผสานกันก็ได้ ดังกรอบแนวคิดตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ และมีผลการประเมินกิจวัตรประจำวัน (ADL) ที่จัดอยู่ในกลุ่ม A จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน โดยวิธีจับคู่ (Match - paired)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความ สามารถแห่งตนของ Bandura (1997) ซึ่งมีแนวทาง 4 ประการ คือ ความสำเร็จจากการกระทำ การเห็นประสบการณ์ของผู้อื่น การชักจูงด้วยคำพูดและสภาวะร่างกายโดยดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มรวมทั้งหมด ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ รวม 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยมีวิธีการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน มีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้สูงอายุสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความพร้อมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และอธิบายวัตถุ ประสงค์ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนให้กับผู้สูงอายุ ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการทำกิจกรรมสารสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม พร้อมทั้งกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุได้เรียนรู้เรื่องการปรับตัวทางสังคม ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประเมินผล ผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุสะท้อนสิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งผู้วิจัยสรุปและให้กำลังใจ พร้อมเสนอแนะสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการพัฒนาให้ดีขึ้น

2.2 แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม ศึกษาตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมจากทฤษฎีการปรับตัวของ Roy และทฤษฎีจิตสังคมของ Erikson สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์ เฉพาะตามกรอบแนวคิดการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น 2) ด้านความความพันธ์กับเพื่อน 3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล 4) ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert โดยนำแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจ สอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 นำแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบการใช้งานภาษา คำชี้แจงในการทำแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมและคุณภาพของแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมรายข้อ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-Total Correlation) โดยจำแนกค่าคะแนนได้ ดังนี้ ค่า r เท่ากับ .50 - .83 และ ค่า R เท่ากับ .946

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 8 ชั่วโมง 30 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน หลังการทดลอง ผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุทำแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลอง และรวบรวมคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบคะแนนแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าการสอบถามการปรับตัวทางสังคมกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for dependent sample) เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อ 1

4.3 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างอิสระจากกัน (t-test for independent sample) เพื่อทดลองสมมติฐานข้อ 2

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 วิเคราะห์คะแนนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

5.2 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

5.3 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลองของผู้สูงอายุ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจึงทดสอบการแจกแจงปกติโดยใช้ One-sample Kolmogorov-Smimov test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงปกติ ดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน
โดยการทดสอบค่าทีได้ ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 4.1 คะแนนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10)

การปรับตัวทางสังคม	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนการทดลอง		แปลผล	หลังการทดลอง		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการยอมรับใน - ตัวเองและผู้อื่น	กลุ่มทดลอง	3.25	.63	ปานกลาง	4.55	.33	ดีเยี่ยม
	กลุ่มควบคุม	3.30	.74	ปานกลาง	2.75	.46	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ - กับเพื่อน	กลุ่มทดลอง	3.26	.56	ปานกลาง	4.64	.30	ดีเยี่ยม
	กลุ่มควบคุม	3.24	.48	ปานกลาง	2.88	.30	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ - กับผู้ดูแล	กลุ่มทดลอง	3.02	.53	ปานกลาง	4.50	.19	ดี
	กลุ่มควบคุม	2.68	.52	ปานกลาง	2.66	.44	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ - กับสภาพแวดล้อม - ในสถานดูแลผู้สูงอายุ	กลุ่มทดลอง	2.68	.21	ปานกลาง	4.42	.20	ดี
	กลุ่มควบคุม	2.56	.18	ปานกลาง	2.44	.21	ค่อนข้างน้อย
รวม 4 ด้าน	กลุ่มทดลอง	3.04	.41	ปานกลาง	4.52	.22	ดีเยี่ยม
	กลุ่มทดลอง	3.00	.43	ปานกลาง	2.70	.17	ปานกลาง

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลองมีคะแนนการปรับตัวทางสังคม ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล และด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, 3.26, 3.02 และ 2.68 ตามลำดับ) โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 3.04 และในระยะหลังการทดลองมีคะแนนการปรับตัวทางสังคม ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{X}$ = 4.55, 4.64 ตามลำดับ) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.50, 4.42 ตามลำดับ) โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 4.52 ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลองมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมรายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.30, 3.34, 2.88 และ 2.56 ตามลำดับ) โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 3.00 และในระยะหลังการทดลอง มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมรายด้านและโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.75, 2.88, 2.72 และ2.44 ตามลำดับ) โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 2.70

ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง (n = 10) ก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)

การปรับตัวทางสังคม	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น	หลังการทดลอง	4.55	.33	6.742**	0.000
	ก่อนการทดลอง	3.25	.65		
ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	หลังการทดลอง	4.64	.30	8.000**	0.000
	ก่อนการทดลอง	3.26	.56		
ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล	หลังการทดลอง	4.50	.19	9.065**	0.000
	ก่อนการทดลอง	3.02	.53		
ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ	หลังการทดลอง	4.42	.20	18.410**	0.000
	ก่อนการทดลอง	2.68	.21		
รวม 4 ด้าน	หลังการทดลอง	4.52	.22	12.101**	0.000
	ก่อนการทดลอง	3.04	.41		

**มีค่านัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .01

จากตาราง 4.2 จะเห็นว่า ในระยะก่อนการทดลอง การปรับตัวทางสังคม ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ และโดยรวม ของผู้สูงอายุกลุ่มก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.25, 3.26, 3.02 และ 2.68 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 3.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .65, .56, .53 และ .41 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ .41 ภายหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.55, 4.64, 4.50 และ 4.42 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .33, 30, .19 และ .20 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ .22 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยรายด้านและโดยรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลองของผู้สูงอายุ ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10)

การปรับตัวทางสังคม	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านการยอมรับในตัวเอง - และผู้อื่น	กลุ่มทดลอง	4.55	.33	10.126**	0.000
	กลุ่มควบคุม	2.75	.46		
ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	กลุ่มทดลอง	4.64	.30	13.204**	0.000
	กลุ่มควบคุม	2.88	.30		
ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล	กลุ่มทดลอง	4.50	.19	19.158**	0.000
	กลุ่มควบคุม	2.66	.22		

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมหลังการทดลองของผู้สูงอายุ ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10) (ต่อ)

การปรับตัวทางสังคม	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ	กลุ่มทดลอง	4.42	.20	23.129**	0.000
	กลุ่มควบคุม	2.44	.18		
รวม 4 ด้าน	หลังการทดลอง	4.52	.22	21.002**	0.000
	ก่อนการทดลอง	2.70	.17		

**มีค่านัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.3 จะเห็นว่า หลังการทดลองการปรับตัวทางสังคม ด้านการยอมรับในตัวเองและผู้อื่น ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ดูแล ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยรวม ผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย 4.55, 4.64, 4.50 และ 4.42 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .33, .30, .19 และ .20 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ .22 ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.75, 2.88, 2.66 และ 2.44 ตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ 2.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .46, .30, .22 และ .18 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน เท่ากับ .17 ตามลำดับเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยรายด้านและโดยรวมสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. หลังการทดลอง ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่าโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ สามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงปริมาณ (คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบก่อนและหลังการทดลอง รวมถึงแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) และในเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์กลไกทางจิตที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลไกที่สำคัญคือการรับรู้ความสามารถแห่งตน (Self-efficacy) ตามแนวคิดของ Bandura (1997) ซึ่งอธิบายว่าเมื่อบุคคลรู้สึกว่าสามารถควบคุมหรือรับมือกับสถานการณ์ทางสังคมได้ ความเชื่อมั่นในตนเองจะเพิ่มขึ้น และนำไปสู่พฤติกรรมการปรับตัวที่สร้างสรรค์มากขึ้น กิจกรรมภายใต้โปรแกรม เช่น การสะท้อนตนผ่านเรื่องเล่า การตั้งเป้าหมายเล็ก ๆ และการจับคู่พูดคุยในกลุ่มย่อย ล้วนส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดประสบการณ์แห่งความสำเร็จ (mastery experience) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ self-efficacy เมื่อบุคคลรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสามารถในการเข้าสังคม ย่อมนำไปสู่ความกล้าในการเริ่มต้นปฏิสัมพันธ์ ความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อกลุ่ม และการแสดงออกอย่างมั่นใจ ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งในระดับคุณภาพของจิตใจ ไม่ใช่เพียงการทำกิจกรรมตามคำสั่ง นอกจาก self-efficacy แล้ว กลไกทางจิตอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (sense of belonging) ล้วนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวทางสังคมได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ พวกเขาไม่

เพียงแต่กล้าแสดงออก แต่ยังอยากมีปฏิสัมพันธ์ และเชื่อว่าตนสมควรเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว ได้ทั้ง 4 ด้าน คือ 1)ด้านการยอมรับตนเองและผู้อื่น 2)ความสัมพันธ์กับเพื่อน 3)ความสัมพันธ์กับผู้ดูแล และ4)ด้านสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยในการจัดกระบวนการทำกิจกรรมนั้นทำให้ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองและรับฟังผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน เช่น กิจกรรมสานสัมพันธ์ฉันและเธอ กิจกรรมเก๋าได้ไม่ต้องเขิน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รู้จักตนเองและผู้อื่น สิ่งรอบข้าง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รู้จักการปรับตัวทางสังคม เรียนรู้ที่จะอยู่กับความแปลกใหม่ และความหลากหลายทางสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งตรงกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2542) ที่กล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า ประสบการณ์ได้จากการเข้ากลุ่ม จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างดี ทั้งนี้ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวของ Roy ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการปรับตัวของ Roy ด้านที่ 3 การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (Role function mode)และด้านที่ 4 การปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัย (Interdependence mode) การปรับตัว ทั้งสองด้านนี้ ให้ความสำคัญกับการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล การให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพ ซึ่งเป็นไปตามบริบททางสังคมของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลเอง กลุ่มของบุคคล และสังคม Roy & Andrews (1999) อ้างถึงใน สิรโรจน์ สกุลณะมรรคา (2557) โดยจะเห็นได้ว่าการปรับตัวทางสังคมนั้น ผู้สูงอายุเองก็ต้องมีพัฒนาการและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสิ่งเร้าจากสิ่งต่าง ๆ ล้วนมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุด้วย

จากการสังเกตผู้วิจัย พบว่า เมื่อผู้สูงอายุเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามรถแห่งตน ผู้สูงอายุให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน ช่วงของการจัดกิจกรรมแรกๆ ผู้สูงอายุมีความกังวลในการเข้าร่วมโปรแกรม ไม่กล้าสะท้อนความจริงที่ตัวเองเผชิญอยู่ ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว และผู้สูงอายุมักจะจับกลุ่มเฉพาะกลุ่ม ที่ตัวเองสนิท ภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมในครั้งแรก ผู้วิจัยได้ทำการปรับเปลี่ยนสมาชิกในกลุ่ม โดยได้กระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนที่ตนไม่สนิทและไม่เคยอยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตัวเอง ในระหว่างการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้สังเกตเห็นผู้สูงอายุบางคนไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเอง หรือไม่กล้าที่จะนำเสนอสิ่งที่ได้รับมอบหมาย โดยยังคงมีความกังวลและไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทั้งการแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาทสมมติผู้วิจัยจึงได้ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้สูงอายุมีการปรับเปลี่ยนการนำเสนอ โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุทุกคนได้สะท้อนตามความเป็นจริงมากที่สุด หลังจากการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้สังเกตว่าผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กันดีขึ้น มีการพูดคุยกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์การปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง เมื่อพิจารณาคะแนนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมสูงขึ้นในระดับที่ดีเยี่ยม

ทั้งนี้การนำโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน มาประยุกต์ใช้เป็นแผนประสบการณ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และสามารถช่วยส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน ที่ Bandura (1997) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลว่าเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล (Internal personal factor) ปัจจัยพฤติกรรม (Behavior factor) และปัจจัยสิ่งแวดล้อม (Environment factor) ปฏิสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal

determinism) ตามหลักความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัย 3 ประการ ที่ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน ไม่ได้หมายความว่าทั้ง 3 ปัจจัยนั้น มีอิทธิพลกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่า อีกบางปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยนั้น ไม่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่นๆ กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลอาจเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น การรับรู้ความเชื่อในขณะเดียวกันปัจจัยภายในตัวบุคคลก็ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรม ที่บุคคลแสดงออกและปัจจัยสภาพแวดล้อม ในทางกลับกันสภาพแวดล้อมก็เปลี่ยนไปตามพฤติกรรมของบุคคลและความเชื่อต่างๆ ที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น ปัจจัยทั้ง 3 ประการ จึงเป็นระบบที่มีลักษณะเป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกันมีผลการกระทำและการเรียนรู้ของบุคคล จึงอาจสรุปได้ว่าเมื่อบุคคลแสดงพฤติภรรุ่มโดพฤติกรรมหนึ่งออกมา บุคคลจะรับรู้ในความสามารถของตนเองและผลลัพธ์ของการแสดงพฤติกรรมนี้จะส่งผลกลับไปมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมอื่น ๆ ของบุคคล

2. หลังการทดลอง ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีการปรับตัวทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาการปรับตัวทางคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุได้ ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นนำ คือ ขั้นที่เตรียมความพร้อม สร้างความสัมพันธ์ อธิบายวัตถุประสงค์และขั้นตอนของกิจกรรม 2) ขั้นปฏิบัติ คือ ขั้นที่นำผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วม 3) ขั้นสรุปและประเมินผล คือ ขั้นที่นำผู้สูงอายุสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้จัดกิจกรรมให้ข้อเสนอแนะและกำลังใจในการพัฒนา ในแง่การเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าแม้แต่ในบริบทที่แตกต่างกันผลของโปรแกรมที่มีกลไกคล้ายกันก็ปรากฏแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ (2564) ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า หลังการลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยแม้บริบทของวัยรุ่นจะต่างจากผู้สูงอายุอย่างมาก ทั้งในด้านโอกาสทางสังคมและความสามารถในการปรับตัวด้วยตัวเอง แต่จุดร่วมสำคัญอยู่ที่การใช้เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์และการสะท้อนตนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณตา จ่าทา, ประชา อินัง และ เพ็ญนภา กุลนภาดล (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยการปรึกษาเชิงบูรณาการ ทฤษฎีและเทคนิคโดยใช้ทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค โดยใช้ทฤษฎีอัตถิภาวนิยมเป็นฐาน มีการปรับตัวทางสังคมในระยะหลังทดลองสูงกว่าระยะ ก่อนทดลองอย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความแตกต่างคือ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยปัจจุบันอยู่ในศูนย์สงเคราะห์ของรัฐ มีข้อจำกัดด้านเสรีภาพและความรู้สึกโดดเดี่ยวสูงกว่าทั้งในระดับกายภาพและจิตใจ จึงสามารถกล่าวได้ว่าผลลัพธ์เชิงบวกของโปรแกรมในบริบทนี้มีนัยสำคัญเชิงคุณภาพที่ยืนยันว่ากลไกจิตวิทยาที่ถูกออกแบบมานั้นสามารถทำงานได้จริงแม้ในสถานการณ์ที่ท้าทายมาก โดยภายหลังจากทดลองแล้ว ผู้วิจัยได้เห็นความเปลี่ยนแปลงการปรับตัวด้านสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านการยอมรับตัวเองและผู้อื่น สืบเนื่องสถานดูแลผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเป็นสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลที่รับผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางด้อยโอกาส เช่น เป็นผู้สูงอายุที่ยากจน ไม่มีผู้อุปการะดูแล ไม่มีที่อยู่อาศัย ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้สูงอายุหลายท่าน ที่รู้สึกว่าชีวิตของตนเองนั้นไร้ค่าไร้ประโยชน์ ซึ่งภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนั้น ผู้สูงอายุเกิดการยอมรับในตัวตนของตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเองว่าตัวเองนั้นก็มีคุณค่า ยอมรับในความเป็นจริง สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามา กล้าที่จะแสดงออกในทางที่ถูกต้อง พร้อมที่จะพัฒนาตัวเองภายใต้ศักยภาพที่ตนมี โดยเห็นได้จากการร่วมกิจกรรมสะพานเชื่อใจ ที่ผู้สูงอายุมี

ความมั่นใจในตัวเองมากยิ่งขึ้น ยอมรับในตนเอง กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นว่าคุณค่าและความสามารถของตนเอง กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ กิจกรรมนี้ทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาทุกคนล้วนเคยผิดพลาด ทุกคนล้วนเคยทำสิ่งที่ผิดแต่การปรับตัวและเรียนรู้ความผิดพลาดนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ตัวเองสามารถก้าวเดินต่อไปในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปฏิเสธไม่ได้ว่าเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากพฤติกรรมของเพื่อนจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ซึ่งการยอมรับจากเพื่อน มีส่วนสำคัญต่อการพฤติกรรมของตนเอง เมื่อจบโปรแกรมความสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าผู้สูงอายุมีความสนิทสนมกับเพื่อนมากยิ่งขึ้น เห็นอกเห็นใจมากยิ่งขึ้นในระหว่างร่วมกิจกรรมมีการช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลดีต่อผู้สูงอายุ ที่จะช่วยเหลือส่งเสริมกัน เห็นอกเห็นใจกันมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้สูงอายุได้สะท้อนการจัดกิจกรรมผ่านการเขียนความรู้สึกที่ว่าทำให้ความสัมพันธ์ของตนเองและเพื่อนดีขึ้น มีผู้สูงอายุบางท่าน ที่มีปัญหากันไม่ค่อยเข้าใจกัน มักโต้เถียงกันอยู่ตลอด เมื่อได้เข้าร่วมโปรแกรมแล้วทำให้เข้าใจกันและกันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมสานสัมพันธ์ฉันและเธอ ทำให้ได้กล่าวความในใจและขอโทษเพื่อนที่เคยทำ ผิดพลาด หรือเคยมีเรื่องบางหมางกัน รับฟังซึ่งกันและกันมากขึ้น และนอกจากนี้กิจกรรมเก๋าได้ไม่ต้องเขิน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้รู้สึกว่าการมีเพื่อนนั้นดี ได้เล่าเรื่องต่างๆที่ผ่านมาในชีวิตให้เพื่อนฟัง กล้าเปิดใจในเรื่องราว ที่ผ่านมาในชีวิต และทุกคนล้วนมีจุดเด่น จุดด้อย แตกต่าง กันไป แต่การที่มีเพื่อนมาเติมเต็มในสิ่งที่ไม่มีทำให้เราสามารถ มีความสุขได้มากยิ่งขึ้น และอาจจะทำให้เรารู้สึกเหมือนมีครอบครัวอีกครั้ง

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับดูแล บทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นประจำนั้น ผู้ดูและเปรียบเสมือนลูกหลานและครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุตลอด 24 ชั่วโมง จากการทำโปรแกรมนั้น ผู้สูงอายุได้สะท้อนผ่านการจัดกิจกรรมหัวใจเดียวกัน ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้สึกต่างๆ ที่มีให้ผู้ดูแล และได้ให้ผู้สูงอายุได้พูดถึงสิ่งที่อยากให้ผู้ดูแลได้รู้ว่าผู้สูงอายุคิดอะไร ต้องการอะไร จากใจของผู้สูงอายุ และให้ผู้ดูแลได้พูดถึงสิ่งที่อยากให้ผู้สูงอายุเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการร่วม กิจกรรมครั้งนี้ จะสามารถลดความขัดแย้ง และเกิดความเข้าใจในตัวของผู้สูงอายุและผู้ดูแลมากยิ่งขึ้น และกิจกรรมเชื่อใจฉันนะ ที่ให้ผู้สูงอายุได้เขียนความรู้สึกที่มีกับผู้ดูแลว่าเชื่อใจผู้แลเพราะเหตุผลใด ทำให้ผู้สูงอายุได้คิดถึงสิ่งต่างๆ ที่ผู้ดูแลได้ทำให้ผู้สูงอายุที่ผ่านมา ส่งผลให้ได้ความเข้าใจกันมากขึ้นระหว่างผู้สูงอายุและผู้ดูแล และทำให้ผู้ดูแลมีกำลังใจในการดูแลผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

2.4 ด้านความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานดูแลผู้สูงอายุ ความแตกต่างตามบริบทของสถานดูแลผู้สูงอายุและบ้านที่อยู่ตามชุมชน มีความแตกต่างอย่างชัดเจนทั้งในแง่ของกฎระเบียบการบริหารจัดการ สังคม การอยู่อาศัย ตลอดจนบริบทโดยรอบของสถานดูแลผู้สูงอายุจากการร่วมกิจกรรมเปิดประตูสู่บ้านใหม่ และกิจกรรมวันแห่งการสำรวจ คือ ผู้วิจัยได้สังเกตว่าผู้สูงอายุมีดีใจที่ตัวเองได้เข้ามาอยู่อาศัยในสถานดูแลผู้สูงอายุแห่งนี้ เพราะที่นี้คือบ้าน บ้านที่ให้โอกาส เหมือนได้ชีวิตใหม่ ผู้สูงอายุได้สะท้อนผ่านการพูด ว่าช่วงแรกของการเข้ามาได้สัมผัสถึงสถานดูแลผู้สูงอายุนี้มีความรู้สึกว่าเหงามาก เพราะต้องห่างจากถิ่นฐานเดิม ทุกคนที่อยู่ที่นี้ล่วนเป็นคนแปลกหน้า ทำให้ทุกอย่างในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันนั้น ต้องเป็นไปตามที่สถานดูแลผู้สูงอายุกำหนดไว้ทำให้ตัวเองรู้สึกท้อเหนื่อย ไม่อยากมีชีวิตต่อ จนได้เข้าร่วมโปรแกรม และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงทำให้ได้รู้และเข้าใจว่าทุกๆอย่างที่สถานดูแลผู้สูงอายุกำหนดให้ปฏิบัติตามนั้น ก็เพื่อ ตัวเราเอง เพราะต้องอาศัยอยู่กับคนหมู่มาก ดังนั้นต้องยอมรับและเข้าใจ เรียนรู้ที่จะอยู่และใช้ชีวิตให้ได้ โดยมีผู้ดูแล ทำหน้าที่เสมือนลูกหลานที่ค่อยดูแลทุกอย่าง เพื่อให้เราเป็นดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขจนสิ้นอายุขัย

สรุปผลการวิจัยได้ว่า โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนมีอิทธิพลทั้งในระดับภายในบุคคลและระดับระหว่างบุคคล โดยในระดับภายในบุคคล กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการทดลอง เปรียบเทียบกับคะแนนก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลอย่างชัดเจน ทั้งในด้านความเชื่อมั่น ความกล้าแสดงออก และการมีส่วนร่วมทางสังคม ขณะเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองกลับมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของโปรแกรมในระดับเปรียบเทียบ (ระหว่างกลุ่ม) ทำให้เห็นว่าโปรแกรมนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อรายบุคคลเท่านั้น แต่ยังสร้างความแตกต่างอย่างชัดเจนเมื่อนำไปใช้จริงในบริบทของสถานดูแล

จากการวิเคราะห์ผลกระทบต่อพฤติกรรมอื่น ๆ การที่ผู้สูงอายุมีการปรับตัวทางสังคมดีขึ้นนั้น ส่งผลต่อพฤติกรรมและภาวะทางจิตใจในด้านอื่นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ความกล้าในการริเริ่มปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ต่อสถานดูแล ผู้สูงอายุมากขึ้น ความรู้สึกนี้เป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีทัศนคติที่ดีต่อการอยู่อาศัยในสถานดูแลและลดความรู้สึกโดดเดี่ยว อีกทั้งยังพบว่า ผู้สูงอายุมีภาวะทางอารมณ์ที่ดีขึ้น เช่น รู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น มองตนเองในทางบวก และยอมรับสภาพความเป็นจริงในชีวิตมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนว่าการปรับตัวทางสังคมไม่ใช่เพียงพฤติกรรมภายนอก แต่มีผลต่อสุขภาพจิตโดยรวมของผู้สูงอายุอีกด้วย

การนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มอื่น จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ผู้พิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว และกลุ่มผู้ต้องขังสูงวัย ซึ่งล้วนเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและจิตใจอย่างมาก การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถแห่งตนร่วมกับกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบมาเพื่อการสะท้อนตน พัฒนาความสัมพันธ์ และการยอมรับตนเองและผู้อื่นนั้น อาจเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มเหล่านี้สามารถปรับตัวทางสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และลดความเปราะบางที่เกิดจากความรู้สึกแปลกแยก โดดเดี่ยว หรือหมดคุณค่าในตนเองได้อย่างมีนัยยะ ผลลัพธ์ของโปรแกรมนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bandura (1997) ที่กล่าวถึงกลไกการเรียนรู้ทางสังคมว่า บุคคลจะเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “ความเชื่อในความสามารถของตนเอง (self-efficacy)” “พฤติกรรม” และ “สภาพแวดล้อม” หรือที่เรียกว่า reciprocal determinism ซึ่งเมื่อบุคคลมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมอย่างมั่นใจในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุน เช่นในกลุ่มกิจกรรมตามโปรแกรม จะส่งผลให้บุคคลประเมินตนเองในทางบวก และกล้าเผชิญกับความสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการปรับตัวของ Roy & Andrews (1999) ที่อธิบายว่าบุคคลเป็นระบบที่มีความสามารถในการปรับตัวผ่านกลไกการเผชิญปัญหา (coping mechanisms) เพื่อแสดงพฤติกรรมการปรับตัวใน 4 ด้าน ซึ่งผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่และการพึ่งพาอาศัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จึงยืนยันได้ว่า โปรแกรมนี้ช่วยกระตุ้นกลไกการเผชิญปัญหาและส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวในระดับบุคคลและสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 สถานดูแลผู้สูงอายุ ควรนำโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในสถานดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากพบว่าโปรแกรมนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้น ทั้งในด้านการยอมรับตนเอง ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อม

1.2 สถานดูแลผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานดูแลมีความเข้าใจในหลักการของการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้หลักการนี้ในกิจกรรมประจำวัน เช่น การพูดให้กำลังใจ การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม หรือการให้ผู้สูงอายุช่วยเหลือกันเองในกิจกรรมต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยในกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในบริบทอื่น เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่ตามบ้าน ผู้สูงอายุในชนบท หรือผู้สูงอายุในชุมชนเมือง เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมในบริบทที่แตกต่างกัน และตรวจสอบความคงทนของผลลัพธ์ในระยะยาว

2.2 ควรมีการวิจัยแบบติดตามผล (follow-up study) เพื่อศึกษาว่าผลของโปรแกรมยังคงอยู่หรือเสื่อมถอยลงเมื่อเวลาผ่านไป และปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความคงทนของการปรับตัวทางสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านวิชาการ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่กรุณาให้คำแนะนำแนวทาง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง และนอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณะบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี วิสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนวัฒน์ ธิติธนานันท์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่ และผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ ที่ให้ความสะดวก โดยให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในการทดลองการใช้เครื่องมือเป็นอย่างดี และขอบคุณเพื่อนสาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จิรภัทร์ ธิปัญญา. (2563). *ผลการใช้กิจกรรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ญาณตา จ่าทา. (2564). *การพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุด้วยการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคโดยใช้ทฤษฎีอัตถภาวนิยมเป็นฐาน.* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ. (2564). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

สุภาภรณ์ ครสระน้อย. (2560). *ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน ที่มีต่อการคิดเชิงบวกของนักเรียนอนุบาล โรงเรียนสารสาสน์วิเทศนครราชสีมา 38.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

สุนีย์ นิ่มกลาง. (2564). *ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตน ที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84*(2), 191-215.

Bandura, A. (1986). *Social cognitive theory.* Annals of Child Development, 6, 1-60.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control.* W. H. Freeman.

Roy & Andrews, H. A. (1999). *The Roy Adaptation Model.* (2nd ed.).

ผู้เขียนบทความ

นายภาณุพงศ์ แสนดี หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: Panupong0981545763@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: p_thaithani@hotmail.com

ผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE EFFECTS OF OBSERVATIONAL LEARNING PROGRAM ON SPORTSMANSHIP OF PRIMARY EDUCATION GRADE 3 STUDENTS

วัชรวุฒิ ม่วงกลาง และประยุทธ ไทยธานี
WATCHARAWUT MOUNGKLANG and PRAYUT THAITHANI
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: November 7, 2025
Revised: December 9, 2025
Accepted: December 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีจุดประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง และ 2. เปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนห้อง ป.3/2 จำนวน 30 คน กลุ่มควบคุม คือ นักเรียนห้อง ป.3/3 จำนวน 30 คน รวม 2 ห้องเรียนจำนวน 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนั้นสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. โปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกต โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง และ 2. แบบประเมินความมีน้ำใจนักกีฬา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบทีแบบจับคู่ (Paired Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และใช้การทดสอบทีแบบอิสระ (Independent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกต ความมีน้ำใจนักกีฬา นักเรียนระดับประถมศึกษา

ABSTRACT

This experimental research aimed to 1. compare the sportsmanship of the experimental group before and after participating in the observational learning program, and 2. compare the post-test sportsmanship scores between the experimental group and the control group. The study examined the effects of an observational learning program on the sportsmanship of Grade 3 students. The sample consisted of Grade 3 students from the Demonstration School, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, during the first semester of the 2025 academic year. The participants were divided into an experimental group, 30 students of grade 3/2 and a control group, 30 students of grade 3/3, totaling 60 students from two intact classrooms. The sample was selected using cluster random sampling, after which the clusters were randomly assigned to either the experimental or control group. The research instruments included 1. an observational learning program implemented over 12 sessions, and 2. a sportsmanship assessment scale. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. Hypotheses were tested using a paired samples t-test to compare the pretest and posttest scores of the experimental group, and an independent samples t-test to compare the posttest scores of the experimental and control groups.

The results revealed that 1. after the intervention, the experimental group demonstrated significantly higher sportsmanship than before the intervention at the .01 level, and 2. the experimental group also showed significantly higher sportsmanship than the control group at the .01 level.

Keywords: Observational Learning Program, Sportsmanship, Primary School Students

บทนำ

ความมีน้ำใจนักกีฬา (Sportsmanship) เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความสำคัญยิ่งในมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสุขศึกษาพลศึกษา (สมคิด จันทร์ศรี, 2560) เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (วิไล ศรีสุข, 2561) คุณลักษณะดังกล่าวครอบคลุมถึงการรู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัย ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎกติกาและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด (สุจินต์ ประเสริฐ, 2562) อีกทั้งการเคารพการตัดสิน การให้เกียรติคู่แข่งขัน และการแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นในทุกระดับของการแข่งขัน (สมคิด จันทร์ศรี, 2560; วิไล ศรีสุข, 2561) นอกจากนี้ ความมีน้ำใจนักกีฬายังประกอบด้วยองค์ประกอบด้านคุณธรรมที่สำคัญ ได้แก่การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ความยุติธรรม ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดด้านคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ใช้ในการประเมินความมีน้ำใจนักกีฬาในบริบทการศึกษาไทย และเป็นฐานสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) พบว่าการแข่งขันกีฬาระดับเยาวชนในประเทศไทยยังคงมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้เล่นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงส่งผลให้บรรยากาศของการแข่งขันเสื่อมถอย แต่ยังนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การทะเลาะวิวาทและการละเมิดกติกา ซึ่งส่งผลให้เยาวชนพลาดโอกาสในการเรียนรู้คุณธรรมสำคัญจากกีฬา สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานการกีฬาภาค 3 (2566) ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่คล้ายคลึงกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพบว่า นักเรียนจำนวนมากแสดงพฤติกรรมที่ขาดความมีน้ำใจนักกีฬาเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการให้ความสำคัญกับผลการแข่งขันมากกว่าการพัฒนาคุณธรรมของนักกีฬา ส่งผลให้เยาวชนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ

หลักการสำคัญของการแข่งขันกีฬา เช่น การเคารพคู่แข่ง การเล่นอย่างเป็นธรรม และการยอมรับผลการแข่งขันอย่างมีสปิริต

นอกจากนี้ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาพลศึกษาที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า นักเรียนบางกลุ่ม โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนต้น ยังอาจไม่เข้าใจเกี่ยวกับความมีน้ำใจนักกีฬาอย่างแท้จริง ในบางสถานการณ์ นักเรียนอาจแสดงความไม่พอใจหลังการแข่งขันหรือรู้สึกผิดหวังเมื่อต้องพ่ายแพ้ โดยบางครั้งอาจมีปฏิกิริยาที่แสดงออกถึงอารมณ์ เช่น การแสดงท่าทีเงียบเฉย ไม่เข้าร่วมแสดงความยินดีกับคู่แข่ง หรือมีการแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงความไม่พึงพอใจต่อผลการแข่งขัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (เอนก ชัยจารัส, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 มกราคม 2568) และรองผู้อำนวยการโรงเรียน (เอกพล แสนโคตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 มกราคม 2568) ที่สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นหลายคนยังควรได้รับการเสริมประสบการณ์ด้านความมีน้ำใจนักกีฬาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในเรื่องการยอมรับผลการแข่งขัน การให้เกียรติคู่แข่งขัน และการควบคุมอารมณ์ขณะเล่นกีฬา

การพัฒนาความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สามารถดำเนินการได้โดยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กีฬาประเภททีม กิจกรรมนันทนาการ หรือกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมทางกีฬาโดยตรงก็มีบทบาทสำคัญ หนึ่งในแนวทางที่น่าสนใจ คือ การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดี ทั้งจากครู เพื่อน หรือบุคคลต้นแบบในวงการกีฬา ซึ่งจะช่วยปลูกฝังค่านิยมด้านความมีน้ำใจนักกีฬาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน Bandura (1986) ผู้เสนอว่า บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ได้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบ โดยมีระบบการประมวลผลข้อมูล 4 ขั้นตอน ได้แก่ กระบวนการที่ 1 การใส่ใจ (Attentional processes) ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ กระบวนการที่ 2 การคงไว้ (Retention processes) ผู้เรียนจะต้องมีการจดจำพฤติกรรมในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง กระบวนการที่ 3 การแสดงเลียนแบบ (Motor reproduction processes) ผู้เรียนต้องสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาตามที่ได้สังเกต และกระบวนการที่ 4 การจูงใจ (Motivational processes) ซึ่งผู้เรียนจะเลียนแบบพฤติกรรมก็ต่อเมื่อได้รับแรงเสริมหรือเห็นประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว

นอกจากนี้ นักวิชาการด้านจริยธรรมกีฬา เช่น Shields และ Bredemeier (2007) ยังเสนอว่า ความมีน้ำใจนักกีฬาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยในตนเองและการเคารพผู้อื่น ซึ่งสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการจัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบที่ดีในสถานการณ์จริง ส่งเสริมให้เกิดการซึมซับพฤติกรรมด้านคุณธรรมกีฬาอย่างยั่งยืน และกระบวนการสุดท้าย ผู้เรียนจะต้องสามารถประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และต้องมีความคาดหวังว่า การเลียนแบบนั้นจะนำผลประโยชน์บางอย่างให้แก่ตนเอง นั่นคือกระบวนการที่ 4 การจูงใจ (Motivational processes) นอกจากนี้ การเรียนรู้จากการสังเกตยังทำให้ผู้ถูกปรับพฤติกรรมไม่รู้สึกอายหรือต่อต้าน ทำให้การเรียนรู้จากการสังเกตได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถยืนยันได้จากงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 และงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) ที่ศึกษาการเรียนรู้โดยผ่านการสังเกต และพฤติกรรมการเลียนแบบจากรายการเซเลบบล็อก พบว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ จากสิ่งแวดล้อม การสังเกตพฤติกรรมหรือการกระทำของตัวแบบ มีผลต่อทัศนคติและบุคลิกภาพ การใช้คำพูด และความมั่นใจของผู้เรียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณธรรมพื้นฐาน เช่น การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถในการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเหมาะสมต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความมีน้ำใจนักกีฬา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการเล่นกีฬาหรือการแข่งขัน

กีฬาในแต่ละชนิด และได้เรียนรู้ถึงวิธีการของความมีน้ำใจนักกีฬาซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เข้าใจคนรอบข้างและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขตลอดไป

สมมุติฐานการวิจัย

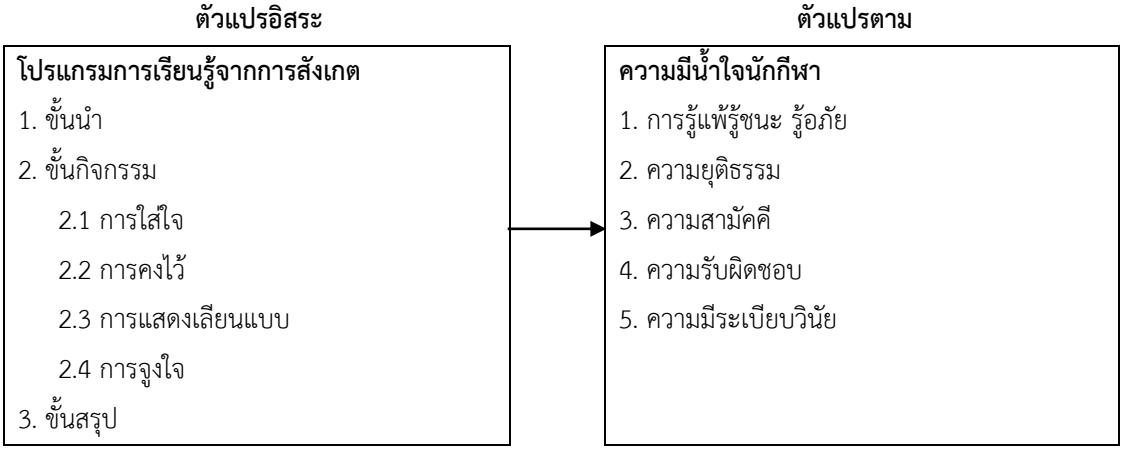
1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ มีพื้นฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของ Bandura (1986) ซึ่งอธิบายว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตแบบอย่าง โดยผ่านกระบวนการสำคัญ 4 ขั้น ได้แก่ การใส่ใจ การคงไว้ การแสดงเลียนแบบ และการจูงใจ ซึ่งเป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกต และความมีน้ำใจนักกีฬาอ้างอิงจากแนวคิดของนักวิชาการของ Clifford and Feezell (1997) และสมคิด จันทร์ศรี (2560) ที่ระบุองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ความยุติธรรม ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสังเกตอย่างเป็นระบบตามทฤษฎี Bandura จะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมด้านน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนให้พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ห้อง รวมทั้งสิ้น 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ห้อง คือ กลุ่มทดลอง ชั้น ป. 3/2 จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม ชั้น ป. 3/3 จำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 60 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) การเลือกใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เนื่องจากนักเรียนถูกจัดเป็นหน่วยตามห้องเรียนตามโครงสร้างของโรงเรียน การสุ่มรายบุคคลอาจรบกวนการเรียนการสอนและเพิ่มความเสี่ยงการปนเปื้อนข้อมูล ผู้วิจัยจึงสุ่มเลือก 2 ห้องเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบง่าย และสุ่มกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นขอความยินยอมจากผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการทดลอง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงผลกระทบทางสถิติของการสุ่มแบบกลุ่ม และได้ระบุเป็นข้อจำกัดพร้อมข้อเสนอแนะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 โปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกต โดยออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของ Bandura (1986) ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ การใส่ใจ การคงไว้ การแสดงเลียนแบบ และการจูงใจ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ซึ่งการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะใช้เวลา 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง โดยมีวิธีการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมในโปรแกรม ทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม และขั้นที่ 3 ขั้นสรุป จำนวน 12 กิจกรรม รูปแบบในการนำเสนอกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เวลา อุปกรณ์และขั้นตอนการดำเนินการ โดยนำโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ซึ่งได้นำโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาความยากง่าย ลำดับขั้นตอน การใช้ภาษา เวลา และความเหมาะสมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ผลการทดลองพบว่าผู้เรียนให้ความร่วมมือและมีความสนใจในการทำกิจกรรม และนำโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่ทดลองใช้ มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

2.2 แบบประเมินความมีน้ำใจนักกีฬา โดยเลือกใช้แบบสอบถามความมีน้ำใจนักกีฬา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะตามกรอบแนวคิดความมีน้ำใจนักกีฬา ซึ่งแบบประเมินนี้ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ การรู้แพ้รู้ชนะ รู้อภัย ความยุติธรรม ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย วิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร (Coefficient Alpha) ของ Cronbach ได้เท่ากับ 0.91 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ความมีน้ำใจนักกีฬา (กลิ่นประทุม แสงสุระ, 2550) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (อภิวัฒน์ งั่วลำหิน, 2553) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจว่าถูก (Checklist) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความมีน้ำใจนักกีฬา จำนวน 25 ข้อเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยนำแบบสอบถามความมีน้ำใจนักกีฬาให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of congruence) ตั้งแต่ .67 ถึง 1.00 นำแบบสอบถามความมีน้ำใจนักกีฬาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา คำชี้แจงในการทำแบบสอบถามและคุณภาพของแบบสอบถามรายข้อ พบว่า ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการตั้งเป้าหมายในการเรียนอยู่ระหว่าง .56 ถึง .83 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของความมีน้ำใจนักกีฬาของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความมีน้ำใจนักกีฬาของแบบสอบถามเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ดำเนินการทดลองจากคณะครุศาสตร์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 3

3.2 ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความมีน้ำใจนักกีฬา ซึ่งพบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนไม่แตกต่างกัน

3.3 เริ่มดำเนินการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมจำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกต

3.4 ให้นักเรียนทำแบบประเมินความมีน้ำใจนักกีฬา หลังการทดลองและรวบรวมคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬา ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์คะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

4.2 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

4.3 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 เปรียบเทียบคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t - test for independent sample) เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1

5.3 เปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t - test for independent sample) เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 2

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติทดสอบที (t-test) ซึ่งตามหลักทฤษฎีสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก แต่ในทางปฏิบัติสามารถใช้กับกลุ่มตัวอย่างทุกขนาดได้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่าข้อมูลต้องมาจากประชากรที่มีการแจกแจงปกติหรือมีลักษณะใกล้เคียงกับการแจกแจงปกติ (Weiss, 2019) ดังนั้น ก่อนการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยจึงตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลด้วยสถิติ Kolmogorov–Smirnov Test ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการแจกแจงปกติ ทำให้สามารถใช้การทดสอบที่ได้อย่างถูกต้องตามเกณฑ์ทางสถิติ จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย โดยเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตด้วยสถิติ t-test

แบบจับคู่ (Paired Samples t-test) พร้อมนำเสนอค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบผลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติ t-test แบบอิสระ (Independent Samples t-test) เพื่อวิเคราะห์ว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นมีนัยสำคัญทางสถิติตามระดับที่กำหนดหรือไม่ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตมีประสิทธิผลในการส่งเสริมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นอย่างชัดเจนดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบที่ได้การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4.1 คะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มควบคุม (n=30)

ความมีน้ำใจนักกีฬา	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทดลอง		ระดับ	หลังทดลอง		ระดับ
		$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย	กลุ่มทดลอง	2.52	.23	ปานกลาง	4.05	.26	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.59	.24	ปานกลาง	3.14	.96	ปานกลาง
ด้านความยุติธรรม	กลุ่มทดลอง	2.56	.23	ปานกลาง	4.02	.22	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.55	.25	ปานกลาง	2.93	.95	ปานกลาง
ด้านความสามัคคี	กลุ่มทดลอง	2.56	.23	ปานกลาง	4.05	.21	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.55	.25	ปานกลาง	3.02	.85	ปานกลาง
ด้านความรับผิดชอบ	กลุ่มทดลอง	2.56	.23	ปานกลาง	4.02	.30	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.55	.25	ปานกลาง	2.94	.75	ปานกลาง
ด้านความมีระเบียบวินัย	กลุ่มทดลอง	2.57	.20	ปานกลาง	4.07	.26	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.55	.23	ปานกลาง	3.05	.71	ปานกลาง
รวม 5 ด้าน	กลุ่มทดลอง	2.55	.15	ปานกลาง	4.04	.23	มาก
	กลุ่มควบคุม	2.56	.18	ปานกลาง	3.02	.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลองมีคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ด้านความยุติธรรม ด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=2.52, 2.56, 2.56, 2.56, 2.57 ตามลำดับ) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=2.55) ในระยะหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.05, 4.02, 4.05, 4.02, 4.07 ตามลำดับ) รวมทั้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.04) ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมในระยะก่อนทดลองมีคะแนนทั้งรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=2.59, 2.56, 2.56, 2.56, 2.57 ตามลำดับ) และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=2.56) ในระยะหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนทั้งรายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.14, 2.93, 3.02, 2.94, 3.05, ตามลำดับ) และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.02)

ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนกลุ่มทดลอง (n=30) ก่อนและหลังการทดลอง

ความมีน้ำใจนักกีฬา	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย	หลังทดลอง	4.05	.26	23.96**	.000
	ก่อนทดลอง	2.52	.23		
ด้านความยุติธรรม	หลังทดลอง	4.02	.22		
	ก่อนทดลอง	2.56	.23	24.78**	.000
	ก่อนทดลอง	2.55	.15		
ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย	หลังทดลอง	4.05	.26	23.96**	.000
	ก่อนทดลอง	2.52	.23		
ด้านความยุติธรรม	หลังทดลอง	4.02	.22	24.78**	.000
	ก่อนทดลอง	2.56	.23		
ด้านความสามัคคี	หลังทดลอง	4.05	.21	26.17**	.000
	ก่อนทดลอง	2.56	.23		
ด้านความรับผิดชอบ	หลังทดลอง	4.02	.30	20.96**	.000
	ก่อนทดลอง	2.56	.23		
ด้านความมีระเบียบวินัย	หลังทดลอง	4.07	.26	25.24**	.000
	ก่อนทดลอง	2.57	.20		
รวม 5 ด้าน	หลังทดลอง	4.04	.23	29.78**	.000
	ก่อนทดลอง	2.55	.15		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นว่า ระยะก่อนการทดลอง ความมีน้ำใจนักกีฬา ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ด้านความยุติธรรม ด้านความสามัคคี ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัยและโดยรวมของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.52, 2.56, 2.56, 2.56, 2.57 และ 2.55 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .23, .23, .23, .23, .20 และ .15 ตามลำดับ หลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.05, 4.02, 4.05, 4.02, 4.07 และ 4.04 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .26, .22, .21, .30, .26 และ .23 ตามลำดับ เมื่อทดสอบ ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้งรายด้านและโดยรวมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาหลังการทดลองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มควบคุม (n=30)

ความมีน้ำใจนักกีฬา	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย	กลุ่มทดลอง	4.05	.26	5.17**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.14	.96		

ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบความมีน้ำใจนักกีฬาหลังการทดลองของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มควบคุม (n=30) (ต่อ)

ความมีน้ำใจนักกีฬา	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านความยุติธรรม	กลุ่มทดลอง	4.02	.22	6.26**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.93	.94		
ด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย	กลุ่มทดลอง	4.05	.26	5.17**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.14	.96		
ด้านความยุติธรรม	กลุ่มทดลอง	4.02	.22	6.26**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.93	.94		
ด้านความสามัคคี	กลุ่มทดลอง	4.05	.21	6.59**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.02	.85		
ด้านความรับผิดชอบ	กลุ่มทดลอง	4.02	.30	7.49**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.94	.74		
ด้านความมีระเบียบวินัย	กลุ่มทดลอง	4.07	.26	7.52**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.05	.71		
รวม 5 ด้าน	กลุ่มทดลอง	4.04	.23	8.27**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.02	.65		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4.3 จะเห็นว่า หลังการทดลองการตั้งเป้าหมายในการด้านการรู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ด้านความยุติธรรม ด้านความสามัคคี ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัย และโดยรวม ของนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 4.05, 4.02, 4.05, 4.02, 4.07 และ 4.04 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .26, .22, .21, .30, .26 และ .23 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย 3.14, 2.93, 3.02, 2.94, 3.05 และ 3.02 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .96, .94, .85, .74, .71 และ .65 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้งรายด้านและโดยรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่าโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตส่งผลต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ทุกองค์ประกอบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโปรแกรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้เห็นพฤติกรรมต้นแบบที่ดี เกิดการจดจำ และสามารถเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของ Bandura (1986) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ของบุคคลสามารถเกิดขึ้นจากการสังเกต

แบบอย่าง การจดจำ การแสดงเลียนแบบ และการจูงใจ อีกทั้งผลนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการเรียนรู้จากการสังเกตสามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมของนักเรียน และพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) ที่พบว่ากิจกรรมที่ส่งเสริมการสังเกตแบบอย่างที่ดีสามารถเพิ่มพฤติกรรมบวกในนักเรียนได้

1.1 ด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย จากกิจกรรมเกม Fair Play สูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สาเหตุสำคัญอาจมาจากโปรแกรมที่จัดขึ้นมีการเน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมต้นแบบที่ชัดเจน เช่น การยอมรับผลการแข่งขัน การให้อภัยผู้แพ้ และการให้เกียรติคู่ต่อสู้ ซึ่งทำให้นักเรียนซึมซับและเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม การสังเกตพฤติกรรมซ้ำ ๆ ตลอดกิจกรรมทำให้นักเรียนจดจำและเลียนแบบได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่เน้นกระบวนการใส่ใจ จดจำ แสดงพฤติกรรม และแรงจูงใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการสังเกตพฤติกรรมต้นแบบช่วยพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมได้เป็นอย่างดี การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างความมั่นคงในพฤติกรรมดังกล่าวด้วย นอกจากนี้งานวิจัยต่างประเทศ เช่น Shields and Bredemeier (1995) ได้ศึกษาการพัฒนาความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนพบว่าการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมต้นแบบและมีโอกาสสะท้อนความคิดตนเองช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของการรู้แพ้ รู้ชนะ และรู้อภัยได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ Hassandra, Goudas, Chroni, and Theodorakis (2002) ยังระบุว่าการฝึกปฏิบัติที่เน้นการสังเกตและการมีส่วนร่วมในการอภิปรายหลังสถานการณ์จำลองช่วยเสริมสร้างความมีน้ำใจนักกีฬาและพฤติกรรมเอื้อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านความยุติธรรม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความยุติธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมจากกิจกรรมเกมสนามวินัยดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การที่นักเรียนได้รับชมแบบอย่างที่แสดงถึงความยุติธรรม เช่น การปฏิบัติตามกฎกติกา การแบ่งปันโอกาสอย่างเสมอภาค และการไม่ลำเอียง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและซึมซับพฤติกรรมดังกล่าว การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จำลองสถานการณ์ความยุติธรรมทำให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการศีลธรรมของโคลเบิร์ก ที่กล่าวว่า การได้รับประสบการณ์ทางศีลธรรมโดยตรงจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการใช้เหตุผลทางศีลธรรมและพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่ชี้ว่าการสังเกตแบบอย่างที่ดีและการฝึกฝนในสถานการณ์จำลองช่วยเพิ่มพฤติกรรมยุติธรรมในกลุ่มนักเรียน ทั้งนี้ Shields and Bredemeier (1995) ในงานวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับศีลธรรมและความยุติธรรมในกีฬา ได้เน้นว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสังเกตพฤติกรรมยุติธรรมจากสถานการณ์จริงสามารถพัฒนาทั้งการใช้เหตุผลทางศีลธรรมและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกัน Nucci and Narvaez (2008) ในการศึกษาเชิงสากลเกี่ยวกับการศึกษาคุณธรรมในโรงเรียนพบว่า การใช้สถานการณ์สมมติและการสังเกตพฤติกรรมที่เป็นธรรมช่วยยกระดับการใช้เหตุผลทางศีลธรรมของผู้เรียนได้

1.3 ด้านความสามัคคี พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามัคคีสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมจากกิจกรรมเกมส่งต่อน้ำใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอาจเป็นเพราะกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างของการทำงานเป็นทีม การร่วมมือและการสนับสนุนกันภายในกลุ่ม การสังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ซ้ำ ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเลียนแบบได้ง่ายขึ้น อีกทั้งกิจกรรมยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงออกถึงความสามัคคีจริงในสถานการณ์จำลอง ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการ

เรียนรู้ทางสังคมของ Bandura และแนวคิดที่ว่าการเรียนรู้เกิดจากการโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการสังเกตแบบอย่าง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ผู้เรียนได้สังเกตและฝึกปฏิบัติร่วมกันช่วยส่งเสริมความสามัคคีและพฤติกรรมเอื้อสังคมได้ดี ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) เน้นว่าการทำงานร่วมกันในกิจกรรมกีฬาและสถานการณ์จำลองเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกฝังความสามัคคีในหมู่นักเรียน นอกจากนี้ Hassandra et al. (2002) ยังยืนยันว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มที่เน้นการสังเกต การเลียนแบบ และการสะท้อนความคิดช่วยพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือและความสามัคคีได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามัคคีสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอาจเป็นเพราะกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างของการทำงานเป็นทีม การร่วมมือ และการสนับสนุนกันภายในกลุ่ม การสังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ซ้ำ ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเลียนแบบได้ง่ายขึ้น อีกทั้งกิจกรรมยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงออกถึงความสามัคคีจริงในสถานการณ์จำลอง ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติพฤติกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura และแนวคิดที่ว่าการเรียนรู้เกิดจากการโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการสังเกตแบบอย่าง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ผู้เรียนได้สังเกตและฝึกปฏิบัติร่วมกันช่วยส่งเสริมความสามัคคีและพฤติกรรมเอื้อสังคมได้ดี ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) เน้นว่าการทำงานร่วมกันในกิจกรรมกีฬาและสถานการณ์จำลองเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกฝังความสามัคคีในหมู่นักเรียน

1.4 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมจากกิจกรรมเกมพันธมิตรรวมใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากโปรแกรมจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างของผู้ที่ทำหน้าที่ตามบทบาทอย่างเต็มที่ เช่น การรับผิดชอบต่องานกลุ่ม การทำตามข้อตกลง และการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล การได้เห็นและมีส่วนร่วมกับสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม การสังเกตแบบอย่างที่ดีและการได้รับการเสริมแรงเชิงบวกจากผู้สอนช่วยกระตุ้นให้พฤติกรรมความรับผิดชอบคงอยู่และพัฒนา สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและผลการวิจัยที่ยืนยันว่าการสังเกตแบบอย่างที่ดีช่วยพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบในนักเรียน ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) ชี้ว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงและการรับผิดชอบต่อบทบาทในกลุ่มกีฬาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบ นอกจากนี้ Hassandra et al. (2002) พบว่าการให้ผู้เรียนสังเกตและฝึกบทบาทจริงช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกบทบาทหน้าที่จริงในสถานการณ์จำลองและได้รับแรงเสริมจากผู้สอน ช่วยพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบในกลุ่มนักเรียน นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากโปรแกรมจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างของผู้ที่ทำหน้าที่ตามบทบาทอย่างเต็มที่ เช่น การรับผิดชอบต่องานกลุ่ม การทำตามข้อตกลง และการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล การได้เห็นและมีส่วนร่วมกับสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม การสังเกตแบบอย่างที่ดีและการได้รับการเสริมแรงเชิงบวกจากผู้สอนช่วยกระตุ้นให้พฤติกรรมความรับผิดชอบคงอยู่และพัฒนา สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและผลการวิจัยที่ยืนยันว่าการสังเกตแบบอย่างที่ดีช่วยพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบในนักเรียน ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) ชี้ว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงและการรับผิดชอบต่อบทบาทในกลุ่มกีฬาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบ นอกจากนี้ Hassandra et al. (2002) พบว่าการให้ผู้เรียนสังเกตและฝึกบทบาทจริงช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความมีระเบียบวินัยสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมจากกิจกรรมเกมตัดสินยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากโปรแกรมจัดให้ผู้เรียนได้เห็นพฤติกรรมต้นแบบที่เคารพกฎกติกา ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และจัดการตนเองอย่างเหมาะสม การได้สังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองซ้ำ ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย อีกทั้งการได้รับการเสริมแรงในทางบวกยังช่วยให้พฤติกรรมดังกล่าวคงอยู่และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคลเบิร์ก และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่ชี้ว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมและการพัฒนาทางศีลธรรมของผู้เรียน ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) ชี้ว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในกีฬาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาความมีระเบียบวินัย นอกจากนี้ Hassandra et al. (2002) พบว่าการสังเกตและฝึกปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จำลองและการได้รับแรงเสริมจากผู้สอนช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน รวมทั้ง Nucci and Narvaez (2008) ที่ยืนยันว่าการฝึกประสบการณ์ตรงและการสังเกตพฤติกรรมแบบอย่างในโรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมและระเบียบวินัย หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความมีระเบียบวินัยสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากโปรแกรมจัดให้ผู้เรียนได้เห็นพฤติกรรมต้นแบบที่เคารพกฎกติกา ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และจัดการตนเองอย่างเหมาะสม การได้สังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองซ้ำ ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย อีกทั้งการได้รับการเสริมแรงในทางบวกยังช่วยให้พฤติกรรมดังกล่าวคงอยู่และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคลเบิร์ก และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่ชี้ว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมและการพัฒนาทางศีลธรรมของผู้เรียน ขณะเดียวกัน Shields and Bredemeier (1995) ชี้ว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในกีฬาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาความมีระเบียบวินัย นอกจากนี้ Hassandra et al. (2002) พบว่าการสังเกตและฝึกปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) และสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) ที่พบว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จำลองและการได้รับแรงเสริมจากผู้สอนช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน

2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและศีลธรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปรแกรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้สังเกตพฤติกรรมต้นแบบในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและซึมซับพฤติกรรมที่เหมาะสม อีกทั้งการจัดกิจกรรมยังมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มจากการสร้างบรรยากาศที่ดี การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมต้นแบบ การสรุปผลการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสามารถนำพฤติกรรมที่ดีไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกต จดจำ และเลียนแบบแบบอย่างทางพฤติกรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การสังเกตแบบอย่างที่ดีช่วยส่งเสริมพฤติกรรมบวกในเด็กนักเรียน ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอนโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ คือ 1) ขั้นนำ คือ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจในผู้สอนและเพื่อนร่วมกิจกรรม 2) ขั้นดำเนินกิจกรรม ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของโปรแกรม เป็นขั้นตอนที่

นักเรียนได้สังเกตพฤติกรรมต้นแบบที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ ทั้งในรูปแบบสถานการณ์จริง การจำลองสถานการณ์ หรือการใช้สื่อ เช่น วิดีโอคลิปที่แสดงพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬา หลังจากการสังเกตแบบอย่าง นักเรียนจะได้รับโอกาสร่วมอภิปรายเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่พบเห็น และฝึกปฏิบัติพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและจดจำได้ยั่งยืน และ 3) ขั้นสรุปและประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ พร้อมทั้งผู้วิจัยให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างสรรค์และข้อเสนอแนะเฉพาะเจาะจงในแต่ละพฤติกรรม เพื่อเสริมแรงในทางบวกและกระตุ้นให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเองต่อไป นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลความก้าวหน้าของพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของผู้เรียน โดยอาศัยแบบประเมินที่ออกแบบให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของความมีน้ำใจนักกีฬา ทั้งนี้ กระบวนการทั้งสามขั้นสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสังเกตแบบอย่าง การจดจำ การเลียนแบบ และแรงจูงใจ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) และพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) ที่ยืนยันว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการสังเกตแบบอย่างที่ดีและฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสามารถส่งเสริมพฤติกรรมบวกในนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมด 12 ครั้ง ผู้วิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีต่อความมีน้ำใจนักกีฬาครั้งที่ 1-2 นักเรียนส่วนใหญ่เริ่มเข้าใจความสำคัญของความมีน้ำใจนักกีฬา เช่น การเคารพกติกา การให้เกียรติคู่แข่งขัน และการยอมรับผลการแข่งขัน แม้ในระยะแรกนักเรียนบางคนยังไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่เหมาะสมกับไม่เหมาะสมได้ชัดเจน แต่บรรยากาศการเรียนรู้ค่อย ๆ เปิดกว้างขึ้น นักเรียนเริ่มสนใจและตั้งใจสังเกตพฤติกรรมต้นแบบมากขึ้น ในกิจกรรมครั้งที่ 3-4 นักเรียนสามารถอภิปรายและอธิบายพฤติกรรมที่ตนเองสังเกตได้ รวมถึงสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา ในกิจกรรมครั้งที่ 5-7 นักเรียนได้ฝึกฝนเลียนแบบพฤติกรรมต้นแบบ ทั้งในรูปแบบสถานการณ์จำลองและเกมกลุ่ม เช่น เกม Fair Play และภารกิจทีมเวิร์ค ซึ่งช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความยุติธรรม ความสามัคคี และความรับผิดชอบมากขึ้น ในกิจกรรมครั้งที่ 8-10 นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้พฤติกรรมที่เรียนรู้ไปแล้วกับสถานการณ์การแข่งขันจริงขนาดเล็ก โดยแสดงออกถึงการให้อภัย การช่วยเหลือเพื่อน และการควบคุมอารมณ์อย่างเหมาะสม ในกิจกรรมครั้งที่ 11-12 นักเรียนสามารถสะท้อนความคิดเห็นและทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ พร้อมทั้งระบุพฤติกรรมที่ตนเองภูมิใจและตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาต่อไป ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) และพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) ที่ยืนยันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสังเกตสามารถส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมบวกได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่ระบุว่าการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เกิดจากการสังเกต การจดจำ การเลียนแบบ และแรงจูงใจ ซึ่งทั้งหมดถูกนำมาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า โปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีผลอย่างชัดเจนต่อความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยด้านความมีน้ำใจนักกีฬาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมดังกล่าวสามารถส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ความยุติธรรม ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่าโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมบวกจากแบบอย่างที่ดี สามารถเลียนแบบและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงทั้งในห้องเรียน สนามกีฬา และชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การเข้าร่วมโปรแกรมทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพกฎกติกา การให้เกียรติคู่แข่งขัน การยอมรับผล

การแข่งขัน การทำงานเป็นทีม และการช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่ม นักเรียนเกิดแรงจูงใจภายในที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมบวกเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการควบคุมอารมณ์ การคิดวิเคราะห์สถานการณ์ และการแก้ปัญหาในระหว่างการแข่งขันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่ระบุว่าการเรียนรู้พฤติกรรมเกิดขึ้นจากการสังเกตแบบอย่าง การจดจำ การเลียนแบบ และแรงจูงใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พันธุ์ตัน (2558) และพิมพ์ชนก นุชเนตร (2560) ที่ยืนยันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสังเกตที่มีแบบอย่างที่ดีและกระบวนการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมบวกในนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตมีคะแนนความมีน้ำใจนักกีฬาเพิ่มขึ้นทั้งในด้านการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ความยุติธรรม ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ดังนั้นครูและผู้สอนสามารถนำโปรแกรมนี้ไปปรับใช้ร่วมกับการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนได้

1.2 ระหว่างการจัดกิจกรรม ควรใช้คำพูดชื่นชมและการเสริมแรงในเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและอยากปฏิบัติพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬาต่อไป การเสริมแรงเชิงบวกยังช่วยให้นักเรียนรู้สึกเป็นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเอง

1.3 โปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่มีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ดังนั้นผู้สอนควรศึกษาจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน การเข้าใจลำดับขั้นตอนและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนยังช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีอายุใกล้เคียงกัน เช่น นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในเขตอำเภอหรือจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และตรวจสอบความสอดคล้องของผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการติดตามผลในระยะยาวหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง เพื่อศึกษาว่าพฤติกรรมความมีน้ำใจนักกีฬาที่พัฒนาขึ้นจากการเข้าร่วมโปรแกรม ยังคงคงอยู่และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด

2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นการวัดผลลัพธ์ของโปรแกรมต่อความมีน้ำใจนักกีฬา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม หรือการวิเคราะห์พฤติกรรมรายบุคคล เพื่อเข้าถึงประสบการณ์และมุมมองของนักเรียนได้ละเอียดมากขึ้น

2.4 สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดในการศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้จากการสังเกตต่อพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เช่น ความมีวินัย ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ หรือพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพื่อขยายขอบเขตประโยชน์ของโปรแกรมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลิ่นประทุม แสงสุระ. (2550). *การสร้างแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

พิมพ์ชนก นุชเนตร. (2560). ผลการเรียนรู้โดยสังเกตและพฤติกรรมเลียนแบบ: ผลกระทบต่อทัศนคติและบุคลิกภาพของผู้เรียน. *วารสารจิตวิทยาการศึกษา, 7(3),* 56-68.

วิไล ศรีสุข. (2561). คุณลักษณะของความมีน้ำใจนักกีฬาและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม. *วารสารพัฒนาสังคม, 9(2),* 35-45.

สมคิด จันทร์ศรี. (2560). ความมีน้ำใจนักกีฬาในกลุ่มสาระสุขศึกษาพลศึกษา: การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในนักเรียน. *วารสารสุขศึกษาพลศึกษา, 15(1),* 30-40.

สำนักงานการกีฬาภาค 3. (2566). *รายงานการละเมิดกฎกติกาและการเน้นผลแพ้-ชนะในการแข่งขันกีฬา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการกีฬาภาค 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *รายงานปัญหาเยาวชนขาดความมีน้ำใจนักกีฬาในการแข่งขันกีฬาระดับเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุจินต์ ประเสริฐ. (2562). การปฏิบัติตามกฎกติกาและการเคารพผลการตัดสิน: องค์ประกอบสำคัญในการแข่งขันกีฬา. *วารสารกีฬาและจริยธรรม, 11(1),* 15-25.

สุชาดา พันธุ์ตัน. (2558). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมเอื้อสังคมโดยใช้การเรียนรู้จากการสังเกตในนักเรียนประถม. *วารสารการศึกษาและพัฒนานิสัย, 5(2),* 123-135.

อภิวัฒน์ งั่วลำหิน. (2553). *การอธิบายองค์ประกอบของความมีน้ำใจนักกีฬา: รู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย ความยุติธรรมความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Clifford, C., & Feezell, R. (1997). *Coaching for character: Reclaiming the principles of sportsmanship*. Champaign, IL: Human Kinetics.

Hassandra, M., Goudas, M., Chroni, S., & Theodorakis, Y. (2002). Effects of a cooperative games program on students' social skills and cooperative behavior. *European Journal of Physical Education, 7(1),* 79-96.

Nucci, L. P., & Narvaez, D. (2008). *Handbook of moral and character education*. New York: Routledge.

Shields, D.L.L. & Bredemeier, B.J.L. (1995) *Character Development and Physical Activity.* Champaign: Human Kinetics Publishers.

Weiss, N. A. (2019). *Introductory Statistics*, *MyLab Revision* (10th ed.). London: Pearson.

ผู้เขียนบทความ

นายวัชรวุฒิ ม่วงกลาง หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: games15904@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: p_thaithani@hotmail.com

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

THE PERCEPTION OF POLITICAL NEWS AND ITS IMPACT ON POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN TA PHRAYA DISTRICT, TA PHRAYA SUBDISTRICT, SA KAEO PROVINCE

สุรศักดิ์ มั่นยืน, วันชัย สุขตาม และชัย สมรภูมิ
SURASAK MUNYUEN, WANCHAI SUKTAM and CHAI SAMORABHOOM
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
MASTER OF POLITICAL SCIENCE PROGRAM, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดสุรินทร์
SURIN PROVINCE

Received: January 30, 2026
Revised: March 9, 2026
Accepted: March 14, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา 1) ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2) ศึกษาการรับรู้ข่าวสารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา อำเภอสระแก้ว เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 348 คน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร จำนวน 10 คน แบบเจาะจง ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยและใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการศึกษาพบว่า 1) ประชาชนมีระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับน้อย ค่าอำนาจการพยากรณ์ (R^2 = 0.405) หรือร้อยละ 40.05 ด้านที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง รองลงมาได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง ตามลำดับ และ 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดขึ้นอย่างมีความหมายและนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้อย่างเข้มแข็ง

คำสำคัญ: การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การสื่อสารทางการเมือง, ประชาธิปไตยท้องถิ่น, การมีส่วนร่วมของพลเมือง

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of political information awareness and political participation of citizens; 2) investigate the influence of political information awareness on citizens' political participation; and 3) propose guidelines for enhancing political participation among citizens in Taphraya Subdistrict Municipality, Taphraya District, Sa Kaeo Province. The study employed a mixed-methods approach combining quantitative and qualitative research. Data were collected using questionnaires administered to 348 eligible voters aged 18 years and above, and in-depth interviews with 10 administrators selected through purposive sampling. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and regression analysis, while qualitative data were analyzed through content analysis to support contextual interpretation. The results revealed that: 1) the overall level of citizens' political information awareness was at a moderate level, and the overall level of political participation was also at a moderate level; 2) political information awareness had a low level of influence on citizens' political participation, with a predictive power of R^2 = 0.405 or 40.05 percent. The most influential factor was the frequency of exposure to political information, followed by the credibility of information and the understanding of political news content, respectively; and 3) the guidelines for enhancing political participation suggest that government agencies should improve political communication by providing clear and easily understandable information, using language appropriate to the community context, and utilizing diverse communication channels to effectively reach citizens. The findings highlight an important mechanism for improving the quality of meaningful political participation and contribute to strengthening democratic development at the local level.

Keywords: Political Information Perception, Political Participation, Political Communication, Local Democracy, Civic Engagement

บทนำ

การเจริญเติบโตของโลกดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตที่มีความสะดวก รวดเร็วในการรับและส่งข่าวสารต่อ ๆ กันผ่านอุปกรณ์สื่อสาร เช่น แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสาหรับยุคนี้ โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนจำนวนมาก และผู้ข้อมูลข่าวสารนั้นทำการส่งต่อไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้เกิดการกระจายข่าวสู่ผู้อื่นอย่างรวดเร็ว การใช้สื่อออนไลน์ในด้านของการเมืองเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ใช้สำหรับเป็นช่องทางในการนำเสนอนโยบาย (ปฏิพัทธ์ เพชรศรี, และไชยวัฒน์ เผือกคง, 2565, น. 176-177) ซึ่งการเปิดรับข่าวสารเป็นการใช้ประโยชน์จากสื่อรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการเลือกสรรหรือแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่แต่เดิม และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเมือง เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหลักในการแลกเปลี่ยนและเปิดรับข่าวสารทางการเมืองโดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นเยาวชน (ขนิษฐา จิตแสง, 2565, น. 89)

ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (media exposure) อธิบายว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความสนใจ ประสบการณ์ และทัศนคติของตนเอง ซึ่งการเปิดรับข่าวสารดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเข้าใจ และการกำหนดทัศนคติทางการเมืองของประชาชน (McQuail, 2010) นอกจากนี้ การศึกษาของ Norris

(2000) ยังชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนและสื่อดิจิทัลสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายช่วยเพิ่มโอกาสในการรับรู้ประเด็นทางการเมืองและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน Rogers (2003) อธิบายว่า กระบวนการเผยแพร่นวัตกรรมและข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และการยอมรับข้อมูลของบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของประชาชน แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อหรืออิทธิพลของสื่อที่มีต่อทัศนคติทางการเมืองในระดับกว้าง ขณะที่การศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ระดับเทศบาลซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงชุมชนที่ใกล้ชิด และมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลต่อรูปแบบการรับรู้ข่าวสารและการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแตกต่างจากบริบทในระดับประเทศ (Rogers, 2003)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างโอกาสและพัฒนาช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

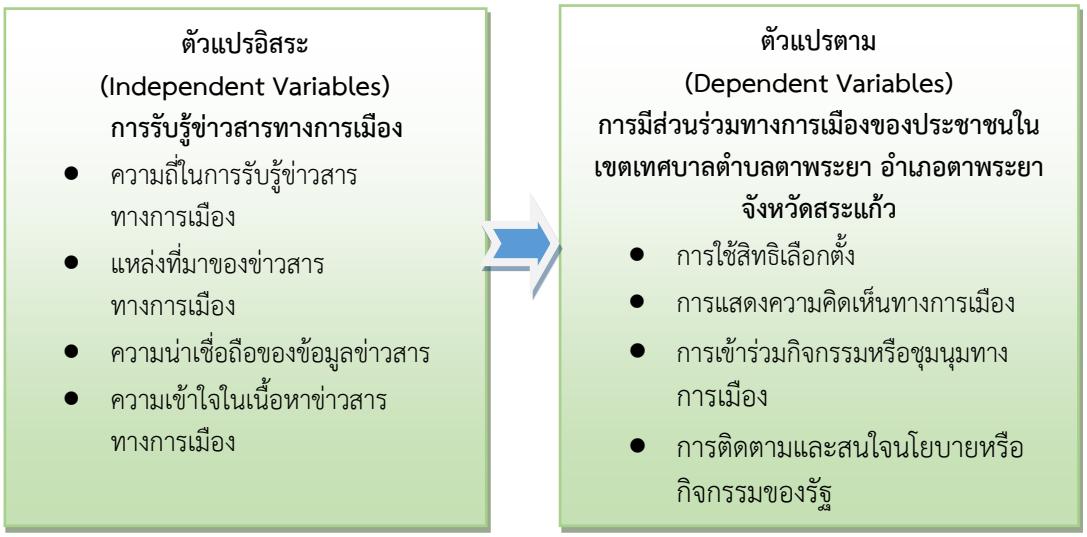
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นกลไกสำคัญที่มีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมและระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นักวิชาการด้านการสื่อสารและพฤติกรรมมนุษย์เห็นพ้องกันว่า การรับรู้ข่าวสารมิได้หมายถึงเพียงการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการเชิงพฤติกรรมและเชิงปัญญาที่บุคคลใช้ในการคัดเลือก ตีความ และทำความเข้าใจข่าวสารภายใต้กรอบประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของตนเอง (Hunt and Ruben, 1993; Assael, 1998; Mowen and Minor, 1998) ทั้งนี้ Klapper (1960)

ได้อธิบายว่า การเปิดรับข่าวสารของบุคคลเป็นกระบวนการคัดเลือกหลายขั้นตอน ได้แก่ การเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้และตีความ และการเลือกจดจำ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนแต่ละบุคคลมีระดับและรูปแบบการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกัน และนำไปสู่ผลลัพธ์ทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามมา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด ตัวแปรอิสระ คือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวคิดด้านการรับรู้ข่าวสาร การเปิดรับสื่อ และการสื่อสารทางการเมือง สามารถจำแนกองค์ประกอบของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งสะท้อนระดับความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของประชาชน อันเป็นพื้นฐานของการสะสมความรู้และความตื่นตัวทางการเมือง (McLeod and O'Keefe, 1972) แหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง ซึ่งครอบคลุมทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อสังคมออนไลน์ โดยแต่ละแหล่งมีบทบาทแตกต่างกันในการกำหนดกรอบความคิดและการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน (Almond and Powell, 1978; Norris, 2000) ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับข่าวสาร ความไว้วางใจ และการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน (Assael, 1998; McQuail, 2010) และ ความเข้าใจในเนื้อหาข่าวสารทางการเมือง ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการตีความและการประมวลผลข้อมูลข่าวสาร และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การก่อรูปทัศนคติและการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองอย่างมีเหตุผล (Schiffman and Kanuk, 2000)

ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยกำหนด ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยอาศัยแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการมีส่วนร่วมของพลเมือง ซึ่งนักวิชาการ เช่น Weiner (1971) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำของประชาชนโดยสมัครใจเพื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การกำหนดนโยบาย และการบริหารงานของรัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ในการวิจัยนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนประกอบด้วย การใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง และการติดตามและให้ความสนใจต่อนโยบายหรือกิจกรรมของรัฐ ซึ่งสะท้อนทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกุดเวียน หมู่ 4 จำนวน 1,206 คน บ้านตะโก หมู่ 3 จำนวน 881 คน และ บ้านป่าซอง หมู่ 6 จำนวน 533 คน รวมเป็น 2,620 คน (ข้อมูลอ้างอิงจากรายงาน 3 หมอ ณ วันที่ 25 ม.ค. 2567) จำนวน 348 คน ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณของ Yamane (1970, pp. 170) และการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมากน้อยตามสัดส่วนซึ่งใช้ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ที่นัยสำคัญ 0.05

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วยโครงสร้าง 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่พำนักอาศัยในเขตเทศบาล มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ได้แก่ ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านแหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง และด้านการติดตามและสนใจนโยบายหรือกิจกรรมของรัฐ โดยตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Opened - End Question) โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด มีค่าทั้งฉบับเท่ากับ 0.874

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองระหว่างเดือนสิงหาคม-เดือนธันวาคม 2568 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 348 ชุด โดยการจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการทำวิจัยครั้งนี้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สรุปผลในรูปแบบตาราง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย นำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ใน

การศึกษาครั้งนี้ คือ 1) ผู้บริหารเทศบาลตำบลตาพระยา 2 คน 2) สมาชิกสภาเทศบาลตำบลตาพระยา 2 คน 3) พนักงานเทศบาลตำบลตาพระยา 2 คน 4) ผู้นำชุมชน 2 คน และ 5) ประชาชน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะใช้เวลามากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์ว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกในการให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด จากนั้นทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. จำนวนและร้อยละสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 348 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 ระดับการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ว่างงาน รับจ้าง เกษียณ จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 และระยะเวลาการพำนักอยู่ในเขตเทศบาล มากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 93.7

2. ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสรุปในรูปแบบตารางตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้าน

(n = 348)

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	3.22	.551	ปานกลาง
ด้านแหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง	3.00	.510	ปานกลาง
ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร	3.50	.685	มาก
ด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง	3.35	.685	ปานกลาง
ภาพรวม	3.27	.515	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ($\overline{X}$ = 3.50) รองลงมา คือ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.35) ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.22) และด้านแหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.00) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผู้วิจัยนำข้อมูลการการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มาดำเนินการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในภาพรวม

(n = 348)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง	4.54	.438	มากที่สุด
ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	1.02	.146	น้อยที่สุด
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง	1.59	.721	น้อย
ด้านการติดตามและสนใจนโยบายหรือกิจกรรมของรัฐ	3.38	.456	ปานกลาง
รวม	2.63	.276	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ($\overline{X}$ = 4.54) รองลงมา คือ ด้านการติดตามและสนใจนโยบายหรือกิจกรรมของรัฐ ($\overline{X}$ = 3.38) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง ($\overline{X}$ = 1.59) และด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ($\overline{X}$ = 1.02) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

ผู้วิจัยวิเคราะห์ระดับการส่งผลของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านแหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาพรวม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของพยากรณ์ ด้วยวิธี Enter ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับการส่งผลของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา ในภาพรวม

(n = 348)

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	B	SE_b	β	t	P-value
a = 1.523				18.046*	0.000
ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (X_1)	.221	.034	.441	6.552*	.000
แหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมือง(X_2)	.028	.037	.052	.758	.449
ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร (X_3)	-.086	.040	-.213	-2.166*	.031
ความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง (X_4)	.184	.023	.455	8.049*	.000
R = 0.636 , R^2 = 0.405 ; Adjusted R^2 = 0.398 ; SE_{est} = ±0.214 ; F = 58.269 ; sig = 0.000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว มีการส่งผลอยู่ในระดับน้อย R^2 มีค่าเท่ากับ 0.405 หรือร้อยละ 40.5 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ±0.214 เมื่อทดสอบแล้วพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (B=0.221) ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร (B=-0.086) และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง (B=0.184) โดยตัวพยากรณ์ที่ทำนายได้ดีที่สุด ได้แก่ ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยสมการพยากรณ์การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา เมื่อนำการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทุกด้านเข้าสมการ ได้สมการพยากรณ์เชิงเส้นตรงในรูปแบบคะแนนดิบ เป็นดังนี้

$$Y = a+b_1 X_1 + b_3 X_3 + b_4 X_4$$

$$Y = 1.523+0.221X_1 + 0.086X_3 +0.184X_4$$

จากสมการ แทน การมีมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Y) ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (X_1) ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร (X_3) และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง (X_4) ซึ่งสามารถพยากรณได้ในภาพรวมร้อยละ 40.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยาอย่างยั่งยืน (ผู้บริหาร 1, สัมภาษณ์วันที่ 15 กรกฎาคม 2568; ผู้นำชุมชน 1, สัมภาษณ์วันที่ 5 สิงหาคม 2568; ประชาชน 2, สัมภาษณ์วันที่ 10 กันยายน 2568)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการสื่อสาร ข่าวสารทางการเมืองของภาครัฐ ไม่เพียงเป็นการให้ข้อมูล แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ซึ่งการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่มีคุณภาพ เป็นปัจจัยเชิงกลไกที่เปลี่ยนประชาชนจากผู้รับข้อมูลไปสู่ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผลภายใต้บริบทของสังคมท้องถิ่น ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่มีคุณภาพ เป็นปัจจัยตั้งต้นที่สำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักและความมั่นใจทางการเมืองของประชาชน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชิงกลไกในการเชื่อมโยงไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ทั้งในรูปแบบการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมของรัฐ และการติดตามนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้ รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมดังกล่าวดำเนินไปภายใต้บริบทของสังคมท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญกับความสงบเรียบร้อยและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีการเปิดรับและรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระดับที่เพียงพอต่อการรับทราบสถานการณ์ทางการเมือง แต่ยังไม่อยู่ในระดับสูงมากนัก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Assael (1998) ที่อธิบายว่า บุคคลมีแนวโน้มจะเลือกรับรู้ข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับประสบการณ์และความเชื่อเดิมของตน เนื่องจากข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือจะช่วยลดความไม่แน่นอนและเสริมสร้างความมั่นใจในการตีความข้อมูลทางการเมืองของประชาชน ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านแหล่งที่มาของข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนว่าประชาชนยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าวสารที่หลากหลาย หรือยังคงพึ่งพาแหล่งข่าวสารบางประเภทเป็นหลัก ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norris (2000) ที่ชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (Digital Divide) ซึ่งส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มมีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากแหล่งข้อมูลที่จำกัด อันอาจส่งผลต่อระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยรวมของประชาชน

2. ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง และด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการและใช้ต้นทุนต่ำ (low-cost participation) มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงรุกหรือการแสดงออกทางการเมืองอย่างเปิดเผย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Almond and Verba (1965) ที่เสนอแนวคิด Civic Culture ซึ่งอธิบายว่า ในสังคมที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (participant–subject culture) ประชาชนมักเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ตามระบบ เช่น การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งหรือการติดตามนโยบายของรัฐ มากกว่าการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบการเคลื่อนไหวหรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเข้มข้น

3. การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.405 หรือคิดเป็นร้อยละ 40.5 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์รายด้าน พบว่า มี 3 ด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร และด้านความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวสารทางการเมือง โดยตัวพยากรณ์ที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือ ด้านความถี่ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ประชาชน

เกิดความคุ้นเคย สะสมความรู้ และพัฒนาไปสู่ความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ หากประชาชนได้รับข่าวสารอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางการเมืองและเพิ่มโอกาสในการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมอาจยังคงจำกัดอยู่ในระดับพื้นฐานก็ตาม สอดคล้องกับธนะชัย เกียรติพันธุ์สดใส (2564) กล่าวว่า ผู้รับสารนั้นมักเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะ โดยเฉพาะสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติของตน นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร มีการส่งผลทางลบต่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อบุคคลรับรู้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีความไม่ชัดเจน ขาดแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ หรือมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ย่อมทำให้เกิดความลังเลและไม่ไว้วางใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Rogers (2003) ที่ระบุว่า ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการรับสารของประชาชน

4. จากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ตลอดจนเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง สามารถอภิปรายได้ว่าผลดังกล่าวสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนมีความหลากหลายด้านการศึกษา ประสบการณ์ และความเข้าใจทางการเมือง การที่ผลการวิจัยเสนอให้ปรับรูปแบบการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมิได้เกิดจากการขาดความสนใจเพียงอย่างเดียว หากแต่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านความเข้าใจในเนื้อหาข่าวสารและการเข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในบทก่อนหน้าที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังจำกัดอยู่ในบางรูปแบบ นอกจากนี้ การเน้นการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและทั่วถึง ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการลดช่องว่างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมท้องถิ่นที่ยังมีความแตกต่างด้านการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยี หากหน่วยงานภาครัฐสามารถพัฒนาการสื่อสารที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างทั้งการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความเข้าใจในนโยบาย และนำไปสู่การเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยั่งยืน ดังนั้น ข้อเสนอแนะแนวทางดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงข้อเสนอเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังสะท้อนข้อค้นพบเชิงโครงสร้างของงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า “คุณภาพของการสื่อสารทางการเมือง” เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิพัทธ์ เพชรศรี, และไชยวัฒน์ เผือกคง (2565) ได้ศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจะต้องไม่บิดเบือนข้อมูลไปจากความจริง เพราะการสร้างข้อมูลควรจะอยู่บนพื้นฐานของความจริง ผู้สร้างข้อมูลควรจะมีความจริงใจต่อผู้บริโภคข่าวสารไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และต้องตระหนักถึงความถูกต้องเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยภาพรวม การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบผ่านการสื่อสารที่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และหลากหลายช่องทาง โดยเน้นแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

และเป็นทางการ ควบคู่กับการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน เพื่อยกระดับความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างยั่งยืน

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองควรได้รับการส่งเสริมอย่างรอบด้าน ทั้งการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการติดตามนโยบายของรัฐ โดยเทศบาลตำบลควรสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมที่ปลอดภัย เปิดกว้าง และเชื่อมโยงนโยบายกับชีวิตประจำวันของประชาชน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพและเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่เทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมและการเมืองแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับพื้นที่

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรแทรกหรือปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความตระหนักทางการเมือง ความไว้วางใจต่อสถาบันทางการเมือง หรือทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งอาจมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึก หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้ข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระยะยาว อันจะช่วยอธิบายกลไกเชิงเหตุและผลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา จิตแสง. (2565). การเปิดรับข่าวสารด้านการเมือง การเสริมสร้างทุนทางสังคมออนไลน์และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 21(1),* น. 86-111.

ธนะชัย เกียรติพันธุ์สดใส. (2564). *การเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ของคนเจเนอเรชั่นวาย* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสโขทัยธรรมาธิราช).

ปฏิพัทธ์ เพชรศรี, และไชยวัฒน์ เผือกคง .(2565). *พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

Almond, G. A., & Powell, G. B. (1978). *Comparative politics today: A world view*. New York: Harper Collins.

Almond, G. A., & Verba, S. (1965). *The civic culture*. Boston: Little Brown.

Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*. Cincinnati, OH: South-Western College Publishing.

Hunt, T., & Ruben, B. D. (1993). *Mass communication: Producers and consumers*. New York: HarperCollins College Publishers.

Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. New York: The Free Press.

McLeod, J. K., & O'Keefe, G. J. (1972). *Mass communication research*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). London: SAGE Publications.

Mowen, J. C., & Minor, M. (1998). *Consumer behavior* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Norris, P. (2000). *A virtuous circle: Political communications in postindustrial societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). New York: Free Press.

Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2000). *Consumer behavior* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Weiner, M. (1971). *Crises and sequences in political development*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Yamane, T. (1970). *Statistic: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York : Harper & Row.

ผู้เขียนบทความ

นายสุรศักดิ์ มั่นยืน นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: munyuen.2532@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม อาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: wanchai2526@srru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัย สมรภูมิ อาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: chai.s@srru.ac.th

มาตรการควบคุมการออกใบอนุญาตการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

Regulatory Measures for Licensing the Establishment of Elderly Care or Dependent Care Facilities

บัญชา วิทยอนันต์, สุนันทา ตอบไธสง
BANCHA WITTHAYAANAN, SUNANTA TOPTHAISONG
คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา
FACULTY OF LAW, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: February 26, 2026
Revised: March 13, 2026
Accepted: March 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการควบคุมการออกใบอนุญาตในการจัดตั้งสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้งศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงของประเทศไทย เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในการออกใบอนุญาตจัดตั้งกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงโดยกระทรวงสาธารณสุขนั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไข การออกใบอนุญาตดังกล่าวแล้วในเบื้องต้น แต่เพื่อให้ความคุ้มครองที่ชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้ใช้บริการและเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นใจในมาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายบางประการ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้สถานประกอบกิจการต้องวางวงเงินประกันสำหรับค่าใช้จ่ายในการรับผิดทางแพ่งโดยไม่จำกัด ความรับผิด ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีแผนการดูแลรายบุคคลและแบบองค์รวมประกอบคำขอใบอนุญาตเปิดสถานประกอบกิจการเพื่อใช้สำหรับติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจการของสถานประกอบกิจการและ ต่อใบอนุญาต และประเด็นที่ 3 การกำหนดขนาดพื้นที่ของสถานที่ซึ่งเปิดให้บริการให้มีความเหมาะสมกับจำนวนผู้มารับบริการ และมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบการ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเรื่องขนาดของสถานที่ในการเปิดให้บริการด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวกับขั้นตอนมาตรการควบคุมในการออกใบอนุญาตจัดตั้งเป็นสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ให้มีความชัดเจน มีมาตรฐานทางกฎหมายแพ่งเพื่อให้การอนุญาตจัดตั้งเป็นสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงมีมาตรฐานที่สูงขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการให้ความคุ้มครองผู้ที่เข้ามาใช้บริการในสถานประกอบกิจการ และเพื่อยกระดับให้สถานประกอบกิจการมีมาตรฐานตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

คำสำคัญ : ใบอนุญาต , สถานประกอบกิจการ , ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

ABSTRACT

This research article aims to examine the regulatory measures for licensing the establishment of elderly care or dependent care facilities, including the study of principles, concepts, theories, and approaches to addressing issues concerning the establishment of such facilities in Thailand, to compare them with those of Japan, and to propose appropriate additional measures suitable for Thailand. The study employs qualitative research methodology.

The research findings reveal that while the Ministry of Public Health has established preliminary criteria, conditions, and procedures for licensing the establishment of elderly care or dependent care facilities, certain legal deficiencies require amendment and supplementation to provide clear and equitable protection for service users and to enhance confidence in quality standards. These deficiencies include: Issue 1: the requirement for facilities to deposit a security bond for unlimited civil liability expenses; Issue 2: the requirement to include individual and holistic care plans with license applications for monitoring and evaluating facility operations and license renewal; and Issue 3: the requirement that the size of service premises be appropriate to the number of service recipients and provide a favorable living environment within the facility. Therefore, it is essential to prioritize the size of service premises.

For the aforementioned reasons, the researcher proposes amendments to provisions concerning procedural regulatory measures for licensing the establishment of elderly care or dependent care facilities to ensure clarity and legal standards, together with civil measures, in order to raise licensing standards for such facilities, maximize protection for service users, and elevate facilities to standards consistent with the legislative intent.

Keywords: License, Facility, Elderly or Dependent Persons

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยถือเป็นกฎหมายสูงสุดและได้มีการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 ได้กำหนดให้ บุคคลมีความเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดไม่สามารถกระทำได้ และมาตรา 48 วรรคสอง ได้กำหนดให้ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานรัฐมีหน้าที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม รวมถึงการจัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง ส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รวมถึงต้องให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการ

ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 13,994,045 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.58% ของจำนวนประชากรไทยทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2568, ออนไลน์) ข้อมูลดังกล่าวพบว่า โครงสร้างประชากรจำนวนผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญ ต่อระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคมไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปประชากรในวัยแรงงานต่างก็มุ่งสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ไม่มีเวลาให้กับครอบครัวเท่าที่ควรเหมือนเช่นเคย ส่งผลให้ในครอบครัวเหลือเพียงผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพังกับลูกหลานที่อยู่ในวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ ด้วยปัจจัยเหล่านี้ จึงทำให้เกิดกิจการประเภทหนึ่งซึ่งเข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงแทนครอบครัว คือ เนอร์สซิ่งโฮม ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงโรงพยาบาลดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

กระทรวงสาธารณสุขในฐานะที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ อนามัย การป้องกัน ควบคุมและรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน (พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545, น. 14) จึงเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการกำกับดูแล จึงมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการออกข้อกำหนดสำหรับกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ที่เกิดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก วันที่ 31 มีนาคม 2559, น. 11) ด้วยการออกกฎกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการประกอบกิจการ ด้วยการกำหนดให้บุคคลใดที่ต้องการเปิดกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงต้องมีการขออนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และนอกจากจะต้องขอใบอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพแล้วบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ดำเนินการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ รวมทั้งต้องเป็นผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพอีกด้วย

ข้อมูลจากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ได้รับอนุญาต จำนวน 927 ราย (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ: สถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2568, ออนไลน์) และข้อมูลจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีผู้ขออนุญาตเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ได้รับอนุญาตทั้ง 3 ประเภท จำนวนทั้งสิ้น 1,224 ราย , ผู้ขออนุญาตเป็นผู้ดำเนินการจำนวนทั้งสิ้น 4,700 ราย ออกใบอนุญาตแล้ว 4,053 ราย ผ่านการตรวจสอบแล้วแต่ยังไม่ได้ออกใบอนุญาต จำนวน 647 ราย และมีผู้ขออนุญาตเป็นผู้ให้บริการจำนวนทั้งสิ้น 19,283 ราย อยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบ 838 ราย ผ่านการตรวจสอบแล้วแต่ยังไม่ออกใบอนุญาต จำนวน 15,842 ราย และผ่านการรับรอง จำนวน 2,603 ราย (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2568, ออนไลน์) ซึ่งการขอใบอนุญาตดังกล่าวมีปัญหาด้านข้อจำกัดทางกฎหมายและปัญหาการควบคุมกำกับดูแลเกี่ยวกับการดำเนินการออกใบอนุญาตประกอบกิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง หากได้รับความเสียหายจากสถานประกอบกิจการซึ่งข้อบกพร่องบางประการเกี่ยวกับการขออนุญาตสมควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในบางประการ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ในการเปิดสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชนที่ต้องดำเนินกิจการภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐซึ่งเป็นการดำเนินการแสวงหาประโยชน์และมุ่งผลกำไรในทางการค้าหรือทางธุรกิจ ซึ่งตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องมิได้มีการกำหนดเรื่องเงินประกัน ความเสี่ยงเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่จะเข้าไปใช้บริการ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมี

มาตรการบางประการเพื่อเป็นหลักประกันความเสี่ยงจากการเข้ารับบริการ เช่น การกำหนดให้ต้องมีการวางวงเงินประกันในการดำเนินกิจการที่ให้ไว้ต่อกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่รับผิดชอบหลัก โดยอาจยื่นเอกสารหลักฐานดังกล่าวพร้อมกับเอกสารการขออนุญาตประกอบกิจการ เพื่อยืนยันความสามารถในการดำเนินกิจการและเป็นหลักประกันในกรณีเกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการ ซึ่งเงินประกันนี้จะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับกิจการและผู้รับบริการด้วย ทั้งนี้ จำนวนเงินประกันนั้น ให้ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานประกอบการตามแผนการให้บริการซึ่งได้ระบุขนาดหรือจำนวนผู้ใช้บริการที่สถานประกอบการสามารถรองรับได้ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ในการเปิดสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องยังขาดความครอบคลุมของเอกสารสำคัญบางประการที่ควรกำหนดให้สถานประกอบการยื่นเอกสารในการขอ อนุญาต ได้แก่ แผนการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งแบบรายบุคคลและแบบองค์รวมที่จำเป็นต้องเสนอมาพร้อมกับเอกสารประกอบการยื่นคำขออนุญาตเปิดกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากแผนการดูแลที่จัดทำขึ้นนั้นมีความสำคัญสำหรับบุคคลที่จะเข้ามาเพื่อรับการดูแลสุขภาพ การดูแลส่วนบุคคลหรือรูปแบบการสนับสนุนอื่นๆ จึงถือเป็นเอกสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความมั่นใจให้กับครอบครัวของผู้รับบริการหรือผู้รับบริการ ว่าการดูแลนั้นปลอดภัยและมีผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการโดยตรง ตลอดจนสร้างความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการมีมาตรฐาน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งแผนการดูแลที่จัดทำขึ้นเพื่อบันทึกความก้าวหน้าของการดำเนินกิจการเป็นสิ่งที่ช่วยในการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดูแลได้อย่างเหมาะสมตามสภาพร่างกายหรือสภาพความเจ็บป่วยของผู้รับบริการตามแนวทางก่อนการเปิดให้บริการรวมถึงแผนการให้บริการแก่ผู้รับบริการหลังจากที่มีการเปิดให้บริการ ว่ามีรูปแบบที่เหมาะสมและมีมาตรฐานเพียงพอสำหรับผู้ให้บริการและผู้รับบริการหรือไม่ รวมถึงควรมีการกำหนดให้มีการตรวจประเมินผลการดำเนินการตามแผนการดูแลทุกปี เพื่อประกอบการพิจารณาต่อใบอนุญาตในคราวถัดไปด้วย ดังนั้นแผนการดูแลจึงเป็นเอกสารสำคัญในการขอใบอนุญาตเปิดสถานประกอบการกิจการผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงจึงควรมีการกำหนดให้เสนอแผนการดูแลประกอบการขอใบอนุญาตดังกล่าวด้วย

ประเด็นที่ 3 ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องมิได้กำหนดเรื่องความเหมาะสมของสถานที่ในการเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดขนาดของสถานที่ในการเปิดให้บริการนั้น มีความจำเป็นต้องมีการกำหนดสถานที่เปิดสถานประกอบการตามความเหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบการ เช่น พื้นที่หรือขนาดพื้นที่ของสถานที่ที่จะใช้เปิดเป็นสถานประกอบกิจการ ควรมีลักษณะที่กว้างขวาง ทำเลที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้รับบริการตามแผนการดูแลซึ่งได้ยื่นไปพร้อมกับเอกสารอื่นในขั้นตอนการขออนุญาตเปิดสถานประกอบการแล้วนั้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและมีมาตรฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าจึงสมควรมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องก่อนมีการออกใบอนุญาตหรือการต่ออายุใบอนุญาตเพื่อจัดตั้งเป็นสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้สถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เป็นกิจการที่ต้องได้รับการดูแลตามมาตรฐานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมาตรการควบคุมกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือ ผู้มีภาวะพึ่งพิงด้วยการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในบางประการเพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการมีคุณภาพมาตรฐานการให้บริการที่ดี ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงใช้ชีวิตได้อย่างมี

ความสุขตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนมาตรฐานระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยให้เป็นที่ประจักษ์ต่อประชาคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
2. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
4. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
5. เพื่อศึกษาแนวทางการไขปัญหา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ที่เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
2. ศึกษากฎกระทรวง การอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560
3. ศึกษากฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียมและการชำระค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563
4. ศึกษากฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้
   - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
   - กฎหมายว่าด้วยการเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงของไทย
   - กฎหมายว่าด้วยการเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงของประเทศญี่ปุ่น
   - แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
   - หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงจากกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ เทศบาลตำบลบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการไขปัญหา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

5. ผู้สูงอายุมีความมั่นใจในมาตรฐานความปลอดภัย หน่วยงานภาครัฐมีกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และผู้ประกอบการมีแนวทางในการยกระดับการบริการสู่มาตรฐานสากล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกอบกับกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องพบว่าการขออนุญาตจัดตั้งสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง มีข้อบกพร่องในบางประเด็นที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้มีการวางเงินประกัน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสถานปรกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกอบกับกฎกระทรวง การอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 มิได้มีการกำหนดเรื่องเงินประกันความเสี่ยงเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ และเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่จะเข้าไปใช้บริการ ด้วยการกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการ เพื่อสุขภาพจะต้องวางเงินประกันการดำเนินกิจการที่ให้ไว้ต่อกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าก่อนที่ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงจะเข้าไปใช้บริการในสถานประกอบกิจการแห่งนั้น ต้องมีการทำสัญญาระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการอยู่แล้ว หากมีการกำหนดเงินประกันที่ต้องให้ไว้ต่อกระทรวงสาธารณสุขนี้จะมีส่วนสำคัญสำหรับการสร้างความน่าเชื่อเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เงินประกันนี้ถือเป็นเงินทุนสำรองในการช่วยให้เจ้าของสถานประกอบการสามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการรับผิดทางแพ่งโดยไม่จำกัดความรับผิด ในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการอันเป็นหนี้ประธานที่สามารถคำนวณเป็นเงินที่เจ้าของสถานประกอบการต้องรับผิดชอบ และหมายความรวมถึงดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน และค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ในรายนั้นด้วย โดยจำนวนเงินประกันนั้นให้ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานประกอบการตามแผนการให้บริการ ซึ่งได้ระบุขนาดหรือจำนวนผู้ใช้บริการที่สถานประกอบการสามารถรองรับได้

ในประเทศญี่ปุ่น ได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ (รัชนีวิภา ปุ้ยพันธวงศ์, 2560, น. 1- 5) ที่ชัดเจน โดยการดำเนินการปรับปรุงสถานพยาบาลและสุขภาพอนามัย ซึ่งถือเป็นนโยบายประกันสุขภาพเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการทางการแพทย์ของรัฐ และเป็นเหตุให้รายจ่ายในการให้บริการทางการแพทย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการประกันการดูแลผู้สูงอายุขึ้น ถือเป็นหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป หรือผู้ที่มีอายุ 65-69 ปี ที่มีความทุพพลภาพ และกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการประกันสุขภาพ เพื่อให้การให้บริการช่วยเหลือครอบครัวและองค์กรทั่วไปในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง และลดภาระค่าใช้จ่ายที่ภาครัฐจะต้องจ่ายในแต่ละปี ยกตัวอย่างเช่น มีผู้ดูแลผู้สูงอายุมาช่วยที่บ้าน การไป ที่สถานพยาบาลหรือบ้านพักคนชรา สำหรับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65-69 ปีที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เนื่องจากความบกพร่องทางกายและจิต และได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ที่จำเป็นต้องได้รับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ให้บริการระบบประกันนี้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ โดยการเก็บเงินสมทบภาคบังคับจากบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 40-64 ปีขึ้นไป (ญาณวัฒน์ พลอยเทศ, 2564, น. 70-74) และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีบำนาญให้หักจากเงินบำนาญในอัตราร้อยละ 10 ของบุคคลเหล่านั้นเป็นเงินสมทบพร้อมกับเงินประกันสุขภาพและจ่ายเพียงครั้งเดียว ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการนำหลักการนี้มาปรับใช้กับประเทศไทยในกรณีการเก็บเงินประกันจะมีประโยชน์ต่อระบบการ ควบคุมผู้ขอรับ

ใบอนุญาตเปิดสถานประกอบกิจการเพื่อสุขภาพเป็นอย่างมาก นอกจากจะเห็นถึงศักยภาพของผู้ขอรับใบอนุญาตแล้ว ยังสามารถสื่อได้ถึงการจะได้รับความคุ้มครองในมาตรฐานด้านความปลอดภัยในขณะที่รับบริการในสถานประกอบกิจการแห่งนั้นด้วย

ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขในฐานะที่เป็นหน่วยงานซึ่งกำกับดูแลกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจึงควรต้องกำหนดให้มีการวางวงเงินประกันเพื่อเป็นการประกันความเสี่ยง ได้แก่ เงินสด คือเงินที่ให้ผู้ขอรับใบอนุญาต นำเงินประกันมาฝากไว้กับกระทรวงสาธารณสุข ด้วยการกำหนดวงเงินประกันรับผิดชอบต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าบริการทั้งหมด เพื่อให้เกิดความคุ้มครองที่ชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่เข้ามาใช้บริการต่อไป

ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีแผนการดูแลประกอบคำขอใบอนุญาต

จากข้อมูลจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้ขออนุญาตเปิดสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ได้รับอนุญาตมากถึง 1,224 ราย นั้นซึ่งเป็นการยากต่อการควบคุม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การออกใบอนุญาตอาจออกโดยง่ายเกินไปทำให้ประสิทธิภาพของการติดตามและประเมินผลการให้บริการในสถานประกอบกิจการเพื่อสุขภาพลดลงและยากต่อการควบคุมสถานประกอบกิจการที่ต้องให้บริการอย่างมีคุณภาพ ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า กระทรวงสาธารณสุขควรกำหนดมาตรการบางอย่างเพิ่มเติมในการขออนุญาต ด้วยการกำหนดให้สถานประกอบการต้องยื่นแผนการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงประกอบคำขอใบอนุญาตทั้งแบบรายบุคคลและแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติ ในสถานประกอบกิจการ เนื่องจากสถานประกอบกิจการจำเป็นต้องมีแผนการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งถือเป็นเอกสารสำคัญเป็นอย่างมาก ที่ต้องเสนอมาพร้อมกับเอกสารประกอบการยื่นคำขออนุญาตเปิดกิจการสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครอบครัวของผู้รับบริการหรือผู้รับบริการว่าการดูแลนั้นว่าจะได้รับการดูแลอย่างดีที่สุดและมีความปลอดภัย มีผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการและสอดคล้องกับความต้องการโดยตรง มีมาตรฐานและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

เนื่องจากผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษตามสภาพร่างกายหรือสภาพความเจ็บป่วยของแต่ละคน ดังนั้น แผนการดูแลรายบุคคลที่จัดทำขึ้นนี้ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการจดบันทึกความก้าวหน้าของการดูแลผู้รับบริการ เป็นเอกสารประกอบในการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม ส่วนกรณีแผนการดูแลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิตินั้น สถานประกอบกิจการสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อนำเสนอกิจการของผู้ขอใบอนุญาตก่อนการเปิดให้บริการ รวมถึงแนวทางการให้บริการแก่ผู้รับบริการหลังจากที่มีการเปิดให้บริการ เกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมและมีมาตรฐานเพียงพอสำหรับผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เพื่อสร้างมั่นใจให้กับครอบครัวผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงได้ นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขเพิ่มเติมเพื่อให้ต้องมีการตรวจประเมินผลการดำเนินการตามแผนการดูแลทุกปี เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการต่อใบอนุญาตในคราวถัดไปเพื่อประเมินความเสี่ยงและมาตรฐานด้านการให้บริการที่ปลอดภัยต่อผู้รับบริการด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แผนการดูแลแบบรายบุคคลและแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติจึงเป็นเอกสารสำคัญในการขอใบอนุญาตเปิดสถานประกอบการกิจการผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ควรมีการกำหนดให้ต้องมีการนำเสนอแผนการดูแลประกอบการขอใบอนุญาตดังกล่าวด้วย

ในประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลต้องการประหยัดงบประมาณรายจ่ายของรัฐ จึงความจำเป็นที่จะต้องถ่ายเทผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลของรัฐไปสู่หน่วยจัดบริการในลักษณะบ้านพักผู้สูงอายุดูแลแทน รัฐบาลทำหน้าที่ เป็นผู้กำหนดค่าบริการซึ่งมีการปรับทุก ๆ 3 ปี และมีหน้าที่ในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการกระตุ้นการแข่งขันของตลาดด้วยการจัดให้มีหน่วยบริการหลายประเภท ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริษัทสวัสดิการกึ่งสาธารณะ NPO โรงพยาบาล

และบริษัทเอกชนแบบแสวงหากำไร เข้ามาให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น ดูแลกิจวัตรประจำวันที่บ้าน รวมถึงการดูแลเรื่องอาหาร การอาบน้ำ ทานยา เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการออกใบอนุญาตและกำกับดูแลหน่วยจัดบริการเหล่านี้แทนรัฐบาลด้วย (Tamiya et.al., 2011, pp. 1183-1192)

ตารางที่ 1 เอกสารประกอบการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง

ประเภทบุคคลธรรมดา		ประเภทนิติบุคคล	
แบบเดิม	**แบบใหม่**	**แบบเดิม**	**แบบใหม่**
1.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 2.ใบรับรองแพทย์ 3.เอกสารหลักฐานอื่น(ถ้ามี) เช่น เอกสารเปลี่ยนชื่อ-สกุล 4.แผนที่แสดงบริเวณสถานที่ตั้งสถานประกอบการฯ 5.แบบแปลนสถานประกอบการฯ 6.สำเนาทะเบียนที่ตั้งสถานประกอบการพร้อมสำเนาเจ้าบ้าน	1.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 2.ใบรับรองแพทย์ 3.เอกสารหลักฐานอื่น(ถ้ามี) เช่น เอกสารเปลี่ยนชื่อ-สกุล 4.แผนที่แสดงบริเวณสถานที่ตั้งสถานประกอบการฯ 5.แบบแปลนสถานประกอบการฯ 6.สำเนาทะเบียนที่ตั้งสถานประกอบการพร้อมสำเนาเจ้าบ้าน 7.แผนการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งแบบรายบุคคลและแบบองค์รวม 8.เงินประกันความปลอดภัย	1.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 2.ใบรับรองแพทย์ 3.เอกสารหลักฐานอื่น(ถ้ามี) เช่น เอกสารเปลี่ยนชื่อ-สกุล 4.หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (หากบริษัทลงนาม 2 คนแนบเอกสาร 2 คน) 5.แผนที่แสดงบริเวณสถานที่ตั้งสถานประกอบการฯ 6.แบบแปลนสถานประกอบการฯ 7.สำเนาทะเบียนที่ตั้งสถานประกอบการพร้อมสำเนาเจ้าบ้าน	1.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 2.ใบรับรองแพทย์ 3.เอกสารหลักฐานอื่น(ถ้ามี) เช่น เอกสารเปลี่ยนชื่อ-สกุล 4.หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท (หากบริษัทลงนาม 2 คนแนบเอกสาร 2 คน) 5.แผนที่แสดงบริเวณสถานที่ตั้งสถานประกอบการฯ 6.แบบแปลนสถานประกอบการฯ 7.สำเนาทะเบียนที่ตั้งสถานประกอบการพร้อมสำเนาเจ้าบ้าน 8.แผนการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงทั้งแบบรายบุคคลและแบบองค์รวม 9.เงินประกันความปลอดภัย

ที่มา: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2568, ออนไลน์.

ประเด็นที่ 3 การกำหนดขนาดพื้นที่ของสถานที่ที่เปิดให้บริการ

ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ พ.ศ. 2559 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการ ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 ในหมวด 1 มาตรฐานด้านสถานที่ ข้อ 1 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 61 ก วันที่ 13 กรกฎาคม 2563, น. 10) นั้น ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสถานที่ไว้เพียงส่วนของอาคารที่สร้างขึ้นและอุปกรณ์ต่างๆ อันเป็นส่วนประกอบของอาคารที่ติดหรือตั้งอยู่ภายในและภายนอกอาคารเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสำหรับผู้ใช้บริการ รวมถึงพื้นที่โดยรอบของอาคารเท่านั้น โดยมุ่งเน้นที่รูปแบบด้านความหลากหลายของสถาปัตยกรรมภายในที่มีขนาดและลักษณะที่สมควรต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการได้มากขึ้นตามหลักอารยสถาปัตย์ (บริษัท สมาพันธ์ เฮลธ์ จำกัด, 2568, ออนไลน์) (Universal Design) ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกันเท่านั้น แต่มิได้กำหนดเรื่องความเหมาะสมเกี่ยวกับขนาดของสถานที่ในการเปิดสถานประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงไว้แต่อย่างใด ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า กฎกระทรวงดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดขนาดของสถานที่ในการเปิดให้บริการซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญไม่น้อยกว่ากัน กล่าวคือ ต้องมีการกำหนดให้สถานที่เปิดสถานประกอบการมีความเหมาะสม เอื้ออำนวยและมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบการ เช่น กำหนดพื้นที่หรือขนาดเนื้อที่ของสถานที่ ที่จะใช้เปิดเป็นสถานประกอบกิจการ เนื่องจากมีหลายปัจจัยสำคัญบางประการที่ควรพิจารณา (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558) และแต่ละพื้นที่ก็มีข้อกำหนดเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะและโครงสร้างของอาคาร รวมถึงขนาดและพื้นที่โดยรอบของอาคารที่ต้องคำนึงซึ่งประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรกำหนดให้มีบริเวณโดยรอบอาคารต้องเป็นพื้นที่ลักษณะที่กว้างขวางโดยต้องมีขนาดของพื้นที่โดยรอบสถานที่ดังกล่าวทั้งหมดซึ่งกำหนดให้จำนวนผู้รับบริการหนึ่งคน ต่อพื้นที่ 40 ตารางวา หรือกำหนดให้มีพื้นที่ในการสร้างอาคารได้ไม่เกินร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนของห้องที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมแบบชั่วคราว (Day Care) ที่เข้ามาทำกิจกรรมหรือกายภาพบำบัด ควรมีพื้นที่ 40 ตารางเมตรต่อ 10 คน (ฐิตินันท์ นาคผู้ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2569) และส่วนของห้องพักสำหรับแบบพักประจำควรมีพื้นที่พักผ่อนและพื้นที่ในการทำกิจกรรมขนาดไม่น้อยกว่า 35 ตารางเมตรต่อหนึ่งคน (รังสรรค์ ทางเณร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2569) แล้วแต่กรณีทั้งนี้ ให้เจ้าของสถานประกอบกิจการคำนึง ถึงทำเลที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบการ มีพื้นที่เพียงพอในการจัดทำมุมพักผ่อนภายนอกอาคารที่ต้องพิจารณา รวมถึง แสงสว่าง ทิศทางลม และภูมิอากาศในภูมิภาคนั้นๆ ประกอบด้วย ทั้งนี้ การกำหนดขนาด ของสถานที่ดังกล่าวขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้รับบริการตามแผนการดูแลซึ่งได้ยื่นไปพร้อมกับเอกสารอื่นในขั้นตอนการขออนุญาต เปิดสถานประกอบกิจการแล้วนั้น สำหรับอาคารที่พักในประเทศญี่ปุ่นเป็นลักษณะอพาร์ทเมนท์ตั้งอยู่ที่เมือง Koshigaya เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างความอบอุ่นเหมือนให้กับผู้สูงอายุใช้เวลาช่วงสุดท้ายของชีวิตที่บ้าน โดยเน้นใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อติดตามการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทต่างๆผ่านกล้องวงจรปิด และแอปพลิเคชั่นอื่น ที่เชื่อมต่อกับมือถือเพื่อใช้ในการติดต่อกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ดูแล ซึ่งอาคารที่พักแห่งนี้ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลเป็นอย่างมาก (Tamiya et.al., 2011, pp. 1183-1192)

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสม มีมาตรฐาน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง จึงสมควรมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ประกอบกิจการได้นำไปดำเนินการให้ครบถ้วนก่อนมีการออกใบอนุญาตหรือการต่ออายุใบอนุญาตเพื่อจัดตั้งเป็นสถานประกอบกิจการ ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ต่อไป

บทสรุป

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกอบกับกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตในการจัดตั้งกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อส่งเสริมให้กระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแลสถานประกอบกิจการเพื่อสุขภาพให้มีมาตรการควบคุมในการจัดตั้งกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป รวมถึงการให้ความความคุ้มครองที่ชัดเจนและเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่จะเข้าไปใช้บริการในสถานประกอบกิจการนั้นยังมีข้อบกพร่อง บางประการที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การกำหนดให้มีการวางวงเงินประกันเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ และเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่จะเข้าไปใช้บริการ เนื่องจากเงินประกันนี้เป็นเงินทุนสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายในการรับผิดทางแพ่งโดยไม่จำกัดความรับผิด ในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้บริการอันเป็นการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมต่อการรับบริการในสถานประกอบกิจการ

ประเด็นที่ 2 การกำหนดให้มีแผนการดูแลประกอบคำขอใบอนุญาต เนื่องจากแผนการดูแลทั้งแบบรายบุคคลและแบบองค์รวมเป็นเอกสารสำคัญในการยื่นคำขออนุญาตเปิดสถานประกอบกิจการ อันแสดงถึงศักยภาพของสถานประกอบกิจการในการดูแลผู้ใช้บริการอย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามมาตรฐานสากลซึ่งระบุในแผนการดูแลแบบครบถ้วนทุกมิติ และง่ายต่อการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจการของสถานประกอบกิจการแห่งนั้น

ประเด็นที่ 3 การกำหนดขนาดพื้นที่ของสถานที่ซึ่งเปิดให้บริการ ในการจัดตั้งกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงต้องปฏิบัติให้เป็นตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ด้วยการกำหนดความเหมาะสมในการใช้อาคารเพื่อใช้สำหรับการประกอบกิจการ เนื่องจากต้องมีการสร้างอาคารสถานที่ซึ่งเป็นองค์ประกอบการการดำเนินกิจการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงการกำหนดขนาดของสถานที่ในการเปิดให้บริการซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ ที่พิจารณาถึงความเหมาะสม เอื้ออำนวย สะดวกสบาย และมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการดำรงชีวิตในสถานประกอบกิจการแห่งนั้นด้วย โดยให้สถานประกอบกิจการที่ดำเนินการอยู่ก่อนที่ข้อกำหนดใหม่นี้มีผลบังคับใช้ ให้รีบดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จตามที่กฎหมายกำหนด ภายใน 3 ปี นับแต่มีผลบังคับใช้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในการออกข้อกำหนดสำหรับการเปิดกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เป็นกิจการที่ต้องได้รับการดูแล มีมาตรฐาน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมาตรการควบคุมการออกใบอนุญาตจัดตั้งกิจการสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เพื่อเป็นการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานของสถานบริการและมาตรการด้านการบริการในระยะยาว จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องบางประการเพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการมีคุณภาพมาตรฐานการให้บริการที่ดี ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนมาตรฐานระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยให้เป็น ที่ประจักษ์ต่อประชาคมโลกต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง การอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อ

สุขภาพให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อผู้อนุญาต พร้อมให้วางเงินประกันเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ในความเสียหายที่ผู้ขอหรือลูกจ้างของผู้ขอเป็นผู้กระทำต่อผู้รับบริการ เมื่อเกิดความเสียหายต่อผู้รับบริการ และให้ผู้อนุญาตคืนเงินประกันให้แก่ผู้ขอเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้รับบริการเต็มจำนวนในบรรดาต้นเงินพร้อมดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน รวมถึงค่าภาระติดพันอื่นอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ในรายนั้นด้วย พร้อมเอกสารและหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบคำขอรับใบอนุญาต”

2. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง การอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 โดยให้เพิ่มเติมมาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการยื่นขออนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพนั้น ผู้ขออนุญาตต้องแสดงแบบแผนการดูแลรายบุคคลและแบบองค์รวม สำหรับใช้ในการติดตามผลการดำเนินกิจการและประกอบการประเมินผลในการต่อใบอนุญาตในคราวถัดไป”

เพิ่มเติมมาตรา 4 วรรคสาม บัญญัติว่า “อนึ่ง สถานประกอบกิจการใดที่ดำเนินการอยู่ก่อนที่บทบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ให้ดำเนินการแก้ไขให้แล้วเสร็จตามที่กฎหมายกำหนด ภายใน 3 ปี นับแต่บทบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้”

3. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการ ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563 ในหมวด 1 มาตรฐานด้านสถานที่ ข้อ 1 โดยให้เพิ่มเติม ข้อ 1 บัญญัติว่า “สถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงต้องมีลักษณะโดยทั่วไปด้านสถานที่ ต้องมีขนาดของพื้นที่ 40 ตารางวาต่อจำนวนผู้รับบริการหนึ่งคน หรือกำหนดให้มีพื้นที่ในการสร้างอาคารได้ไม่เกินร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมด แล้วแต่กรณี และมีลักษณะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้....”

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). *สถิติผู้สูงอายุกันยายน 2568.* แหล่งที่มา https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2578# (สืบค้นวันที่ 21 พฤศจิกายน 2568).

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2568). *การขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง.* แหล่งที่มา https://esta.hss.moph.go.th/ , (สืบค้นวันที่ 21 พฤศจิกายน 2568)

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). *สถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุ.* แหล่งที่มา https://www.dop.go.th/download/news/th1743570338-5622_0.pdf (สืบค้นวันที่ 21 พฤศจิกายน 2568)

ญาณวัฒน์ พลอยเทศ. (2564). *แนวทางการในการตรากฎหมายการจ้างงานผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษากฎหมายการจ้างงานผู้สูงอายุของประเทศเกาหลีใต้และประเทศญี่ปุ่น.* มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก หน้า 70 – 74.

บริษัท สมาพันธ์ เฮลธ์ จำกัด. (2568). *อารยสถาปัตย์ คืออะไร?* แหล่งที่มา https://www.samh.co.th/blog/what-is-universal-design/ (สืบค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2568)

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558.

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545.

รัชนีวิภา ปุ้ยพันธวงศ์. (2560). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบประกันสุขภาพในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย, หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 16 สถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2560,* น. 1- 5.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560) มาตรา 27 มาตรา 48 วรรคสอง และมาตรา 71.

สำนักงานกฤษฎีกา. (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก วันที่ 31 มีนาคม 2559, น. 11.

สำนักงานกฤษฎีกา. (2563). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 61 ก วันที่ 13 กรกฎาคม 2563, น. 10.

Tamiya N., Noguchi, H., Nishi, A., Reich, M. R., Ikegami, N., Hashimoto, H., Shibuya, K., Kawachi, I. & Campbell, J. C. (2011). *Population ageing and wellbeing; Lessons from Japan's long-term care insurance policy.* The lancet. 378 (9797). pp 1183-1192.

ผู้เขียนบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา วิทยอนันต์ คณบดีคณะนิติศาสตร์, ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: nmc.dr.bc@gmail.com

นางสาวสุนันทา ตอบไธสง อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: sunanta.toy25@gmail.com

การจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน: จากวิกฤตการณ์ชายแดนสู่การรับมือภัยคุกคามข้ามชาติ

COLLECTIVE SECURITY MANAGEMENT AND GOOD GOVERNANCE IN ASEAN: FROM BORDER CRISES TO ADDRESSING TRANSNATIONAL THREATS

สุปรีชา หิรัญบูรณะ
SUPREECHA HIRANBURANA
นักวิชาการอิสระ
INDEPENDENT SCHOLAR
กรุงเทพมหานคร
BANGKOK METROPOLIS

Received: February 26, 2026
Revised: March 18, 2026
Accepted: March 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตของการจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน ท่ามกลางบริบทความท้าทายจากภัยคุกคามข้ามชาติที่ทวีความซับซ้อนในช่วงปี พ.ศ. 2568–2569 โดยเฉพาะสถานการณ์บริเวณพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์รูปแบบใหม่ อาทิ การขยายตัวของขบวนการอาชญากรรมไซเบอร์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ปัญหาการค้ามนุษย์ และผลกระทบจากความไม่สงบทางการเมืองในภูมิภาค เนื้อหาเน้นการประเมินข้อจำกัดของกลไกความร่วมมือภายใต้ “วิถีอาเซียน” (ASEAN Way) โดยเฉพาะหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในที่ส่งผลให้การตอบสนองต่อภัยคุกคามไร้พรมแดนขาดประสิทธิภาพและไม่ทันต่อเหตุการณ์

จากการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดธรรมาภิบาลความมั่นคง ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ชายแดนได้กลายเป็นจุดเปราะบางสำคัญเนื่องจากช่องว่างด้านการประสานงานระหว่างรัฐสมาชิกและความลักลั่นของมาตรการกำกับดูแลในพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน บทความนี้จึงนำเสนอแบบจำลอง “การกำกับดูแลความมั่นคงอาเซียนที่ยั่งยืน” (ASEAN Sustainable Security Governance Model) บนพื้นฐานของแนวคิด “อธิปไตยที่รับผิดชอบ” (Responsible Sovereignty) โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายธรรมาภิบาลชายแดน การยกระดับมาตรฐานความมั่นคงในเขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมกัน และการพัฒนากลไกความร่วมมือที่เน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปสถาปัตยกรรมความมั่นคงของอาเซียนให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามข้ามชาติได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการความมั่นคงร่วมกัน; ธรรมาภิบาลชายแดน; อาเซียน; ภัยคุกคามข้ามชาติ; เขตเศรษฐกิจพิเศษ; วิถีอาเซียน

ABSTRACT

This academic article analyzes the dynamics of collective security management and regional governance in ASEAN amidst the complex landscape of transnational threats during 2025–2026. The study focuses on the evolving security situations along Thailand's borders with neighboring countries, which are currently confronting non-traditional security challenges, including the rise of cybercrime syndicates in border Special Economic Zones (SEZs), human trafficking, and the spillover effects of regional political instability. The analysis critically evaluates the limitations of the "ASEAN Way" and its non-interference principle, which often impede timely and effective responses to borderless threats.

Drawing on security governance frameworks, the article identifies border regions as critical vulnerabilities resulting from coordination gaps among member states and inconsistent regulatory measures in border economic areas. To mitigate these risks, the article proposes the "ASEAN Sustainable Security Governance Model" based on the concept of "Responsible Sovereignty." Key policy recommendations include the establishment of border governance networks, the harmonization of security standards in SEZs, and the development of transparent and accountable cooperation mechanisms. These proposals aim to provide a strategic roadmap for reforming ASEAN's security architecture to effectively counter transnational threats in the long term.

Keywords: Collective Security Management; Border Governance; ASEAN; Transnational Threats; Special Economic Zones; ASEAN Way

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับความท้าทายด้านความมั่นคงที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงข้ามพรมแดนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การหลอกลวงทางไซเบอร์ เครือข่ายการฟอกเงิน รวมถึงปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานและผู้ลี้ภัยข้ามชาติ ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภัยคุกคามด้านความมั่นคงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภัยคุกคามทางทหารระหว่างรัฐอีกต่อไป แต่ขยายตัวไปสู่ภัยคุกคามที่มีลักษณะไร้พรมแดนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในวงกว้าง (Acharya, 2014; Caballero-Anthony, 2018) ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่องการจัดการความมั่นคงร่วมกัน (Cooperative Security) จึงได้รับความสำคัญมากขึ้นในฐานะกลไกที่รัฐต่าง ๆ ใช้ในการประสานความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยรัฐใดรัฐหนึ่งเพียงลำพัง (Waever, 2014)

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (ASEAN) ได้พัฒนากลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ก่อตั้งองค์กร โดยมีเป้าหมายสำคัญในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองและส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างรัฐสมาชิก หลักการสำคัญที่กำหนดรูปแบบความร่วมมือดังกล่าวคือ “วิถีอาเซียน” (ASEAN Way) ซึ่งประกอบด้วยการตัดสินใจโดยฉันทามติ การไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐสมาชิก และการสร้างความไว้วางใจผ่านกระบวนการหารืออย่างไม่เป็นทางการ (Acharya, 2001) แนวทางดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความร่วมมือและลดความตึงเครียดทางการเมืองในภูมิภาคมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ อย่างไรก็ตาม เมื่อภูมิภาคต้องเผชิญกับภัยคุกคามข้ามชาติรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะพลวัตและ

ซับซ้อนมากขึ้น กลไกความร่วมมือแบบดั้งเดิมของอาเซียนกลับเผชิญข้อจำกัดในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Caballero-Anthony & Cook, 2021)

พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นพื้นที่ที่สะท้อนพลวัตของความท้าทายด้านความมั่นคงดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนไทยซึ่งเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย พื้นที่เหล่านี้มีลักษณะเป็นทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน พื้นที่การเคลื่อนย้ายแรงงาน และเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของภูมิภาค ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อกิจกรรมผิดกฎหมายข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์ การลักลอบขนยาเสพติด เครือข่ายอาชญากรรมไซเบอร์ และการฟอกเงินผ่านระบบเศรษฐกิจชายแดน ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวม

สถานการณ์พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตความท้าทายด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาค โดยพื้นที่ชายแดนได้กลายเป็นจุดเปราะบางต่อกิจกรรมผิดกฎหมายข้ามชาติหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายอาชญากรรมไซเบอร์ การหลอกลวงทางออนไลน์ และการค้ามนุษย์ ซึ่งมักดำเนินการผ่านพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ (International Crisis Group, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดนไทย–เมียนมา ไทย–ลาว และไทย–กัมพูชา ที่กำลังเผชิญกับปัญหาการค้ามนุษย์และการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติอย่างรุนแรง ขณะที่พื้นที่ชายแดนไทย–มาเลเซียยังคงมีความท้าทายจากเครือข่ายอาชญากรรมและการลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมายข้ามพรมแดน ปรากฏการณ์เหล่านี้ยืนยันว่าความมั่นคงตามแนวชายแดนมิใช่เพียงประเด็นภายในของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่เป็นประเด็นความมั่นคงระดับภูมิภาคที่ต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ

ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลด้านความมั่นคง (Security Governance) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในงานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงภูมิภาค เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเน้นบทบาทของสถาบัน กฎเกณฑ์ และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และตัวแสดงอื่น ๆ ในการจัดการปัญหาความมั่นคงร่วมกัน (Krahmann, 2003) แนวทางธรรมาภิบาลความมั่นคงจึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยอธิบายว่าการจัดการความมั่นคงในโลกยุคปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนในลักษณะเครือข่าย

แม้ว่างานศึกษาด้านความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการวิเคราะห์ประเด็นความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนและภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่อย่างกว้างขวาง แต่งานวิจัยจำนวนมากยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในระดับโครงสร้างภูมิภาคหรือกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาที่เชื่อมโยงพลวัตของภัยคุกคามข้ามชาติกับบริบทของพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงยังมีจำกัด ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากรอบการวิเคราะห์ที่สามารถเชื่อมโยงมิติของความมั่นคงชายแดน เศรษฐกิจชายแดน และธรรมาภิบาลความมั่นคงระดับภูมิภาคเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์พลวัตของการจัดการความมั่นคงร่วมกันและธรรมาภิบาลความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนภายใต้บริบทของภัยคุกคามข้ามชาติรูปแบบใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสารและการสังเคราะห์เชิงแนวคิดจากวรรณกรรมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ งานศึกษาด้านอาเซียน และรายงานขององค์กรระหว่างประเทศ เพื่ออธิบายลักษณะของความท้าทายด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนในภูมิภาค และวิเคราะห์ข้อจำกัดของกลไกความร่วมมือภายใต้วิถีอาเซียน นอกจากนี้ บทความยังเสนอกรอบแนวคิดด้านธรรมาภิบาลความมั่นคงระดับภูมิภาคที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การศึกษานี้มีเป้าหมายสำคัญในการขยายองค์ความรู้ด้านการจัดการความมั่นคงร่วมกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลด้านความมั่นคงของอาเซียนให้มีความยืดหยุ่นและสามารถรับมือกับภัยคุกคามข้ามชาติที่มีลักษณะพลวัตในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดเชิงวิพากษ์: ธรรมาภิบาลและจริยธรรมทางการเมืองในพลวัตความมั่นคงใหม่

การเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในโลกยุคปัจจุบันได้ท้าทายกรอบแนวคิดด้านความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่เน้นรัฐเป็นศูนย์กลาง (state-centric security) อย่างมีนัยสำคัญ ภัยคุกคามร่วมสมัยจำนวนมาก เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การโจมตีทางไซเบอร์ ตลอดจนวิกฤตด้านมนุษยธรรม ล้วนมีลักษณะข้ามพรมแดนและเกี่ยวข้องกับตัวแสดงหลากหลายระดับ ทั้งรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (Buzan, Wæver, & de Wilde, 1998; Caballero-Anthony, 2018) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้แนวคิดเรื่อง “ธรรมาภิบาลความมั่นคง” (security governance) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะกรอบวิเคราะห์ที่ช่วยอธิบายรูปแบบการจัดการความมั่นคงที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอำนาจของรัฐ แต่ครอบคลุมถึงเครือข่ายของสถาบัน กฎเกณฑ์ และกลไกความร่วมมือที่หลากหลาย (Krahmann, 2003)

แนวคิดธรรมาภิบาลความมั่นคงเน้นการทำความเข้าใจว่าการจัดการปัญหาความมั่นคงในโลกยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการประสานงานระหว่างตัวแสดงหลายระดับ (multi-level governance) และหลายภาคส่วน (multi-actor governance) ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจในระบบระหว่างประเทศ (Rosenau, 2000) ภายใต้กรอบดังกล่าว ความมั่นคงไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของการใช้อำนาจของรัฐเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของสถาบัน การประสานความร่วมมือ และระดับความไว้วางใจระหว่างตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ความมั่นคงร่วมสมัยไม่อาจจำกัดอยู่เพียงมิติด้านสถาบันหรือกลไกการบริหารจัดการเท่านั้น หากยังต้องพิจารณามิติด้าน “จริยธรรมทางการเมือง” (political ethics) ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของรัฐต่อประชาชนและประชาคมระหว่างประเทศ แนวคิดเรื่อง “อธิปไตยที่รับผิดชอบ” (responsible sovereignty) จึงถูกเสนอขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า อำนาจอธิปไตยของรัฐควรมาพร้อมกับพันธกรณีในการปกป้องประชาชนและรักษาเสถียรภาพของภูมิภาค (Deng et al., 1996) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบรรทัดฐานในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์และความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของรัฐมากขึ้น

ในบริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดด้านธรรมาภิบาลและจริยธรรมทางการเมืองมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากภูมิภาคนี้มีความหลากหลายทั้งในด้านระบบการเมือง ระดับการพัฒนา และโครงสร้างสถาบันของรัฐ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงจึงต้องอาศัยการสร้างบรรทัดฐานร่วม (shared norms) และความไว้วางใจระหว่างรัฐสมาชิก (Acharya, 2001) อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญของ “วิถีอาเซียน” ซึ่งเน้นการไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐสมาชิก อาจกลายเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนากลไกธรรมาภิบาลความมั่นคงที่มีประสิทธิภาพในบางกรณี โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับภัยคุกคามข้ามชาติที่ต้องการการตอบสนองเชิงนโยบายอย่างรวดเร็วและประสานงานกันในระดับภูมิภาค (Jones & Smith, 2007)

การวิเคราะห์พลวัตความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนจำเป็นต้องใช้กรอบแนวคิดที่ผสมผสานทั้งมิติด้านสถาบัน บรรทัดฐาน และจริยธรรมทางการเมือง เพื่อทำความเข้าใจว่ารัฐและตัวแสดงต่าง ๆ สามารถพัฒนารูปแบบความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างไร บทความนี้จึงเสนอให้ใช้กรอบแนวคิดเชิงวิพากษ์ที่ผสานแนวคิดธรรมาภิบาลความมั่นคง (security governance) เข้ากับแนวคิดจริยธรรมทางการเมือง เพื่ออธิบาย

ความท้าทายและโอกาสในการพัฒนากลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนภายใต้บริบทของภัยคุกคามข้ามชาติในยุคปัจจุบัน

พลวัตความมั่นคงในพื้นที่ทับซ้อน: จากวิกฤตชายแดนสู่ความเปราะบางของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

พื้นที่ชายแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมทับซ้อนกันอย่างซับซ้อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้า และทุนข้ามพรมแดนอย่างต่อเนื่อง ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศในภูมิภาคได้พัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) ตามแนวชายแดนเพื่อส่งเสริมการลงทุน การค้า และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Asian Development Bank, 2018) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความท้าทายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนมักมีข้อจำกัดด้านการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมาย

กรณีชายแดนไทย–เมียนมาเป็นตัวอย่างสำคัญของพลวัตความมั่นคงดังกล่าว ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารในเมียนมาเมื่อปี ค.ศ. 2021 ความขัดแย้งภายในประเทศได้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่ชายแดน โดยมีรายงานว่ามีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศมากกว่า 2 ล้านคน และมีผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งเคลื่อนย้ายเข้าสู่พื้นที่ชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน (UNHCR, 2023) สถานการณ์ดังกล่าวยังส่งผลให้พื้นที่ชายแดนบางแห่งกลายเป็นฐานปฏิบัติการของเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงเครือข่ายหลอกลวงทางไซเบอร์และการค้ามนุษย์ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา (UNODC, 2023)

ในขณะเดียวกัน พื้นที่ชายแดนของประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียนก็เผชิญกับพลวัตความมั่นคงในลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น บริเวณชายแดนไทย–กัมพูชาและไทย–ลาว ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของการค้าและการขนส่งข้ามพรมแดน โดยข้อมูลของธนาคารพัฒนาเอเชียระบุว่ามูลค่าการค้าชายแดนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) มีมูลค่ามากกว่า 500 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Asian Development Bank, 2022) แม้ว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจชายแดนจะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ก็เพิ่มความเสี่ยงต่อกิจกรรมผิดกฎหมายข้ามชาติ เช่น การลักลอบขนสินค้า การค้ามนุษย์ และการฟอกเงิน

นอกจากนี้ พื้นที่ชายแดนระหว่างไทย–มาเลเซียก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่สะท้อนถึงความซับซ้อนของพลวัตความมั่นคงชายแดน เนื่องจากเป็นเส้นทางสำคัญของการค้า การท่องเที่ยว และการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ โดยข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศระบุว่ามีแรงงานข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า 10 ล้านคน ซึ่งส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายผ่านพื้นที่ชายแดนของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค (ILO, 2022) การเคลื่อนย้ายดังกล่าวสร้างทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจและความท้าทายด้านการกำกับดูแลแรงงานและความมั่นคงของมนุษย์

สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษในภูมิภาคอาเซียนได้กลายเป็น “พื้นที่ทับซ้อนของความมั่นคง” ซึ่งมีทั้งศักยภาพด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความเปราะบางด้านธรรมาภิบาลอยู่พร้อมกัน การจัดการพลวัตความมั่นคงในพื้นที่ดังกล่าวจึงไม่สามารถอาศัยนโยบายของรัฐใดรัฐหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคที่สามารถประสานการทำงานระหว่างรัฐ สถาบัน และตัวแสดงอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hameiri & Jones, 2015)

ดังนั้น การทำความเข้าใจพลวัตความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนของภูมิภาคอาเซียนจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการออกแบบนโยบายด้านธรรมาภิบาลความมั่นคงและการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของภัยคุกคามข้ามชาติที่มีลักษณะไร้พรมแดนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเส้นทางสู่ธรรมาภิบาลความมั่นคงที่ยั่งยืน (Policy Implications and Future Governance Pathways)

จากการวิเคราะห์พลวัตความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในส่วนก่อนหน้า พบว่าความท้าทายด้านความมั่นคงร่วมสมัยมีลักษณะซับซ้อน เชื่อมโยงข้ามพรมแดน และเกี่ยวข้องกับตัวแสดงหลากหลายระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และเครือข่ายทางสังคมในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากรอบแนวคิดความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่เน้นรัฐเป็นศูนย์กลางเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายหรือจัดการกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในบริบทของภูมิภาคอาเซียนที่มีความหลากหลายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสถาบันของรัฐ

ในบริบทเช่นนี้ การพัฒนาธรรมาภิบาลความมั่นคงจึงควรมุ่งสู่แนวทางที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแบบเครือข่าย การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิก และการสร้างกลไกสถาบันที่สามารถรับมือกับภัยคุกคามข้ามชาติได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ แนวทางดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการลดบทบาทของรัฐ แต่เป็นการปรับบทบาทของรัฐให้สามารถทำงานร่วมกับตัวแสดงอื่น ๆ ในระบบความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเด็นสำคัญประการแรกคือการยกระดับกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคให้สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้อย่างทันท่วงที ภัยคุกคามร่วมสมัยจำนวนมาก เช่น อาชญากรรมไซเบอร์ การค้ามนุษย์ การฟอกเงินข้ามชาติ หรือเครือข่ายหลอกลวงทางออนไลน์ ล้วนเป็นภัยคุกคามที่ดำเนินการผ่านเครือข่ายข้ามพรมแดนและใช้ประโยชน์จากช่องว่างของระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนั้น การสร้างกลไกความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจึงต้องให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประสานงานด้านข่าวกรอง และการพัฒนากลไกปฏิบัติการร่วมระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค

ประเด็นที่สองคือการพัฒนาธรรมาภิบาลในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มีความสมดุลระหว่างการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาเสถียรภาพด้านความมั่นคง เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการลงทุน การสร้างงาน และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม หากขาดระบบกำกับดูแลที่เข้มแข็ง พื้นที่เหล่านี้อาจกลายเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เกิดกิจกรรมผิดกฎหมายข้ามชาติ เช่น การลักลอบค้าสินค้า การฟอกเงิน หรือการดำเนินกิจกรรมอาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะข้ามพรมแดน ดังนั้น นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกกำกับดูแลที่มีความโปร่งใส การพัฒนาระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง

ประเด็นที่สามคือการส่งเสริมความร่วมมือเชิงสถาบันระหว่างรัฐสมาชิกอาเซียนในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน เนื่องจากพื้นที่ชายแดนจำนวนมากในภูมิภาคเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างใกล้ชิด การพัฒนานโยบายด้านความมั่นคงจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกการบริหารจัดการร่วมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การพัฒนาระบบประสานงานด้านการควบคุมชายแดน การจัดตั้งกลไกการจัดการปัญหาร่วมในระดับท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐของประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชายแดน

นอกจากนี้ การพัฒนาธรรมาภิบาลความมั่นคงในระยะยาวยังควรให้ความสำคัญกับมิติด้านความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ซึ่งเน้นการปกป้องความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน ประชาชนในพื้นที่เหล่านี้มักเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความไม่มั่นคงทางการเมือง ความขัดแย้ง และกิจกรรมอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้น นโยบายด้านความมั่นคงจึงควรเชื่อมโยงกับนโยบาย

ด้านสังคมและการพัฒนา เพื่อสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อความมั่นคงในระดับชุมชนและลดแรงจูงใจที่อาจนำไปสู่กิจกรรมผิดกฎหมาย

ในภาพรวม เส้นทางสู่ธรรมาภิบาลความมั่นคงที่ยั่งยืนในภูมิภาคอาเซียนจำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนทั้งในระดับแนวคิดและระดับสถาบัน กล่าวคือ ในระดับแนวคิด รัฐสมาชิกจำเป็นต้องพัฒนามุมมองใหม่ต่อความมั่นคงที่มองว่าความมั่นคงของแต่ละประเทศมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดกับความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวม ในขณะที่ในระดับสถาบัน จำเป็นต้องพัฒนากลไกความร่วมมือที่มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายด้านความมั่นคงในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาธรรมาภิบาลความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนจึงไม่ใช่เพียงการปรับปรุงกลไกด้านความมั่นคงของรัฐแต่ละประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างระบบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่สามารถเชื่อมโยงนโยบายด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และการพัฒนาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การสร้างระบบธรรมาภิบาลที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ภูมิภาคอาเซียนสามารถรับมือกับความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างเสถียรภาพของภูมิภาคในระยะยาว

บทสรุป: พลวัตความมั่นคงและธรรมาภิบาลในภูมิภาคอาเซียน

บทความนี้มุ่งอธิบายพลวัตของความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งกลายเป็นพื้นที่สำคัญของการเชื่อมโยงระหว่างรัฐ ตลาด และชุมชนข้ามพรมแดน การวิเคราะห์ตลอดทั้งบทความชี้ให้เห็นว่า ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติด้านการทหารหรือการป้องกันประเทศเท่านั้น หากแต่มีลักษณะเป็นความมั่นคงแบบพหุมิติ (multidimensional security) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของมนุษย์อย่างแยกไม่ออก

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การขยายตัวของเขตเศรษฐกิจพิเศษและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้ามพรมแดนได้สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ให้กับประเทศสมาชิกอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นบริเวณชายแดนไทย–เมียนมา ไทย–ลาว ไทย–กัมพูชา หรือไทย–มาเลเซีย อย่างไรก็ตาม พื้นที่เหล่านี้ในขณะเดียวกันก็กลายเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อความท้าทายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ปัญหาการค้ามนุษย์ เครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ ตลอดจนผลกระทบทางสังคมจากความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา การศึกษากรณีตัวอย่างในบทความสะท้อนให้เห็นว่า ความท้าทายดังกล่าวมิได้เป็นปัญหาของรัฐใดรัฐหนึ่งโดยลำพัง แต่เป็นปัญหาที่มีลักษณะเชื่อมโยงกันในระดับภูมิภาค

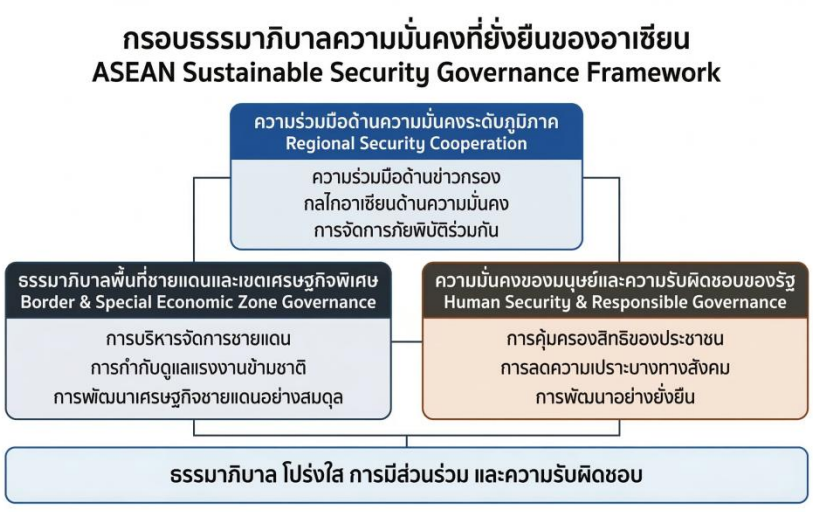
ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่อง “ความมั่นคงร่วมกัน” (cooperative security) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจและออกแบบกลไกการบริหารจัดการความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าความมั่นคงของรัฐหนึ่งย่อมเชื่อมโยงกับความมั่นคงของรัฐอื่น และปัญหาความมั่นคงร่วมสมัยจำนวนมากไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยกลไกของรัฐชาติแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว หากต้องอาศัยความร่วมมือในระดับภูมิภาค รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ในกรณีของภูมิภาคอาเซียน กลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงได้พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบสถาบันของอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบรรทัดฐานร่วมด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติ การส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงมนุษย์ ตลอดจนการพัฒนากลไกความร่วมมือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้อาเซียนจะมีกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคอยู่แล้ว แต่ความท้า

ทายที่สำคัญยังคงอยู่ที่การนำหลักการเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่รัฐมีขีดความสามารถในการกำกับดูแลอย่างจำกัด

การวิเคราะห์ในบทความยังสะท้อนให้เห็นว่า ธรรมาภิบาล (governance) เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการความมั่นคงในภูมิภาค ความมั่นคงที่ยั่งยืนไม่อาจเกิดขึ้นได้จากมาตรการด้านความมั่นคงเชิงรัฐเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยระบบธรรมาภิบาลที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในบริบทความมั่นคงจึงหมายถึงการพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่สามารถเชื่อมโยงระดับนโยบายของรัฐเข้ากับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

จากข้อค้นพบของบทความสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนในภูมิภาคอาเซียนจำเป็นต้องตั้งอยู่บนองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ ประการแรก การพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับมือกับความท้าทายที่มีลักษณะข้ามพรมแดน ประการที่สอง การเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลในพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจสามารถดำเนินควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและความมั่นคงของประชาชน และประการที่สาม การให้ความสำคัญกับแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเน้นการคุ้มครองศักดิ์ศรีและคุณภาพชีวิตของประชาชนในฐานะศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา

ภาพที่ 1 กรอบธรรมาภิบาลความมั่นคงที่ยั่งยืนของอาเซียน (ASEAN Sustainable Security Governance Framework)
ที่มา: ผู้เขียน

กล่าวโดยสรุป พลวัตความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนกำลังเปลี่ยนผ่านจากกรอบความมั่นคงแบบรัฐเป็นศูนย์กลางไปสู่กรอบความมั่นคงที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างรัฐ สังคม และเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากยิ่งขึ้น การพัฒนากลไกธรรมาภิบาลที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นภารกิจสำคัญของรัฐสมาชิกอาเซียนในอนาคต หากภูมิภาคสามารถสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารจัดการพื้นที่

ชายแดน และการคุ้มครองความมั่นคงของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างเสถียรภาพและความร่วมมือที่ยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Acharya, A. (2001). *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order.* London: Routledge.

Acharya, A. (2014). *The End of American World Order.* Cambridge: Polity Press.

Asian Development Bank. (2022). *Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program.* Manila: Asian Development Bank.

Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis.* Boulder, CO: Lynne Rienner.

Caballero-Anthony, M. (2018). *An Introduction to Non-Traditional Security Studies.* London: Sage.

Caballero-Anthony, M., & Cook, A. D. B. (2021). *Non-Traditional Security in Asia: Issues, Challenges and Framework for Action.* Singapore: ISEAS – Yusof Ishak Institute.

Deng, F. M., Kimaro, S., Lyons, T., Rothchild, D., & Zartman, I. W. (1996). *Sovereignty as Responsibility: Conflict Management in Africa.* Washington, DC: Brookings Institution.

International Crisis Group. (2023). *Crime and instability along the Myanmar–Thailand border.* Brussels: International Crisis Group.

International Labour Organization. (2022). *Labour Migration in ASEAN.* Geneva: ILO.

Jones, D. M., & Smith, M. L. R. (2007). Making process, not progress: ASEAN and the evolving East Asian regional order. *International Security, 32*(1), 148–184.

Krahmann, E. (2003). Conceptualizing security governance. *Cooperation and Conflict, 38*(1), 5–26.

Rosenau, J. N. (2000). Governance in a new global order. In D. Held & A. McGrew (Eds.), *Governing Globalization.* Cambridge: Polity Press.

UNHCR. (2023). *Myanmar Emergency Update.* Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.

UNODC. (2023). *Transnational Organized Crime in Southeast Asia.* Bangkok: United Nations Office on Drugs and Crime.

Waever, O. (2014). Cooperative security: A new concept. In T. Flockhart (Ed.), Cooperative Security: NATO's Partnership Policy in a Changing World (pp. 15–30). Copenhagen: Danish Institute for International Studies.

ผู้เขียน

ดร.สุปรีชา หิรัญบูรณะ นักวิชาการอิสระ Email: misterorb007@gmail.com

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์

FACTORS AFFECTING THE PROGRESS OF UNIVERSITY SUPPORT STAFF UNDER THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE, RESEARCH AND INNOVATION IN SURIN PROVINCE.

ปณิชา สังข์น้อย, อภิชาติ แสงอัมพร, กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา

PANICHA SANGNOI, APICHART SANGAMPORN, KITTISAK RUAMPATTANA

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์;

MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION PROGRAM, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY

จังหวัดสุรินทร์

SURIN PROVINCE

Received: February 16, 2026

Revised: March 9, 2026

Accepted: March 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 260 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล ได้แก่ รองอธิการบดีที่กำกับดูแลด้านบุคลากร และหัวหน้างานบริหารงานบุคคล จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ F-test และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถและโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ รองลงมาคือ ด้านลักษณะงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ 2) บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ควรดำเนินการในลักษณะของ การพัฒนาเชิงระบบ (Systematic Development Approach) โดยมุ่งเน้น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การบูรณาการการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเข้ากับยุทธศาสตร์ขององค์กร เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยในระยะยาว 2) การปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม โดยเฉพาะกระบวนการประเมินผลและการเลื่อนระดับตำแหน่ง เพื่อสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน และ 3) การปรับรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรจากการสื่อสารแบบบนลงล่างไปสู่การสื่อสารแบบสอง

ทาง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาในการทำงาน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าในสายอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนในระยะยาว
คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, ความก้าวหน้า, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าว

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of factors affecting career advancement in job performance, 2) compare the factors influencing career advancement, and 3) explore development approaches to enhance career advancement among support staff in universities under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province. A mixed methods research design was employed. Quantitative data were collected from 260 university support staff, with the sample size determined using Yamane's formula. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 12 key informants who were involved in personnel administration, including vice presidents responsible for personnel affairs and heads of human resource management units. Purposive sampling was used to select the key informants. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as the F-test for comparing differences. Qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that: 1) the overall level of factors influencing career advancement among support staff was at a high level. The factors ranked from highest to lowest mean scores were opportunities for learning and competency development, including career advancement opportunities, followed by job characteristics, working environment, compensation and welfare, and relationships with colleagues and supervisors, respectively. 2) Personnel with different gender, age, educational levels, and work experience did not show statistically significant differences in their opinions regarding the factors affecting career advancement. Regarding development approaches to enhance career advancement among support staff, the study suggests implementing a Systematic Development Approach focusing on three key aspects. First, integrating personnel development with organizational strategies to ensure that staff development aligns with the long-term direction of university development. Second, improving the human resource management system to ensure transparency and fairness, particularly in performance evaluation and promotion processes, in order to strengthen motivation and confidence among personnel. Third, transforming internal organizational communication from a top-down approach to a two-way communication system, allowing staff to participate in exchanging ideas and reflecting on work-related issues. Such practices can foster a supportive organizational climate that promotes professional growth and career advancement while contributing to sustainable organizational development in the long term.
Keywords: Job Performance, Career Advancement, Factors Affecting Career Advancement

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรในทุกภาคส่วน รวมถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับบุคลากรที่แตกต่างจากอดีต ในอดีตบุคลากรมักคาดหวังความมั่นคงในการทำงานระยะยาว การได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาศักยภาพ และโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหรือได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการความมั่นคงในอาชีพ (Noe, 2005) อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาพแวดล้อมการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน องค์กรจำนวนมากไม่สามารถรับประกันความก้าวหน้าในรูปแบบเดิมได้ เนื่องจากมีการปรับโครงสร้างองค์กรและรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทของการแข่งขันและการพัฒนาเทคโนโลยี ส่งผลให้บุคลากรจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานได้ (สุธินี ฤกษ์ขำ, 2560)

การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบการปฏิบัติงานในองค์กร โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและดำเนินงาน ซึ่งช่วยลดขั้นตอนงานธุรการ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล และทำให้การทำงานมีความคล่องตัวมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความต้องการทักษะใหม่ ๆ ของบุคลากร เช่น ทักษะดิจิทัล การจัดการข้อมูล และการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ องค์กรจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (HRNOTE, 2563) นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีแล้ว โลกยังได้ก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Economy) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และการใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารและพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างคุณค่าและความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิต สร้างองค์ความรู้ผ่านการวิจัย และให้บริการวิชาการแก่สังคม ดังนั้น บุคลากรจึงถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (นันธิชา ปัจจัยโย, สมใจ บุญหมื่นไวย และ พร้อมพร ภูวดิน, 2562) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา บุคลากรสายสนับสนุนถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า บุคลากรกลุ่มนี้มักเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ภาระงานที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ขณะที่โอกาสในการก้าวหน้าในสายอาชีพหรือการเลื่อนตำแหน่งอาจมีข้อจำกัด รวมถึงความไม่สมดุลระหว่างภาระงานกับค่าตอบแทน ซึ่งอาจส่งผลต่อแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร นอกจากนี้ ในบางหน่วยงานยังพบแนวโน้มการโยกย้ายหรือลาออกของบุคลากรสายสนับสนุนที่มีศักยภาพ เนื่องจากมองเห็นโอกาสความก้าวหน้าในองค์กรอื่นที่มากกว่า

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าในอาชีพจึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของบุคลากร เนื่องจากความก้าวหน้าในอาชีพไม่เพียงหมายถึงตำแหน่งหรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการยอมรับในศักยภาพ ความมั่นคงในอาชีพ และความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความสำเร็จขององค์กรโดยรวม (ชารินทร์ เกษร, 2566) ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการทำงานมีหลายด้าน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทักษะ ความรู้ และความสามารถ และปัจจัยด้านองค์กร เช่น การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา โอกาสในการพัฒนาตนเอง และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (ดลชนก เขียวศิริ, 2557)

แม้จะมีการศึกษาประเด็นความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรในหลายบริบท แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษายังมีจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยในภูมิภาค อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่ออธิบายทั้งระดับปัจจัยและแนวทางการพัฒนายังมีไม่มากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อวิเคราะห์ระดับและความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าว รวมถึงเสนอแนวทางในการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรสายสนับสนุน ผลการศึกษาครั้งนี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ และการวางแผนความก้าวหน้าในสายอาชีพของบุคลากรสายสนับสนุน อันจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

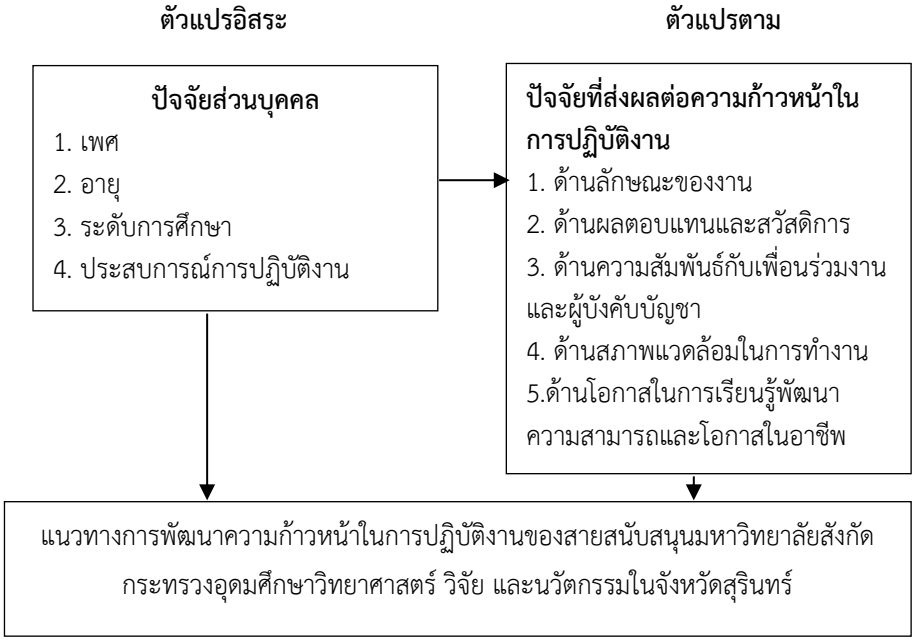
จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Advancement) และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พบว่า ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยแนวคิดด้านการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพอธิบายว่า บุคลากรที่มีโอกาสได้รับการพัฒนา มีระบบการบริหารงานบุคคลที่เป็นธรรม และมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สนับสนุนการทำงาน จะมีแนวโน้มที่จะเกิดความก้าวหน้าในอาชีพและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น (Noe, 2017; Dessler, 2020)

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) อธิบายว่า ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานและความก้าวหน้าในอาชีพ บุคลากรที่ได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะสามารถเพิ่มศักยภาพในการทำงานและมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ได้มากขึ้น (Becker, 1993) ขณะเดียวกัน แนวคิดเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการทำงาน โดย Herzberg ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน เช่น ลักษณะของงาน ความสำเร็จในการทำงาน โอกาสในการเติบโต และการยอมรับในผลงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความพึงพอใจและความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากร (Herzberg, Mausner, & Snyderman, 1959)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการทำงานของบุคลากรประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ ลักษณะของงาน ผลตอบแทนและสวัสดิการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน และโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ความ

ผูกพันต่อองค์กร และความสำเร็จในการทำงานของบุคลากร (Armstrong & Taylor, 2020; ดลชนก เขียวศิริ, 2557)

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 475 คน (กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2567) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 191 คน (กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, 2567) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 29 คน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, 2568) รวมจำนวนทั้งสิ้น 695 คน ใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ จำนวน จำนวน 260 คน แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 178 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 71 คน และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 11 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วย โครงสร้าง 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ประกอบด้วย ด้านลักษณะของงาน ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Opened - End Question) โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด มีค่าทั้งฉบับเท่ากับ 0.946

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองระหว่างเดือนตุลาคม-เดือนธันวาคม 2568 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 ชุด โดยการจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากบุคลากร สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการทำวิจัยครั้งนี้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า F (One - Way Anova) สรุปผลในรูปแบบตาราง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย นำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ รองอธิการบดีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล และหัวหน้างานบริหารงานบุคคล จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะใช้เวลามากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์ว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกในการให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด จากนั้นทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามบริบท

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 อายุ ระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับ

ปริญญาตรี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 80.8 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสรุปในรูปแบบตารางตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านลักษณะของงาน	3.82	.649	มาก
ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	3.74	.699	มาก
ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา	3.65	.767	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.81	.663	มาก
ด้านโอกาสการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ	3.98	.675	มาก
ภาพรวม	3.80	.544	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลการสายสนับสนุนโดยภารวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับแรกด้านโอกาสการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ ($\bar{X}$= 3.98) โดยให้ความสำคัญกับการได้รับโอกาสเข้ารับการอบรมหรือพัฒนาทักษะอย่างสม่ำเสมอเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$= 4.07) และน้อยที่สุด คือ มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งหรือรับผิดชอบงานใหม่ตามความสามารถ ($\bar{X}$= 3.89)

อันดับที่ 2 ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X}$= 3.82) โดยให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับความท้าทายและช่วยพัฒนาทักษะการทำงานมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$= 3.95) และน้อยที่สุด คือ ปริมาณงานเหมาะสมกับความสามารถ ($\bar{X}$= 3.95)

อันดับที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\bar{X}$= 3.81) โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานเอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอันดับแรก ($\bar{X}$= 4.05) และน้อยที่สุดคือ สิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.67)

อันดับที่ 4 ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X}$= 3.74) โดยให้ความสำคัญกับ ระบบผลตอบแทนส่งเสริมความก้าวหน้าในงาน เป็นอันดับแรก ($\bar{X}$= 3.90) และน้อยที่สุดคือ การปรับเงินเดือนเป็นไปอย่างยุติธรรม ($\bar{X}$= 3.63)

อันดับที่ 5 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ($\bar{X}$= 3.65) โดยให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชาสนับสนุนและให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม เป็นอันดับแรก ($\bar{X}$= 3.93) และน้อยที่สุด คือ การสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาราบรื่น ($\bar{X}$= 3.35)

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	ลักษณะส่วนบุคคล							
	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	
	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
ด้านลักษณะของงาน	1.037	.356	.051	.985	.500	.607	.285	.836
ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	2.345	.098	1.216	.305	.125	.883	.106	.957
ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา	.742	.477	.545	.652	.462	.630	.479	.697
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	.999	.370	.263	.852	2.527	.082	1.221	.302
ด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ	1.634	.197	.486	.692	.443	.643	2.685*	.047
ภาพรวม	.797	.452	.586	.625	.702	.497	.873	.456

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน ในภาพรวมไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์การ ปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ดังนี้ คู่ที่ 1 ระหว่าง 1-5 ปี กับ 16-20 ปี, คู่ที่ 2 ระหว่าง 6-10 ปี กับ 16-20 ปี และ คู่ที่ 3 ระหว่าง 11-15 ปี กับ 16-20 ปี ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า แม้ปัจจัยโดยภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีประเด็นด้านโครงสร้างตำแหน่ง ระบบประเมินผล และการสื่อสารภายในองค์กรที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการสร้างความชัดเจนของเส้นทางความก้าวหน้าและการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนต่อไป

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัด

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสังเคราะห์เป็น 4 ประเด็นหลัก (Themes) ดังนี้

1. ระบบการสื่อสารภายในองค์กรยังไม่เป็นระบบ

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า แม้องค์กรมีช่องทางการสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น หนังสือเวียน การประชุม และสื่อออนไลน์ภายในองค์กร แต่ยังขาดระบบติดตามผลและกลไกสะท้อนความคิดเห็นจากบุคลากรระดับปฏิบัติการ ดังคำสัมภาษณ์ “การสื่อสารยังเป็นแบบบนลงล่าง และบุคลากรบางส่วนอาจไม่ได้รับข้อมูลครบถ้วน” ซึ่งผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการสื่อสารเกิดจากลักษณะการบริหารแบบลำดับขั้น (Hierarchical Structure) ส่งผลให้บุคลากรไม่เห็นภาพรวมของเส้นทางความก้าวหน้าอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าข้อ “การสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาราบรื่น”

2. ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านตำแหน่งและงบประมาณ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสามท่านให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ความก้าวหน้าในสายงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับกรอบอัตรากำลังและงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากส่วนกลาง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แม้บุคลากรจะมีผลงานดี แต่หากไม่มีตำแหน่งว่าง ก็ไม่สามารถเลื่อนระดับได้” ซึ่ง สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยภายนอกองค์กรมีผลต่อความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยการสัมภาษณ์ดังกล่าว เชื่อมโยงกับผลเชิงปริมาณ แม้ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการจะอยู่ในระดับมาก แต่ข้อ “การปรับเงินเดือนเป็นไปอย่างยุติธรรม” มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงลึกที่พบข้อจำกัดด้านงบประมาณ

3. โอกาสในการพัฒนาแตกต่างตามช่วงประสบการณ์

ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี มีแนวโน้มรู้สึกว่าความก้าวหน้ามีข้อจำกัด เนื่องจากตำแหน่งสูงสุดในสายงานมีจำนวนจำกัด ดังคำสัมภาษณ์ “กลุ่มที่ทำงานมานานอาจรู้สึกว่าตำแหน่งตันแล้ว ต่างจากคนรุ่นใหม่ที่ยังมีโอกาสเติบโต” สอดคล้องกับผล ANOVA ที่พบความแตกต่างด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาระหว่างกลุ่ม 1–5 ปี กับ 16–20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายเหตุผลของความแตกต่างที่พบในเชิงสถิติ

4. ความจำเป็นในการกำหนดเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path)

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นพ้องว่า องค์กรควรกำหนด Career Path ที่ชัดเจน แยกตามสายงาน และเชื่อมโยงกับระบบสมรรถนะ (Competency-Based Development) ดังคำสัมภาษณ์ “หากมีแผนความก้าวหน้าที่ชัดเจน บุคลากรจะเห็นเป้าหมายและวางแผนพัฒนาตนเองได้” ประเด็นนี้สะท้อนว่า ความชัดเจนด้านโครงสร้างอาชีพเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจระยะยาว

จากการบูรณาการข้อมูลทั้งสองส่วน สามารถสรุปได้ว่า ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และบริบทเชิงนโยบาย ดังนั้น การพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนควรดำเนินการในเชิงระบบ โดยบูรณาการการพัฒนาบุคลากรเข้ากับยุทธศาสตร์องค์กร พร้อมทั้งพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีความโปร่งใส และเป็นธรรม

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะของงาน ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้าน

ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีนโยบายและระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ค่อนข้างชัดเจน มีการวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดกรอบตำแหน่ง และการออกแบบโครงสร้างองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน จึงทำให้บุคลากรรับรู้ถึงระบบสนับสนุนความก้าวหน้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อง ณธัชพงศ์ พิสิษนุพงศ์ (2561) ที่พบว่า การสนับสนุนโอกาสเลื่อนตำแหน่งและการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นธรรม ส่งผลต่อการรับรู้ความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านลักษณะของงานที่อยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilmer (1967) ซึ่งกล่าวว่า โอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน โดยเฉพาะการมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งและได้รับความก้าวหน้าตามความสามารถ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mondy & Noe (1996) ที่อธิบายว่าเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Paths) เป็นกลไกที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อให้บุคลากรมองเห็นแนวทางการเติบโตในสายงานอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อองค์กรมีการกำหนดเส้นทางอาชีพและสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีการรับรู้เชิงบวกต่อความก้าวหน้าในงาน สำหรับด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ที่พบว่าการปรับเงินเดือนเป็นไปอย่างยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยที่สุดนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการกำหนดและปรับอัตราเงินเดือนของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐมักถูกกำหนดตามหลักเกณฑ์ ระเบียบ และโครงสร้างเงินเดือนที่ส่วนกลางกำหนด ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและอัตรากำลัง ส่งผลให้การปรับเงินเดือนหรือการเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ ไม่สามารถปรับเพิ่มได้ตามผลงานหรือความสามารถของบุคลากรในบางกรณี นอกจากนี้ การปรับเงินเดือนยังมักขึ้นอยู่กับรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่กำหนดเป็นระยะเวลา ทำให้บุคลากรบางส่วนอาจรู้สึกว่าการปรับเงินเดือนยังไม่สอดคล้องกับภาระงาน ความรับผิดชอบ หรือผลงานที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารค่าตอบแทนให้มีความโปร่งใส ชัดเจน และสื่อสารหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานและการปรับเงินเดือนให้บุคลากรเข้าใจอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นธรรมของระบบค่าตอบแทน และช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในระยะยาว

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของ สายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยมีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่ได้จำแนกสิทธิหรือโอกาสความก้าวหน้าตามเพศ แต่พิจารณาตามความสามารถและผลงานเป็นสำคัญ โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อริย์ธัช เดชาธรอมร และอรนันท์ กลันทปุระ (2567) พบว่า ปัจจัยด้านอายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธร ภาค 1 ไม่แตกต่างกัน ในประเด็น ประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐาน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านโอกาสในการเรียนรู้พัฒนาความสามารถและโอกาสในอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีประสบการณ์ต่างกันย่อมมีความต้องการและการรับรู้ต่อโอกาสพัฒนาแตกต่างกัน สอดคล้องกับพรพิตรา ธรรมชาติ (2560) ได้กล่าวถึงความแตกต่างด้านพฤติกรรม ความคิด และทัศนคติของบุคลากรที่มีอายุและอายุงานต่างกัน โดยชี้ให้เห็นว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์มากขึ้นจะมีแนวโน้มคงอยู่ในงาน มีความผูกพัน และมีมุมมองต่อความก้าวหน้าที่แตกต่างจากผู้มีอายุงานน้อย

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสายสนับสนุน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความไม่ชัดเจนของเส้นทางความก้าวหน้า ข้อจำกัดด้านตำแหน่งและอัตรากำลัง ภาระงานที่เพิ่มขึ้น ระบบแรงจูงใจ และการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งสามารถอภิปราย ได้ดังนี้ ประการแรก ประเด็นเรื่องความไม่ชัดเจนของเส้นทางความก้าวหน้า สะท้อนความจำเป็นในการกำหนด Career Path อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gilmer (1967) ที่กล่าวว่า โอกาสก้าวหน้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และสอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชารินทร์ เกษร (2566) ได้ข้อเสนอแนะที่ว่า สถาบันฯ ควรให้ความสำคัญพร้อมการสนับสนุนบุคลากรสายสนับสนุนมีความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อเป็นการรักษาบุคลากรสายสนับสนุนที่มีอยู่ พัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในด้านกำลังพลของสถาบันฯ ส่วนการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนหรือนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลให้น่าสนใจ ดึงดูดบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันฯ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าในอาชีพ รวมถึงการปรับแผนและนโยบายให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทั้งบุคลากรสายสนับสนุนและสถาบันฯ ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างที่ทุกฝ่ายรับได้
องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยในภูมิภาคที่มีบริบทด้านโครงสร้างองค์กรและทรัพยากรที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่

2. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนางานวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Development) ของบุคลากรสายสนับสนุน โดยอาจศึกษาเชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในการทำงาน หรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

3. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนประเด็นเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพและระบบแรงจูงใจในองค์กร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงระบบในสถาบันอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัยควรกำหนด **เส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path)** ของบุคลากรสายสนับสนุนให้มีความชัดเจน เพื่อให้บุคลากรมองเห็นแนวทางการเติบโตในสายงานของตนเอง และสามารถวางแผนพัฒนาศักยภาพของตนให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่สูงขึ้นในอนาคต

2. ควรส่งเสริม **การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง** ผ่านการอบรม การพัฒนาทักษะใหม่ โดยเฉพาะทักษะด้านดิจิทัล การจัดการข้อมูล และการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรพัฒนาระบบ **การประเมินผลการปฏิบัติงานและการปรับค่าตอบแทน** ให้มีความโปร่งใส ชัดเจน และสื่อสารหลักเกณฑ์ให้บุคลากรรับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นธรรมของระบบค่าตอบแทนและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

4. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริม **บรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและการสื่อสารสองทาง** ระหว่างผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถสะท้อนความคิดเห็นหรือปัญหาในการปฏิบัติงาน และร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานกำกับดูแลควรกำหนด นโยบายการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเข้ากับยุทธศาสตร์ขององค์กร เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยในระยะยาว

2. ควรมีการพัฒนา ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยเฉพาะในด้านการกำหนดกรอบตำแหน่ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเลื่อนระดับตำแหน่ง เพื่อให้บุคลากรสายสนับสนุนได้รับโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเหมาะสม

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน นโยบายการพัฒนาทักษะใหม่ (Reskilling และ Upskilling) สำหรับบุคลากรสายสนับสนุน เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานในยุคดิจิทัล และเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

คุณค่าและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัย ทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากร การกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ และการพัฒนาระบบแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรสายสนับสนุนมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพ และมีความผูกพันต่อองค์กร อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ระหว่างปัจจัยทั้ง 5 ด้านกับระดับความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้แบบจำลองที่อธิบายอิทธิพลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงลึก (Mixed Methods Research) โดยเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแรงจูงใจ ความคาดหวัง และอุปสรรคในการก้าวหน้าในอาชีพอย่างละเอียด ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจนและตรงประเด็นยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. (2567). *ข้อมูลบุคลากรประจำปี 2567*. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2567). *ข้อมูลบุคลากรประจำปี 2567*. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ชารินทร์ เกษร. (2566). *ความก้าวหน้าในอาชีพของสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ: กรณีศึกษาบุคลากรสายสนับสนุนของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

ณธัชพงศ์ พิสิษนุพงศ์. (2561). สภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างความผูกพันองค์การของข้าราชการและบุคลากรสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1(1),* น. 64–78.

ดลชนก เขียวศิริ. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสความก้าวหน้าของพนักงานธนาคารทหารไทยในเขตภาคตะวันออก.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

นันธิชา ปัจจัยโย, สมใจ บุญหมื่นไวย, และ พร้อมพร ภูวดิน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในการทำงานของอาจารย์สอนบัญชีในจังหวัดนครราชสีมา. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 "สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา"* (หน้า 220–226). วิทยาลัยนครราชสีมา.

พรพิตรา ธรรมชาติ. (2560). *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและความตั้งใจในการลาออกของผู้แทนขายระดับบังคับบัญชาของกลุ่มบริษัทผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์.* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (2568). *บุคลากรวิทยาเขตสุรินทร์.* สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2568, จาก http://kb.mcu.ac.th/site/college/28_who.html

สุธินี ฤกษ์ขำ. (2560). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: หลักการและการประยุกต์.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริย์ธัช เดชาธรอมร, และ อรนันท์ กลันทปุระ. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 1. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6(3),* น. 359–370.

Gilmer, V. H. (1967). *Applied psychology*. New York: McGraw-Hill.

HR Note Thailand. (2563). บ*ทบาทใหม่ของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล (New roles of HR in the digital age).* Retrieved 4 March 2025, from https://th.hrnote.asia/personnel-management/190902-hr-roles-digital-age/ (In Thai)

Mondy, R. W., & Noe, R. M. (1996). *Human resource management*. NJ: Prentice Hall.

Noe, R. M. (2005). *Human resource management* (9th ed.). New York: Prentice Hall.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

ผู้เขียนบทความ

นางสาวปณิชา สังข์น้อย นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ Email: panicha.sangnoi195@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ Email: mmint-m@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ Email: ruampattana@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

GUIDELINES FOR DEVELOPING LEADERSHIP CHARACTERISTICS THAT INFLUENCE THE JOB PERFORMANCE OF UNIVERSITY PERSONNEL UNDER THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE, RESEARCH AND INNOVATION IN SURIN PROVINCE

เกียรติศักดิ์ ยี่เข่ง, ภูริส ภูมิประเทศ, ตรีชฎา สุขเกษม
KIATTISAK YEEKENG, PURIT PUMIPRATHATE, TRICHADA SUKKASEM
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดสุรินทร์
SURIN PROVINCE

Received: February 26, 2026
Revised: March 16, 2026
Accepted: March 20, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ 4) เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยงบรายได้ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 291 คน โดยใช้วิธีกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ และสุ่มกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคล คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะของผู้นำส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.31, *S.D.* = 0.73) 2.

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.20, *S.D.* = 0.71) 3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = 0.65) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับสูง 4. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำ ควรส่งเสริมมาตรฐานความโปร่งใส โดยการจัดตั้งระบบเปิดเผยข้อมูลงบประมาณผ่านสื่อดิจิทัลของมหาวิทยาลัย นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในรูปแบบการจัดอบรม หลักสูตรการพัฒนาผู้นำด้านธรรมาภิบาล และถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ให้บุคลากรเข้าใจง่ายและชัดเจน
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ คุณลักษณะภาวะผู้นำ การปฏิบัติงานของบุคลากร บุคลากรมหาวิทยาลัย

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine leadership characteristics that influence the job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province; 2) compare leadership characteristics that affect the job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province; 3) study the relationship between leadership and job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province; and 4) propose guidelines for developing effective leadership characteristics that enhance the job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province. The sample group consisted of 291 participants, including civil servants, academic staff, supporting staff, government employees, and university employees funded by income budgets from Surindra Rajabhat University, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, and Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus. The sample size was determined using Taro Yamane' s table, and in- depth interviews were conducted with 10 administrators and operational personnel selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire consisting of personal characteristics, effective leadership characteristics, and the relationship between leaders and personnel. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that 1. leadership characteristics affecting the job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province were at a high level, with a mean score of ($\bar{X}$= 4.31, *S.D.* = 0.73) 2. the relationship between leadership and job performance of university personnel under the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation in Surin Province was at a high level, with a mean score of ($\bar{X}$= 4.20, *S.D.* = 0.71) 3. The relationship between effective leadership characteristics and the relationship between leaders and personnel was found to have a high positive correlation overall (r = 0.65) was statistically significant at the .05 level. When considering each component,

the results indicated a high level. 4. Guidelines for developing leadership characteristics should emphasize the promotion of transparency standards by establishing a system for disclosing budgetary information through the university's digital media platforms. In addition, the research findings should be applied through the organization of training programs and leadership development courses focusing on good governance. Furthermore, policies and strategic directions should be communicated to personnel in a clear and easily understandable manner in order to minimize misinterpretation and enhance effective implementation.

Keywords: leadership, leadership characteristics, job performance, university personnel

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 องค์กรทั่วโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) ซึ่งความรู้ นวัตกรรม และทรัพยากรที่ไม่สามารถจับต้องได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันแทนที่ภาคอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม โดยองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นองค์กรด้านบริการและนวัตกรรม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ องค์กร ไปจนถึงระดับบุคคล ทำให้ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและความยั่งยืน ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐและสถาบันการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีคุณลักษณะและภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ซับซ้อน (กิติมา หงส์ศิริกาญจน์ เฉลิมเกียรติ วงษ์วานิชทวี และ บุรินทร์ สันติสาร, 2563) ทั้งนี้ การมุ่งเน้นผลกำไรหรือความสำเร็จขององค์กรเพียงด้านเดียวโดยละเลยความรับผิดชอบต่อบุคลากร สังคม และสิ่งแวดล้อม อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรม ความเครียดในการทำงาน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานในระยะยาว (จิดาภา ธัญญรัตนวานิช, 2562) องค์กรไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้หากปราศจากบุคลากร โดยบุคลากรทุกระดับล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร อย่างไรก็ตาม การทำงานร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งด้านบทบาท ประสบการณ์ ความคิด และทัศนคติ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความกดดัน และความเครียด หากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลงและนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการทำงาน (ประภากร ใจบุญ, 2564) ในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในองค์กรที่มีการแข่งขันสูง ผู้นำจึงเป็นศูนย์รวมสำคัญในการสร้างความเป็นเอกภาพ เสริมสร้างแรงจูงใจ และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำมิได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่เพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนผ่านพฤติกรรม ความรับผิดชอบ ความจริงใจ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและประสิทธิภาพของบุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ ยังต้องเผชิญกับบริบทความท้าทายเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาค อาทิ แนวโน้มจำนวนผู้เรียนที่ลดลงจากอัตราการเกิดที่ต่ำลงและการแข่งขันในการรับนักศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษา การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายด้านการอุดมศึกษา รวมทั้งการผลักดันมหาวิทยาลัยให้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและเศรษฐกิจฐานความรู้ของพื้นที่มากยิ่งขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยต้องรับภาระงานที่หลากหลาย ทั้งด้านการเรียนการสอน การ

วิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนภารกิจเชิงนโยบายที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาระงานและความคาดหวังที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว อาจก่อให้เกิดความกดดันและความเครียดในการทำงานของบุคลากร หากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากผู้นำที่มีคุณลักษณะเหมาะสม โดยเฉพาะผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความร่วมมือ และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับบุคลากร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการพัฒนาผู้นำที่สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเครียด และสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

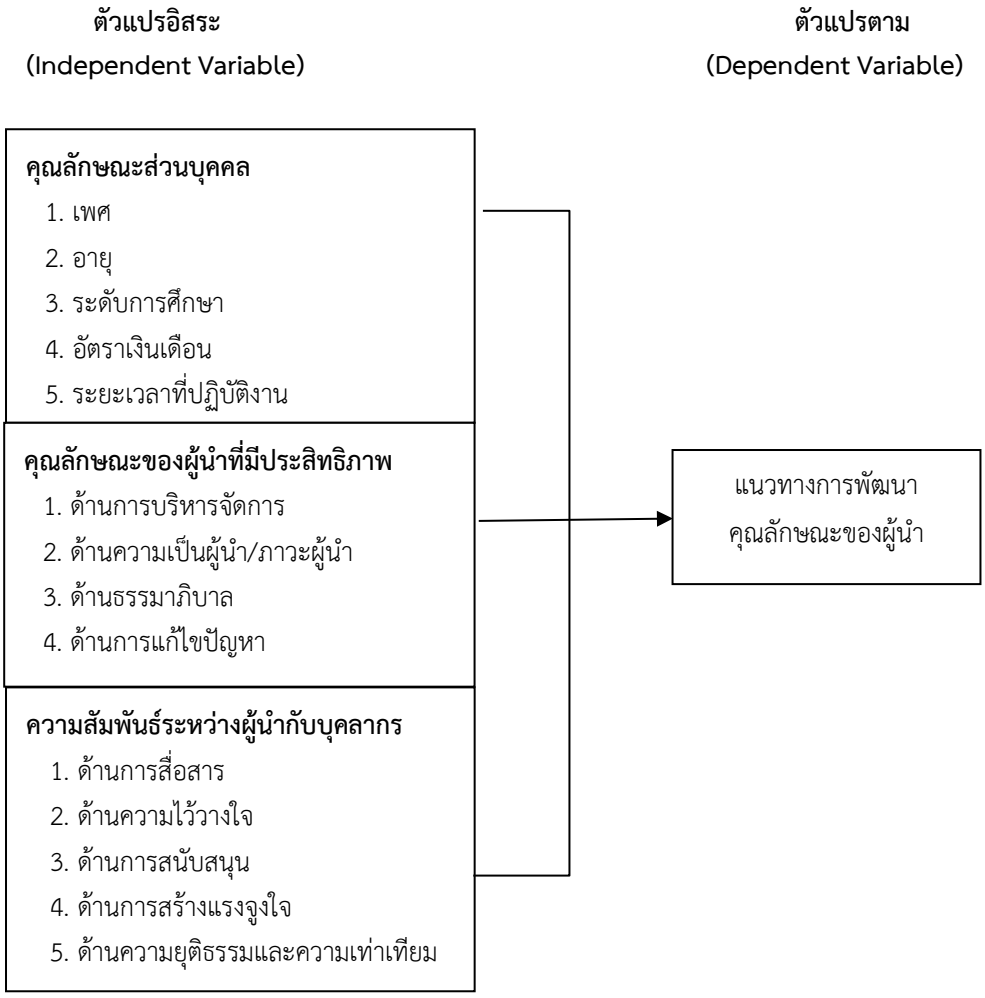
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้นำมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์
2. บุคลากรที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน มีการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. คุณลักษณะของผู้นำกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์” มีกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีแบบผสม (Mixed Method) โดยทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพควบคู่กันแบบอิสระจากกันในแต่ละระเบียบวิธีวิจัย จากนั้นจึงนำผลการศึกษาที่ได้แต่ละแบบวิธีมาผสมในขั้นตอนสุดท้าย (Cresswell. 2012: 210) ดังรายละเอียดการวิจัยแต่ละวิธีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยงบรายได้ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 821 คน (เว็บไซต์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ https://mis.srru.ac.th) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 390 คน (แผนการบริหารและพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานระยะ

5 ปี 2567 : 10) และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 75 คน (เว็บไซต์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย https://surinmcu.ac.th) รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,072 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยงบรายได้ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ จำนวน 291 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบ หลายขั้นตอน (multi – stage sampling)

1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย คณะ สำนัก สถาบัน ที่ดำรงตำแหน่งในปี 2568 - 2569 และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับด้านการสื่อสารนโยบายและเป้าหมาย ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมืออาชีพ ด้านการสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนทรัพยากร ด้านการยอมรับความหลากหลายและการพัฒนาในอนาคต จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณลักษณะของผู้นำที่มี 2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร 3. ด้านแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยเป็นงานวิจัยตั้งแต่ปี 2560 ถึงปัจจุบัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 1 ฉบับ จำแนกเป็น 4 ตอนคือ

1) ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

2) ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ ด้านธรรมาภิบาล ด้านการแก้ไขปัญหา

3) ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความไว้วางใจ ด้านการสนับสนุน ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียม

4) ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

2.2 เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีแนวสัมภาษณ์ จำนวน 2 ตอน ดังนี้

1.1) ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.2) ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการพูดคุยกับบุคลากรสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีแนวคำถามกว้าง ๆ ไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองเกี่ยวกับการทำงานได้อย่างอิสระ

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย คณะ สำนัก และสถาบัน ที่ดำรงตำแหน่งในปี พ.ศ. 2568 – 2569 รวมทั้งบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย โดยมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ ได้แก่ ด้านการสื่อสารนโยบายและเป้าหมาย ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมืออาชีพ ด้านการสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนทรัพยากร และด้านการยอมรับความหลากหลายและการพัฒนาในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากกลุ่มที่มีคะแนนผลการประเมินในระดับต่ำจากการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่เหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนประกอบด้วย

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ออกหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 291 คน

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมนัดหมายวันเพื่อรับแบบสอบกลับ

3) ผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามกลับและติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับแต่ละข้อ ปรากฏว่า มีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 291 ฉบับ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนประกอบด้วย

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้

1.1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ออกหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

1.2) ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับผู้รับการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

1.3) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พร้อมการบันทึกภาพและเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

2) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังนี้

2.1) ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์เฉพาะงานวิจัยตั้งแต่ปี 2560 ถึงปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นหลักได้แก่

(1) ด้านคุณลักษณะของผู้นำที่มี

(2) ด้านความเครียดของบุคลากรในการปฏิบัติงาน

(3) ด้านแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ

2.2) สรุปประเด็นที่ได้ในแต่ละเรื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เชิงปริมาณ

1) ผลการวิเคราะห์สภานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อัตราเงินเดือน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

2) ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*)

3) ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Peason Product-Moment Correlation Coefficient)

4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

4.2 เชิงคุณภาพ

1) ถอดเทปและจัดทำบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด

2) อ่านและทบทวนข้อมูลทั้งหมดหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาโดยรวม

3) จัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding) โดยจำแนกประเด็นสำคัญตามหัวข้อการวิจัย

4) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหารูปแบบ แนวคิด หรือประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

5) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

6) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) และการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ นำแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และได้รับการตอบกลับทั้งหมด 291 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ได้ตรวจความสมบูรณ์ความถูกต้องของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยรวม และรายด้าน (n = 291)

	คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	*S.D.*	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านบริหารจัดการ	4.47	0.60	มาก	1
2	ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	4.18	0.84	มาก	3
3	ด้านธรรมาภิบาล	4.40	0.68	มาก	2
4	ด้านการแก้ไขปัญหา	4.16	0.88	มาก	4
	รวม	**4.31**	**0.73**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.31, *S.D.* = 0.73) และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ระดับคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านบริหารจัดการ ($\bar{X}$= 4.47, *S.D.* = 0.60) ด้านธรรมาภิบาล ($\bar{X}$= 4.40, *S.D.* = 0.68) ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ ($\bar{X}$= 4.18, *S.D.* = 0.84) ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$= 4.16, *S.D.* = 0.88)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากรโดยรวม และรายด้าน (n = 291)

	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	*S.D.*	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านการสื่อสาร	4.20	0.87	มาก	3
2	ด้านความไว้วางใจ	4.36	0.76	มาก	2
3	ด้านการสนับสนุน	4.11	0.72	มาก	4
4	ด้านการสร้างแรงจูงใจ	3.86	0.89	มาก	5
5	ด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียม	4.37	0.66	มาก	1
	รวม	**4.20**	**0.71**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.20, *S.D.* = 0.71) และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียม ($\bar{X}$= 4.37, *S.D.* = 0.66) ด้านความไว้วางใจ ($\bar{X}$= 4.36, *S.D.* = 0.76) ด้านการสื่อสาร($\bar{X}$= 4.20, *S.D.* = 0.87) ด้านการสนับสนุน ($\bar{X}$= 4.11, *S.D.* = 0.72) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X}$= 3.86, *S.D.* = 0.89)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านเพศ

คุณลักษณะของผู้นำ	เพศ	จำนวน	t-test for Equality of Means			
			Mean	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ด้านบริหารจัดการ	ชาย	145	4.64	0.37	6.86	.000
	หญิง	146	4.30	0.48		
ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	ชาย	145	4.20	0.65	7.54	.452
	หญิง	146	4.15	0.47		
ด้านธรรมาภิบาล	ชาย	145	4.52	0.38	4.33	.000
	หญิง	146	4.31	0.43		
ด้านการแก้ไขปัญหา	ชาย	145	4.37	0.48	5.69	.000
	หญิง	146	3.93	0.79		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกเพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (Independent Sample t-test) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศชายมีการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำมากกว่าเพศหญิงทุกด้าน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านอายุ

คุณลักษณะของผู้นำ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	24.73	3	8.246	61.650	.000
	ภายในกลุ่ม	38.38	287	.134		
	รวม	63.12	290			
ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	33.63	3	11.210	52.146	.000
	ภายในกลุ่ม	61.69	287	.215		
	รวม	95.32	290			
ด้านธรรมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	3.91	3	1.305	7.762	.000
	ภายในกลุ่ม	48.25	287	.168		
	รวม	52.17	290			
ด้านการแก้ไขปัญหา	ระหว่างกลุ่ม	13.88	3	4.627	10.462	.000
	ภายในกลุ่ม	126.93	287	.442		
	รวม	140.81	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า การจำแนกตามอายุ ทั้งในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา

คุณลักษณะของผู้นำ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	18.27	2	9.138	58.679	.000
	ภายในกลุ่ม	44.85	288	.156		
	รวม	63.12	290			
ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	33.17	2	16.585	76.848	.000
	ภายในกลุ่ม	62.15	288	.216		
	รวม	95.32	290			
ด้านธรรมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	8.87	2	4.437	29.513	.000
	ภายในกลุ่ม	43.29	288	.150		
	รวม	52.17	290			
ด้านการแก้ไขปัญหา	ระหว่างกลุ่ม	36.44	2	18.222	50.279	.000
	ภายในกลุ่ม	104.37	288	.362		
	รวม	140.81	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า การจำแนกระดับการศึกษา ทั้งในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านเงินเดือน

คุณลักษณะของผู้นำ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	5.125	4	1.281	6.317	.000
	ภายในกลุ่ม	58.004	286	.203		
	รวม	63.128	290			
ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	31.583	4	7.896	35.426	.000
	ภายในกลุ่ม	63.744	286	.223		
	รวม	95.327	290			

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านเงินเดือน (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้นำ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านธรรมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	5.699	4	1.425	8.767	.000
	ภายในกลุ่ม	46.474	286	.162		
	รวม	52.173	290			
ด้านการแก้ไขปัญหา	ระหว่างกลุ่ม	5.480	4	1.370	2.895	.022
	ภายในกลุ่ม	135.339	286	.473		
	รวม	140.819	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเงินเดือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า การจำแนกเงินเดือน ทั้งในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน

คุณลักษณะของผู้นำ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	25.00	3	8.335	62.743	.000
	ภายในกลุ่ม	38.12	287	.133		
	รวม	63.12	290			
ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	22.93	3	7.644	30.305	.000
	ภายในกลุ่ม	72.39	287	.252		
	รวม	95.32	290			
ด้านธรรมาภิบาล	ระหว่างกลุ่ม	11.64	3	3.883	27.502	.000
	ภายในกลุ่ม	40.52	287	.141		
	รวม	52.17	290			
ด้านการแก้ไขปัญหา	ระหว่างกลุ่ม	58.93	3	19.646	68.859	.000
	ภายในกลุ่ม	81.88	287	.285		
	รวม	140.81	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า การจำแนกระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทั้งในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Peason Product-Moment Correlation Coefficient)

คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (x)	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร (Y)						
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y	ระดับความสัมพันธ์
X1	.535**	.474**	.613**	.344**	.678**	0.53**	ปานกลาง
X2	.448**	.399**	.701**	.521**	.753**	0.56**	ปานกลาง
X3	.819**	.610**	.899**	.721**	.860**	0.78**	สูง
X4	.810**	.648**	.805**	.542**	.769**	0.71**	สูง
X	0.65**	0.53**	0.75**	0.53**	0.77**	0.65**	สูง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

X1	แทน	ด้านการบริหารจัดการ	Y1	แทน	ด้านการสื่อสาร
X2	แทน	ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ	Y2	แทน	ด้านความไว้วางใจ
X3	แทน	ด้านธรรมาภิบาล	Y3	แทน	ด้านการสนับสนุน
X4	แทน	ด้านการแก้ไขปัญหา	Y4	แทน	ด้านการสร้างแรงจูงใจ
			Y5	แทน	ด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียม

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Peason Product-Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r = 0.65) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการ (X1) ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ (X2) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง และด้านธรรมาภิบาล (X3) ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านธรรมาภิบาล (X3) (r = 0.78)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) กรอบประเด็นข้อคำถามได้มาจากผลคะแนนที่น้อยที่สุดในแต่ละด้านในแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ นำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาคัดสาระที่เกี่ยวข้องสำหรับสร้างเป็นข้อคำถามผู้บริหาร จำนวน 5 ข้อ บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 5 ข้อแล้วตรวจความสมบูรณ์ความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สัมภาษณ์ผู้บริหาร

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารจากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะของผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยผู้นำควรสื่อสารนโยบายและเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน สม่ำเสมอ และผ่านช่องทางที่หลากหลาย รวมทั้งเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้นำควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ สนับสนุนการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมืออาชีพบนพื้นฐานของข้อมูล เหตุผล ความโปร่งใส และจริยธรรม ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจผ่านการยกย่อง การพัฒนาศักยภาพ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังควรให้ความสำคัญกับการยอมรับความหลากหลายของบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และนวัตกรรมภายในองค์กร ดังนั้น คุณลักษณะของผู้นำที่ครอบคลุมด้านการสื่อสาร การมีส่วนร่วม การตัดสินใจอย่างมืออาชีพ การสร้างแรงจูงใจ และการยอมรับความหลากหลาย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และช่วยขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุพันธกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์สัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรและหัวหน้างาน จากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะของผู้นำมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะด้านการสื่อสารนโยบายและเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจนและต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และการแสดงความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง ขณะเดียวกัน การสร้างแรงจูงใจผ่านการให้กำลังใจ การยอมรับคุณค่าของบุคลากร และการสนับสนุนทรัพยากรหรือโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมถึงการยอมรับความหลากหลายของบุคลากร ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความมุ่งมั่นในการทำงานและการพัฒนาองค์กร ดังนั้น คุณลักษณะของผู้นำดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และช่วยขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

คุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ประกอบด้วย การถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ให้บุคลากรเข้าใจเพื่อนำสู่การปฏิบัติ การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การนำระบบประกันคุณภาพมาใช้เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานพร้อมให้คำแนะนำ การพัฒนา

งานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสื่อสารองค์กร อยู่ในระดับ 4.47 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการของผู้นำเป็นไปในทิศทางที่ดี

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

เปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณาราย ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากร โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Peason Product-Moment Correlation Coefficient) พบว่าโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง 0.65 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านความเป็นผู้นำ/ภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง และด้านธรรมาภิบาล ด้านการแก้ไขปัญหา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านธรรมาภิบาล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ประกอบด้วย การตัดสินใจเป็นไปอย่างยุติธรรมและโปร่งใส ปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม เคารพในความหลากหลายของบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และใช้หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมในการประเมินผลงานของบุคลากร อยู่ในระดับ 4.42 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมของผู้นำเป็นไปในทิศทางที่ดี

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและบุคลากรจากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การตัดสินใจอย่างมืออาชีพ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการยอมรับความหลากหลายของบุคลากร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรแห่งความรู้ที่บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความเป็นอิสระทางวิชาการสูง รูปแบบภาวะผู้นำที่เน้นเพียงการสั่งการตามลำดับชั้นจึงอาจไม่เพียงพอ ผู้นำจึงจำเป็นต้องใช้แนวทางการบริหารที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร นอกจากนี้ การสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจนช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันและแรงบันดาลใจในการทำงาน ขณะที่การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร อีกทั้งการตัดสินใจอย่างมืออาชีพโดยอาศัยข้อมูลและหลักวิชาการช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรในองค์กร พร้อมทั้งการสร้างแรงจูงใจและการยอมรับความหลากหลายของบุคลากรยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

ดังนั้น คุณลักษณะของผู้นำที่ประกอบด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การตัดสินใจอย่างมืออาชีพ การสร้างแรงจูงใจ และการยอมรับความหลากหลาย จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานของบุคลากร ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในจังหวัดสุรินทร์

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมมาตรฐานความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โดยพัฒนาระบบเปิดเผยข้อมูลงบประมาณผ่านสื่อดิจิทัลของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมหรือพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำด้านธรรมาภิบาล เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการบริหารงานอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบ ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยควรถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์กรให้บุคลากรเข้าใจอย่างชัดเจน ผ่านการประชุมชี้แจง การจัดทำเอกสารสรุปนโยบาย และการเผยแพร่ผ่านระบบสารสนเทศขององค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมมาตรฐานความโปร่งใส โดยการจัดตั้งระบบเปิดเผยข้อมูลงบประมาณผ่านสื่อดิจิทัลของมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในรูปแบบการจัดอบรม หลักสูตรการพัฒนาผู้นำด้านธรรมาภิบาล

3. ควรถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์ให้บุคลากรเข้าใจง่ายและชัดเจน เพื่อลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยอาจดำเนินการในรูปแบบการประชุมชี้แจงนโยบาย การจัดทำคู่มือหรือเอกสารสรุปนโยบาย ถ่ายทอดนโยบายผ่านระบบสารสนเทศขององค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) หรืออิทธิพลของคุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านธรรมาภิบาล และการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์การปฏิบัติงานจริงของบุคลากรในมิติที่วัดผลได้ แทนการวัดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากรเพียงอย่างเดียว

2. ควรเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำและผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาอื่นนอกจังหวัดสุรินทร์ หรือเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถนำไปใช้กับบริบทที่กว้างขึ้น

3. ควรวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรหรือความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะผู้นำในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กิติมา หงส์ศิริกาญจน์ เฉลิมเกียรติ วงษ์วานิชทวี, และบุรินทร์ สันติสาร. (2563). *ภาวะผู้นำกับการบริหารองค์กรในยุคการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิดาภา ธัญญรัตนวานิช. (2562). *ความเครียดในการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณฐพัฒน์ มั่งชม, ธัมมะทินนา ศรีสุพรรณ, และประสิทธิชัย นรากรณ์. (2564). ภาวะผู้นำและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารบริหารการศึกษา, 12(2),* 85–102.

นิตติยา เกื้อทาน. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการศึกษา, 9(1),* 33–48.

ประภากร ใจบุญ. (2564). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากร: สาเหตุและแนวทางการจัดการ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 27(2),* 45–60.

พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย (ปุณขันธ์). (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 14(1),* 101–118.

พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย (ปุณขันธ์). (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 16(2),* 55–72.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2567). *ข้อมูลบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2568, จาก https://mis.srru.ac.th

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. (2567). *แผนการบริหารและพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2567–2571)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. (2567). *ข้อมูลบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2568, จาก https://surinmcu.ac.th

ศิริวรรณ พวงทอง, และจิติมา วรรณศรี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 18(1),* 23–40.

สุพัตรา มัธยมชาติ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2566). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มารีย์. *วารสารการบริหารการศึกษา, 13(1),* 19–34.

สุเทพ พรพา และธนชาติ ประทุมสวัสดิ์. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับความยุติธรรมในองค์การยุคใหม่ของมหาวิทยาลัยสงฆ์. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 15(1),* 1–18.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). *เศรษฐกิจฐานความรู้กับการพัฒนาประเทศไทย*. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

อภิชาติ คำสวัสดิ์ และมีศักดิ์ แสงศิลา. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 11(3),* 67–82.

อรปภัตร จันทรสาขา และอาจยุทธ เนติธนากูล. (2567). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 17(2),* 89–105.

Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson Education.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

ผู้เขียนบทความ

นายเกียรติศักดิ์ ยี่เข่ง นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: kiattisak112536@gmail.com.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริส ภูมิประเทศ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: therit1982@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรีชฎา สุขเกษม อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: trichada05@gmail.com

อิทธิพลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8

THE INFLUENCE OF UGC ON VIEWING BEHAVIOR AND USER ENGAGEMENT ON THE LEMON8 APPLICATION

อภิชญา ทวิวัฒนกุล และปฐมา สตะเวทิน
APICHAYA THAVIWATTANAKUL AND PATAMA SATAWEDIN
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
SCHOOL OF COMMUNICATION ARTS IN DIGITAL MARKETING, BANGKOK UNIVERSITY
จังหวัดปทุมธานี
PATHUM THANI PROVINCE

Received: February 16, 2026
Revised: March 16, 2026
Accepted: March 24, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทและรูปแบบของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม Lemon8 และ 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์ดังกล่าวที่มีต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi–Experimental Research) กลุ่มเป้าหมายคือผู้สร้างคอนเทนต์บน Lemon8 ในรูปแบบภาพถ่าย เพศหญิง อายุระหว่าง 18–40 ปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มเจเนอเรชัน Y และ Z เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสร้างชิ้นงานคอนเทนต์ตัวอย่างบนแพลตฟอร์ม Lemon8 จำนวน 25 ชิ้นงาน แบ่งเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ ร้านอาหาร ท่องเที่ยว สกินแคร์ บิวตี้ และการพัฒนาตนเอง หมวดหมู่ละ 5 ชิ้นงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ตัวชี้วัดจากแพลตฟอร์ม ได้แก่ การเข้าถึง (Reach) การรับชม (Views) การกดถูกใจ (Likes) ความคิดเห็น (Comments) และการบันทึก (Saves) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า คอนเทนต์ UGC บน Lemon8 สามารถจำแนกออกเป็น 5 หมวดหมู่หลัก โดยลักษณะคอนเทนต์ส่วนใหญ่เป็นคอนเทนต์เชิงรีวิวและการแบ่งปันประสบการณ์จากการใช้งานจริง เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์ พบว่า คอนเทนต์ในหมวดร้านอาหารและท่องเที่ยวมีการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมสูงที่สุด รองลงมาคือหมวดสกินแคร์และบิวตี้ ขณะที่หมวดการพัฒนาตนเองมีประสิทธิผลต่ำที่สุด ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของคอนเทนต์ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ความน่าเชื่อถือจากประสบการณ์จริง การใช้ภาพถ่ายจริง และการใช้คำสำคัญที่ค้นหาได้ง่าย ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดการรับรองทางสังคม (Social Proof) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์จริงของผู้บริโภคสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง, Lemon8, การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน, การเข้าถึง, การตลาดสื่อสังคมออนไลน์

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the types and formats of User-Generated Content (UGC) appearing on the Lemon8 platform, and 2) To compare the effectiveness of different types of user-generated content (UGC) on viewing behavior and user engagement on the Lemon8 platform. This study employed a quasi-experimental research design. The target group consisted of female content creators aged between 18 and 40 years old, representing Generation Y and Generation Z, who create image-based content on the Lemon8 platform.

The research instrument involved the creation of 25 sample content posts on Lemon8, divided into five categories: food, travel, skincare, beauty, and self-development, with five posts in each category. Data collection was based on platform performance indicators, including reach, views, likes, comments, and saves, which were used to evaluate the effectiveness of the content. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean, to compare the performance of content across different categories.

The findings revealed that UGC on Lemon8 could be categorized into five main categories, with most content presented in the form of reviews and personal experience sharing supported by authentic photos and descriptive captions. When comparing content effectiveness, posts in the food and travel categories generated the highest reach and engagement, followed by skincare and beauty content, while self-development content showed the lowest performance. Key factors contributing to effective UGC include relevance to daily life, credibility derived from real experiences, the use of authentic images, and searchable keywords.

The results support the concept of social proof, indicating that content based on genuine consumer experiences can effectively stimulate user engagement on social media platforms.

Keywords: User-Generated Content, Lemon8, User Engagement, Social Media Marketing, Social Proof

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางสำคัญในการค้นหาข้อมูล การแบ่งปันประสบการณ์ และการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง หรือ User-Generated Content (UGC) จึงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่สะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และความคิดเห็นจากผู้ใช้งานจริง ส่งผลให้ผู้บริโภคจำนวนมากมองว่าเนื้อหาประเภทนี้มีความจริงใจและน่าเชื่อถือมากกว่าเนื้อหาที่สร้างโดยแบรนด์ จากรายงานด้านการตลาดดิจิทัลพบว่าผู้บริโภคจำนวนมากให้ความสำคัญกับรีวิวและประสบการณ์ของผู้ใช้จริงก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ UGC ในการสร้างการรับรู้และอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน

สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภค โดยผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียในประเทศไทยปี 2024 พบว่าคนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์ถึงร้อยละ 68.3 และมีระยะเวลาการใช้งานเฉลี่ยประมาณ 2 ชั่วโมง 31 นาทีต่อวัน (Nukulsompratana, 2024) นอกจากนี้ ผู้บริโภคชาวไทยร้อยละ 73.9 ยังใช้โซเชียลมีเดียในการค้นหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า (Nuttachit, 2024) อีกทั้งผู้บริโภคร้อยละ 64 มีแนวโน้ม

เชื่อถือเนื้อหาที่สร้างโดยผู้บริโภคมากกว่าเนื้อหาที่มาจากแบรนด์ และร้อยละ 82 ชื่นชอบเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติและสะท้อนประสบการณ์จริง (Nuttachit, 2024) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้งานรุ่นใหม่ เช่น Generation Y และ Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สูงและมีแนวโน้มมีส่วนร่วมกับคอนเทนต์ประเภท UGC มากที่สุด (Stackla, 2021)

หนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คือ Lemon8 ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่พัฒนาโดยบริษัท ByteDance ผู้พัฒนาแอปพลิเคชัน TikTok โดยมีจุดเด่นด้านการสร้างและแบ่งปันเนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองในรูปแบบภาพ บทความ และวิดีโอเกี่ยวกับไลฟ์สไตล์ เช่น อาหาร การท่องเที่ยว ความงาม แฟชั่น และการใช้ชีวิต จากรายงานการใช้โซเชียลมีเดียในปี 2024–2025 พบว่า Lemon8 มีอัตราการเติบโตของผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 500 โดยมีผู้ใช้งานในปี 2025 อยู่ที่ร้อยละ 25.7 เมื่อเทียบกับปี 2024 ที่มีเพียงร้อยละ 3.8 (Phonwisutsak, 2025) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า Lemon8 เป็นแพลตฟอร์มใหม่ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและได้รับความสนใจจากนักการตลาดและผู้สร้างคอนเทนต์อย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองจะได้รับความนิยมและมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารทางการตลาด แต่คอนเทนต์ UGC มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การรีวิวสินค้า การแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัว หรือคอนเทนต์เชิงแนะนำ (How-to) ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบคอนเทนต์ UGC บนแพลตฟอร์ม Lemon8 ยังมีจำนวนจำกัด

โดยเฉพาะการศึกษาเชิงทดลองที่เปรียบเทียบอิทธิพลของคอนเทนต์ในหมวดหมู่ที่แตกต่างกันต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเภทและรูปแบบของคอนเทนต์ UGC ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม Lemon8 รวมถึงเปรียบเทียบอิทธิพลของคอนเทนต์ในหมวดหมู่ต่าง ๆ ที่มีต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการสร้างคอนเทนต์บนสื่อสังคมออนไลน์และสนับสนุนการสื่อสารทางการตลาดในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม Lemon8 พฤติกรรมการรับชม และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้อ้างอิงแนวคิดจากการศึกษาของ Ozuem และคณะ (2023) ซึ่งอธิบายว่าคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) สามารถส่งผลต่อการรับรู้ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมการตอบสนองของผู้บริโภคต่อแบรนด์ได้ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยการตอบสนองของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา ประสบการณ์ของผู้ใช้ และการรับรู้ความน่าเชื่อถือของคอนเทนต์

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเพื่อศึกษาประสิทธิผลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบนแพลตฟอร์ม Lemon8 โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

คอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ในรูปแบบหมวดหมู่เนื้อหาที่แตกต่างกัน ได้แก่ ร้านอาหาร, ท่องเที่ยว, สกินแคร์-บิวตี้ และการพัฒนาตนเอง

โดยคอนเทนต์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นการรีวิวและการแบ่งปันประสบการณ์จากผู้ใช้งานจริง ซึ่งสะท้อนประสบการณ์ ความรู้สึก และการรับรู้ต่อสินค้า บริการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมการตอบสนองของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8 ซึ่งสะท้อนระดับการรับชมและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย จำนวนการเข้าถึง (Reach), จำนวนการรับชม (Views), จำนวนการกดถูกใจ (Likes), จำนวนความคิดเห็น (Comments), จำนวนการบันทึก (Saves)

ตัวชี้วัดดังกล่าวสะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานที่เกิดจากการรับรู้และความสนใจต่อคอนเทนต์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ozuem และคณะ (2023) ที่อธิบายว่าประสบการณ์และการรับรู้ของผู้บริโภคต่อคอนเทนต์สามารถส่งผลต่อการตอบสนองและการมีส่วนร่วมต่อเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาว่าคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองในหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน จะมีประสิทธิผลต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8 แตกต่างกันหรือไม่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง
ที่มา: Ozuem และคณะ (2023)

ตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ของ Ozuem และคณะ (2023) อธิบายว่า ผู้บริโภคแต่ละรายอาจพบกับคอนเทนต์ UGC ที่มีลักษณะและคุณภาพแตกต่างกัน ซึ่งคอนเทนต์ดังกล่าวสามารถส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

ในบางกรณี คอนเทนต์ UGC ที่นำเสนอประสบการณ์จริงของผู้บริโภคอาจช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อแบรนด์ โดยเฉพาะเมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าแบรนด์มีการตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาการให้บริการอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดอารมณ์เชิงบวกและความพึงพอใจต่อแบรนด์ ในทางตรงกันข้าม หากคอนเทนต์ UGC มีคุณภาพต่ำ ขาดความน่าเชื่อถือ หรือไม่สามารถสร้างอารมณ์เชิงบวกต่อผู้บริโภคได้ ก็อาจนำไปสู่การรับรู้ในเชิงลบต่อแบรนด์ได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ระดับของอารมณ์เชิงบวกหรือเชิงลบที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ของเนื้อหา ความเชื่อว่าคอนเทนต์ UGC สามารถสะท้อนถึงการปรับปรุงการให้บริการของแบรนด์ รวมถึงทัศนคติหรือประสบการณ์เดิมที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์มาก่อน

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปผลลัพธ์ของการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์ได้ 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ความพึงพอใจต่อประสบการณ์และแบรนด์ ส่งผลให้เกิดมุมมองเชิงบวกต่อแบรนด์จากการมีปฏิสัมพันธ์และการกู้คืนภาพลักษณ์ของแบรนด์ 2) ความไม่พึงพอใจต่อประสบการณ์และแบรนด์ ส่งผลให้เกิดมุมมองเชิงลบต่อแบรนด์ เนื่องจากการจัดการหรือกลยุทธ์การกู้คืนชื่อเสียงของแบรนด์ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค 3) ความพึงพอใจและความผูกพันเชิงบวกต่อแบรนด์ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับแบรนด์ 4) ความไม่พึงพอใจและความไม่ผูกพันต่อแบรนด์ ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติเชิงลบและลดระดับความผูกพันต่อแบรนด์

ในงานวิจัยนี้ แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง คอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (ตัวแปรอิสระ) กับ พฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8 (ตัวแปรตาม) ซึ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของผู้ใช้งานต่อคอนเทนต์ UGC ที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi–Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ การทดลองกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One-Shot Case Study Design) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ที่เผยแพร่บนแพลตฟอร์ม Lemon8

ผู้วิจัยได้สร้างคอนเทนต์ตัวอย่างในรูปแบบภาพและเผยแพร่บนแพลตฟอร์ม Lemon8 จากนั้นทำการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดด้านการเข้าถึง (Reach) การรับชม (Views) และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน (Engagement) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์ในหมวดหมู่ต่าง ๆ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใช้งานแอปพลิเคชัน Lemon8 เพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 18–40 ปี ซึ่งอยู่ใน Generation Y และ Generation Z และเป็นกลุ่มผู้ใช้งานที่มีพฤติกรรมการรับชมคอนเทนต์ประเภทรีวิวไลฟ์สไตล์ และประสบการณ์บนแพลตฟอร์ม Lemon8

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้งาน Lemon8 ที่เข้าถึงและมีปฏิสัมพันธ์กับคอนเทนต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non–Probability Sampling) โดยเฉพาะ การ

เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นการทดลองกับกลุ่มผู้ใช้งานที่ตรงกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายบนแพลตฟอร์ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชิ้นงานคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเผยแพร่บนแพลตฟอร์ม Lemon8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

สร้างคอนเทนต์จำนวน 25 ชิ้นงาน แบ่งออกเป็น 5 หมวดหมู่ แต่ละหมวดหมู่ประกอบด้วย 5 ชิ้นงาน ได้แก่

- ร้านอาหาร
- การท่องเที่ยว
- สกินแคร์
- บิวตี้
- การพัฒนาตนเอง

คอนเทนต์ทั้งหมดถูกออกแบบในรูปแบบ ภาพเดี่ยวและภาพอัลบั้ม โดยมีอัตราส่วน 3:4 (1080 × 1440 พิกเซล) และสร้างผ่านฟังก์ชัน Lemon8 Studio

การวัดประสิทธิผลของคอนเทนต์ใช้ตัวชี้วัดจากระบบ Creator Insight Center ของแพลตฟอร์ม Lemon8 ซึ่งประกอบด้วย

- จำนวนการเข้าถึง (Reach)
- จำนวนการรับชม (Views)
- จำนวนการกดถูกใจ (Likes)
- จำนวนความคิดเห็น (Comments)
- จำนวนการบันทึก (Saves)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ออกแบบคอนเทนต์โดยอ้างอิงแนวทางการสร้างคอนเทนต์บนแพลตฟอร์ม Lemon8 ตามการศึกษาของ Chloe (2023) ซึ่งได้ระบุว่าหมวดหมู่คอนเทนต์ที่ได้รับความนิยมบนแพลตฟอร์ม ได้แก่ การท่องเที่ยว, ความงาม, อาหาร และไลฟ์สไตล์

นอกจากนี้ยังพบว่าคอนเทนต์ที่มี การจัดวางภาพที่สวยงาม การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และการใช้คำสำคัญ (Keywords) ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา มีแนวโน้มได้รับความสนใจและการมีส่วนร่วมจากผู้ใช้งานสูง

ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางดังกล่าวในการออกแบบคอนเทนต์ เพื่อให้ชิ้นงานมีความเหมาะสมกับลักษณะของแพลตฟอร์มและกลุ่มผู้ใช้งาน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแอปพลิเคชัน Lemon8 โดยเผยแพร่คอนเทนต์ผ่านบัญชีผู้ใช้ชื่อ “1st November เจอนี่” ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568 ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 61 วัน

หลังจากเผยแพร่คอนเทนต์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากระบบ Creator Insight Center ของแพลตฟอร์ม Lemon8 เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลของคอนเทนต์ ได้แก่

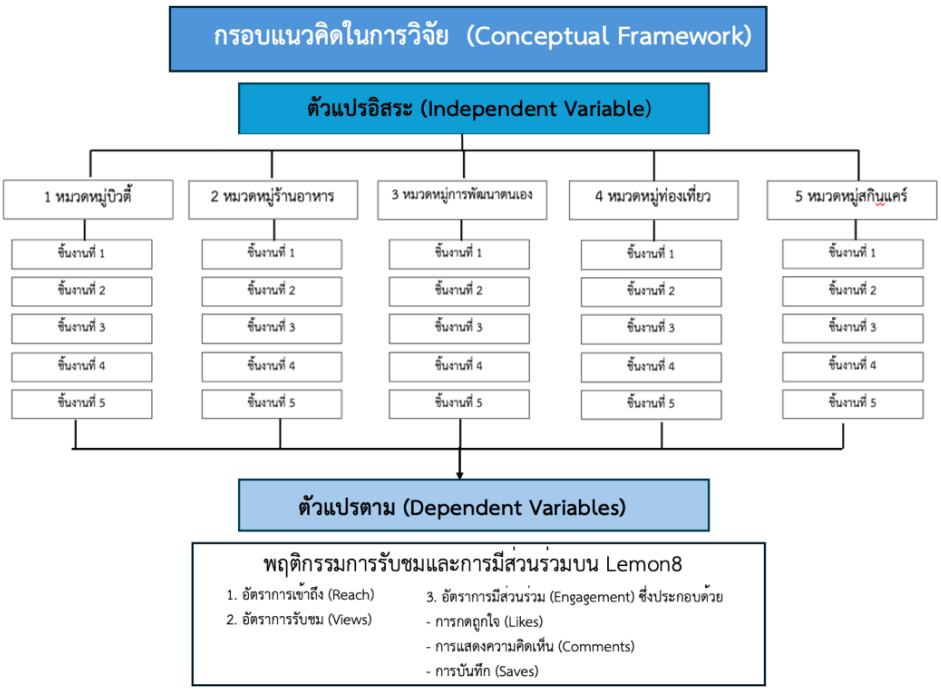
1. อัตราการเข้าถึง (Reach)
2. อัตราการรับชม (Views)

3. อัตราการมีส่วนร่วม (Engagement) ซึ่งประกอบด้วย
   - การกดถูกใจ (Likes)
   - การแสดงความคิดเห็น (Comments)
   - การบันทึก (Saves)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่
- ค่าความถี่ (Frequency)
- ร้อยละ (Percentage)
- ค่าเฉลี่ย (Mean)

เพื่อใช้ในการ เปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์ในแต่ละหมวดหมู่ ในด้านการเข้าถึง การรับชม และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง ต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8 ผู้วิจัยได้ทำการทดลองเผยแพร่คอนเทนต์จำนวน 5 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดหมู่ร้านอาหาร หมวดหมู่การท่องเที่ยว หมวดหมู่สกินแคร์ หมวดหมู่บิวตี้ และหมวดหมู่การพัฒนาตนเอง และทำการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานผ่านระบบ Creator Insight Center ของแอปพลิเคชัน Lemon8

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานประกอบด้วย การกดถูกใจ (Like) การแสดงความคิดเห็น (Comment) และการบันทึกโพสต์ (Save) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานต่อคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบน Lemon8

ประเภทคอนเทนต์	Like	%	Comment	%	Save	%	รวม
ร้านอาหาร : ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร	11	57.9	0	0	8	42.1	19
ท่องเที่ยว : แชร์ประสบการณ์ผ่าน ตม.เกาหลี	9	47.4	7	36.8	3	15.8	19
ท่องเที่ยว : แจกพิกัดเที่ยวระยอง	11	61.1	2	11.1	5	27.8	18
สกินแคร์ : สีฟันที่ดีที่สุด	8	50	4	25	4	25	16
บิวตี้ : รีวิวคุชชั่น พส.เกา	6	40	7	46.7	2	13.3	15

จากตารางที่ 1 ซึ่งแสดง จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานต่อคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบนแพลตฟอร์ม Lemon8 พบว่า คอนเทนต์ที่ได้รับการมีส่วนร่วมสูงสุดมีจำนวนรวม 19 ครั้ง จำนวน 2 คอนเทนต์ ได้แก่

1. คอนเทนต์หมวดหมู่ ร้านอาหาร เรื่อง “ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร” โดยมีการกดถูกใจจำนวน 11 ครั้ง (57.9%) และการบันทึกโพสต์ 8 ครั้ง (42.1%) โดยไม่มีการแสดงความคิดเห็น

2. คอนเทนต์หมวดหมู่ การท่องเที่ยว เรื่อง “แชร์ประสบการณ์ผ่าน ตม.เกาหลี” ซึ่งมีการกดถูกใจ 9 ครั้ง (47.4%) การแสดงความคิดเห็น 7 ครั้ง (36.8%) และการบันทึกโพสต์ 3 ครั้ง (15.8%)

รองลงมาคือคอนเทนต์หมวดหมู่ การท่องเที่ยว เรื่อง “แจกพิกัดเที่ยวระยอง” ซึ่งมีการมีส่วนร่วมรวม 18 ครั้ง โดยมีการกดถูกใจ 11 ครั้ง (61.1%) การแสดงความคิดเห็น 2 ครั้ง (11.1%) และการบันทึกโพสต์ 5 ครั้ง (27.8%)

ส่วนคอนเทนต์หมวดหมู่ สกินแคร์ เรื่อง “สีฟันที่ดีที่สุด” มีการมีส่วนร่วมรวม 16 ครั้ง ประกอบด้วยการกดถูกใจ 8 ครั้ง (50%) การแสดงความคิดเห็น 4 ครั้ง (25%) และการบันทึกโพสต์ 4 ครั้ง (25%)

ขณะที่คอนเทนต์หมวดหมู่ บิวตี้ เรื่อง “รีวิวคุชชั่น พส.เกา” มีการมีส่วนร่วมรวม 15 ครั้ง โดยมีการกดถูกใจ 6 ครั้ง (40%) การแสดงความคิดเห็น 7 ครั้ง (46.7%) และการบันทึกโพสต์ 2 ครั้ง (13.3%)

โดยสรุป พบว่า คอนเทนต์หมวดหมู่การท่องเที่ยวและร้านอาหารมีแนวโน้มได้รับการมีส่วนร่วมจากผู้ใช้งานสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับคอนเทนต์หมวดหมู่อื่นบนแพลตฟอร์ม Lemon8

ตารางที่ 2 จำนวนการเข้าถึงของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบน Lemon8

ประเภทคอนเทนต์	Reach	Engagement	Engagement Rate (%)
ท่องเที่ยว : แจกพิกัดเที่ยวระยอง	1,694	18	1.06
ร้านอาหาร : ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร	1,468	19	1.29
สกินแคร์ : สีฟันที่ดีที่สุด	1,433	16	1.12
บิวตี้ : รีวิวคุชชั่น พส.เกา	803	15	1.87

จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบนแพลตฟอร์ม Lemon8 ในด้าน อัตราการเข้าถึง (Reach) จำนวน การมีส่วนร่วม (Engagement) และ อัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) พบว่า

คอนเทนต์หมวดหมู่ การท่องเที่ยว เรื่อง “แจกพิกัดเที่ยวระยอง” มีอัตราการเข้าถึงสูงที่สุด จำนวน 1,694 ครั้ง และมีการมีส่วนร่วม 18 ครั้ง คิดเป็นอัตราการมีส่วนร่วม 1.06% รองลงมาคือคอนเทนต์หมวดหมู่ ร้านอาหาร เรื่อง “ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร” ซึ่งมีอัตราการเข้าถึง 1,468 ครั้ง และมีการมีส่วนร่วม 19 ครั้ง คิดเป็นอัตราการมีส่วนร่วม 1.29%

ขณะที่คอนเทนต์หมวดหมู่ สกินแคร์ เรื่อง “สีฟันที่ดีที่สุด” มีอัตราการเข้าถึง 1,433 ครั้ง และมีการมีส่วนร่วม 16 ครั้ง คิดเป็นอัตราการมีส่วนร่วม 1.12% ส่วนคอนเทนต์หมวดหมู่ บิวตี้ เรื่อง “รีวิวคุชชั่น พส.เกา” แม้มีอัตราการเข้าถึงต่ำกว่า คือ 803 ครั้ง แต่กลับมีอัตราการมีส่วนร่วมสูงที่สุด คือ 1.87%

โดยสรุปผลการวิจัยพบว่า คอนเทนต์หมวดหมู่การท่องเที่ยวและร้านอาหารมีแนวโน้มสร้างการเข้าถึงได้สูง ขณะที่คอนเทนต์หมวดหมู่บิวตี้มีแนวโน้มสร้างอัตราการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานได้สูงกว่าเมื่อเทียบกับจำนวนการเข้าถึง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองที่แตกต่างกันต่อพฤติกรรมการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแอปพลิเคชัน Lemon8 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทและรูปแบบของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม Lemon8 และ 2)เปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อการรับชมและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การศึกษาประเภทและรูปแบบของคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบนแพลตฟอร์ม Lemon8 จากผลการวิจัยพบว่า คอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองบนแพลตฟอร์ม Lemon8 สามารถจำแนกออกได้เป็นหลายหมวดหมู่ ได้แก่ หมวดหมู่ร้านอาหาร หมวดหมู่การท่องเที่ยว หมวดหมู่สกินแคร์ หมวดหมู่บิวตี้ และหมวดหมู่การพัฒนาตนเอง โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการแชร์ประสบการณ์จริง การรีวิวผลิตภัณฑ์ การแนะนำสถานที่ และการแบ่งปันข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลการวิจัยจากตารางที่ 1 พบว่า คอนเทนต์ที่ได้รับการมีส่วนร่วมสูงสุดเป็น คอนเทนต์หมวดหมู่ร้านอาหาร เรื่อง “ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร” ซึ่งมีจำนวนการมีส่วนร่วมสูงที่สุด เนื่องจากเนื้อหามีการระบุสถานที่อย่างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่มีผู้คนจำนวนมากเดินทางไปใช้งาน ทำให้ผู้ใช้งานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง นอกจากนี้ การใช้คำถามปลายเปิด เช่น “กินอะไรดี” ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมให้ผู้ใช้งานมีแนวโน้มกดบันทึกหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น

รองลงมาคือ คอนเทนต์หมวดหมู่การท่องเที่ยว เรื่อง “แชร์ประสบการณ์ผ่าน ตม.เกาหลี” ซึ่งได้รับการมีส่วนร่วมในระดับสูง เนื่องจากเป็นการแบ่งปันประสบการณ์จริงเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้เดินทางให้ความสนใจและกังวล ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ใช้งานจำนวนมาก ลักษณะของเนื้อหาในรูปแบบ How-to และการเล่าประสบการณ์จริงจึงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างผู้สร้างคอนเทนต์และผู้รับสาร

ในขณะที่ คอนเทนต์เรื่อง “แจกพิกัดเที่ยวระยอง 2 วัน 1 คืน” ได้รับการมีส่วนร่วมในระดับสูงเช่นกัน เนื่องจากมีการให้รายละเอียดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ทำให้ผู้ใช้งานสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการเดินทางได้จริง ส่งผลให้เกิดการกดถูกใจและการบันทึกโพสต์ในระดับสูง

สำหรับ คอนเทนต์หมวดหมู่สกินแคร์ เรื่อง “ยาสีฟันที่ดีที่สุดตั้งแต่ใช้มา” ได้รับความสนใจจากผู้ใช้งาน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับสุขภาพและการดูแลตนเอง โดยการใช้คำว่า “ดีที่สุด” ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับเนื้อหา ขณะเดียวกันการรีวิวจากประสบการณ์จริงยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้งาน

นอกจากนี้ คอนเทนต์หมวดหมู่บิวตี้ เรื่อง “รีวิวคุชชั่น พส.เกา” ยังได้รับการมีส่วนร่วมในระดับสูง เนื่องจากการรีวิวผลิตภัณฑ์ความงามเป็นคอนเทนต์ที่ได้รับความนิยมอยู่แล้ว โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้งาน ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและกระตุ้นให้เกิดการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของความคิดเห็น

โดยภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคอนเทนต์บนแพลตฟอร์ม Lemon8 ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. เนื้อหาที่มีความเฉพาะเจาะจงและสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การระบุสถานที่หรือพิกัดอย่างชัดเจน
2. การใช้คำโปรยหรือคำถามที่กระตุ้นความสนใจของผู้ใช้งาน เช่น การตั้งคำถามปลายเปิดหรือการเล่าประสบการณ์
3. เนื้อหาที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ใช้งาน

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองสามารถสร้างความรู้สึกของการเป็นชุมชน (Niu, 2025) และกระตุ้นอารมณ์ร่วมของผู้ใช้งานได้ (Sang et al., 2024) รวมถึงสร้างความบันเทิงและความรู้สึกเชิงบวก (Wun, 2024) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์มดิจิทัล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของคอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองต่อการรับชมและการมีส่วนร่วม จากผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่า คอนเทนต์หมวดหมู่ การท่องเที่ยว เรื่อง “แจกพิกัดเที่ยวระยอง 2 วัน 1 คืน” มีอัตราการเข้าถึงสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้งานให้ความสนใจกับคอนเทนต์ประเภทแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่มีรายละเอียดครบถ้วนและสามารถนำไปใช้วางแผนการเดินทางได้จริง

รองลงมาคือ คอนเทนต์หมวดหมู่ร้านอาหาร เรื่อง “ไปศูนย์สิริกิติ์กินอะไร” ซึ่งมีอัตราการเข้าถึงในระดับสูงและยังเป็นคอนเทนต์ที่ได้รับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การกินและการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับ คอนเทนต์หมวดหมู่สกินแคร์ เรื่อง “ยาสีฟันที่ดีที่สุดตั้งแต่ใช้มา” แม้จะมีอัตราการเข้าถึงรองลงมา แต่ยังคงได้รับความสนใจจากผู้ใช้งาน เนื่องจากเป็นการรีวิวผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริง ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ขณะที่ คอนเทนต์หมวดหมู่บิวตี้ เช่น การรีวิวคุชชั่นและลิปสติก ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้บริโภคให้ความสนใจข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ความงามและต้องการความคิดเห็นจากผู้ใช้งานจริงก่อนตัดสินใจซื้อ

ในทางตรงกันข้าม คอนเทนต์หมวดหมู่การพัฒนาตนเอง มีอัตราการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมต่ำกว่าหมวดอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากลักษณะของเนื้อหาที่มีความเฉพาะกลุ่มและมีความเป็นเชิงสาระสูง ทำให้ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานในวงกว้างได้เท่ากับคอนเทนต์ประเภทไลฟ์สไตล์หรือการรีวิว

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มการเข้าถึงของคอนเทนต์บนแพลตฟอร์ม Lemon8 ได้แก่

1. เนื้อหาที่มีความชัดเจนและมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เช่น การแนะนำสถานที่หรือพิกัด

2. การแชร์ประสบการณ์จริงของผู้ใช้งาน ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3. การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

จากผลสรุปทั้ง 2 ตารางโดยภาพรวม สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคอนเทนต์บนแพลตฟอร์ม Lemon8 ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

(1) ความเจาะจงของข้อมูล (Specificity) เช่น การระบุพิกัด ชื่อสถานที่ หรือแบรนด์สินค้าอย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง

(2) ความจริงใจของเนื้อหา (Authenticity) การใช้ภาพถ่ายจริงจากประสบการณ์ตรงของผู้สร้างคอนเทนต์แทนการใช้ภาพโฆษณา ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหา

(3) การใช้คำสำคัญ (Keywords) เช่น “รีวิว”, “พิกัด”, หรือ “กินอะไรดี” ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการค้นหาของผู้ใช้งานและช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงคอนเทนต์

(4) ความสวยงามของการนำเสนอ (Visual Appeal) โดยการจัดวางองค์ประกอบภาพผ่านเครื่องมือของแพลตฟอร์ม เช่น Lemon8 Studio ซึ่งช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับคอนเทนต์

เมื่อเปรียบเทียบในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ User Generated Content (UGC) ที่ระบุว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มเชื่อถือเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้งานจริงมากกว่าคอนเทนต์การตลาดแบบดั้งเดิม (Stackla, 2021) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภค Generation Y และ Generation Z ที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจและประสบการณ์จริงของผู้ใช้งาน

และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิด Electronic Word of Mouth (eWOM) ซึ่งระบุว่าการแบ่งปันประสบการณ์ของผู้บริโภคสามารถส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้บริโภคคนอื่นได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยของ Varadainy et al. (2024) ยังชี้ให้เห็นว่า คอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจต่อแบรนด์ได้มากกว่าคอนเทนต์การตลาดแบบดั้งเดิม เนื่องจากมีลักษณะของความเป็นธรรมชาติและความจริงใจ (Authenticity) ในขณะที่ Zhuang et al. (2023) พบว่า UGC สามารถช่วยเพิ่มการยอมรับทางสังคมและการรับรู้ของแบรนด์ในกลุ่มผู้บริโภคได้

นอกจากนี้ Shetty et al. (2024) ยังพบว่า UGC สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อแบรนด์ได้ในระดับสูง เนื่องจากเนื้อหาเหล่านี้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง และมีความสัมพันธ์กับการรับรู้แบรนด์และการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค (Backstad & Lindquist, 2024)

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความเชื่อมั่น ความจงรักภักดี และความตั้งใจในการซื้อสินค้าและบริการในอนาคต (Niu, 2025)

เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิด Social Proof ยังสามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเชื่อถือข้อมูลจากผู้ใช้รายอื่นมากกว่าการสื่อสารจากองค์กร เนื่องจากมองว่าเป็นความคิดเห็นที่เป็นกลางและสะท้อนประสบการณ์จริงของผู้ใช้ (Stackla, 2021) ดังนั้น คอนเทนต์ประเภทรีวิวสินค้า การแชร์ประสบการณ์การใช้งานหรือการแนะนำสถานที่ จึงสามารถสร้างอิทธิพลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม Lemon8 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า UGC ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญของ eWOM บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มที่เน้นการแบ่งปันไลฟ์สไตล์ เช่น Lemon8 ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวผ่านรูปภาพและข้อความ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า คอนเทนต์ประเภทรีวิวสินค้า (Product Review) และคอนเทนต์เชิงไลฟ์สไตล์ เช่น ร้านอาหารและการท่องเที่ยว มีอัตราการรับชม (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement) สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าคอนเทนต์ที่นำเสนอประสบการณ์จริงของผู้ใช้งานมีแนวโน้มได้รับความสนใจจากผู้บริโภคมากกว่าคอนเทนต์ที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารเชิงโฆษณาโดยตรง ดังนั้น แบรนด์และนักการตลาดควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้บริโภคสร้างคอนเทนต์ในลักษณะ “ประสบการณ์จริง” (User-based testimonial) มากขึ้น โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้ใช้งานสามารถรีวิวสินค้า แนะนำสถานที่ หรือแบ่งปันประสบการณ์การใช้งานจริงผ่านแพลตฟอร์ม Lemon8 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ User-Generated Content (UGC) และ Electronic Word of Mouth (eWOM) ที่ชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาที่สร้างจากผู้ใช้งานจริงมักมีความน่าเชื่อถือและส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคได้มากกว่าเนื้อหาที่สร้างโดยแบรนด์

นอกจากนี้ การออกแบบคอนเทนต์ควรมีลักษณะเฉพาะเจาะจงและสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การระบุพิกัดร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว หรือรายละเอียดของสินค้าอย่างชัดเจน รวมถึงการใช้คำสำคัญ (Keyword) ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้นหาของผู้ใช้งาน เช่น “รีวิว”, “พิกัด”, “ของกิน”, หรือ “ไปไหนดี” ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการค้นพบคอนเทนต์และเพิ่มการเข้าถึงของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์ม นอกจากนี้ การใช้ภาพถ่ายจริงจากประสบการณ์ตรง รวมถึงการจัดวางองค์ประกอบภาพที่สวยงามและดึงดูดสายตา เช่น การใช้ฟังก์ชัน Lemon8 Studio สามารถช่วยเพิ่มความน่าสนใจของคอนเทนต์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานได้มากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่า คอนเทนต์ในหมวดหมู่การพัฒนาตนเองมีอัตราการมีส่วนร่วมต่ำกว่าหมวดหมู่อื่น ดังนั้น ควรมีการปรับรูปแบบการนำเสนอให้มีลักษณะของ Storytelling มากขึ้น เช่น การนำเสนอกรณีศึกษา การเปรียบเทียบผลลัพธ์แบบ Before–After หรือเนื้อหาเชิงแนะนำ (How-to) ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อลดความเป็นเนื้อหาเชิงวิชาการ และเพิ่มอารมณ์ร่วมให้ผู้ใช้งานรู้สึกเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สร้างคอนเทนต์

นอกจากนี้ ในการอภิปรายผลควรเชื่อมโยงผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น แนวคิดของ Ozuem และคณะ (2023) ซึ่งอธิบายว่า คอนเทนต์ที่สร้างอารมณ์เชิงบวก (Positive Emotion) และการตอบสนองอย่างเข้าอกเข้าใจ (Empathic Response) มีแนวโน้มกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ได้มากขึ้น โดยเฉพาะในคอนเทนต์ประเภทความงามและสกินแคร์ที่ผู้ใช้งานมักแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวหรือผลลัพธ์จากการใช้งานจริง ซึ่งสามารถสร้างความรู้สึกร่วมและความไว้วางใจระหว่างผู้สร้างคอนเทนต์กับผู้รับสารได้

ในด้านการประยุกต์ใช้เชิงธุรกิจ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าแบรนด์ควรปรับกลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดจากการพึ่งพาผู้มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ (Influencers) เพียงอย่างเดียว ไปสู่การส่งเสริมให้ ผู้ใช้งานจริง (Real Users) มีส่วนร่วมในการสร้างและแบ่งปันคอนเทนต์เกี่ยวกับสินค้าและบริการของแบรนด์ เนื่องจากคอนเทนต์ที่เกิดจากประสบการณ์จริงของผู้บริโภคมักมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการวิจัยในอนาคต

สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น เช่น TikTok, Instagram หรือ YouTube เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมของผู้ใช้งานในบริบทของแพลตฟอร์มที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของคอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเอง (User-Generated Content: UGC) ได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุหรือกลุ่มประชากรที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย รวมทั้งศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของคอนเทนต์ เช่น รูปแบบภาษา

โทนการสื่อสาร รูปภาพ หรือวิดีโอ ว่าปัจจัยใดส่งผลต่ออัตราการเข้าถึง (Reach) และการมีส่วนร่วม (Engagement) มากที่สุด

ในขณะเดียวกัน การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจแรงจูงใจ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้บริโภคต่อคอนเทนต์ที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเสริมความสมบูรณ์ให้กับผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาในการตีความผลการศึกษา ประการแรก การเก็บข้อมูลจากแพลตฟอร์ม Lemon8 เพียงแพลตฟอร์มเดียว อาจไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยรวมได้ทั้งหมด เนื่องจากแต่ละแพลตฟอร์มมีลักษณะผู้ใช้งาน อัลกอริทึม และรูปแบบการนำเสนอคอนเทนต์ที่แตกต่างกัน

ประการที่สอง งานวิจัยใช้จำนวนชิ้นงานทดลองจำนวน 25 ชิ้น ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอสำหรับการสรุปผลในเชิงสถิติในระดับกว้าง และผลลัพธ์อาจได้รับอิทธิพลจากช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล เช่น กระแสความนิยมของเนื้อหาในช่วงเวลานั้น หรือพฤติกรรมของผู้ใช้งานในช่วงเวลาเฉพาะ

ประการสุดท้าย การวัดผลการรับชมและการมีส่วนร่วมอ้างอิงจากตัวชี้วัดของแพลตฟอร์ม เช่น Like, Comment, Save และ Reach ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการตอบสนองภายนอกของผู้ใช้งานเท่านั้น และยังไม่สามารถอธิบายแรงจูงใจ ความรู้สึก หรือการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของผู้บริโภคได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้บริโภคต่อคอนเทนต์เนื้อหาที่ผู้บริโภคสร้างขึ้นเองได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Backstad, T. & Lindquist, S. (2024). *Exploring attributes of user-generated content on TikTok and its influences brand image.* Bachelor's degree product, Jönköping University.

Chloe, W. (2023). *What is Lemon8? TikTok's Sister App Explained*. https://blog.hootsuite.com/what-is-lemon8/?utm_source=chatgpt.com

de Vera, R.M. (2024). The content effectiveness of user-generated content on the purchasing decisions of consumers. *LABSREVIEW, 1*(1), 49-58. https://doi.10.70469/labsreview.vlil.5

Digimusketeers. (2024). *UGC is a trend in content marketing. It's real, not just a hype.* [in Thai]. https://digimusketeers.co.th/blogs/ugc-content-marketing-trend.

Fairlie, M. (2024). *User-Generated Content: More Than Customer Reviews. Business. com.* https://www.business.com/articles/user-generated-content/

Lemon 8. (2023). *If you want to be successful, don't miss these 8 tips for creating content on Lemon 8.* [in Thai]. https://www.lemon8app.com/@lemon8thailand/7148321429258273281?region=th.

Malthouse, E.C., Calder, B.J., Kim, S.J.. & Vandenbosch, M. (2016). Evidence that user-generated content that produces engagement increases purchase behaviours. *Journal of Marketing Management, 32*(5-6), 427-444. doi: https://doi.org/10.1080/0267257X.2016.1148066

Niu, Y. (2025). The impact of user-generated content on consumer trust and brand loyalty. *Advances in Economics Management and Political Sciences, 16*(1), 141-146. doi: https://doi.org/10.54254/2754-1169/2025.19906

Nukulsompratana, P. (2024). T*hailand digital and social media stats 2024. https://www.popticles.com/insight/thailand-digital-and-social-media-stats-2024/* [in Thai]

Nuttachit, B. (2024). *Partipost's opportunity in Thailand: There are over 2 million influencers and 64% of consumers trust other consumers more than brands*. [in Thai]. https://marketeeronline.co/archives/368757

Ozuem, W., Willis, M., Howell, K., Ranfagni, S., & Rovai, S. (2023). Examining user-generated content, service failure recovery and customer-brand relationships: An exploration through commitment-trust theory. *Internet Research.* 1-26. doi: https://doi.org/10.1108/INTR-07-2022-0580

Phonwisutsak, S. (2025). *How will digital marketers market in 2025? This article has the answers!* [in Thai]. https://contentshifu. com/blog/digital-marketing-trends-report/

Sang, V.M., Thanh, T.N.P., Gia, H.N., Quoc, D.N., Long, K.L., & Yen, V.P.T. (2024). Impact of user-generated content in digital platforms on purchase intention: The mediator role of user emotion in the electronic product industry. *Cogent Business & Management, 11*(1), 1-18. doi: https://doi.org/10.1080/23311975.2024.241860

Saroor, A. & Khan, B. (2025). Impact of user generated content on consumer purchase intentions. *International Journal of Social Sciences Bulletin, 3*(7), 777-788.

Shetty, N. K., Singh, P., Yashaswini, M., & Hiremath, Y. (2024). The power of user-generated content: Elevating consumers' brand perception, purchase, and post-purchase behavior in the food and beverage industry. *European Economic Letters, 14*(4), 2025-2039. https://doi.org/10.52783/eel.v14i4.2346

Stackla. (2021). *Post-Pandemic Shifts in Consumer Shopping Habits: Authenticity, Personalization and the Power of UGC.* https://www.nosto.com/resources/reports/post-pandemic-shifts-in-consumer-shopping-habits-authenticity-personalization-and-the-power-of-ugc

Varadainy, Z., Helita, W., Hermansyah, M., & Rahmawati, I.D. (2024). User-generated content marketing strategies in provision of consumer responsibility. *International Journal of Business, Law and Political Science, 1*(5), 1-6. https://doi.org/10.61796/ijblps.v1i5.106

Wun, K.L.P. (2024). *The impact of UGC on customer engagement via perceived value towards personal care products*. Master's independent study, Thammasat University.

Zhuang, W., Zeng, Q., Zhang, Y., Liu, C., & Fan, W. (2023). What makes user-generated content more helpful on social media platforms? Insights from creator interactivity perspective. *Information Processing & Management, 60*(2), 103201. doi: https://doi.org/10.1016/j.ipm.2022.103201

ผู้เขียน

นางสาวอภิชญา ทวิวัฒนกุล นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ Email: apichaya.thav@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร. ปฐมา สตะเวทิน ผู้อำนวยการหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ Email: patama.s@bu.ac.th

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ACADEMIC ADMINISTRATION INFLUENCING SCHOOL EFFECTIVENESS IN THE DIGITAL AGE UNDER THE PHETCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุริยา น้อยสุวรรณ์, กาญจนา บุญส่ง
SURIYA NOISUWAN, KANCHANA BOONSONG
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
FACULTY OF EDUCATION, PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดเพชรบุรี
PHETCHABURI PROVINCE

Received: March 9, 2026
Revised: March 29, 2026
Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและ 3) วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอน จำนวน 274 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.964 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $(\bar{x} = 4.50, \text{S.D.} = 0.368)$ โดยด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก $(\bar{x} = 4.33, \text{S.D.} = 0.400)$ โดยด้านพลเมืองที่เข้มแข็งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 คือด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ (X_7) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4) และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .756 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ชุดนี้มีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 57.20 $\left(R^2 = .572, R^2_{adj} = .565, F = 89.719, p < .05\right)$ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและรูปแบบคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y_{tot} = 1.826 + 0.550X_7 + 0.342X_1 + 0.238X_4 + 0.100X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{tot} = 0.665X_7 + 0.369X_1 + 0.254X_4 + 0.120X_3$$

คำสำคัญ: ประสิทธิผลของสถานศึกษา, การบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) examine the level of academic administration of educational institutions, 2) investigate the level of school effectiveness in the digital age, and 3) analyze the academic administration factors affecting school effectiveness in the digital age under the Phetchaburi Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 274 teachers, selected through simple random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.964. The data were analyzed using Mean, Standard Deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results of the research revealed that: 1) The level of academic administration in schools under the Phetchaburi Primary Educational Service Area Office 2 was overall at the highest level $(\bar{x} = 4.50,\ \text{S.D.} = 0.368)$. When considering individual aspects, "Internal Quality Assurance and Educational Standards Development" had the highest mean, while "Educational Media and Technology Development" had the lowest mean. 2) The level of school effectiveness in the digital age was overall at a high level $(\bar{x} = 4.33,\ \text{S.D.} = 0.400)$. The "Active Citizen" aspect showed the highest mean, whereas the "Innovative Co-creator" aspect showed the lowest mean. 3) Academic administration factors significantly affecting school effectiveness in the digital age included: Academic Planning, School Curriculum Development, Measurement, Evaluation, and Credit Transfer, and Learning Process Development. The multiple correlation coefficient (R) was .756, which was statistically significant at the .05 level. These factors collectively predicted 57.20% of the variance $\left(R^2 = .572, R^2_{adj} = .565, F = 89.719, p < .05\right)$ The predictive equations in both unstandardized and standardized forms can be expressed as follows: Unstandardized form: $Y_{tot} = 1.826 + 0.550X_7 + 0.342X_1 + 0.238X_4 + 0.100X_3$ and Standardized form: $Z_{tot} = 0.665X_7 + 0.369X_1 + 0.254X_4 + 0.120X_3$

Keywords: School Effectiveness, Academic Administration, Digital Age

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและบริบททางสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวเพื่อรองรับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปสู่บริบทของ “ความปกติใหม่” (New Normal) สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศผ่านยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ภายใต้บริบทดังกล่าว สถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของสังคม (สุกัญญา แช่มช้อย, 2562)

ประสิทธิผลของสถานศึกษาถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการบรรลุเป้าหมายขององค์กรทางการศึกษา (ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์, 2559) โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เนื่องจากมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล รวมถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จะดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญความท้าทายจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ที่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยระดับชาติและภาวะขาดแคลนผู้บริหารสถานศึกษา แม้จะมีการขับเคลื่อนนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังปรากฏช่องว่างสำคัญด้าน “ความลักลั่นของโครงสร้างพื้นฐาน” และ “ช่องว่างสมรรถนะดิจิทัล” ของบุคลากร ส่งผลให้การบริหารจัดการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ยังขาดประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับ "ปริมาณ" ของเทคโนโลยีที่มี แต่ขึ้นอยู่กับ “ความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับแผนงานวิชาการ” อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์พลวัตเชิงพื้นที่และพัฒนาองค์ความรู้ในการปิดช่องว่างดังกล่าว เพื่อยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทจริงและมาตรฐานการศึกษาชาติอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

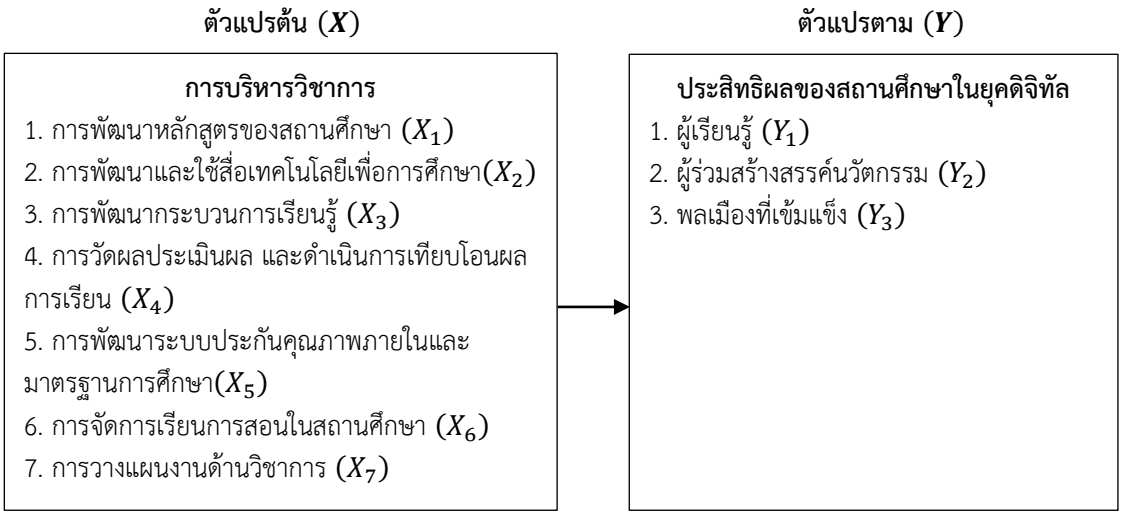
1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการใช้วิธีการสังเคราะห์ตัวแปร จากงานวิจัยของแนวคิดของกนกวรรณ เชื้อบ้านเกาะ (2559: 8) นคร จงอนุรักษ์ (2564 :24) นิลวรรณ วัฒนา (2556: 6-7) พรรษมน พินทุสมิต (2560: 12-13) พันธวิชญ์ เลี้ยงชีพชอบ (2561: 102) มนรัตน์ แก้วเกิด (2562: 73) มูนา จารง (2560: 10) ยุพา พรมแย้ม (2562: 16) สุจิตรา สุวลักษณ์ (2559: 7) และสุปัญจมาลย์ พลับพลาทอง (2556: 59) ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 7) การวางแผนงานด้านวิชาการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล หมายถึง ความสำเร็จในการบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะคนไทย 4.0 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งครอบคลุมสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ 1.ผู้เรียนรู้ หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและมาตรฐานการศึกษา 2.ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง ผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสร้างผลงานหรือนวัตกรรมร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 และ 3.พลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ผู้เรียนที่มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเป็นพลเมืองในสังคมดิจิทัล

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 907 คน จาก 122 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 274 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มตัวอย่างของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยในตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert เพื่อประเมินระดับการปฏิบัติงานและความสำเร็จของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปรากฏค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.64 – 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อคำถาม จากนั้นจึงนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.892 – 0.915 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีความเชื่อมั่นสูงและมีความเหมาะสมในการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการประสานงานขอหนังสือราชการจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ในการอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) ผ่านช่องทางประสานงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฯ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลตามคำชี้แจงที่ระบุไว้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้นจำนวน 274 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูล (Data Cleaning) ก่อนนำไปวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาประมวลผลเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลโดยเริ่มจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด จากนั้นนำข้อมูลมาลงรหัส (Coding) และบันทึกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป: วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน) โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2. การวิเคราะห์ระดับตัวแปร: วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการและประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติพารามิเตอร์ พบว่าข้อมูลมีการกระจายตัวเป็นปกติ (Normality Test) และนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best (1981, pp.

190-192) โดยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด, 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก, 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง, 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ: ทดสอบความแตกต่างของประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) 4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2560, น. 317) และ 5. การวิเคราะห์ปัจจัยส่งผล: วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ: ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics): ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย $(\bar{x})$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ บุญชม ศรีสะอาด (2557) แบ่งเป็น 5 ระดับ (1.00 – 5.00) ดังนี้ 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับมาก 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics): ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) โดยมีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติพาราเมตริกอย่างอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะการตรวจสอบค่า VIF เพื่อป้องกันปัญหา Multicollinearity และเลือกใช้เทคนิค Stepwise เพื่อคัดกรองตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best,1981 : 182) รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อที่	ระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.43	0.431	มาก	6
2	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.39	0.527	มาก	7
3	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.48	0.480	มาก	4
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.45	0.427	มาก	5

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน (ต่อ)

ข้อที่	ระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
5	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.63	0.373	มากที่สุด	1
6	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.57	0.416	มากที่สุด	2
7	ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ	4.55	0.483	มากที่สุด	3
	เฉลี่ยรวมด้าน	**4.50**	**0.368**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.50 และเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.373 – 0.527 มีการกระจายของข้อมูลน้อย หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best,1981 : 182) รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านผู้เรียนรู้	4.33	0.510	มาก	2
2	ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.20	0.456	มาก	3
3	ด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.47	0.430	มาก	1
	เฉลี่ยรวมด้าน	**4.33**	**0.400**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.33 และเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.430–0.510 มีการกระจายของข้อมูลน้อย หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้น

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X	Y
X_1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X_2	.666**	1	-	-	-	-	-	-	-
X_3	.544**	.582**	1	-	-	-	-	-	-
X_4	.614**	.602**	.647**	1	-	-	-	-	-
X_5	.553**	.620**	.572**	.633**	1	-	-	-	-
X_6	.525**	.596**	.514**	.686**	.698**	1	-	-	-
X_7	.567**	.603**	.610**	.674**	.709**	.801**	1	-	-
X	.778**	.824**	.784**	.841**	.822**	.832**	.863**	1	-
Y	.627**	.597**	.582**	.652**	.584**	.614**	.665**	.752**	**1**

** p ≤ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับที่สูง $(r_{xy} = 0.752^{**})$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ที่แยกเป็นรายด้านเพื่อตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

ตัวแปร	Tolerance	VIF
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1)	0.562	1.781
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_3)	0.510	1.962
ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4)	0.417	2.396
ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ (X_7)	0.474	2.112

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันน้อย เนื่องจากค่า Tolerance มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.10 และค่า VIF น้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรพยากรณ์ไม่มีลักษณะเป็นภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ซึ่งมีผลทำให้การพยากรณ์ที่สร้างขึ้นมา มีความคลาดเคลื่อนสูง ดังนั้น จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1)ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(X_3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน(X_4) และด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ(X_7) ผลการวิเคราะห์แสดงว่า ความสัมพันธ์ตัวแปรไม่มีปัญหาเรื่องภาวะเส้นตรงเชิงพหุ และทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุต่อไปได้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression)

อันดับที่	ตัวพยากรณ์	R	R^2	ร้อยละ
1	X_7	.665	.442	44.20
2	X_7, X_1	.731	.534	53.40
3	X_7, X_1, X_4	.751	.564	56.40
4	X_7, X_1, X_4, X_3	.756	.572	57.20

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression) เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จากตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร มีตัวแปรอิสระที่ทดสอบแล้วว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 4 ตัวแปรตามลำดับ คือ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ (X_7) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1)ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4)และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_3)

ส่วนตัวแปรอิสระอีก 3 ตัว คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (X_2)ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา(X_5) และด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา(X_6) ถูกตัดออกจากสมการเนื่องจากไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ทดสอบความแตกต่าง พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาความสามารถในการพยากรณ์ การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

ตัวแปร	b	S.E.	β	t	sig
ค่าคงที่	1.826	.172		10.641	.000
ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ (X_7)	.550	.038	.665	14.668	.000**
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1)	.342	.047	.369	7.333	.000**
ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4)	.238	.055	.254	4.318	.000**
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_3)	.100	.047	.120	2.153	.032**
ค่าคงที่ (a) = 1.826					
R = .756 , R^2 = .572, R^2_{adj} = .565 , $S.E._{est}$ = .26374 , F = 89.719					

* p ≤ .05

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ของตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 มีค่าเท่ากับ .756 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .572 และ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ $(S.E._{est})$ เท่ากับ .26374 ทั้งนี้พบว่าค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณของตัวแปรพยากรณ์รวมทั้งค่าคงที่ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อำนาจการพยากรณ์ที่ร้อยละ 57.20 นี้ สะท้อนนัยสำคัญเชิงบริหารว่า “โครงสร้างระบบงานวิชาการที่ชัดเจนและเป็นระบบ” คือกลไกหลักที่ขับเคลื่อนประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้มากกว่ากึ่งหนึ่งของปัจจัยทั้งหมด โดยตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลประกอบด้วย ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ(X_7), ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1), ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4) และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้(X_3) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตเชิงวิชาการ (Initial Observation) ต่อตัวแปรที่ถูกคัดออกจากการพยากรณ์ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา(X_2) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาวะความลักลั่นทางนวัตกรรม (Digital Paradox) ว่าการมีทรัพยากรเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเชิงประจักษ์ หากขาดการบูรณาการเข้ากับแผนงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประเด็นนี้จะนำไปสู่การอภิปรายผลที่เข้มข้นในลำดับต่อไป โดยสามารถเขียนรูปแบบของสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y_{tot} = 1.826 + 0.550X_7 + 0.342X_1 + 0.238X_4 + 0.100X_3$$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z_{tot} = 0.665X_7 + 0.369X_1 + 0.254X_4 + 0.120X_3$$

สรุปได้ว่า เมื่อเรียงลำดับการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มากที่สุด ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ $(\beta = .665)$ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา$(\beta = .369)$ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน $(\beta = .254)$ และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้$(\beta = .120)$

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นลำดับแรกคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา(X_5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูมีความตระหนักและร่วมมือกันจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการประเมินและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิลวรรณ วัฒนา (2556: 105–106) ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนประสิทธิผลของสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรกคือ ด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง (Y_3) อันเนื่องมากจากผู้เรียนมีคุณลักษณะทางจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และเท่าเทียม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพในยุคดิจิทัล ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2556: 88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีของนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีในนักเรียนช่วยสร้างพื้นฐานความรับผิดชอบและคุณธรรมต่อสังคมและชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย สมนวล (2565 : 175–186) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การบริหารวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า มี 4 ด้านที่ส่งผลต่อต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ (X_7) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (X_4) และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X_3) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 57.20 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาที่มีการวางแผนงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานทางการศึกษามีทิศทางชัดเจนและต่อเนื่อง ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในสภาวะความปกติใหม่ (New Normal) ภายหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 การวางแผนงานวิชาการ (X_7) ไม่ได้เป็นเพียงการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานตามวงรอบเดิม แต่เป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน (Uncertainty) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 จึงให้ความสำคัญกับการวางแผนที่เน้นความยืดหยุ่น (Agile Planning) ทั้งในด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและการจัดสรรทรัพยากรดิจิทัลให้ทั่วถึง ความเข้มข้นของการวางแผนในเชิงปฏิบัติที่สอดรับกับ Digital Transformation นี้เองที่เป็นตัวแปรต้นที่ส่งผลสูงสุดต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากแผนงานที่ชัดเจนช่วยให้ครูผู้สอนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวิธีการสอนรูปแบบใหม่ได้อย่างมีทิศทาง รวมทั้งนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ส่งผลให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา ศรีสุวรรณ (2564: 78) ที่พบว่า การวางแผนงานวิชาการอย่างเป็นระบบส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่น เน้นสมรรถนะของผู้เรียน และบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน (Beane, 1997) ในด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้การประเมินผลมีความถูกต้องและสามารถนำข้อมูลไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ระบุว่าการเทียบโอนผลการเรียนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ขณะเดียวกัน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ช่วยให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559: 126) และแนวคิดของ Fullan (2007) ที่ชี้ว่าความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทางวิชาการที่บูรณาการการวางแผน หลักสูตร การประเมินผล และกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

4. ผลการวิจัยพบว่า มี 3 ด้านที่ไม่ส่งผลต่อต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา(X_2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา(X_5) และด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา(X_6) ทั้งนี้อันเนื่องมากจาก ผลการวิเคราะห์ความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรต้นพบว่า ตัวแปรทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในเชิงทวิภาคีกับตัวแปรอื่น แต่เมื่อวิเคราะห์เพื่อสร้างโมเดลการพยากรณ์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปรากฏว่า ตัวแปรเหล่านี้ไม่เข้าในโมเดล ซึ่งสะท้อนว่าตัวแปรเหล่านี้อาจมีลักษณะของความเป็นอิสระในเชิงสถิติ โดยเฉพาะในประเด็นด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (X_2) ที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญนั้นอาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีในปัจจุบันได้กลายเป็น “ปัจจัยพื้นฐานเชิงระดับเกณฑ์” (Threshold Factor) ที่ครูและสถานศึกษาทุกแห่งมีการนำมาใช้อยู่ในมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน จนไม่สามารถสร้างความแตกต่างเชิงสถิติได้ นอกจากนี้ ข้อค้นพบยังสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านความเสถียรของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและช่องว่างด้านทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเชิงลึกของบุคลากร (Digital Competency Gap) ส่งผลให้เทคโนโลยีเป็นเพียง “อุปกรณ์เสริม” ที่วางอยู่อย่างเป็นอิสระแต่ยังไม่ถูกผนวกเข้ากับกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาความสำคัญของตัวแปรในการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ตัวแปรดังกล่าวจึงไม่ได้มีผลอธิบายเชิงเส้นตรงหรือไม่สามารถทำนายตัวแปรตามได้โดยตรง ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559: 65) ที่ระบุว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอาจมีบทบาทเป็นปัจจัยเสริมมากกว่าปัจจัยหลักในการเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากประสิทธิผลเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และระบบบริหารงานวิชาการโดยรวม ในขณะที่ Mintzberg (1994: 17) ชี้ว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณาปัจจัยหลายมิติร่วมกัน การที่ตัวแปรบางตัวไม่เข้าโมเดลอาจสะท้อนถึงความซับซ้อนและการพึ่งพาอาศัยกันของระบบบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา ศรีสุวรรณ (2564: 78) ที่พบว่าการวางแผนงานด้านวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญสูงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในขณะที่การใช้สื่อเทคโนโลยีหรือการจัดการเรียนการสอนแบบเฉพาะด้านแม้มีผลเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของประสิทธิผลของสถานศึกษาได้โดยตรง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าสถานศึกษาควรเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจากการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นการ “บูรณาการเชิงระบบ” (Systemic Integration) โดยหลอมรวมนโยบายการใช้เทคโนโลยีและการจัดการเรียนการสอนให้เป็นเนื้อเดียวกับแผนงานวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อค้นพบที่เทคโนโลยีไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลโดยตรงนั้น สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านความเสถียรของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเชิงลึกของบุคลากร (Digital Competency Gap) ส่งผลให้เทคโนโลยีเป็นเพียง "อุปกรณ์เสริม" ที่วางอยู่อย่างเป็นอิสระแต่ยังไม่ถูกผนวกเข้ากับกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงนอกจากนี้ ปัญหาสำคัญเกิดจากการที่ระบบบริหารงานวิชาการยัง "ติดหล่ม" อยู่กับกระบวนการจัดทำเอกสารและการวางแผน (Planning-heavy) ในรูปแบบเดิมที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพการลงมือทำจริง (Action-oriented) ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้กลายเป็นการเพิ่มภาระงานแทนที่จะเป็นเครื่องมือทุ่นแรง ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรนำระบบดิจิทัลมาสนับสนุนการประกันคุณภาพเพื่อลดความซับซ้อนของงานเอกสารและเชื่อมโยงข้อมูลสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 อย่างแท้จริง เพื่อเปลี่ยนปัจจัยสนับสนุนที่เดิมเป็นอิสระต่อกัน (Statistical Independence) ให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนที่สอดประสานกัน (Synergistic Power) ในการสร้างผู้เรียนที่เป็นนวัตกรและพลเมืองที่เข้มแข็งในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติ ดังนั้น ลำดับแรกที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการคือการ "ปฏิรูปแผนงานวิชาการ" ให้มีความเข้มแข็งและชัดเจนเพื่อใช้เป็นแกนกลางหลักในการบริหาร โดยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นการ "บูรณาการเชิงระบบ" (Systemic Integration) ที่หลอมรวมนโยบายการใช้เทคโนโลยีและการประกันคุณภาพลงในแผนปฏิบัติการอย่างเป็นเนื้อเดียวกันในการขับเคลื่อนระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเร่งพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครูและนักเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและใช้ข้อมูลประเมินผลในการปรับปรุงกระบวนการบริหารวิชาการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด วิธีการนี้จะช่วยเปลี่ยนปัจจัยสนับสนุนที่เดิมมีลักษณะเป็นอิสระต่อกันในเชิงสถิติ ให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสอดประสาน ที่ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

2.2 ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูเพื่อยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

2.3 ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเชิงบูรณาการดิจิทัลที่มุ่งเน้นการลดภาระงานเอกสารสู่การปฏิบัติงานเชิงนวัตกรรม อันจะเป็นการดึงศักยภาพของเทคโนโลยี ให้กลับมาเป็นกลไกหลัก ในการขับเคลื่อนประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2.4 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเจาะลึกอุปสรรคเชิงพฤติกรรมและช่องว่างสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ซึ่งจะช่วยอธิบายสาเหตุเชิงประจักษ์ที่ส่งผลให้ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ยังไม่ปรากฏอำนาจการพยากรณ์ในโมเดลสถิติปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบนโยบายการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ต่อไป

2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อวิเคราะห์กลไกและกระบวนการบริหารงานวิชาการในรายละเอียด อันจะช่วยเติมเต็มข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงปริมาณนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กนกวรรณ เชื้อบ้านเกาะ. (2559). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นคร จงอนุรักษ์. (2564). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี.* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

นิลวรรณ วัฒนา. (2556). *การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

พรรษมน พินทุสมิต. (2560). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

พันธวิชญ์ เลี้ยงชีพชอบ. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

มนรัตน์ แก้วเกิด. (2562). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ. (2559). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

มูนา จารง. (2560). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2.* (การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

ยุพา พรมแย้ม. (2562). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช).

ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา)

วรรณภา ศรีสุวรรณ. (2564). *การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2556). *การศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีของนักเรียนในสถานศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ศุภชัย สมนวล. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580).* จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานการพัฒนาระบบเทียบโอนผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุจิตรา สุวลักษณ์. (2559). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).

สุปัญจมาลย์ พลับพลาทอง. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Beane, J. A. (1997). Curriculum integration: Designing the core of democratic education. New York: Teachers College Press.

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change (4th ed.). New York: Teachers College Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Mintzberg, H. (1994). *The rise and fall of strategic planning: Reconceiving roles for planning, plans, planners*. New York: The Free Press.

ผู้เขียนบทความ

นายสุริยา น้อยสุวรรณ์ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี Email: Garfield.2946@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา บุญส่ง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี Email: kanchana_boon@hotmail.com

การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทย: ศึกษาจากงานวิจัย (พ.ศ. 2561–2567)

SYNTHESIS OF KNOWLEDGE OF RHETORIC IN THAILAND: A STUDY FROM RESEARCH (B.E. 2561 – 2567)

ธนัช ถิ่นวัฒนากูล และ สุขิฏฐา วิริยะไกรกุล
THANAT THINWATTANAKOON AND SUKITTHA WIRIYAKRAIKUL
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
COMMUNICATION ARTS, FACULTY OF SCIENCE MANAGEMENT, RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY
จังหวัดฉะเชิงเทรา
CHACHOENGSAO PROVINCE

Received: February 26, 2026
Revised: March 30, 2026
Accepted: April 1, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทยจากงานวิจัยที่เผยแพร่อย่างเป็นทางการในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2567 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพ แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการวิจัย รวมถึงการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

จากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีสังเคราะห์วรรณกรรม (Literature Synthesis) พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 เรื่อง จากเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ด้วยขอบเขตเนื้อหา ช่วงเวลาที่เผยแพร่ พื้นที่การศึกษา ประเภทของแหล่งข้อมูล และสถานะการเผยแพร่ เฉพาะงานวิจัยด้านวาทวิทยาจากฐานข้อมูลของ Thai Journals Online (ThaiJO) ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ด้วยงานวิจัยที่ไม่ได้อยู่ในช่วงปีที่กำหนด ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน และแหล่งที่มาไม่ชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรมไทย (5 เรื่อง) วาทวิทยาการเมือง (2 เรื่อง) และวาทวิทยาการสื่อสารมวลชน (6 เรื่อง) ข้อจำกัดของการวิจัยเป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มุ่งเน้นเฉพาะงานวิจัยที่ตีพิมพ์และเผยแพร่ในประเทศไทย ข้อค้นพบหลัก ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาด้านวาทวิทยาในบริบทไทยยังคงอยู่ภายใต้ อิทธิพลหลักจากทฤษฎีตะวันตก (เช่น Aristotelian Rhetoric, Critical Discourse Analysis) ในขณะเดียวกันก็มี ข้อวิจารณ์ ว่า การเน้นทฤษฎีตะวันตกอาจทำให้ละเลย วาทวิทยาพื้นถิ่น เช่น วาทศิลป์ในพุทธศาสนา

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ พบความแตกต่างของระเบียบวิธีวิจัยและประเด็นที่ศึกษาในแต่ละมิติ โดยเฉพาะการศึกษา วาทวิทยาการเมือง ที่เน้นการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เพื่อทำความเข้าใจความชอบธรรมและอุดมการณ์ ส่วนวาทวิทยาการสื่อสารมวลชน มุ่งเน้นการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจเชิงธุรกิจ

แนวโน้มในอนาคต ชี้ไปที่ความจำเป็นในการรับมือกับความท้าทายจาก บริบทสื่อใหม่ และปัญหา ข้อมูลบิดเบือน/การสื่อสารที่ไร้ความรับผิดชอบ ดังนั้น การบูรณาการข้ามศาสตร์และการพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์วาท

วิทยาใหม่ ๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การเรียนรู้วาทวิทยาและการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงกลายเป็น ทักษะสำคัญของพลเมืองดิจิทัล
คำสำคัญ: วาทวิทยา, วาทวิทยาดิจิทัล, นิเทศศาสตร์, การสังเคราะห์องค์ความรู้, วิธีวิทยาการวิจัย

Abstract

This research synthesizes the body of knowledge in the field of rhetoric in Thailand, based on official research published between 2018 and 2024. The objectives are to analyze the current status, conceptual frameworks, theories, and research methodologies, as well as to propose directions for future knowledge development.

Adopting a qualitative approach through literature synthesis, the study identified 13 relevant research papers. These were selected based on specific inclusion criteria, including thematic scope, publication timeframe, geographical focus, data source type, and publication status specifically targeting rhetorical research from the Thai Journals Online (ThaiJO) database. Conversely, exclusion criteria were applied to filter out studies published outside the specified period, those with incomplete data, or those from unverified sources. The synthesized literature is categorized into three primary dimensions: Rhetoric in Thai History, Language, and Literature (5 papers) Political Rhetoric (2 papers) Mass Communication Rhetoric (6 papers) A key limitation of this study is its exclusive focus on research sampled from and published within Thailand. Key findings indicate that rhetorical studies in the Thai context remain heavily influenced by Western theories (e.g., Aristotelian Rhetoric, Critical Discourse Analysis). However, the study critiques this Western-centric dominance, noting that it may lead to the neglect of indigenous rhetoric, such as Buddhist rhetorical traditions.

Comparative analysis reveals distinct methodological variations and focal points across dimensions. Specifically, political rhetoric focuses on critical discourse analysis to understand legitimacy and ideology, whereas mass communication rhetoric emphasizes linguistic strategies for commercial persuasion.

Future trends highlight the necessity of addressing challenges posed by new media environments and the issues of misinformation and irresponsible communication. Consequently, interdisciplinary integration and the development of new rhetorical analytical tools are paramount. Ultimately, the mastery of rhetoric and critical thinking has become an essential competency for digital citizens.
Keywords: Rhetoric, Digital Rhetoric, Communication Arts, Synthesis, Methodology

บทนำ

วาทวิทยา (Rhetoric) คือ ศาสตร์และศิลป์แห่งการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและโน้มน้าวใจ องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทยมีรากฐานมายาวนาน โดยได้รับอิทธิพลทั้งจากวาทศิลป์ไทยดั้งเดิม (เช่น

สำนวน สุภาษิต การเทศน์ของพระสงฆ์) และแนวคิดตะวันตก (กรีก-โรมัน เช่น อริสโตเติล) การศึกษาวิจัยด้านนี้มีความสำคัญในการส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าวใจอย่างมีจริยธรรม และการคิดวิเคราะห์วิพากษ์

วาทวิทยา (Rhetoric) ในประเทศไทย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทักษะการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์และโน้มน้าวใจได้ รวมถึงการศึกษาการเปลี่ยนผ่านจากแค่ "ศาสตร์แห่งการพูด" สู่การเป็น "ศาสตร์แห่งการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี" ที่มีเรื่องของสื่อใหม่ (New Media) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งกระบวนการออกแบบ (Design), ถ่ายทอด (Transmit) และ ตีความ (Interpret) สาร เพื่อสร้างผลกระทบต่อความเชื่อ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ และองค์ความรู้ด้านวาทวิทยาที่เป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชานิเทศศาสตร์

การวิจัย เรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทย : ศึกษาจากงานวิจัย จึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สำคัญ

วาทศิลป์ไทยดั้งเดิม สังคมไทยให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในการสื่อสารมาตั้งแต่อดีต ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรม ตำราพิชัยสงคราม หรือแม้แต่การเทศน์ของพระสงฆ์ ซึ่งล้วนแต่มีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวใจ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ "สำนวนไทย" หรือ "สุภาษิต" ซึ่งเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนและสะท้อนแนวคิดของสังคม

อิทธิพลตะวันตก ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงปัจจุบัน การศึกษาไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมากขึ้น ทำให้มีการนำแนวคิดและทฤษฎีทางวาทวิทยาของกรีก-โรมัน เช่น อริสโตเติล เข้ามาผสมผสานกับการศึกษาภาษาและการสื่อสารของไทย

จากการคาดการณ์ ในปี 2569 วาทวิทยาในประเทศไทยไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การปราศรัยบนเวทีการเมืองหรือการโต้วาทีนับแต่ทศวรรษก่อน พบข้อสังเกตจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ช่องว่าง (Gap) และรอยต่อของการเปลี่ยนผ่านจาก "วาทศิลป์ไทยดั้งเดิม" สู่ "วิศวกรรมสัญลักษณ์" (Symbolic Engineering) ที่หมายถึง การจงใจออกแบบ จัดวาง และเผยแพร่ "ชุดสัญลักษณ์" (เช่น ถ้อยคำ ภาพลักษณ์ พิธีกรรม หรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม) อย่างมีแบบแผนและมีกลยุทธ์ เพื่อสร้างความเชื่อ ทัศนคติ หรือความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในใจของผู้รับสาร โดยหวังผลในการควบคุมทิศทางของสังคมหรือการสร้างกระแสความคิดในวงกว้างที่ทำงานควบคู่กับอัลกอริทึม เป็นการสำรวจวิวัฒนาการจากการใช้ภาษาเพื่อ "โน้มน้าวใจด้วยอารมณ์และคุณธรรม" ไปสู่การ "ออกแบบโครงสร้างความหมายอย่างเป็นระบบ" เพื่อควบคุมทิศทางสังคมในยุคดิจิทัล นี่คือจุดที่ "วาทศิลป์" ถูกยกระดับเป็น "วิศวกรรม" ซึ่งหมายถึงการออกแบบที่มีความแม่นยำ (Precision) และสามารถทำซ้ำได้ (Scalability) และเมื่อสังคมไทยเผชิญกับการก้าวเข้าสู่ยุค Generative AI อย่างเต็มรูปแบบ วาทวิทยากลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษา "พื้นที่แห่งความหมาย" ท่ามกลางกระแสข้อมูลที่ท่วมท้นและการแตกตัวของสังคมเป็นกลุ่มย่อย (Atomized Society)

ในปัจจุบันองค์ความรู้ด้านวาทวิทยากลับพบว่า "วาทศิลป์การป้อนคำสั่ง" กลายเป็นทักษะพื้นฐานของคนไทยในยุคนี้ เราศึกษาว่าการเลือกใช้อารมณ์ (Pathos) และตรรกะ (Logos) ในการปฏิสัมพันธ์กับ Generative AI ส่งผลต่อผลลัพธ์ที่ได้รับอย่างไร เราสังเกตเห็นการใช้ Virtual Influencers ในการขับเคลื่อนแคมเปญสังคมและการตลาดมากขึ้น งานวิจัยวาทวิทยาจึงมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์ว่า "ความเป็นมนุษย์เสมือน" สามารถสร้างแรงโน้มน้าวใจ (Persuasion) ได้ทัดเทียมหรือสูงกว่ามนุษย์จริงในบริบทใดบ้าง

วาทวิทยาไทยในปีนี้เน้นการวิจัยเรื่องการต่อสู้กับ "วาทกรรมขั้วตรงข้าม" ที่ถูกขยายโดยอัลกอริทึม (Echo Chambers) นักวิจัยมุ่งหาวาทศิลป์ประเภท "Mediatory Rhetoric" หรือวาทศิลป์เพื่อการประนีประนอม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในยุคที่มีความตื่นตัวเรื่องรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งสูง

องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาเข้าสู่ "ยุคแห่งความชะงักงัน" (Stagnation) ที่นักสื่อสารมักใช้กลยุทธ์เดิม ๆ ท่ามกลางความขัดแย้ง องค์ความรู้วาทวิทยาจึงถูกใช้เพื่อ "รื้อถอน" (Deconstruct) และ "สร้างใหม่"

การพัฒนาในยุคปัจจุบัน การศึกษาวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยเริ่มมีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีการเปิดสอนวิชาที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา และมีการจัดตั้งกลุ่มวิจัยหรือศูนย์ศึกษาเฉพาะทางด้านการสื่อสารและวาทวิทยา

การศึกษาวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายมิติ ดังนี้

1. ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้เราเข้าใจหลักการและกลไกของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน และการนำเสนอ เพื่อให้สามารถสื่อสารความคิด ความรู้สึก และข้อมูลได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น และน่าเชื่อถือ

2. พัฒนาทักษะการโน้มน้าวใจ วาทวิทยาสอนให้รู้จักวิธีการใช้ภาษาและเหตุผลในการโน้มน้าวใจผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำงาน การทำธุรกิจ การเมือง และชีวิตประจำวัน

3. เสริมสร้างการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ การศึกษาวาทวิทยาช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง กลวิธีในการนำเสนอ และเจตนาที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสารต่างๆ ทำให้สามารถประเมินข้อมูลและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบมากขึ้น

4. เข้าใจพลวัตทางสังคมและการเมือง วาทวิทยามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาษาในการสร้างอัตลักษณ์ อำนาจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาวิจัยด้านนี้จึงช่วยให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5. ประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขาอาชีพ ความรู้ด้านวาทวิทยาเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับหลากหลายอาชีพ เช่น นักประชาสัมพันธ์ นักการตลาด นักกฎหมาย นักการเมือง ครู-อาจารย์ นักวิจัย และสื่อมวลชน เพราะต้องใช้ทักษะการสื่อสารและการโน้มน้าวใจเป็นหลัก

6. อนุรักษ์และพัฒนาภาษาไทย การศึกษาวาทวิทยายังช่วยให้เราเห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย และสามารถนำหลักการมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาษาไทยให้มีความสมบูรณ์และน่าสนใจยิ่งขึ้น

ดังนั้น การศึกษาวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยไม่เพียงแต่เป็นรากฐานสำคัญในการทำความเข้าใจการสื่อสารของมนุษย์ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. วิเคราะห์สถานภาพและองค์ความรู้รวมทั้งประมวลผลงานวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทย
2. สังเคราะห์วิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาด้านวาทวิทยา
3. วิพากษ์หาข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนาการวิจัย การประยุกต์ใช้ และการเรียนการสอนด้านวาทวิทยาในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์งานวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยใช้กรอบแนวคิดที่ผสานทั้งทฤษฎีดั้งเดิมและทฤษฎีร่วมสมัย ดังนี้

1. วาทวิทยาแบบอริสโตเติล: ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของการโน้มน้าวใจ (Ethos: ความน่าเชื่อถือ, Pathos: อารมณ์, Logos: เหตุผล) ว่าถูกนำมาศึกษาในบริบทไทยอย่างไร

2. วาทวิทยาร่วมสมัย: เน้นแนวคิดการสร้างความเป็นพวกเดียวกัน (Identification) ของ Kenneth Burke ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารที่เน้นความสัมพันธ์ในสังคมไทย

3. วาทวิทยาเชิงวัฒนธรรม: เป็นแนวคิดที่ขาดไม่ได้ในการศึกษาบริบทไทย ซึ่งเน้นความสำคัญของค่านิยม ประเพณี และโครงสร้างทางสังคมที่มีต่อการสื่อสาร

4. วาทวิทยาพื้นถิ่น: แนวคิดทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา ที่มีการสร้างภาษาและสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการสื่อสารของแต่ละพื้นที่

5. การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA): เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อสร้างอำนาจและอุดมการณ์ โดยเฉพาะในงานวิจัยด้านการเมือง (ตามแนวคิดของ Michel Foucault และ Norman Fairclough)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสังเคราะห์วรรณกรรม (Literature Synthesis) และ/หรือการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ งานวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทย โดยการใช้คำว่า “วาทวิทยา” เป็นคำสำคัญของการสืบค้นข้อมูล จากฐานข้อมูลของ Thai Journals Online (ThaiJO) ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย จากงานวิจัยที่จัดทำและเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2567 เป็นระยะเวลาย้อนหลัง 7 ปี และการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมจากเอกสารที่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ผลงานอย่างเป็นทางการเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต นำมาสังเคราะห์เนื้อหาสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลจากการจัดทำตารางข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งแหล่งกำเนิดข้อมูล, สถานภาพทางกายภาพ และความสมบูรณ์ครบถ้วน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. การประเมินคุณภาพของงานวิจัย ด้วยการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ทำตารางข้อมูลเพื่อแสดง "ความขัดแย้ง" หรือ "ความพ้อง" (Convergence & Divergence)

5. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ของงานวิจัยเพื่อหาประเด็น แนวคิด ทฤษฎี หรือรูปแบบที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ

2) การวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretive Analysis) ตีความและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่

3) การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis) วิเคราะห์พัฒนาการขององค์ความรู้และทิศทางการวิจัยในแต่ละช่วงเวลา

และการสังเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยกระบวนการสังเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดขอบเขตของการวิจัยที่มุ่งเน้นเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทย

2) การสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากจากฐานข้อมูลของ Thai Journals Online (ThaiJO) ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย

3) การคัดเลือกและประเมินคุณภาพงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความความรู้ด้านวาทวิทยา

4) การจัดทำตารางข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ชื่อเรื่อง, ชื่อผู้แต่ง, หน่วยงาน, ปีที่เผยแพร่, และผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อให้ง่ายต่อการเปรียบเทียบ

5) การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis): ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretive Analysis) และการวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis) เพื่อนำมาสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านวาทวิทยาด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยผลงานวิจัยที่เป็นเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า ผลงานวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยที่สามารถสืบค้นอย่างเป็นระบบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2567 ที่มีการเผยแพร่เป็นที่ประจักษ์อย่างเป็นทางการ จำนวน 13 เรื่อง ดังนี้

วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรมไทย จำนวน 5 เรื่อง

1) ชื่อเรื่อง สำนวนไทยใหม่ในโซเชียลมีเดีย; ภาพสะท้อนสังคมไทยในรอบทศวรรษ (2550-2560)
   ผู้แต่ง ขนิษฐา จิตชินะกุล
   ผู้แต่งร่วม สุวิมล โกศลกาญจน์
   หน่วยงาน มหาวิทยาลัยแม่โจ้
   ปีที่เผยแพร่ 2561
2) ชื่อเรื่อง ภาพตัวแทนของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียน
   ผู้แต่ง ธนพร หมูคำ
   ผู้แต่งร่วม -
   หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
   ปีที่เผยแพร่ 2562
3) ชื่อเรื่อง กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทนครูผ่านมุมมองและน้ำเสียงของรัฐในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย
   ผู้แต่ง สิรภพ โพธิมา
   ผู้แต่งร่วม รัชนีย์ญา กลิ่นน้ำหอม

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่เผยแพร่ 2566

4) ชื่อเรื่อง ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ: ภาษา นิเวศวิทยา และเรื่องราวอยู่รอบตัว
ผู้แต่ง วรรณะ สอน
ผู้แต่งร่วม อุน จันนารี
หน่วยงาน เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม
ปีที่เผยแพร่ 2566

5) ชื่อเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์การท่องเที่ยวเพื่อ “แสวงบุญ” ในบริบทสังคมพุทธศาสนาของไทย
ผู้แต่ง ประเสริฐ รุนรา
ผู้แต่งร่วม สุนทรี โชติดิลก
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่เผยแพร่ 2567

วาทวิทยาการเมือง จำนวน 2 เรื่อง (จากจำนวนงานวิจัยถือเป็นข้อจำกัดของจำนวนตัวอย่างกลุ่มนี้)

1) ชื่อเรื่อง การคัดเลือกโฆษกเพื่อสื่อสารในภาวะวิกฤต
ผู้แต่ง ธนสิน ชุตินธรานนท์
ผู้แต่งร่วม -
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปีที่เผยแพร่ 2564

2) ชื่อเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ผู้แต่ง ภัสสร คงเอียด
ผู้แต่งร่วม วิทยาธร ท่อแก้ว และ กานต์ บุญศิริ
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่เผยแพร่ 2567

วาทวิทยาการสื่อสารมวลชน จำนวน 6 เรื่อง

1) ชื่อเรื่อง กลวิธีการประกอบสร้าง "อำนาจ" "ความรู้" และ "ความจริง" ในวาทกรรมโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ให้ความขาว
ผู้แต่ง ทิสวัส ธำรงสานต์
ผู้แต่งร่วม -
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีที่เผยแพร่ 2562

2) ชื่อเรื่อง การวิเคราะห์ภาพแทนจากรูปแบบตัวอักษรป้ายร้านค้าเมืองหลวงพระบางในกระแสโลกาภิวัตน์
ผู้แต่ง มาริญา ทรงปัญญา
ผู้แต่งร่วม -
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่เผยแพร่ 2563

3)	ชื่อเรื่อง	การพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตัวของการเป็นพิธีกรและผู้ประกาศผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญา
	ผู้แต่ง	ปอรรัชม์ ยอดเณร
	ผู้แต่งร่วม	-
	หน่วยงาน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ปีที่เผยแพร่	2564
4)	ชื่อเรื่อง	การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิตภายใต้วาทกรรมเพื่อสุขภาพในโฆษณา
	ผู้แต่ง	วิสาขา เทียมลม
	ผู้แต่งร่วม	-
	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
	ปีที่เผยแพร่	2565
5)	ชื่อเรื่อง	ภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาขายสินค้าในเพจเฟซบุ๊กเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
	ผู้แต่ง	ณัฐนันท์ ลีลาชีวสิทธิ์
	ผู้แต่งร่วม	-
	หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
	ปีที่เผยแพร่	2567
6)	ชื่อเรื่อง	ประวัติศาสตร์วาทกรรมอัตลักษณ์ทางเพศของ ‘หญิงรักหญิง’ ในสื่อไทย ระหว่างปี 2539-2563
	ผู้แต่ง	ณหทัย แสนมงคล
	ผู้แต่งร่วม	ชเนตตี ทินนาม
	หน่วยงาน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ปีที่เผยแพร่	2567

จากการวิเคราะห์ "ความขัดแย้ง" หรือ "ความพ้อง" (Convergence & Divergence) ของผลงานวิจัยทั้ง 13 เรื่อง พบว่า ความพ้อง (Convergence) เกิดจากจุดร่วมเชิงมโนทัศน์และวิธีการที่มีทิศทางที่สอดคล้องกันในหลายมิติ ดังนี้ประกอบด้วย

1. การใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) ด้วยงานวิจัยมุ่งเน้นไปที่การมอง "ภาษา" ว่าไม่ใช่แค่เครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือในการ "ประกอบสร้าง" (Construction) ความเป็นจริงบางอย่าง เช่น การสร้างภาพตัวแทนครู (สิรภพ โพธิมา และ รัชนีย์ญา กลิ่นน้ำหอม, 2566) หรือการสร้างภาพแทนของประชาคมอาเซียน (ธนพร หมูคำ, 2562)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ (Language & Ideology): มีความพ้องอย่างชัดเจนในการตั้งคำถามว่า "ใครเป็นผู้พูด" และ "พูดเพื่อผลประโยชน์ของใคร" เช่น โฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ให้ความขาว (ทิสวัส ธำรงสานต์, 2562) หรือการท่องเที่ยวแสวงบุญ (ประเสริฐ รุนรา, 2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาษาถูกใช้เพื่อฝังอุดมการณ์บางอย่างลงไปในความคิดของผู้บริโภค

3. การเน้นการ "รู้เท่าทัน" (Literacy) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนมีเป้าหมายปลายทางที่พ้องกันคือต้องการให้ผู้รับสารมีทักษะในการตีความและไม่ตกเป็นเหยื่อของวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น

ส่วนจุดที่มี ความขัดแย้ง (Divergence) เป็นเพียงความต่างกันของ “บริบท” และ “ขอบเขต” หากพิจารณาภาพรวม ความพ้อง (Convergence) มีน้ำหนักมากกว่าความขัดแย้ง ทำให้งานวิจัยทั้ง 13 เรื่องมีแกนกลางการศึกษาที่เชื่อมโยงถึงกัน

ผลการสังเคราะห์พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 เรื่อง สามารถแบ่งองค์ความรู้ออกเป็น 3 มิติ จากการอาศัยเกณฑ์การแบ่งองค์ความรู้ ดังนี้

1. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรม เป็นมิติของ "รากฐานและการสร้างสรรค์" โดยมองวาทวิทยาในฐานะศิลปะแห่งการใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจและสร้างอัตลักษณ์ ประกอบด้วย

1) ประวัติศาสตร์ (Historical Rhetoric) ศึกษาพัฒนาการของแนวคิด ตั้งแต่ยุคคลาสสิก (โซฟิสต์, อริสโตเติล) จนถึงยุคใหม่ เพื่อดูว่า "อำนาจของการพูด" ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม

2) ภาษา (Linguistic Rhetoric) วิเคราะห์กลวิธีทางภาษา (Figures of Speech) เช่น การใช้โวหารภาพพจน์ และโครงสร้างประโยคที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้รับสาร

3) วรรณกรรม (Literary Rhetoric) การตีความตัวบท (Textual Analysis) เพื่อหาความหมายที่ซ่อนอยู่ในงานเขียน ซึ่งมักใช้เพื่อสื่อสารอุดมการณ์หรือคุณค่าบางอย่างของนักเขียน

2. วาทวิทยาการเมือง เป็นมิติที่เน้น "อำนาจและการโน้มน้าวใจสาธารณะ" โดยมองว่าถ้อยคำคือเครื่องมือในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด ประกอบด้วย

1) วาทะทางการเมือง (Political Discourse) ศึกษาการใช้ภาษาของนักการเมืองในการสร้างความชอบธรรม (Legitimization) หรือ การลดทอนความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม

2) การรณรงค์และโฆษณาชวนเชื่อ (Campaign & Propaganda) วิเคราะห์เทคนิคการสร้างสารที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติของมวลชนในระยะเวลาอันสั้น

3) นโยบายสาธารณะ: ศึกษาว่าภาษาถูกนำมาใช้เพื่อผลักดันกฎหมายหรือสร้างความยินยอมพร้อมใจ (Consent) จากประชาชน โดยหลักเกณฑ์การวิเคราะห์แบบ "การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์" (Critical Discourse Analysis - CDA)

3. วาทวิทยาการสื่อสารมวลชน มิตินี้เน้นที่ "ช่องทางและการแพร่กระจาย" ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการรับรู้ ประกอบด้วย

1) วาทวิทยาเชิงภาพ (Visual Rhetoric) ในสื่อมวลชน "ภาพ" ทำหน้าที่แทนคำพูด ศึกษาว่าองค์ประกอบภาพ สี และมุมกล้อง ที่มีผลต่อการโน้มน้าวใจผู้ชม

2) สื่อใหม่และอัลกอริทึม ศึกษาการปรับเปลี่ยนวาทศิลป์ให้เข้ากับแพลตฟอร์ม เช่น การใช้ Hashtag, Meme หรือการสื่อสารที่สั้นกระชับ เพื่อสร้างกระแสในโลกออนไลน์

3) จริยธรรมสื่อ การวิเคราะห์ว่าสื่อมวลชนใช้วาทวิทยาเพื่อชี้นำสังคมในทางที่สร้างสรรค์ หรือเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง

และจากผลการสังเคราะห์พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 เรื่อง สามารถแจกแจงประเด็นการศึกษาที่แตกต่างกันตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 มิติขององค์ความรู้ด้านวาทวิทยา 3 มิติ (ลักษณะเด่นของข้อค้นพบ และ ช่องว่างทางความรู้)

มิติขององค์ความรู้	จำนวนงานวิจัย (พ.ศ. 2561 –2567)	ลักษณะเด่นของข้อค้นพบ	ช่องว่างทางความรู้
1. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรมไทย	5 เรื่อง	เน้นการศึกษารากฐานของวาทศิลป์ไทย และการสะท้อนสังคมผ่านภาษาและวรรณกรรม เช่น สำนวนไทยใหม่ในโซเชียลมีเดีย และภาพตัวแทนของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรม	การศึกษาเปรียบเทียบวาทศิลป์ไทยกับวาทศิลป์ตะวันตกหรืออาเซียนในเชิงลึก เพื่อหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของไทยที่มากกว่าแค่ "ภาพตัวแทน" แต่เป็นเรื่องของ "โครงสร้างวิธีคิด"
2. วาทวิทยาการเมือง	2 เรื่อง	เน้นการวิเคราะห์วาทกรรมของนักการเมืองและสถาบันการเมือง โดยเฉพาะการสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) และ อุดมการณ์ (Ideology)	ในช่วงปี 2561-2567 การเมืองไทยยังมีความขัดแย้งสูงมาก งานวิจัยที่เน้นเรื่องการใช้ภาษาเพื่อ "ลดทอนความเป็นมนุษย์" (Dehumanization) หรือในทางกลับกันการใช้ภาษาเพื่อ "ถักทอความเข้าใจใหม่" เป็นเรื่องที่น่าสนใจ
3. วาทวิทยาการสื่อสารมวลชน	6 เรื่อง	เป็นมิติที่มีการศึกษามากที่สุด เน้นการวิเคราะห์วาทกรรมในสื่อประเภทต่าง ๆ รวมถึงการศึกษา กลวิธีทางภาษา เพื่อการโน้มน้าวใจเชิงธุรกิจ เช่น การโฆษณาอาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์และความจำเป็นในการบริโภค	งานวิจัยที่เน้นศึกษา "ภาษา" แต่ในสื่อใหม่ "ภาพเคลื่อนไหว" "เสียง" และ "อินโฟกราฟิก" ทำงานร่วมกับภาษาในการโน้มน้าวใจอย่างไร (Multimodality) ยังเป็นพื้นที่ที่ศึกษาเพิ่มเติมได้

จากตารางที่ 1 ผลกาวิเคราะห์ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกข้อค้นพบสำคัญเป็นมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรม: การสร้างภาพแทนและวิถีคิด

งานวิจัยกลุ่มนี้สะท้อนว่า "ภาษา" ไม่ได้เป็นเพียงสื่อกลางการสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือการสร้างค่านิยมและสร้างภาพจำ (Representation) ให้กับกลุ่มบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1) การปรับตัวของภาษาในโลกดิจิทัล: สำนวนไทยใหม่ในโซเชียลมีเดียสะท้อนความสามารถในการใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิงของคนไทย โดยเฉพาะการใช้ "อารมณ์ขัน" และ "การเสียดสี" เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางเมืองและเทคโนโลยี ขณะเดียวกันก็ตอกย้ำกระแสบริโภคนิยมที่ให้ค่ากับภาพลักษณ์ภายนอก

2) การต่อสู้ของสตรีในวรรณกรรม: วรรณกรรมอาเซียนถูกใช้เป็นพื้นที่วาทกรรมเพื่อเชิดชูบทบาทสตรีในฐานะ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" โดยใช้สัญญะความอ่อนโยนควบคู่ไปกับความเด็ดเดี่ยวเพื่อต่อรองทางอำนาจและอุดมการณ์เสรีนิยม

3) การสร้างภาพจำในสื่อสิ่งพิมพ์: กรณีภาพแทน "ครู" ในหนังสือพิมพ์ แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้กลวิธีทางไวยากรณ์และคำศัพท์สามารถทำลายหรือส่งเสริมภาพลักษณ์ของอาชีพได้ โดยพบว่ามุมมองจากภาครัฐมักนำเสนอภาพลักษณ์เชิงลบของครู (เช่น ปัญหาหนี้สิน) ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสังคม

4) วาทกรรมแสวงบุญ: ในบริบทพุทธศาสนา มีการบูรณาการคติชนวิทยาเข้ากับการสื่อสารเพื่อสร้างอุดมการณ์ "ท่องเที่ยวแสวงบุญ" โดยเชื่อมโยงเรื่องบุญ-กรรม เข้ากับเทพศักดิ์สิทธิ์ จนกลายเป็นสัญลักษณ์ทางอัตลักษณ์และเศรษฐกิจในพื้นที่

2. วาทวิทยาการเมือง: กลยุทธ์การโน้มน้าวใจและภาวะผู้นำ

มิตินี้มุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคลในฐานะ "ผู้ส่งสาร" และกลวิธีในการสื่อสารเพื่อสร้างความยอมรับหรือแก้ปัญหาความขัดแย้ง ดังนี้

1) โฆษกในภาวะวิกฤต: งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า "วาทวิทยา" คือ หัวใจสำคัญของการคัดเลือกโฆษก ซึ่งต้องไม่ใช่แค่ผู้ที่พูดเก่ง แต่ต้องมีคุณลักษณะและตรรกะในการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อเป็น "สื่อบุคคล" ที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กร

2) วาทศิลป์ของผู้นำการเมือง: ศึกษาผ่านกรณีของ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ พบว่าการสื่อสารทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จเกิดจากการผสมผสานระหว่าง "ธรรมาธิปไตย" (ความถูกต้อง) และ "หลักตรรกศาสตร์" ในการอ้างเหตุผลเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนในจังหวะวิกฤตของบ้านเมือง

3. วาทวิทยาการสื่อสารมวลชน: อำนาจ ความรู้ และการรู้เท่าทัน

งานวิจัยกลุ่มนี้เน้นวิเคราะห์ว่า อำนาจของสื่อมวลชนและสื่อใหม่ที่มีต่อผู้รับสาร และการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้บริโภค ดังนี้

1) มายาคติในโฆษณา: โฆษณาผลิตภัณฑ์ความขาวและการขายสินค้าใน Facebook ใช้กลวิธีทางอวัจนภาษาและอุปลักษณ์เพื่อสร้าง "ความจริงเสมือน" ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าความขาวหรือความทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดในชีวิต ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำ "อุดมการณ์บริโภคนิยม"

2) ประวัติศาสตร์เพศสภาวะ: วาทกรรมเกี่ยวกับ "หญิงรักหญิง" ในสื่อไทยมีพลวัตสูง จากเดิมที่เคยถูกนิยามผ่านความรู้ทางจิตวิทยาว่าเป็นความเบี่ยงเบน ได้ถูกท้าทายด้วยวาทกรรม "สิทธิเสรีภาพ" ที่มุ่งเปิดกว้างทางอัตลักษณ์ให้พ้นจากกรอบชาย-หญิงแบบเดิม

3) อิทธิพลของงานออกแบบ: แม้แต่รูปแบบตัวอักษร (Typeface) บนป้ายร้านค้าในเมืองมรดกโลกอย่างหลวงพระบาง ก็เป็นวาทกรรมที่ส่งผ่านอำนาจทางวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองเปลี่ยนไปสู่ความร่วมสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์

4) การพัฒนาบุคลากรสื่อ: การเรียนรู้เชิงจิตตปัญญาถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนานักวาทวิทยา (พิธีกร/ผู้ประกาศ) ให้เข้าใจจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง โดยเน้นการฝึกฝนอวัจนภาษาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเป็นนักสื่อสารที่มีคุณภาพในอนาคต

และการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัย จำนวน 13 เรื่อง ผู้วิจัยสามารถจำแนกข้อค้นพบแต่ละมิติ ดังนี้

ข้อค้นพบสำคัญจากมิติประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณกรรมไทย เน้นการศึกษารากฐานของวาทศิลป์ไทยและการสะท้อนสังคมผ่านภาษาและวรรณกรรม เช่น สำนวนไทยใหม่ในโซเชียลมีเดีย และภาพตัวแทนของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรม

ข้อค้นพบสำคัญจากมิติการเมือง งานวิจัยวาทวิทยาการเมืองมักเลือกการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) ซึ่งมองว่า "ภาษา" ไม่ใช่แค่การสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือในการสร้างและตอกย้ำอุดมการณ์ เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ โดยพบว่ามีการสร้างวาทกรรมหลักในรายการ "คืนความสุขให้คนในชาติ" เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลทหาร และการสร้างความหมายของคำว่า "ประชารัฐ" เพื่อเชื่อมโยงกับความสามัคคีและสถาบันพระมหากษัตริย์ สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของภาษาการเมืองจากการใช้ "อำนาจสั่งการ" (Command) ไปสู่การใช้ "อำนาจละมุน" (Soft Power) และการสร้างสภาวการณ์ฉุกเฉินให้กลายเป็นเรื่องปกติ แต่ในทางปฏิบัติกลับถูกผูกติดกับโครงการประชานิยมเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ทำให้วาทวิทยาไทยก้าวข้ามการโน้มน้าวด้วยเหตุผล (Logos) ไปสู่การเน้นอารมณ์ (Pathos) อย่างสุดโต่ง จนกลายเป็นต้นแบบให้หน่วยงานรัฐในเวลาต่อมาเน้นการสร้างภาพลักษณ์และความรู้สึกที่ดีมากกว่าการชี้แจงข้อเท็จจริงเชิงนโยบาย

ข้อค้นพบสำคัญจากมิติการสื่อสารมวลชน: อำนาจของสื่อมวลชนและสื่อใหม่มีผลต่อผู้รับสาร และการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้บริโภคยังเป็นเรื่องสำคัญ

และที่เป็นข้อค้นพบเพิ่มเติม คือ ข้อค้นพบสำคัญจากมิติการศึกษา การศึกษาวาทวิทยาในประเทศไทยยังอยู่ในวงจำกัดและไม่แพร่หลาย โดยเน้นการประยุกต์ใช้เชิงวิชาชีพมากกว่าการเรียนรู้ความรู้พื้นฐานทางวิชาการที่เป็นแก่นหลักของการสื่อสารมนุษย์ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับสถานภาพในสหรัฐอเมริกา ที่ครอบคลุมกว้างขวางตั้งแต่การสื่อสารภายในครอบครัว การสื่อสารการเมือง การสื่อสารสิทธิมนุษยชน และการสื่อสารของชาติพันธุ์

อภิปรายผล

ผลงานวิจัยด้านวาทวิทยาในประเทศไทยที่สามารถสืบค้นอย่างเป็นระบบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2567 ที่มีการเผยแพร่เป็นที่ประจักษ์อย่างเป็นทางการ จำนวน 13 เรื่อง การอภิปรายผลจากการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดวาทวิทยาคลาสสิกของ อริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนหลักคือ Ethos (ความน่าเชื่อถือ), Pathos (อารมณ์ความรู้สึก) และ Logos (ตรรกะเหตุผล)

จากแนวคิดของอริสโตเติล Ethos คือ หัวใจสำคัญของการโน้มน้าวใจ ซึ่งในงานวิจัยพบว่ามีการประกอบสร้าง "ความน่าเชื่อถือ" ในหลายระดับ ดังนี้

1. ภาพแทนเชิงจริยธรรม: "ภาพแทนครู" และ "ภาพแทนสตรีในวรรณกรรมอาเซียน" สะท้อนการสร้าง Ethos ผ่านความคาดหวังของสังคม เช่น ครูที่อุทิศตนหรือสตรีที่เสียสละเพื่อชาติ ซึ่งเป็น "ความน่าเชื่อถือ" ที่สร้างพลังโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารยอมรับในบทบาทหน้าที่นั้น ๆ

2. การคัดเลือกสื่อบุคคล: "การคัดเลือกโฆษกในภาวะวิกฤต" ชี้ให้เห็นว่าองค์กรให้ความสำคัญกับ Ethos ของโฆษกอย่างมาก ทั้งด้านบุคลิกภาพและความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นหน้าตาและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรในยามคับขัน

3. อำนาจที่แฝงในผู้ส่งสาร: "วาทกรรมแสวงบุญ" และ "โฆษณาผลิตภัณฑ์ความขาว" มีการใช้ Ethos ของพระสงฆ์หรือผู้เชี่ยวชาญ/แพทย์ มาเป็นตัวรับรองความเชื่อและสินค้า เพื่อลดแรงต้านและสร้างความเชื่อถืออย่างรวดเร็ว

และแนวคิดของอริสโตเติลที่เชื่อว่าผู้ฟังจะคล้อยตามหากผู้ส่งสารสามารถเข้าถึงอารมณ์ (Pathos) ของกลุ่มเป้าหมายได้ และจากงานวิจัยสามารถค้นพบประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. อารมณ์ขันและการเสียดสี: "สำนวนไทยใหม่ในโซเชียลมีเดีย" แสดงให้เห็นว่าคนไทยใช้ Pathos ในรูปแบบ "อารมณ์ขัน" เพื่อลดทอนความตึงเครียดทางการเมืองและสังคม ทำให้สารที่สื่อออกไปเข้าถึงง่ายและเกิดความรู้สึกร่วมในวงกว้าง

2. ความปรารถนาและความสุข: วาทกรรมใน "โฆษณา Facebook" และ "ผลิตภัณฑ์ความขาว" มุ่งเร้า Pathos ในด้านความอยากสวย ความทันสมัย และความสุขจากการบริโภค ซึ่งเป็นการใช้ความรู้สึก (Desire) นำทางมากกว่าเหตุผลที่แท้จริง

3. ความเห็นใจและการยอมรับ: "หญิงรักหญิง" สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจาก Pathos เชิงลบ (ความหวาดกลัว/ความเบี่ยงเบน) ไปสู่ Pathos เชิงบวก (การยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ)

Logos คือ การใช้เหตุผลหรือหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อความนั้นๆ ในงานวิจัยพบว่ามีการใช้ตรรกะทั้งแบบ "ตรรกะจริง" และ "ตรรกะเสมือน" ดังนี้

1. ธรรมาธิปไตยและตรรกศาสตร์: กรณีศึกษา ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ชัดเจนที่สุดในการใช้ Logos โดยใช้การปาฐกถาที่มีหลักการอ้างเหตุผลที่หนักแน่นและเป็นธรรมเพื่อโน้มน้าวใจคนในวิกฤตการเมือง

2. การสร้าง "ความจริง" ของสังคม: "ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ" และ "ภาพแทนเมืองหลวงพระบาง" แสดงให้เห็นการสร้าง Logos ในรูปแบบของ "สามัญสำนึก" (Common Sense) เช่น การเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจต้องมาก่อนสิ่งแวดล้อม หรือ การใช้ตัวอักษรสไตล์ตะวันตกเพื่อสื่อความสากล ซึ่งเป็นตรรกะที่ถูกฝังความคิดไว้ในกระแสโลกาภิวัตน์

3. กลวิธีทางภาษาและไวยากรณ์: การใช้ "มูลบท" (Presupposition) หรือ "อุปลักษณ์" (Metaphor) ในงานวิจัย อาทิ การโฆษณา หรือ ข่าวครู เป็นการสร้าง Logos ในระดับภาษาที่ทำให้ผู้รับสารยอมรับ "ข้อสรุป" บางอย่างโดยไม่ทันตั้งคำถาม

จากผลการวิจัยทำให้พบว่า วาทวิทยาในสังคมไทยปัจจุบันมีการให้น้ำหนักกับ Pathos (อารมณ์) และ Ethos (ความน่าเชื่อถือ) ในสัดส่วนที่สูงมาก โดยเฉพาะในสื่อโซเชียลมีเดียและโฆษณา จนบางครั้งอาจบดบัง Logos (เหตุผลที่แท้จริง)

งานวิจัยทั้ง 13 เรื่อง การวิเคราะห์วิธีวิทยา (Methodology) มีจุดแข็งที่ความหลากหลายของบริบทและสหวิทยาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการวิเคราะห์วาทกรรมในไทยมีความร่วมสมัยและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริงมากขึ้น มีการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ (Critical Perspective) ที่เน้นการวิเคราะห์เพื่อ "รื้อถอน" หรือ "เผยให้เห็น" โครงสร้างอำนาจที่ซ่อนอยู่ ซึ่งช่วยให้เห็นว่าภาษาทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ มีการเชื่อมโยงข้ามวัฒนธรรมและโลกาภิวัตน์ ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้วิธีวิทยาที่สามารถวิเคราะห์การปะทะกันระหว่างอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสถานการณ์โลกปัจจุบัน และมีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงปฏิบัติ (Applied Rhetoric) ในวาทวิทยาการเมืองและสื่อสารมวลชน มีงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะจริง ซึ่งทำให้งานวิจัยวาทวิทยาสามารถเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาจากสภาวะวิกฤตในสังคม ส่วนจุดอ่อนของการวิจัยครั้งนี้ ด้วยความไม่สมดุลของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากด้านการเมือง ที่มีจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดในการสังเคราะห์ภาพรวมขององค์ความรู้ ทำให้การวิเคราะห์วิธีวิทยาด้านการเมืองอาจไม่ครอบคลุมเท่ากับด้านภาษาหรือสื่อสารมวลชน รวมถึงความเหลื่อมล้ำของช่วงเวลางานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ ในขณะที่บริบททางวาทกรรมโดยเฉพาะในยุคดิจิทัลเปลี่ยนไปเร็วมาก วิธีวิทยาที่ใช้ในงานอาจไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในปี 2569 ได้อย่างครบถ้วน

และจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถทำการสังเคราะห์ข้อมูลพบประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพิ่มเติม ดังนี้

1. การเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างวาทวิทยาตะวันตกและวาทวิทยาพื้นถิ่น (Critique)

การสังเคราะห์พบว่า องค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทยปัจจุบันดำเนินไปภายใต้ กรอบแนวคิดตะวันตกเป็นหลัก นำมาซึ่งการวิเคราะห์ที่มีความซับซ้อนและเป็นระบบตามทฤษฎีสากล ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาทางวิชาการ ถือเป็นฐานรากทางเทคนิคที่จำเป็นในการต่อยอด ด้วยทฤษฎีวาทวิทยาตะวันตกมีลักษณะเป็นเครื่องมือสากล (เช่น การวิเคราะห์ผู้ฟัง, โครงสร้างสาร, การเรียบเรียงเนื้อหา) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่นักวิชาการทั่วโลกใช้เป็นแนวทางการศึกษาองค์ความรู้ด้านวาทวิทยา แต่จากงานวิจัยครั้งนี้ มีข้อวิจารณ์ที่สำคัญ 2 ประการ

1) การละเลยวาทวิทยาพื้นถิ่น: การยึดมั่นในทฤษฎีตะวันตกมากเกินไปอาจทำให้ ละเลยรากเหง้าของวาทศิลป์ไทย หรือ วาทวิทยาพื้นถิ่น อาทิ การครอบงำด้วยสัญญะตะวันตก จาก “ตัวอักษรป้ายร้านค้าในหลวงพระบาง” ชัดเจนที่สุดในประเด็นนี้ เมื่อ "รูปแบบตัวอักษร" สไตล์ตะวันตกถูกนำมาใช้เพื่อสื่อความหมายของความทันสมัยและสากล ส่งผลให้ตัวอักษรและอัตลักษณ์พื้นถิ่นเดิมถูกลดบทบาทลง จนกลายเป็นเพียง "ภาพประกอบ" หรือถูกปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองจินตนาการของนักท่องเที่ยว หรือ การกลืนกลายทางอุดมการณ์ จาก “วาทกรรมแสวงบุญ” สะท้อนว่าความเชื่อพื้นถิ่นเกี่ยวกับเทพศักดิ์สิทธิ์ไม่ได้ดำรงอยู่แบบดั้งเดิม แต่ถูก "ประกอบสร้างใหม่" ผ่านสื่อสมัยใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับ "อุดมการณ์บริโภคนิยม" และการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ มากกว่าการสืบสานหลักธรรมหรือคติความเชื่อดั้งเดิมเพื่อขัดเกลาจิตใจ

2) การขาดการบูรณาการกับบริบทไทยในการสอน: การเรียนการสอนวาทวิทยาในประเทศไทยยังขาดการบูรณาการกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง และมีการใช้กรณีศึกษาจากต่างประเทศมาประกอบการเรียนการสอน

2. พลวัตของวาทวิทยาในยุคดิจิทัล (แนวโน้มในอนาคต)

วาทวิทยาในประเทศไทยยุคดิจิทัลมีความสำคัญและพลวัตสูงอย่างต่อเนื่อง ผู้คนสามารถสื่อสารและโน้มน้าวใจกันได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องผ่านสื่อหลัก (Mainstream Media) อย่างไรก็ตาม พลวัตนี้มาพร้อมกับความท้าทายที่ซับซ้อน ซึ่งกำหนดทิศทางของการวิจัยในอนาคต

1) ความซับซ้อนของบริบทสื่อใหม่: การแพร่กระจายของ ข้อมูลบิดเบือน (Misinformation) และ การสื่อสารที่ไร้ความรับผิดชอบ (Irresponsible Communication) เป็นภัยคุกคามต่อสังคม วาทวิทยาจึงต้องพัฒนาเพื่อทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และต่อต้านวาทกรรมเชิงลบเหล่านี้

2) การพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์วาทวิทยา: มีความจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและระเบียบวิธีวิจัยที่สามารถรับมือและวิเคราะห์วาทกรรมที่เกิดขึ้นในแพลตฟอร์มดิจิทัลได้อย่างแม่นยำและเป็นระบบมากขึ้น

3) การบูรณาการข้ามศาสตร์อย่างแท้จริง: แนวโน้มในอนาคตคือการบูรณาการองค์ความรู้ด้านวาทวิทยากับศาสตร์อื่นๆ เช่น สังคมวิทยา (Sociological Perspectives), มานุษยวิทยา (Anthropological Perspectives) และ ทฤษฎีหลังอาณานิคม (Postcolonial Theory) เพื่อให้เข้าใจพลวัตทางอำนาจและอุดมการณ์ในบริบทไทยอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ วาทวิทยา (Rhetoric) อาจจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของการพูดในที่สาธารณะหรือการใช้วาทศิลป์ของนักการเมืองบนเวทีปราศรัย แต่ในปี 2569 บริบทดังกล่าวได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง จากการคาดการณ์อนาคตด้วยทรรศนะของผู้วิจัย ภูมิทัศน์สื่อของไทยปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างสรรค์เนื้อหา (Generative AI) ความเป็นจริงเสมือน (Metaverse) และความขัดแย้งทางความคิดที่ฝังรากลึกในอัลกอริทึม

การวิจัยด้านวาทวิทยาในปัจจุบันด้วยผลจากการสังเคราะห์อดีตจึงไม่ใช่แค่การศึกษา "ศิลปะการโน้มน้าวใจ" แต่คือการศึกษา "อำนาจของสัญลักษณ์" ที่บงการพฤติกรรมมนุษย์และเครื่องจักร ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้วาทวิทยาไทยเพื่อให้ก้าวพ้นจากการเป็นเพียงทฤษฎีในตำรา สู่การเป็นเครื่องมือจัดการสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เป็นการพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวาทวิทยาพื้นถิ่น เพื่อการขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้านวาทวิทยาในประเทศไทยให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1) ส่งเสริมการวิจัยวาทวิทยาพื้นถิ่น: ควรส่งเสริมการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับวาทศิลป์ไทยดั้งเดิมและวาทวิทยาในบริบททางศาสนาและพิธีกรรมไทย เพื่อสร้าง "องค์ความรู้ทางวาทวิทยาไทย" ที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง และสร้างสมดุลกับอิทธิพลตะวันตก

2) มุ่งเน้นการสอนทักษะการคิดวิพากษ์: การเรียนรู้วาทวิทยาและการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Analysis) ต้องถูกยกระดับให้เป็น ทักษะสำคัญของพลเมืองในโลกดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถประเมินข้อมูลและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบมากขึ้น

3) ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังมิติอื่น: ควรเพิ่มการวิจัยในมิติที่มีงานวิจัยน้อย เช่น วาทวิทยาการศึกษา หรือวาทวิทยาในสาขาอาชีพอื่น ๆ (กฎหมาย การแพทย์ ธุรกิจ) เพื่อประยุกต์ใช้องค์ความรู้อย่างกว้างขวาง

2. ข้อเสนอแนะเชิงประยุกต์ เป็นการพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวาทวิทยา เพื่อการรับมือกับการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อใหม่จากการคาดการณ์อนาคต ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1) วาทวิทยาแห่งปัญญาประดิษฐ์ (Rhetoric of Artificial Intelligence) ในปี 2569 AI ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือ แต่เป็น "คู่สนทนา" (Co-interactant) ข้อเสนอแนะแรกคือการขยายขอบเขตการศึกษาวาทวิทยาไปสู่ Computational Rhetoric หรือวาทวิทยาเชิงคำนวณ โดยการศึกษาว่า มนุษย์ใช้วาทศิลป์อย่างไรในการ "สั่งการ" Generative AI เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการพูดเพื่อโน้มน้าวคน มาเป็นการสื่อสารเพื่อควบคุมระบบกระบวนคิดของเครื่องจักร รวมถึงการสร้าง "ความน่าเชื่อถือ" (Ethos) ให้กับตัวตนเสมือน (Virtual Influencers) หรือแชตบอตทางการแพทย์และบริการ สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ การที่ผู้สูงอายุจะยอมรับการสื่อสารจากหุ่นยนต์ดูแล ต้องอาศัยการออกแบบวาทศิลป์ที่สร้างความไว้วางใจ (Trust-based Rhetoric) ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ของนักนิเทศศาสตร์ไทย รวมถึง “จริยธรรมการสื่อสาร” (Ethical Communication) ของ Generative AI จากปัญหาเรื่องการบิดเบือนข้อมูล (Misinformation) ที่ควรมีการระบุให้ชัดเจนว่า "เนื้อหานี้สร้างโดย AI" (AI-Generated) จะช่วยให้ผู้รับสารเพิ่มความระมัดระวังในการตีความ และลดผลกระทบจากการปั่นกระแสด้วยบอท (Social Engineering)

2) วาทศิลป์เพื่อการสมานฉันท์และการโต้แย้งเชิงสร้างสรรค์ (Deliberative & Mediatory Rhetoric) ความแตกแยกทางความคิด (Polarization) ในสังคมไทยปี 2569 ยังคงเข้มข้น แต่อยู่ในรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้นผ่าน Echo Chambers ของโซเชียลมีเดีย งานวิจัยควรเน้นไปที่ในโลกดิจิทัลการพัฒนาโมเดลการสื่อสารที่ลดการเผชิญหน้า (De-escalation) โดยใช้เทคนิคทางวาทวิทยาเพื่อหาจุดร่วม (Common Ground) ท่ามกลางความแตกต่าง นักวิจัยไม่ควรหยุดแค่การตรวจสอบ "ความจริง" (Fact) แต่ต้องวิจัยไปถึง "กรอบความคิด" (Frame) ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อบิดเบือนความหมาย การพัฒนาความรู้ด้าน Rhetorical Literacy จะช่วยให้พลเมืองไทยรู้เท่าทันการถูกปั่นหัวด้วยตรรกะวิบัติ (Fallacies) ในรูปแบบใหม่ ๆ

3) วาทวิทยาข้ามวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ลูกผสม (Intercultural & Hybrid Identity Rhetoric) ประเทศไทยในปี 2569 กลายเป็นศูนย์กลางของ "Digital Nomads" และการเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะสูง องค์

ความรู้ด้านวาทวิทยาไทยต้องก้าวข้ามความเป็น "ไทยแท้" ไปสู่การเป็น "ไทยสากล" โดยการศึกษาการใช้วาทศิลป์ของแบรนด์ไทยและ Soft Power ไทยในเวทีโลก ทำอย่างไรให้ "ความเป็นไทย" สื่อสารแล้วดูทันสมัยและเป็นสากล โดยไม่ลดทอนคุณค่าดั้งเดิม และการวิจัยพฤติกรรมการสลับภาษาและสัญลักษณ์ (Emoji, Memes, Slangs) ของคนรุ่น Gen Alpha และ Gen Z ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกลุ่มทางสังคมและแบ่งแยก "พวกเรา-พวกเขา"

4) สุขภาวะทางวาทวิทยา (Rhetorical Wellbeing) ข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุดคือการมองวาทวิทยาในแง่ของ "สุขภาวะ" สังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับภาวะ Information Overload และความเครียดจากการสื่อสาร (Communication Stress) เป็นการประยุกต์ใช้หลักสติปัญญากับวาทวิทยา เพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารที่ลดความฟุ้งซ่านและสร้างความสงบในใจผู้รับสาร และการศึกษา "วาทศิลป์แห่งความเงียบ" ในโลกที่ทุกคนถูกบังคับให้มีเสียง การไม่พูดหรือการสื่อสารให้น้อยแต่ทรงพลัง (Minimalist Communication) โดยการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มีเป้าหมายคือ "สุขภาวะ" ด้วยการออกแบบกิจกรรม "การสื่อสารอย่างมีสติ" (Mindful Communication) แล้ววัดผลสุขภาวะก่อน-หลัง ร่วมกับการจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและวาทวิทยาเพื่อสร้างโมเดล "สุขภาวะทางวาทวิทยา" ซึ่งอาจเป็นทางออกของปัญหาสุขภาพจิตในปัจจุบันได้

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา จิตชินะกุล และ สุวิมล โกศลกาญจน์. (2561). *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 6*(2), 129-145. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalartsjournal/article/view/162315

ชาลิสา มากแผ่นทอง. (2559). *การวิจัยการสื่อสาร.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2556). *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิภาษา.

ณหทัย แสนมงคล และ ชเนตตี ทินนาม. (2567). ประวัติศาสตร์วาทกรรมอัตลักษณ์ทางเพศของ ‘หญิงรักหญิง’ ในสื่อไทย ระหว่างปี 2539-2563. *วารสารนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 42*(3), 99-125. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2567, จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/268895

ณัฐนันท์ ลีลาชีวสิทธิ์. (2567). ภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมโฆษณาขายสินค้าในเพจเฟซบุ๊ก เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 7*(2), 28-41. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2567, จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/269406/181259

ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร. (2560). *การวิจัยเอกสารในฐานะเครื่องมือการศึกษาเชิงวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2560, จาก https://scn.ncath.org/articles/documentary-research-in-sppa-studies/

ปอรรัชม์ ยอดเณร. (2564). เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตัวของการเป็นพิธีกรและผู้ประกาศ ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญา. *วารสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 39*(2), 44-55. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2567, จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/246779

ประเสริฐ รุนรา และ สุนทรี โชติดิลก. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์การท่องเที่ยวเพื่อ “แสวงบุญ” ในบริบทสังคมพุทธศาสนาของไทย. *วารสาร Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts), 44*(3), 40-53. สืบค้นเมื่อ 11 พศจิกายน 2567, จาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/270976

ธนพร หมูคำ. (2562). เรื่อง ภาพตัวแทนของประชาคมอาเซียนในวรรณกรรมอาเซียน. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6*(2), 116–128. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567, จาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/hssnsru/article/view/241608

ธนสิน ชุตินธรานนท์. (2564). เรื่อง การคัดเลือกโฆษกเพื่อสื่อสารในภาวะวิกฤต. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21*(1), 189–203. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/view/243095

ทิสวัส ธำรงสานต์. (2562) เรื่อง กลวิธีการประกอบสร้าง "อำนาจ" "ความรู้" และ "ความจริง" ในวาทกรรมโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ให้ความขาว. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 26*(1), 88-112. สืบค้น เมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so04.tci- thaijo.org/index.php/abc/article/view/141322

ภัสสร คงเอียด และคณะ. (2567). การสื่อสารทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ดร. อาทิตย์ อุไรรัตน์. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8*(1), 297–310. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2567, จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/270468

มาริญา ทรงปัญญา. (2563). การวิเคราะห์ภาพแทนจากรูปแบบตัวอักษรป้ายร้านค้าเมืองหลวงพระบาง ในกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย, 1*(1), 13–37. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so01.tci- thaijo.org/index.php/jaad/article/view/242048

วรรณะ สอน และ อุน จันนารี. (2566). ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ: ภาษา นิเวศวิทยา และเรื่องราวอยู่รอบตัว. *Journal of Variety in Language and Literature, 7*(3), 161–168. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so06.tci- thaijo.org/index.php/wiwitwannasan/article/view/269866

วิสาขา เทียมลม. (2565). เรื่อง การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิตภายใต้วาทกรรมเพื่อสุขภาพในโฆษณา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 16*(2), 49–73. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2567, จาก https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/450

สิรภพ โพธิมา และ รัชนีย์ญา กลิ่นน้ำหอม. (2566). เรื่อง กลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพตัวแทนครูผ่านมุมมองและน้ำเสียงของรัฐในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย. *วารสารจันทรเกษมสาร, 29*(1), R06 81–96. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2567, จาก https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/256627

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. (2546). *กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย.* กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, บรรณาธิการ. (2545). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้เขียนบทความ

อาจารย์ธนัช ถิ่นวัฒนากูล สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Email: thanat.thi@rru.ac.th

อาจารย์สุขิฏฐา วิริยะไกรกุล สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Email: sukittha.wir@rru.ac.th

Enhancing Students' Communication Skills through AI-Assisted Role-Play Using ChatGPT in an English for Hospitality Business Course: A Case Study

ANAWIN KHLAKHEANG
BUSINESS ENGLISH PROGRAM, FACULTY OF ARTS, DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY, BANGKOK

Received: March 7, 2026
Revised: March 29, 2026
Accepted: April 1, 2026

ABSTRACT

The integration of artificial intelligence (AI) in language education has created new opportunities for enhancing students' communication skills through interactive learning environments. This study aimed to investigate the effectiveness of AI-assisted role-play using ChatGPT in enhancing students' communication skills in an English for Hospitality Business course. The study also explored students' perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities. A case study research design was employed in this study. The participants consisted of 56 undergraduate students enrolled in an English for Hospitality Business course at a university in Thailand. The research instruments included AI-assisted role-play activities, a communication skills assessment rubric, and a questionnaire measuring students' perceptions toward the use of ChatGPT in learning activities. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, while qualitative responses were analyzed using content analysis. The results revealed that students demonstrated a high level of communication performance in AI-assisted role-play activities, particularly in interactional skills and appropriateness of language use. The findings also indicated that students had highly positive perceptions toward the use of ChatGPT as a learning tool. Many students reported that ChatGPT helped them practice English communication more effectively, increased their confidence in speaking English, and made learning activities more engaging. The findings suggest that AI-assisted role-play can serve as an effective instructional strategy for enhancing communication skills in English for Specific Purposes courses, particularly in hospitality-related contexts.

Keywords: AI-assisted learning, ChatGPT, Communication skills, Role-play, English for Hospitality Business

Introduction

In recent years, the rapid development of artificial intelligence (AI) has significantly influenced various fields, including education. AI-powered technologies have increasingly been integrated into language learning environments to support students' learning experiences and provide more interactive learning opportunities. Among these technologies, conversational AI tools such as ChatGPT have gained considerable attention due to their ability to simulate human-like interactions and generate contextually appropriate responses. These capabilities allow language learners to engage in meaningful conversations and practice language skills in simulated real-world situations (Kasneci et al., 2023).

Communication skills are particularly important for students studying in Business English programs. In the hospitality industry, employees are expected to interact effectively with international guests, respond to various service requests, and manage customer interactions professionally. As a result, English language courses designed for business English students should focus on developing practical communication skills that reflect authentic workplace contexts. English for Specific Purposes (ESP) courses, such as English for Hospitality Business, aim to equip learners with the language skills necessary for professional communication in service-oriented settings (Basturkmen, 2010).

One effective instructional strategy for developing communication skills in language classrooms is role-play. Role-play activities allow students to simulate real-life situations and practice language use in meaningful and contextualized ways. Through role-play, learners can develop fluency, improve interactional competence, and gain confidence in using the target language (Ladousse, 1987). In hospitality-related courses, role-play activities can be designed to represent common service situations, such as greeting guests, handling reservations, responding to customer inquiries, and dealing with complaints.

With the advancement of AI technologies, role-play activities can be further enhanced through the integration of conversational AI tools. AI-assisted role-play enables learners to interact with AI-generated responses that simulate authentic communication scenarios. This type of interaction can provide students with additional opportunities to practice communication skills beyond traditional classroom interactions (Huang et al., 2023). Furthermore, AI tools such as ChatGPT can provide instant responses and diverse conversational scenarios, which may help learners improve their language proficiency and communicative competence.

Despite the increasing interest in the use of AI in language education, research examining the integration of ChatGPT into role-play activities within English for Specific Purposes contexts remains limited. In particular, few studies have explored the use of AI-assisted role-play for developing communication skills in hospitality-related English courses. Therefore, this study aims to investigate the use of AI-assisted role-play using ChatGPT to enhance students' communication

skills in an English for Hospitality Business course. Additionally, the study explores students' perceptions toward the use of ChatGPT as a learning tool in role-play activities.

Research Objectives

1. To investigate the effectiveness of AI-assisted role-play using ChatGPT in enhancing students' communication skills in an English for Hospitality Business course.
2. To explore students' perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities for hospitality communication practice.

Literature Review

Artificial Intelligence in Language Learning

The rapid advancement of artificial intelligence (AI) has significantly transformed language education in recent years. AI technologies have introduced new opportunities for interactive and personalized learning experiences that support language acquisition in both formal and informal learning environments. Among the emerging AI technologies, large language models such as ChatGPT have attracted considerable attention due to their ability to generate human-like responses and facilitate interactive communication with learners.

Recent studies suggest that AI tools can support language learning by providing immediate feedback, generating authentic language input, and allowing learners to practice language skills in simulated conversational contexts (Kasneci et al., 2023). In particular, generative AI tools enable students to engage in dialogue-based learning activities that encourage active participation and communicative practice. As a result, AI-based language learning environments have been increasingly adopted in English as a Foreign Language (EFL) classroom.

Several studies have also highlighted the positive impact of AI tools on students' language learning experiences. For example, Li et al. (2024) found that ChatGPT can support English language learning by providing detailed feedback and generating language examples that assist learners in improving their writing skills. Similarly, research examining AI-assisted speaking practice suggests that AI tools can increase learners' willingness to communicate while reducing language anxiety during communication activities (Wang & Liu, 2024). These findings indicate that AI-powered learning environments can create supportive conditions that facilitate language development.

In addition to improving language proficiency, AI tools can also enhance students' learning engagement and motivation. Interactive AI systems provide learners with opportunities to practice language skills at their own pace and receive immediate responses during conversations. This type of interaction allows learners to experiment with language use in a low-pressure learning environment, which can promote confidence and autonomous learning.

Role-Play Activities in Language Learning

Role-play has long been recognized as an effective pedagogical strategy in language education, particularly for developing communication skills. Role-play activities simulate real-life situations and allow learners to practice language use in meaningful contexts. Through these activities, learners can practice interactional skills, improve fluency, and develop pragmatic competence. In communicative language teaching, role-play activities are widely used to provide opportunities for students to apply language knowledge in realistic situations. By assuming specific roles, learners engage in authentic communication and develop the ability to respond appropriately in different social contexts. This experiential learning approach enables students to practice language in ways that reflect real-world communication demands.

In hospitality-related language courses, role-play activities are particularly important because students must develop communication skills relevant to service encounters. Situations such as greeting guests, taking reservations, providing information, and handling customer complaints require learners to use appropriate language strategies in professional contexts. Therefore, incorporating role-play activities into hospitality English courses can help students develop the communication competencies required in the service industry. Recent studies have also emphasized that role-play activities can promote student engagement and collaborative learning. When learners participate in simulated communication scenarios, they actively negotiate meaning and respond to conversational cues. This process contributes to the development of communicative competence, which is an essential component of language learning (Wang & Liu, 2024).

AI-Assisted Role-Play in Language Education

With the emergence of conversational AI technologies, traditional role-play activities can be enhanced through AI-assisted learning environments. AI-assisted role-play allows students to interact with AI systems that simulate real-life communication partners, thereby providing additional opportunities for language practice. Unlike traditional role-play activities that require peer interaction, AI-based simulations allow learners to practice conversations independently and repeatedly. Research has shown that AI-driven role-play activities can provide valuable support for language learning. For instance, Tan and Ismail (2025) found that combining ChatGPT voice interactions with traditional role-play activities helped ESL learners improve their speaking confidence and engagement during language practice. The study also reported that learners perceived AI interactions as a safe environment for practicing English without fear of making mistakes.

Similarly, research on English for Specific Purposes (ESP) learning has demonstrated the potential of ChatGPT for generating realistic communication scenarios. Jordán Enamorado (2025) examined the integration of ChatGPT into English for Tourism courses and found that the AI tool effectively supported language learning by simulating real-world dialogues and providing instant

feedback during role-play tasks. The study concluded that AI-assisted activities can enhance students' language proficiency and engagement in ESP classrooms. Furthermore, AI technologies are increasingly being explored within hospitality and tourism education. Recent research suggests that AI tools can transform hospitality education by providing personalized learning experiences, interactive simulations, and training opportunities that reflect real-world industry scenarios (Buhalis & Leung, 2024). These developments highlight the growing importance of integrating AI technologies into hospitality-related courses to prepare students for technology-driven service environments.

AI Integration in English Language Learning Research

Recent studies have also explored how AI integration can support various aspects of English language learning, including vocabulary acquisition, writing development, and communication skills. For example, Khlakheang and Cherngroongroj (2025) investigated the use of AI tools to support vocabulary learning among Thai university students. Their study revealed that AI integration can encourage students to use diverse vocabulary learning strategies and promote autonomous language learning. The findings also suggest that AI technologies can serve as effective learning support tools in higher education language classrooms.

The growing body of research on AI-assisted language learning indicates that integrating AI technologies into language education can enhance students' learning experiences and communication skills. However, despite increasing interest in the educational applications of AI, limited research has focused on the use of AI-assisted role-play activities within English for Hospitality Business courses.

Therefore, this study aims to address this research gap by investigating how AI-assisted role-play using ChatGPT can enhance students' communication skills in an English for Hospitality Business course. Additionally, the study explores students' perceptions of using ChatGPT as a learning tool in role-play activities.

Methodology

Three research instruments were used in this study to collect data:

Research Design

This study employed a case study research design to investigate the implementation of AI-assisted role-play activities using ChatGPT in an English for Hospitality Business course. A case study approach was considered appropriate because it allows the researcher to examine a specific educational context in depth and explore how a particular instructional strategy influences students' communication skills within a real classroom setting. The study focused on the integration of ChatGPT into role-play activities designed to simulate authentic hospitality communication scenarios. The research aimed to explore both the effectiveness of AI-assisted role-play in improving students' communication skills and students' perceptions toward the use of ChatGPT as a learning tool.

Participants

The participants of this study consisted of 56 undergraduate students enrolled in an English for Hospitality Business course at a private university in Thailand during the first semester of 2025 academic year in which the study was conducted. The participants were selected using purposive sampling, as they were students who were currently taking the course and participated in the AI-assisted role-play activities as part of their regular classroom learning. The students had intermediate levels of English proficiency (B1) and were studying in Business English programs. Since communication with international guests is an essential skill in the hospitality industry, the course aimed to develop students' English communication skills through practical activities that simulate real-life service situations. Participation in the study was voluntary, and students were informed about the purpose of the research before the data collection process.

Research Instruments

Three research instruments were used in this study to collect data:

1. AI-Assisted Role-Play Activities

AI-assisted role-play activities were designed to simulate communication scenarios commonly encountered in the hospitality industry. The activities required students to interact with ChatGPT in order to practice communication with simulated guests or customers. Examples of role-play scenarios included: Greeting hotel guests at the front desk, Handling hotel reservations, providing information about hotel services, Responding to guest requests, and Handling customer complaints. Students used ChatGPT to simulate guest interactions and practice appropriate responses in English. These role-play activities allowed students to practice communication skills in realistic contexts.

2. Communication Skills Assessment Rubric

Students' communication performance during role-play activities was assessed using a communication skills rubric developed by the researcher. The rubric focused on several aspects of communication, including: Fluency, Pronunciation and clarity, Appropriateness of language use, and Interactional skills. Each criterion was evaluated using a five-point rating scale, ranging from 1 (very poor) to 5 (excellent). The rubric was used to assess students' communication performance during the role-play sessions.

3. Questionnaire

A questionnaire was administered to collect students' perceptions regarding the use of ChatGPT in AI-assisted role-play activities. The questionnaire consisted of two parts:

Part 1: Demographic Information

This section collected basic information about the participants, such as gender, year of study, and previous experience using AI tools for language learning.

Part 2: Students' Perceptions toward AI-Assisted Role-Play

This section included Likert-scale items measuring students' perceptions of the use of ChatGPT in role-play activities. The items focused on aspects such as: usefulness of ChatGPT for

communication practice, ease of use, confidence in speaking English, and engagement in learning activities

The questionnaire used a five-point Likert scale, ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). Open-ended questions were also included to allow students to provide additional comments regarding their learning experiences with ChatGPT.

Data Collection

Data collection was conducted over several weeks during the first semester of 2025 academic year in the English for Hospitality Business course. First, the instructor introduced students to the use of ChatGPT as a tool for practicing communication through role-play activities. Students were provided with instructions on how to interact with ChatGPT and use it to simulate hospitality communication scenarios. During the course, students participated in AI-assisted role-play activities in which they interacted with ChatGPT to practice English communication in hospitality contexts. These activities allowed students to practice responding to guest requests, answering questions, and handling service situations. Students' communication performance during the role-play activities was assessed using the communication skills rubric. At the end of the learning activities, students were asked to complete a questionnaire to provide feedback on their experiences using ChatGPT for role-play practice.

Data Analysis

The collected data were analyzed using both quantitative and qualitative methods. Quantitative data obtained from the questionnaire were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, to examine students' perceptions of the AI-assisted role-play activities. Qualitative data from open-ended responses were analyzed using content analysis to identify common themes related to students' learning experiences and perceptions toward the use of ChatGPT in communication practice. The results of the analysis were used to determine whether the integration of ChatGPT into role-play activities contributed to the development of students' communication skills in the English for Hospitality Business course.

Results

This section presents the findings of the study on the implementation of AI-assisted role-play using ChatGPT in an English for Hospitality Business course. The results are organized according to the research objectives: (1) to investigate the effectiveness of AI-assisted role-play in enhancing students' communication skills and (2) to explore students' perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities. The results are presented in two main sections: students' communication skills during AI-assisted role-play activities and students' perceptions toward the use of ChatGPT as a learning tool. Table 1 presents the descriptive statistics of students' communication skills during the role-play activities.

Table 1 Students' Communication Skills in AI-Assisted Role-Play Activities (n = 56)

Communication Skills	Mean	SD	Interpretation
Fluency	4.12	0.63	High
Pronunciation and Clarity	4.05	0.58	High
Appropriateness of Language Use	4.18	0.61	High
Interactional Skills	4.21	0.55	High
Overall	**4.14**	**0.59**	**High**

As shown in Table 1, the overall mean score of students' communication skills was 4.14, which indicates a high level of communication performance during the AI-assisted role-play activities. Among the four assessed aspects, interactional skills received the highest mean score (M = 4.21, SD = 0.55). This result suggests that students were able to respond appropriately to simulated guest interactions and maintain conversational flow during the role-play activities. In hospitality communication, interactional competence is particularly important because service staff must respond effectively to customer requests and maintain professional communication. The second highest mean score was appropriateness of language use (M = 4.18, SD = 0.61). This indicates that students were generally able to use appropriate expressions and polite language when communicating in hospitality-related scenarios such as greeting guests, providing information, and responding to customer inquiries. Students' fluency also demonstrated a high level of performance (M = 4.12, SD = 0.63). The results suggest that the AI-assisted role-play activities provided opportunities for students to practice speaking more continuously during simulated conversations. The lowest mean score among the four criteria was pronunciation and clarity (M = 4.05, SD = 0.58), although it still remained within the high level of interpretation. This finding may indicate that while students were able to communicate effectively, some minor pronunciation difficulties were still present. Overall, the results indicate that the integration of AI-assisted role-play using ChatGPT allowed students to practice realistic hospitality communication scenarios, which contributed to the development of their communication skills in the English for Hospitality Business course.

Students' Perceptions toward AI-Assisted Role-Play Using ChatGPT

Students' perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities were examined using a questionnaire consisting of Likert-scale items. The questionnaire used a five-point scale ranging from strongly disagree (1) to strongly agree (5). Table 2 presents the descriptive statistics of students' perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities.

Table 2 Students' Perceptions toward AI-Assisted Role-Play Using ChatGPT (n = 56)

Statements	Mean	SD	Interpretation
1. ChatGPT helped me practice English communication effectively.	4.32	0.64	Very High
2. ChatGPT made role-play activities more interesting.	4.28	0.67	Very High
3. ChatGPT helped me understand hospitality communication situations.	4.25	0.66	Very High
4. Using ChatGPT increased my confidence in speaking English.	4.21	0.69	High
5. ChatGPT provided useful responses during conversations.	4.35	0.60	Very High
6. ChatGPT helped me learn new vocabulary related to hospitality.	4.18	0.71	High
7. Using ChatGPT for language learning in the future.	4.30	0.65	Very High
Overall Mean	**4.27**	**0.66**	**Very High**

As presented in Table 2, the overall mean score of students' perceptions toward the use of ChatGPT was 4.27, indicating a very high level of agreement among the participants. The highest-rated item was ChatGPT provided useful responses during conversations (M = 4.35, SD = 0.60). This finding suggests that students perceived ChatGPT as a helpful conversational partner that could simulate realistic interactions during role-play activities. Another highly rated item was ChatGPT helped me practice English communication effectively (M = 4.32, SD = 0.64). This result indicates that students believed the AI-assisted role-play activities provided meaningful opportunities to practice communication skills. Students also strongly agreed that ChatGPT made role-play activities more interesting (M = 4.28, SD = 0.67), suggesting that the integration of AI technology increased students' engagement in classroom activities. Additionally, the item Using ChatGPT increased my confidence in speaking English received a high mean score (M = 4.21, SD = 0.69). This finding suggests that interacting with ChatGPT may help reduce students' anxiety when practicing English communication. Overall, the findings indicate that students had highly positive perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities and considered it a valuable tool for improving their communication skills.

Qualitative Findings from Open-Ended Responses

To further explore students' experiences with AI-assisted role-play, open-ended responses from the questionnaire were analyzed using content analysis. Three main themes emerged from the qualitative data.

1. Increased Opportunities for Communication Practice

Many students reported that interacting with ChatGPT provided additional opportunities to practice English communication beyond traditional classroom activities. Some students indicated

that the AI system allowed them to practice conversations repeatedly, which helped them become more comfortable using English in hospitality contexts. Example student response:
"ChatGPT allowed me to practice conversations with hotel guests many times, which helped me improve my communication skills."

2. Reduced Anxiety in Speaking English

Another theme identified in the qualitative data was reduced communication anxiety. Several students mentioned that they felt less nervous when practicing English with ChatGPT compared to speaking with classmates or instructors. Example student response: *"I felt more confident speaking English with ChatGPT because I was not afraid of making mistakes."* This finding suggests that AI-assisted communication practice may create a supportive learning environment where students feel more comfortable experimenting with language use.

3. Realistic Hospitality Communication Scenarios

Students also highlighted that the role-play scenarios used in the study were relevant to real-world hospitality situations. They reported that the activities helped them understand how to communicate with hotel guests and respond to service-related requests. Example student response: *"The activities helped me learn how to respond to guest questions and complaints in English."* These qualitative findings support the quantitative results by indicating that AI-assisted role-play using ChatGPT provided students with meaningful opportunities to practice hospitality communication in realistic contexts.

Discussion and Conclusion

The findings of this study demonstrate that the integration of AI-assisted role-play using ChatGPT can support the development of students' communication skills in an English for Hospitality Business course. The results revealed that students demonstrated a high level of communication performance across several aspects, including fluency, pronunciation and clarity, appropriateness of language use, and interactional skills. These findings suggest that AI-assisted role-play activities can provide students with meaningful opportunities to practice English communication in simulated real-world situations relevant to the hospitality industry.

One notable finding of the study is that students achieved the highest mean score in interactional skills. This result may be attributed to the conversational nature of ChatGPT, which allows learners to engage in interactive dialogues and respond to various communication scenarios. In hospitality contexts, interactional competence is particularly important because service staff must communicate effectively with guests and respond appropriately to their requests. The results of this study support previous research indicating that conversational AI technologies can facilitate interactive learning environments and promote active participation in communication practice (Kasneci et al., 2023).

The findings also revealed that students demonstrated a high level of appropriateness in language use during the role-play activities. Through repeated interaction with AI-generated responses, students were able to observe and practice appropriate language expressions commonly used in hospitality communication. These results are consistent with previous studies suggesting that AI tools can provide meaningful language input and support students' learning processes (Li et al., 2024).

In addition to improving communication performance, the results indicated that students had highly positive perceptions toward the use of ChatGPT in role-play activities. Many students reported that ChatGPT helped them practice English communication more effectively and increased their confidence in speaking English. This finding aligns with previous research suggesting that AI-assisted communication practice can reduce language anxiety and encourage learners to participate more actively in speaking activities (Wang & Liu, 2024).

The qualitative findings further revealed that students perceived AI-assisted role-play activities as useful and engaging for practicing hospitality communication scenarios. Students reported that interacting with ChatGPT allowed them to practice conversations repeatedly and helped them better understand real-world service situations. These findings are consistent with the study conducted by Khlakheang and Cherngroongroj (2025), which found that the integration of AI tools in language learning can encourage students to adopt more active learning strategies and support autonomous learning behaviors.

Overall, the results of this study suggest that integrating AI technologies into role-play activities can enhance the effectiveness of communication practice in English for Specific Purposes (ESP) courses. In particular, AI-assisted role-play can provide students with opportunities to simulate realistic communication situations that reflect professional contexts in the hospitality industry. Therefore, language instructors may consider incorporating AI tools such as ChatGPT into classroom activities to create more interactive and engaging learning environments. Future research may further explore the use of AI-assisted learning in other language learning contexts and examine its long-term impact on students' communication skill development.

Recommendation for Further Studies

Although the findings of this study provide useful insights into the use of AI-assisted role-play using ChatGPT in an English for Hospitality Business course, several recommendations for future research can be suggested. First, this study employed a case study design focusing on a specific group of students in one course. Future studies could expand the research by involving a larger sample size or conducting studies across multiple institutions to increase the generalizability of the findings. Comparative studies between different groups of students, such as students from different academic programs or proficiency levels, may also provide a broader understanding of the effectiveness of AI-assisted learning activities. Second, the present study primarily examined

students' communication skills and perceptions through classroom activities and questionnaire data. Future research may consider employing experimental or quasi-experimental research designs to examine the impact of AI-assisted role-play more rigorously. For example, researchers could compare students who use AI-assisted role-play with those who participate in traditional role-play activities in order to determine the relative effectiveness of these instructional approaches. Third, future studies may explore the use of AI-assisted role-play in other areas of English language learning. While the present study focused on communication skills in hospitality contexts, AI technologies such as ChatGPT may also be applied to support other language skills, including speaking fluency, listening comprehension, vocabulary development, and pragmatic competence. Finally, future research could investigate students' long-term learning outcomes when using AI-assisted learning tools. Longitudinal studies may provide deeper insights into how sustained exposure to AI-assisted communication practice influences students' language proficiency and confidence in real-world communication settings.

Overall, further research in this area will contribute to a better understanding of how artificial intelligence can be effectively integrated into language education and how AI-assisted learning environments can support students' communication skill development in English for Specific Purposes courses.

Limitations of the study

Despite the positive outcomes, this study has several limitations. First, as a single-context case study involving 56 students at one institution , the findings may not be fully generalizable to other academic settings or proficiency levels. Second, technical limitations must be acknowledged; the effectiveness of AI-assisted learning is highly dependent on stable internet connectivity. Furthermore, the occurrence of AI hallucinations where ChatGPT might generate factually incorrect hospitality information or inconsistent conversational cues—could potentially impact the realism of the simulation. Researchers and educators should remain mindful of these algorithmic constraints when designing AI-based tasks.

References

Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. (1998). *Longman grammar of spoken and written English*. Longman.

Basturkmen, H. (2010). *Developing courses in English for specific purposes*. Palgrave Macmillan.

Buhalis, D., & Leung, R. (2024). Artificial intelligence in hospitality education: Opportunities and challenges. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 35*, 100504. https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2023.100504

Huang, J., Saleh, S., & Liu, Y. (2023). Generative artificial intelligence in language education: Opportunities and challenges. *Education and Information Technologies, 28*, 10521–10537. https://doi.org/10.1007/s10639-023-11719-4

Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., & Kasneci, G. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education. *Learning and Individual Differences, 103*, 102274. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274

Khlakheang, A., & Cherngroongroj, A. (2025). Exploring English vocabulary learning strategies through AI integration of Thai university students: A case study. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani, 8*(6), 574–585.

Khlakheang, A. (2025). Exploring first-year university students' perceptions and experiences in the "English for Fun" course: A mixed-methods study. *Journal of Mahayana Voice, 11*(4), 272–282.

Ladousse, G. P. (1987). *Role play*. Oxford University Press.

Li, J., Huang, J., Wu, W., & Whipple, P. B. (2024). Evaluating the role of ChatGPT in enhancing EFL writing assessments in classroom settings: A preliminary investigation. *Humanities and Social Sciences Communications, 11*, 1268.

Lo, C. K. (2023). What is the impact of ChatGPT on education? A rapid review of the literature. *Education Sciences, 13*(4), 410.

Tan, W. X., & Ismail, H. H. (2025). Malaysian ESL learners' experiences with AI-driven voice practice using ChatGPT and traditional role-play. *International Journal of Education, Psychology and Counselling, 10*(61), 1244–1258.

Wang, Y., & Liu, Z. (2024). Artificial intelligence in EFL speaking: Impact on enjoyment, anxiety, and willingness to communicate. *System, 121*, 103259.

Zhai, X. (2022). ChatGPT and artificial intelligence in education: Implications for teaching and learning. *Educational Technology & Society, 25*(4), 1–12.

Author

Anawin Khlakheang. Lectuere of Business English Program, Faculty of Arts, Dhurakij Pundity University, Bangkok. Email: anawin.khl@dpu.ac.th

การพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวก ในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา

THE DEVELOPMENT OF STORYTELLING AND MULTIMEDIA INNOVATIONS BASED ON THE POSITIVE FIELD APPROACH FOR BEHAVIORAL MODIFICATION AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ประภัสสร ชโลธร, กนกกร เมตตาจิต, จิรศักดิ์ วิพัฒน์โสภากร,
PRAPATSORN CHALOTHORN, KANOKKORN MEDTAJIT, JIRASAK WIPATSOPAKORN,
กิติกร ทิพนัด, สิรินาถ จงกลกลาง
KITIGORN TIPNAD, SIRINAT JONGKOLKLANG
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF EDUCATION, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: March 13, 2026
Revised: March 29, 2026
Accepted: April 4, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่าย TSQM–NRRU-Network ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา และ 2) พัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่าย TSQM–NRRU Network เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรม สื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้น จำนวน 28 เรื่อง และแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่าย TSQM–NRRU Network ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า โรงเรียนมีความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนใน 4 กลุ่มพฤติกรรมสำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าว/การกลั่นแกล้ง พฤติกรรมเสี่ยงด้านสิ่งเสพติด/การเลียนแบบเพื่อน พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ/การติดโซเชียล พฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อย 2) ผลการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า นวัตกรรมสื่อที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการปรับพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และเมื่อทดลองใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น โดยคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมหลังเรียน (M = 2.54, SD = 0.36) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 1.82, SD = 0.41) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 8.27)

คำสำคัญ: สื่อนิทาน สื่อมัลติมีเดีย สนามเชิงบวก การปรับพฤติกรรม นักเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to (1) examine the problems and needs related to the modification of undesirable behaviors among primary school students in the TSQM–NRRU- Network schools under the Primary Educational Service Area in Nakhon Ratchasima Province; and (2) develop storytelling and multimedia innovations based on the Positive Field Approach for behavioral modification among primary school students. The sample consisted of primary school students from schools in the TSQM–NRRU- Network. The research instruments included a survey questionnaire on problems and needs for behavior modification, 28 developed storytelling and multimedia learning media, and a student behavior assessment form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test. The results revealed that (1) the investigation of problems and needs related to undesirable behaviors among primary school students in the TSQM–NRRU- Network schools identified four major behavioral categories requiring improvement: aggressive behavior and bullying, risky behaviors related to substance abuse and peer imitation, lack of responsibility and excessive use of social media, and minor stealing behavior; and (2) the developed storytelling and multimedia innovations were appropriate for instructional use and effectively enhanced students' behaviors. The post-test mean score (M = 2.54, SD = 0.36) was significantly higher than the pre-test mean score (M = 1.82, SD = 0.41) at the .05 level (t = 8.27).

Keywords: Storytelling Media, Multimedia Innovations, Positive Field Approach, Behavioral Modification, Primary School Students

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ บรรยากาศในโรงเรียน และการพัฒนาสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 จากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่ามีประเด็นปัญหาพฤติกรรมที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมก้าวร้าว/แก๊งค์ ทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง และการบูลลี่ทางวาจา 2) การใช้สิ่งเสพติด บุหรี่ไฟฟ้า และพฤติกรรมเลียนแบบเพื่อน 3) การขาดความรับผิดชอบและการใช้โทรศัพท์มือถือหรือสื่อสังคมออนไลน์มากเกินไป และ 4) พฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้โดยรวม (UNESCO, 2021; OECD, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นุธิดา ทวีชีพ (2565) ที่พบว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความผูกพันของนักเรียนต่อโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยด้านการสนับสนุนจากครูและบรรยากาศในโรงเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันของนักเรียนได้ถึงร้อยละ 75 นอกจากนี้ นวภัทร ณรงค์ศักดิ์ และอารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2565) ยังพบว่าปัญหาการรังแกหรือการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การขาดทักษะทางสังคม และการกำกับดูแลที่ไม่เพียงพอจากผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ความมั่นใจในตนเอง และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการศึกษาวิจัยด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์พบว่า การปรับพฤติกรรมโดยใช้แนวคิดสนามเชิงบวก (Positive Field Approach) ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมแรงทางบวก การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรม

ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lewin, 1951, p. 240; Skinner, 1953, p. 65) โดยเฉพาะเมื่อบูรณาการกับกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน เช่น สื่อนิทาน ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถสะท้อนแบบอย่างพฤติกรรมผ่านตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่อง ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ (Bandura, 1986, p. 22) ทั้งนี้ งานวิจัยในประเทศไทยยังพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมแรงเชิงบวกและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น การศึกษาของ จารุวรรณ วงษ์เกษกรณ์ (2567) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติร่วมกับสื่อสร้างสรรค์ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การกล้าแสดงออก และการมีส่วนร่วมของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการปรับพฤติกรรมของเด็กมีข้อดีหลายประการ ทั้งการกระตุ้นจินตนาการ การสร้างความเข้าใจผ่านตัวละครที่เด็กสามารถเชื่อมโยงได้ และการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่เข้าใจง่าย งานวิจัยด้านจิตวิทยาพัฒนาการระบุว่า การเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า (Narrative Learning) ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความเข้าใจทางสังคมและจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเรื่องเล่าสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดเชิงเหตุผลและการเรียนรู้ผ่านแบบอย่าง (Bruner, 1996, p. 39; Haven, 2007, p. 5) อีกทั้งการเล่านิทานยังช่วยส่งเสริมทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม (Isbell et al., 2004, p. 21) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา พูลสวัสดิ์ (2566) ที่พบว่า การใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัย และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การนำเสนอเนื้อหาผ่านเรื่องเล่าหรือนิทานสามารถเข้าถึงกระบวนการรับรู้และการเรียนรู้ของเด็กได้ดีกว่าการสั่งสอนโดยตรง โดยเฉพาะเมื่อมีการนำเสนอซ้ำอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างการจดจำและการซึมซับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป (Ebbinghaus, 1913, p. 63; Mayer, 2009, p. 48) การพัฒนาสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น หนังสือนิทานและคลิปวิดีโอมัลติมีเดีย ยังช่วยเพิ่มความน่าสนใจและตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (Moreno & Mayer, 2007) ทั้งนี้ การศึกษาของ พัชราภรณ์ ศรีสุข และคณะ (2566) พบว่า การใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบในการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้นวัตกรรมที่มีอยู่เดิมจะมีจุดเด่นเฉพาะด้าน แต่ยังมีช่องว่างสำคัญ (Research Gap) ได้แก่ การขาดการบูรณาการระหว่าง สื่อการเรียนรู้และกลไกการปรับพฤติกรรมเชิงจิตวิทยา การขาดรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้ง่ายในบริบทจริงของโรงเรียนประถมศึกษา การขาดนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมปัญหาหลากหลายมิติอย่างเป็นระบบ ดังนั้น นวัตกรรมสื่อนิทานสร้างสรรค์ร่วมกับคลิปมัลติมีเดียตามแนวคิดสนามเชิงบวกจึงเข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมีลักษณะเด่น คือ บูรณาการการเล่าเรื่องร่วมกับการเรียนรู้ผ่านแบบอย่าง (Modeling) และมีการเสริมแรงเชิงบวก (Positive Reinforcement) ออกแบบเนื้อหาเฉพาะสำหรับปัญหาพฤติกรรมแต่ละด้านที่สอดคล้องกับความต้องการของบริบทโรงเรียน ใช้สื่อที่เข้าถึงง่ายและสามารถใช้ซ้ำได้ทั้งในโรงเรียนและครอบครัว มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในระดับภายนอกและภายในของผู้เรียนภายใต้พื้นฐานแนวคิดสนามเชิงบวก (Positive Field Approach) มีรากฐานมาจากทฤษฎีสนาม (Field Theory) ของ Lewin (1951) ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคล (Behavior: B) เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Person: P) และสภาพแวดล้อม (Environment: E) หรือ B = f(P, E) (Lewin, 1951, p. 240) ดังนั้น การปรับพฤติกรรมจึงไม่ควรมุ่งเปลี่ยนแปลงเฉพาะตัวบุคคล แต่ต้องปรับสนามของพฤติกรรมให้เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการนำแนวคิดนี้ไปใช้เชิงปฏิบัติในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สามารถดำเนินการได้ใน 3 ระดับหลัก ได้แก่ 1) การออกแบบสภาพแวดล้อมเชิงบวก (Positive Environment Design) ได้แก่ การจัดบรรยากาศใน

ชั้นเรียนให้ปลอดภัย อบอุ่น และเปิดโอกาสให้แสดงออกการใช้ภาษาทางบวกของครู เช่น การชื่นชม การให้กำลังใจ การกำหนดกติกาที่เน้นการสร้างพฤติกรรม มากกว่าการลงโทษ (Emmer & Sabornie, 2015, p. 427) 2) การเสริมแรงเชิงบวกอย่างเป็นระบบ (Systematic Positive Reinforcement) ได้แก่ การให้รางวัลทางสังคม เช่น คำชม การยอมรับจากเพื่อน การใช้สัญลักษณ์ เช่น ดาว คะแนน หรือระบบสะสมความดี การเสริมแรงทันทีเมื่อเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างการเชื่อมโยงทางการเรียนรู้ (Skinner, 1953, p. 94) และ 3) การใช้สื่อเป็นตัวกลางในการสร้างแบบอย่างพฤติกรรม (Mediated Modeling through Storytelling) ได้แก่ การใช้นิทานเพื่อสะท้อนสถานการณ์ปัญหาและวิธีแก้ไขที่เหมาะสม การออกแบบตัวละครให้เป็นแบบอย่างเชิงบวก (Role Model) การตั้งคำถามสะท้อนคิด (Reflective Questions) หลังการเล่าเรื่อง เพื่อกระตุ้นการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Bandura, 1977, p. 22) การบูรณาการทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เข้าด้วยกันจะทำให้สนามของพฤติกรรมเอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน กล่าวคือ เด็กไม่ได้เพียงรู้ว่าควรทำอะไรแต่ยังรู้สึกอยากทำและสามารถทำได้จริงในบริบทชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ จึงได้พัฒนาโครงการพลังนิทานสร้างสรรค์: สร้างเยาวชนคุณภาพเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมุ่งสร้างนวัตกรรมสื่อนิทานที่ออกแบบเฉพาะสำหรับการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ครอบคลุมปัญหาพฤติกรรมหลัก 4 ด้าน รวมทั้งสิ้นประมาณ 24–28 เรื่อง ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็ก การออกแบบสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน การพัฒนาเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่ท้องถิ่นในระยะยาว (United Nations, 2015) นอกจากนี้ สื่อนิทานและคลิปวิดีโอที่พัฒนาขึ้นยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับพฤติกรรมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

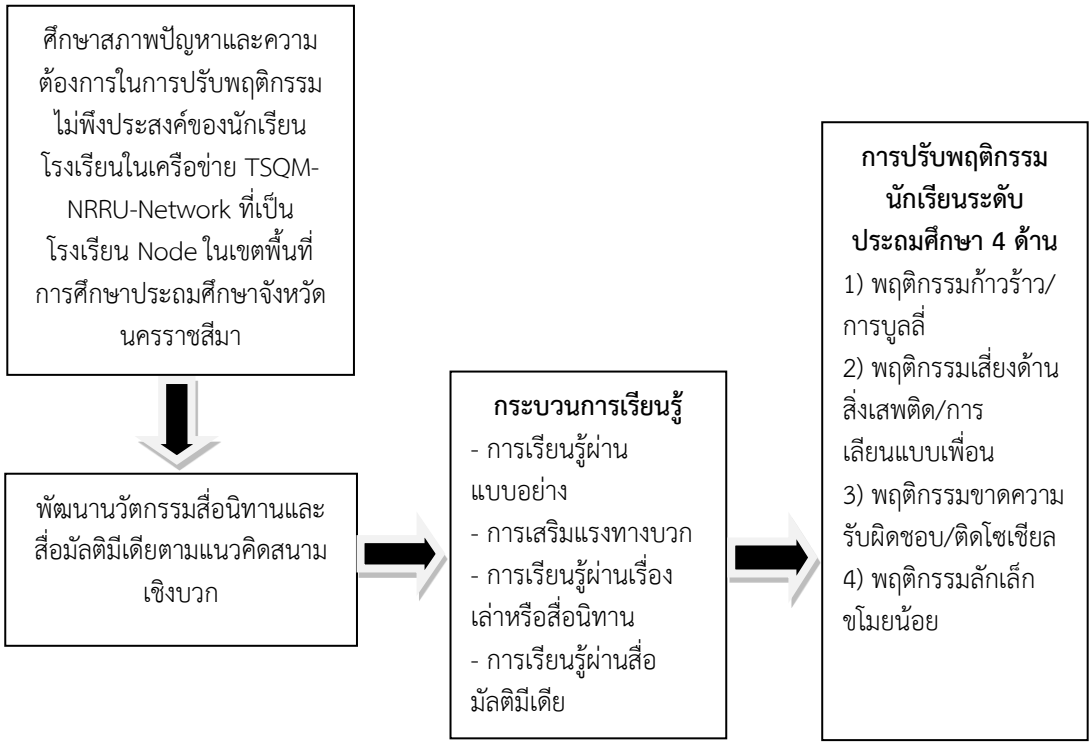
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดสนามเชิงบวก (Positive Field Approach) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดสนามทางจิตวิทยาของ Lewin ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม (Lewin, 1951, p. 240) แนวคิดดังกล่าวเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเสริมแรงทางบวกและการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงทางพฤติกรรมของ Skinner ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านกระบวนการเสริมแรง (Reinforcement) โดยการให้รางวัลหรือแรงเสริมทางบวกจะช่วยเพิ่มโอกาสการเกิด

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในอนาคต (Skinner, 1953, p. 65) งานวิจัยด้านการปรับพฤติกรรมในโรงเรียนยังพบว่า การใช้การเสริมแรงเชิงบวกสามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและเพิ่มพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Simonsen et al., 2021) ในขณะเดียวกัน แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura อธิบายว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตแบบอย่าง (Observational Learning) จากบุคคลหรือสื่อที่เป็นตัวแบบ ซึ่งการนำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมผ่านตัวละครในนิทานหรือสื่อการเรียนรู้สามารถช่วยให้เด็กเกิดการเลียนแบบและซึมซับพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ (Bandura, 1986, p. 22) งานวิจัยร่วมสมัยยังพบว่า การใช้สื่อที่นำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมเชิงบวกสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กวัยประถมศึกษาได้ (Gentile et al., 2022) ในด้านกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก แนวคิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า (Narrative Learning) หรือนิทานชี้ให้เห็นว่าเรื่องเล่าหรือเรื่องราวนิทานสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดทางสังคมและจริยธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากเรื่องเล่าหรือนิทานช่วยกระตุ้นจินตนาการและกระบวนการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน (Bruner, 1996, p. 39; Haven, 2007, p. 5) โดยเฉพาะในวัยเด็ก เรื่องเล่าผ่านนิทานช่วยสร้างการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ของตัวละครกับสถานการณ์ในชีวิตจริง ส่งผลให้เด็กสามารถเรียนรู้ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างเป็นธรรมชาติ งานวิจัยด้านจิตวิทยาพัฒนาการยังระบุว่า การใช้กิจกรรมการเล่านิทานสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Isbell et al., 2004) นอกจากนี้ แนวคิดการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) ของ Mayer อธิบายว่าการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อหลายรูปแบบ เช่น ภาพ เสียง และวิดีโอ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ เนื่องจากสมองของมนุษย์สามารถประมวลผลข้อมูลผ่านช่องทางการรับรู้หลายช่องทางพร้อมกัน (Mayer, 2009, p. 48) งานวิจัยด้านการใช้สื่อดิจิทัลในระดับประถมศึกษาพบว่า สื่อมัลติมีเดียที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Fiorella & Mayer, 2021) ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยหลายชิ้นยังสนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้สื่อสร้างสรรค์ในการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ จารุวรรณ วงษ์เกษกรณ์ (2567) พบว่า การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติร่วมกับสื่อสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร ความกล้าแสดงออก และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ สุพัตรา พูลสวัสดิ์ (2566) พบว่า การใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัย และการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การศึกษาของ พัชราภรณ์ ศรีสุข และคณะ (2566) ยังพบว่า การใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบในการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียนได้ จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การบูรณาการแนวคิดสนามเชิงบวก แนวคิดการเสริมแรงทางพฤติกรรม แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม และแนวคิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่าร่วมกับเทคโนโลยีมัลติมีเดีย สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำไปใช้เชิงปฏิบัติในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สามารถดำเนินการได้ใน 3 ระดับหลัก ได้แก่ 1) การออกแบบสภาพแวดล้อมเชิงบวก (Positive Environment Design) ได้แก่ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ปลอดภัย อบอุ่น และเปิดโอกาสให้แสดงออกการใช้ภาษาทางบวกของครู เช่น การชื่นชม การให้กำลังใจ การกำหนดกติกาที่เน้นการสร้างพฤติกรรม มากกว่าการลงโทษ (Emmer & Sabornie, 2015, p. 427) 2) การเสริมแรงเชิงบวกอย่างเป็นระบบ (Systematic Positive Reinforcement) ได้แก่ การให้รางวัลทางสังคม เช่น คำชม การยอมรับจากเพื่อน การใช้สัญลักษณ์ เช่น ดาว คะแนน หรือระบบสะสมความดี การเสริมแรงทันทีเมื่อเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างการเชื่อมโยงทางการเรียนรู้ (Skinner, 1953, p. 94) และ

3) การใช้สื่อเป็นตัวกลางในการสร้างแบบอย่างพฤติกรรม (Mediated Modeling through Storytelling) ได้แก่ การใช้นิทานเพื่อสะท้อนสถานการณ์ปัญหาและวิธีแก้ไขที่เหมาะสม การออกแบบตัวละครให้เป็นแบบอย่างเชิงบวก (Role Model) การตั้งคำถามสะท้อนคิด (Reflective Questions) หลังการเล่าเรื่อง เพื่อกระตุ้นการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Bandura, 1977, p. 22) การบูรณาการทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เข้าด้วยกันจะทำให้สนามของพฤติกรรมเอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน กล่าวคือ เด็กไม่ได้เพียงรู้ว่าควรทำอะไรแต่ยังรู้สึกอยากทำและสามารถทำได้จริงในบริบทชีวิตประจำวัน ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวก ในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เรื่องการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยแบบสอบถามหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบชุดนิทานแนวคิดสนามเชิงบวก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 เขต

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ของสถานศึกษาโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ ดังนี้ โรงเรียนที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ออกแบบไว้ ครูผู้สอนมีความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามคู่มือการใช้งานชุดนิทานได้ จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) สพป.นครราชสีมาเขต 1 โรงเรียนบ้านโกรกลึก สพป.นครราชสีมาเขต 5 โรงเรียนโคกวังวนวิทยา สพป.นครราชสีมาเขต 2 โรงเรียนบ้านหนองยาง สพป.นครราชสีมาเขต 2 จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มกับครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนแกนนำ โดยใช้คำถามนำสนทนา (Discussion Guide) ที่เตรียมไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ก่อนเริ่มการสนทนา ผู้วิจัยขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วม และบันทึกการสนทนาด้วยการอัดเสียง ก่อนถอดความเพื่อวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา ขั้นนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 เขต

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาผลการของการใช้ชุดนิทาน คือ นักเรียนในโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 4 โรงเรียน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ ดังนี้ โรงเรียนที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ออกแบบไว้ ครูผู้สอนมีความเข้าใจและสามารถดำเนินการตามคู่มือการใช้งานชุดนิทานได้ ครูแกนนำจำนวน 4 คน และเลือกนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเครือข่าย ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการปรับพฤติกรรม จำนวน 10 คน รวม 4 โรงเรียน 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. แผนกิจกรรมจิตศึกษา จำนวน 28 แผน 28 เรื่องแต่ละเรื่องใช้เวลา 20 นาที นิทาน 28 เล่ม ประกอบด้วย เนื้อหาที่ออกแบบตามแนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา มีภาพประกอบที่สวยงามและเหมาะสมกับวัย การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสื่อความหมายได้ดี วิดีโอคลิป 28 คลิป ประกอบด้วย การนำเสนอในรูปแบบสื่อผสม ตาม Multimedia Learning Theory ของ Mayer การใช้เสียง ภาพ

และการเคลื่อนไหวที่เหมาะสม ความยาวที่เหมาะสมกับช่วงสมาธิของผู้เรียน และคุณภาพทางเทคนิคที่สูง และ คู่มือการใช้งาน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิดในการใช้นิทาน คำแนะนำสำหรับครูและผู้ปกครอง และแนวทางการประเมินผลและการติดตาม 1 เล่ม

2.2. แบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับครูและนักเรียนโดยการใช้แบบสังเกตก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 และแบบประเมินคุณภาพแผนกิจกรรมจิตศึกษา แบบประเมินคุณภาพนิทาน และแบบประเมินวิดีโอคลิป ด้วย IOC จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและการประเมิน จำนวน 3 คน ทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้ และหลังจากผ่านการตรวจสอบ IOC แล้ว ผู้วิจัยได้นำนวัตกรรมไปทดลองใช้จริง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการพัฒนานวัตกรรมด้านพฤติกรรมและจิตศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประสานงานกับโรงเรียนแกนนำเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมรับรองความสมัครใจและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

3.2 ก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม ครูแกนนำจะดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผ่าน แบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับนักเรียน แบบปรนัยเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 31 ข้อ

3.3 ครูแกนนำดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดนิทานต้นแบบ ตามแผนกิจกรรมที่ออกแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) จำนวน 28 เรื่อง โดยสัปดาห์ที่ 1 วันจันทร์ถึงวันศุกร์ รวม 5 เรื่อง ในคาบจิตศึกษา ต่อเนื่องกันจนครบ 28 เรื่อง โดยกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการจัดกิจกรรมภายใน 8 สัปดาห์ ครูแกนนำจะดำเนินการเก็บข้อมูลหลังการใช้ชุดนิทานด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมสำหรับนักเรียน (ฉบับเดียวกับ Pre-test)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test for dependent samples เพื่อเปรียบเทียบคะแนน Pre-test และ Post-test ของนักเรียนในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่าย TSQM-NRRU-Network ที่เป็นโรงเรียน Node ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียน จำนวน 4 กลุ่มพฤติกรรม ได้แก่ 1) พฤติกรรมก้าวร้าว/การบูลลี่ 2) พฤติกรรมเสี่ยงด้านสิ่งเสพติด/การเลียนแบบเพื่อน 3) พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ/ติดโซเชียล 4) พฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อย

2. จากการศึกษาผลการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า คะแนนของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนคุณภาพและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	40	1.82	0.41	8.27
หลังเรียน	40	2.54	0.36	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 40 คน มีคะแนนการปรับพฤติกรรม ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ส่วน หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนการปรับพฤติกรรมของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมของนักเรียนในวัยประถมศึกษาได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด สนามทางจิตวิทยา (Field Theory) ของ Kurt Lewin ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลจากปัจจัยภายในตัวบุคคลร่วมกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ (Lewin, 1951, p. 240) ดังนั้น หากสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กมีแบบอย่างพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือมีปัจจัยกระตุ้นจากกลุ่มเพื่อนและสื่อที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ ย่อมส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมบางประเภท เช่น การกลั่นแกล้ง การเลียนแบบเพื่อน หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ สามารถอธิบายได้ด้วย แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Albert Bandura ซึ่งเสนอว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านกระบวนการสังเกตและเลียนแบบแบบอย่างจากบุคคลรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครู บุคคลในครอบครัว หรือสื่อที่เด็กได้รับ (Bandura, 1986, p. 22) เมื่อเด็กพบเห็นพฤติกรรมบางอย่างซ้ำ ๆ และรับรู้ว่าพฤติกรรมนั้นได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ก็อาจนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวได้โดยง่าย ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อยหรือพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบของนักเรียน อาจสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ทางพฤติกรรมที่ยังไม่ได้รับการเสริมแรงอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B. F. Skinner ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถเกิดขึ้น คงอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงได้ผ่านกระบวนการเสริมแรง (Reinforcement) หากพฤติกรรมที่เหมาะสมไม่ได้รับการส่งเสริมหรือเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง เด็กอาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแทน (Skinner, 1953, p. 65) นอกจากนี้ ในบริบทของสังคมปัจจุบัน การเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ของเด็กในวัยประถมศึกษาที่เพิ่มขึ้น อาจส่งผลต่อรูปแบบพฤติกรรมของเด็กทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรม

จากสื่อหรือการลดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ดังนั้น โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมในทิศทางที่พึงประสงค์

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษามีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม กระบวนการเรียนรู้จากแบบอย่าง และการเสริมแรงทางพฤติกรรม ดังนั้น การพัฒนาสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมเชิงบวก พร้อมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่ใช้แนวคิดสนามเชิงบวกในการปรับพฤติกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนการปรับพฤติกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยส่งเสริมการปรับพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดสนามเชิงบวก ซึ่งมุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ผ่านการนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสนามทางจิตวิทยาของ Kurt Lewin ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม ดังนั้น เมื่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้มีองค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การนำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านสื่อนิทาน การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และการใช้สื่อมัลติมีเดียที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ย่อมสามารถส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lewin, 1951, p. 240) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงทางพฤติกรรมของ B. F. Skinner ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านกระบวนการเสริมแรง โดยเฉพาะการเสริมแรงเชิงบวกที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในอนาคต (Skinner, 1953, p. 65) การนำเสนอสถานการณ์และผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านตัวละครในนิทาน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและสะท้อนคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละคร จึงสามารถทำหน้าที่เป็นแรงเสริมเชิงบวกที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Simonsen et al. (2021) ที่พบว่าการใช้กลยุทธ์การเสริมแรงเชิงบวกในโรงเรียนสามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและเพิ่มพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมของนักเรียนได้ ขณะเดียวกัน การใช้สื่อนิทานที่มีตัวละครเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่เหมาะสมยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Albert Bandura ซึ่งเสนอว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและเลียนแบบแบบอย่างจากบุคคลหรือสื่อที่เป็นตัวแบบ (Bandura, 1986, p. 22) เมื่อผู้เรียนได้เห็นตัวละครในนิทานแสดงพฤติกรรมเชิงบวกและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมนั้น ผู้เรียนจึงมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวและนำไปปรับใช้ในชีวิตจริง ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Gentile et al. (2022) ที่พบว่าสื่อที่นำเสนอแบบอย่างพฤติกรรมเชิงบวกสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กวัยประถมศึกษาได้

ในด้านกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก การใช้เรื่องเล่าหรือนิทานเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่าของ Jerome Bruner ซึ่งอธิบายว่าเรื่องเล่าสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประสบการณ์

ทางสังคมและค่านิยมทางจริยธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากเรื่องเล่าสามารถกระตุ้นจินตนาการและช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ของตัวละครกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ (Bruner, 1996, p. 39) นอกจากนี้ Haven (2007) ยังเสนอว่าเรื่องเล่ามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนจดจำและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ขณะที่การศึกษาของ Isbell et al. (2004) พบว่ากิจกรรมการเล่านิทานสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา อารมณ์ และสังคมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้สื่อมัลติมีเดียในการนำเสนอเนื้อหายังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลผ่านหลายช่องทางการรับรู้ เช่น ภาพ เสียง และวิดีโอ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและการจดจำได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดียของ Richard E. Mayer (Mayer, 2009) รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Fiorella และ Mayer (2021) ที่พบว่าสื่อมัลติมีเดียที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทของประเทศไทยที่พบว่าการใช้สื่อสร้างสรรค์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนได้ เช่น การศึกษาของ จารุวรรณ วงษ์เกษกรณ์ (2567) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติร่วมกับสื่อสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ สุพัตรา พูลสวัสดิ์ (2566) พบว่าการใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนสามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัย และการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ พัชราภรณ์ ศรีสุข และคณะ (2566) ยังพบว่าการใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบในการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาแต่ละพฤติกรรม พบว่านวัตกรรมมีประสิทธิผลแตกต่างกันในแต่ละพฤติกรรม โดยพฤติกรรมก้าวร้าวและการบูลลี่เป็นด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงเด่นชัดที่สุด เนื่องจากสื่อนิทานสามารถนำเสนอผลกระทบทางอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเห็นอกเห็นใจ และตระหนักถึงผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว จึงลดพฤติกรรมลงได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่พฤติกรรมเสี่ยงด้านสิ่งเสพติดและการเลียนแบบเพื่อนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับสูงเช่นกัน เนื่องจากการนำเสนอเหตุการณ์และผลลัพธ์เชิงลบในรูปแบบเรื่องเล่าช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้เรียน ในส่วนของพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบและการติดสื่อสังคมออนไลน์ แม้จะมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน แต่ยังคงพบพฤติกรรมในระดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริบทภายนอกห้องเรียนและพฤติกรรมซ้ำซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาและการเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การที่จำนวนพฤติกรรมลดลงสะท้อนว่านวัตกรรมสามารถสร้างการตระหนักรู้และจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนพฤติกรรมลักเล็กขโมยน้อยพบว่ามีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในระดับพฤติกรรม “บ่อย” ซึ่งอาจอธิบายได้จากการที่เนื้อหานิทานมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์และผลกระทบทางสังคมอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับหลักคุณธรรมและนำไปปรับใช้ได้โดยตรง นอกจากนี้ จากข้อสังเกตระหว่างการทดลอง พบว่าผู้เรียนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียอย่างกระตือรือร้น เช่น การแสดงสีหน้าสนใจ การมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครและการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในนิทานกับประสบการณ์ของตนเอง ผู้เรียนบางส่วนสามารถสะท้อนความคิดเชิงคุณธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การแยกแยะถูกผิด การเห็นใจผู้อื่น และการเสนอแนวทางแก้ไขพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการคิดเชิงจริยธรรมที่พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และยังพบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่บริบทชีวิตจริง เช่น การลดการล้อเลียนเพื่อน การช่วยเหลือกันในชั้นเรียน การกล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง และการนำความรู้ไปสื่อสารกับครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมไม่ได้ส่งผลเพียงในระดับห้องเรียน แต่ยังขยายผลไปสู่บริบททางสังคมของผู้เรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนานวัตกรรมสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียที่บูรณาการแนวคิดสนามเชิงบวกร่วมกับแนวคิดการเสริมแรงทางพฤติกรรม แนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า และแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องทั้งกับแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ครูผู้สอนควรออกแบบการใช้สื่อนิทานควบคู่กับกิจกรรมสะท้อนคิด (reflection) อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการตั้งคำถามปลายเปิด การให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละคร และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง

1.2 การใช้สื่อมัลติมีเดียควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะนักเรียนที่มีสมาธิสั้นหรือมีความไวต่อสิ่งเร้า ครูควรควบคุมระยะเวลาในการใช้สื่อ เลือกเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนเกินไป และแทรกกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวหรือมีส่วนร่วม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

1.3 สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อมัลติมีเดียในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

1.4 หน่วยงานทางการศึกษาควรพิจารณานำรูปแบบนวัตกรรมนี้ไปใช้ในเชิงนโยบาย โดยบูรณาการเข้ากับหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม โดยเน้นการใช้สื่อร่วมกับกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning)

1.5 ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหานิทานให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและพฤติกรรมของผู้เรียนในปัจจุบัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) และอิทธิพลของเพื่อนในโลกออนไลน์ เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยและใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมสื่อนิทานในระยะยาว เพื่อประเมินความคงทนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากการใช้สื่อดังกล่าว

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในพื้นที่หรือบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนในเขตเมือง โรงเรียนขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนในภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และเพิ่มความครอบคลุมของการนำผลการวิจัยไปใช้

2.3 ควรพัฒนาสื่อนิทานและสื่อมัลติมีเดียให้ครอบคลุมพฤติกรรมเชิงบวกด้านอื่น ๆ เช่น การมีวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และทักษะทางสังคม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

2.4 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้สื่อนิทานเพียงอย่างเดียวกับกลุ่มที่ใช้สื่อนิทานร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีมีผลต่อประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนอุดหนุนภายใต้แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ผลผลิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ วงษ์เกษกรณ์. (2567). การพัฒนากิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์, 35*(2), 45–60.

นวภัทร ณรงค์ศักดิ์, และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 17*(1), 89–102.

นุธิดา ทวีชีพ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากครู บรรยากาศโรงเรียน และความผูกพันต่อโรงเรียนของนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์, 50*(3), 120–134.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พัชราภรณ์ ศรีสุข, สมชาย กิตติคุณ, และ อรทัย วัฒนชัย. (2566). การใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงโต้ตอบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 18*(2), 55–70.

สุพัตรา พูลสวัสดิ์. (2566). การใช้สื่อนิทานเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 24*(1), 73–88.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

Bruner, J. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.

Ebbinghaus, H. (1913). *Memory: A contribution to experimental psychology*. Teachers College, Columbia University.

Emmer, E. T., & Sabornie, E. J. (2015). *Handbook of classroom management* (2nd ed.). Routledge.

Fiorella, L., & Mayer, R. E. (2021). *Learning as a generative activity: Eight learning strategies that promote understanding.* New York: Cambridge University Press.

Gentile, D. A., Bender, P. K., & Anderson, C. A. (2022). Media influences on youth behavior and social development. *Journal of Adolescent Research,* 37(4), pp. 456–472.

Haven, K. (2007). *Story proof: The science behind the startling power of story*. Libraries Unlimited.

Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early Childhood Education Journal,* 32(3), pp. 157–163.

Lewin, K. (1951). *Field theory in social science: Selected theoretical papers*. Harper & Row.

Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Moreno, R., & Mayer, R. (2007). Interactive multimodal learning environments. *Educational Psychology Review, 19*(3), 309–326.

OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume III): What school life means for students' lives*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/acd78851-en

Simonsen, B., Fairbanks, S., Briesch, A., Myers, D., & Sugai, G. (2021). Evidence-based practices in classroom management: Considerations for research and practice. *Education and Treatment of Children,* 44(1), pp. 15–36.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

UNESCO. (2021). *School violence and bullying: Global status report*. UNESCO Publishing.

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations.

ผู้เขียนบทความ

ดร.ประภัสสร ชโลธร อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: prapatsorn.c@nrru.ac.th

ผศ.ดร.กนกกร เมตตาจิต อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: kanokkorn.m@nrru.ac.th

ผศ.จิรศักดิ์ วิพัฒน์โสภากร อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: jirasak.w@nrru.ac.th

ดร.กิติกร ทิพนัด อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: Kitigorn.t@nrru.ac.th

ผศ.ดร. สิรินาถ จงกลกลาง อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: sirinat.j@nrru.ac.th

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีจิตบริการของพนักงานนวด

THE EFFECTS OF GROUP ACTIVITIES ON SERVICE MIND OF MASSAGE THERAPIST

ผ่องพรรณ อินต๊ะแก้ว, ประยุทธ ไทยธานี
PHONGPHAN INTAKAEW, PRAYUT THAITHANI
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Received: March 8, 2026
Revised: April 3, 2026
Accepted: April 8, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจิตบริการของพนักงานนวด 2) เปรียบเทียบจิตบริการ ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนและหลังการทดลอง และ 3) เปรียบเทียบจิตบริการระยะหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบวิจัยกึ่งทดลอง ประชากร คือ พนักงานนวด ทำงานที่ร้านนวดไทยที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในเขตตำบลท่าศาลาและตำบลศรีเกิด กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยแบ่งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 7 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อปรับทัศนคติ กิจกรรมเสริมสร้างใจรักในงานบริการผ่านเกมและกรณีตัวอย่าง กิจกรรมพัฒนาความรู้ผ่านบทบาทสมมติ กิจกรรมเสริมสร้างความซื่อสัตย์ผ่านสถานการณ์จริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบผ่านการวิเคราะห์กรณีศึกษา กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมบริการจากข้อมูลสะท้อนผู้รับบริการ และกิจกรรมสรุปสะท้อนการเรียนรู้เพื่อบูรณาการจิตบริการทั้ง 5 ด้าน และแบบสอบถามจิตบริการ มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .95 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตบริการสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือในระดับคะแนน ก่อนทดลอง $\overline{X}$ = 2.76 หลังการทดลอง $\overline{X}$ = 4.23 และ 2) หลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตบริการสูงกว่าพนักงานนวดกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือในระดับคะแนน กลุ่มทดลอง $\overline{X}$ = 4.23 กลุ่มควบคุม $\overline{X}$ = 2.52

คำสำคัญ: จิตบริการ, กิจกรรมกลุ่ม, พนักงานนวด

ABSTRACT

This objectives of this research were: 1) to examine the service mind of Thai massage therapists; 2) to compare the service mind of the experimental group before and after the intervention; and 3) to compare the post-intervention service mind between the experimental and

control groups. This research employed a quantitative quasi-experimental design. The population consisted of Thai massage therapists working in licensed massage establishments approved by the Chiang Mai Provincial Public Health Office, located in Tha Sala and Sri Phum subdistricts. The sample was selected using cluster random sampling and divided into an experimental group and a control group, with 10 participants in each group. The research instruments included a group activity program consisting of 7 sessions: an orientation session for attitude adjustment; activities to enhance service-mindedness through games and case studies; knowledge development through role-playing; integrity enhancement through ethical dilemma situations; responsibility development through case analysis; service behavior improvement based on customer feedback; and a reflective session to integrate the five dimensions of service mind. In addition, a service mind questionnaire was used, with an overall reliability coefficient of .95. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test statistics.

The results revealed that: 1) after the intervention, the experimental group demonstrated a significantly higher level of service mind compared to the pre-intervention phase at the .01 level (pre-test mean = 2.76, post-test mean = 4.23); and 2) after the intervention, the experimental group showed a significantly higher level of service mind than the control group at the .01 level (experimental group mean = 4.23, control group mean = 2.52).

Keywords: Service Mind, Group Activities, Thai Massage Therapists

บทนำ

จิตบริการ (Service Mind) เป็นองค์ประกอบเชิงทัศนคติที่มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพและประสิทธิผลของงานบริการ โดยมุ่งเน้นความพึงพอใจและประสบการณ์เชิงบวกของผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง พฤติกรรมที่สะท้อนจิตบริการ ได้แก่ ความสุภาพ ความเอาใจใส่ การตอบสนองอย่างรวดเร็ว และความเต็มใจในการช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อมรา ครองแก้ว และชฎาพร ไชติรดาภาณ์ (2561) ที่สนับสนุนว่าจิตบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความสำเร็จขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ

จิตบริการของพนักงานนวดไทย เป็นคุณลักษณะภายในของพนักงานที่แสดงออกถึงความเต็มใจในการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ มีความเข้าใจผู้รับบริการอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มุ่งเน้นการสร้างความพึงพอใจและความผ่อนคลายแก่ผู้รับบริการ โดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่สุภาพ อ่อนน้อม มีทักษะในการสื่อสาร และสามารถการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม และปลอดภัยภายใต้บริบทของวัฒนธรรมการนวดไทย

อย่างไรก็ตาม การขาดจิตบริการก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยเฉพาะในธุรกิจนวดไทยซึ่งพึ่งพาปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างพนักงานกับลูกค้า ปัญหาความไม่เอาใจใส่ การขาดความกระตือรือร้น และการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม อาจลดทอนความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ งานวิจัยของ ชมพู เนินหาด. ดาวรรณ รองเมือง, ปาลีรัญญ์ ฐาสิรสวัสดิ์ และนุชนาถ ประกาศ (2561) ที่พบว่าจิตบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ ขณะที่ จันทิมา เมฆลอย, สุกัญญา หนูศรีแก้ว. ปาลิดา ดงภูยาว, สุรงค์ โสภาจารีย์, ศรัญญา บายศรี และกุหลาบ สีชื่น (2563) ได้ชี้ให้เห็นว่าการขาดจิตบริการเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อประสิทธิภาพการทำงาน บรรยากาศองค์กร และความยั่งยืนของสถานประกอบการ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้

เห็นว่าปัญหาด้านจิตบริการมิใช่เพียงข้อบกพร่องเชิงพฤติกรรม หากแต่เป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ในระดับมหภาค จิตบริการมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งมีรายได้จากภาคบริการและการท่องเที่ยวในสัดส่วนสูง คุณภาพการบริการที่เกิดจากทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของประเทศในสายตานานาชาติ แนวคิดด้านทุนมนุษย์และพฤติกรรมองค์การชี้ว่าการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของบุคลากรส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรและความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์, จารุวรรณ แดงบุบผา และอลงกต ยะไวทย์ (2566) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาจิตบริการสามารถบูรณาการเป็นกรอบนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับมาตรฐานบริการในระดับอุตสาหกรรม

แนวทางการเสริมสร้างจิตบริการควรดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านการฝึกอบรม การสร้างแรงจูงใจ การกำหนดนโยบายองค์กรที่ชัดเจน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริการ ควบคู่กับการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาทักษะทางสังคม งานวิจัยของ ทรายแก้ว ก่องแก้ว และคณะ (2560) ระบุว่ากิจกรรมกลุ่มมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของจิตบริการ อันสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างกระบวนการกลุ่มกับการพัฒนาจิตบริการ ทั้งนี้ การบูรณาการกระบวนการพัฒนาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและเอื้อต่อการบริการด้วยหัวใจ ในบริบทเดียวกันนี้ “กิจกรรมกลุ่ม” มีการยอมรับว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างจิตบริการ เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ งานวิจัยหลายฉบับสนับสนุนผลเชิงประจักษ์ โดยจากผลการวิจัยได้พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มมากมายที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาจิตบริการในมิติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกัน ยกตัวอย่างเช่น พัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง (ธัชมนต์ แพรแก้ว, 2559) การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศที่เหมาะสม (ทรายแก้ว ก่องแก้ว, อุรปรีย์ เกิดในมงคล และนวลฉวี ประเสริฐสุข, 2560) การทำงานเป็นทีม (เฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2560) จิตบริการ (ประภัสสร สมสถาน, 2562) เข้มแข็งด้านพลังใจ (กมลมาศ สุริยวรรณ, 2563) การปรับตัวทางสังคม (มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ และประยุทธ ไทยธานี, 2565) การตั้งเป้าหมายในการเรียน (กนรรธพร แสงฮาด, 2567) จิตสาธารณะของผู้นำนักศึกษา (สมชาย นวนกลาง, 2568)

กิจกรรมกลุ่มมักมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาศักยภาพของบุคคลและองค์กรในด้านต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการก่อรูปของจิตบริการ ปัญหาที่จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ไขหรือบรรเทา ได้แก่ ปัญหาด้านการสื่อสาร ปัญหาการทำงานเป็นทีม ปัญหาการขาดแรงจูงใจ ปัญหาการขาดทักษะการเป็นผู้นำ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ปัญหาการขาดทักษะการแก้ปัญหา และปัญหาการขาดความเข้าใจในเป้าหมายขององค์กร เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในอนาคตที่ช่วยให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในทีมที่มีความคิดเห็นหรือความเชื่อที่แตก ต่างกัน ทักษะการใช้กิจกรรมกลุ่มจึงมีประโยชน์อย่างย่างในการช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกทั้งยังทำให้ผู้ที่ทำงานมีความสุขและพึงพอใจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การหล่อหลอมจิตบริการอย่างเป็นรูปธรรม เฉลิมขวัญ สิงห์วี (2560) กิจกรรมกลุ่มมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวด เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของจิตบริการที่ดี โดยนัยดังกล่าวผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม พนักงานนวดจะได้ฝึกฝนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การรับฟังอย่างเข้าใจ และการแสดงออกถึงความใส่ใจต่อผู้อื่น อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังทัศนคติในเชิงบวกต่อการให้บริการ การทำกิจกรรมในรูปแบบกลุ่มยังส่งเสริมความร่วมมือ ความเสียสละ และการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะ

สำคัญของผู้มีจิตบริการ กล่าวได้ว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนจิตบริการให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมกลุ่มจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตบริการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่องในพนักงานนวด อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพงานบริการ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

สภาพปัญหาด้านจิตบริการของพนักงานนวดในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลท่าศาลาและตำบลศรีเกิด ซึ่งเป็นแหล่งบริการที่มีการแข่งขันสูง พบว่ายังคงมีช่องว่างระหว่างมาตรฐานการให้บริการที่พึงประสงค์กับพฤติกรรมการปฏิบัติงานจริง จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าพนักงานบางส่วนยังขาดความสม่ำเสมอในการแสดงพฤติกรรมบริการ เช่น การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน การขาดความใส่ใจเชิงลึกต่อความต้องการของผู้รับบริการ และการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนที่ไม่เหมาะสม ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดของการพัฒนาบุคลากรที่มุ่งเน้นทักษะเชิงเทคนิคเป็นหลัก ขณะที่การพัฒนาด้านทัศนคติ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของจิตบริการ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้พนักงานไม่สามารถถ่ายทอดคุณค่าของการบริการออกมาเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการได้อย่างเต็มที่

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาจิตบริการจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมควบคู่กัน ซึ่งกิจกรรมกลุ่มถือเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการแบบเดิม เนื่องจากเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ฝึกทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงเสริมทางสังคมและกระบวนการสะท้อนคิดที่นำไปสู่การตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน ดังนั้น การนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวดจึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดช่องว่างของการบริการ และยกระดับคุณภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้รับบริการในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

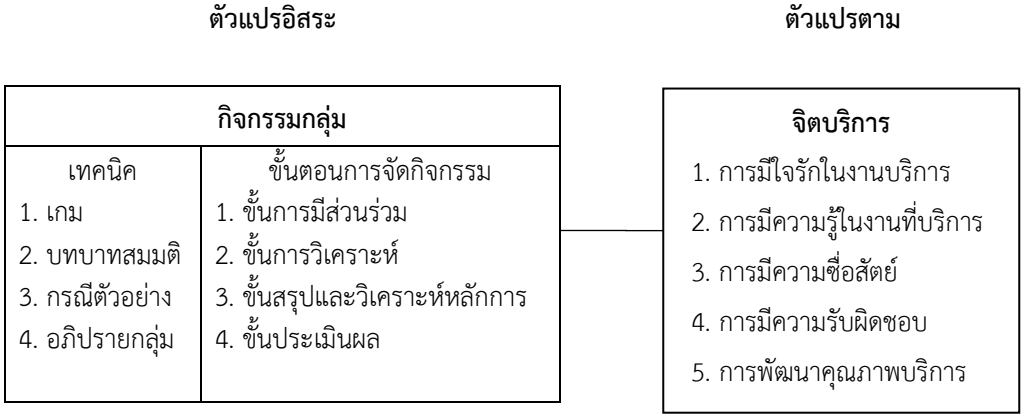
1. เพื่อศึกษาจิตบริการของพนักงานนวดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระยะก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดกลุ่มทดลอง ระยะก่อนและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระยะหลังการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

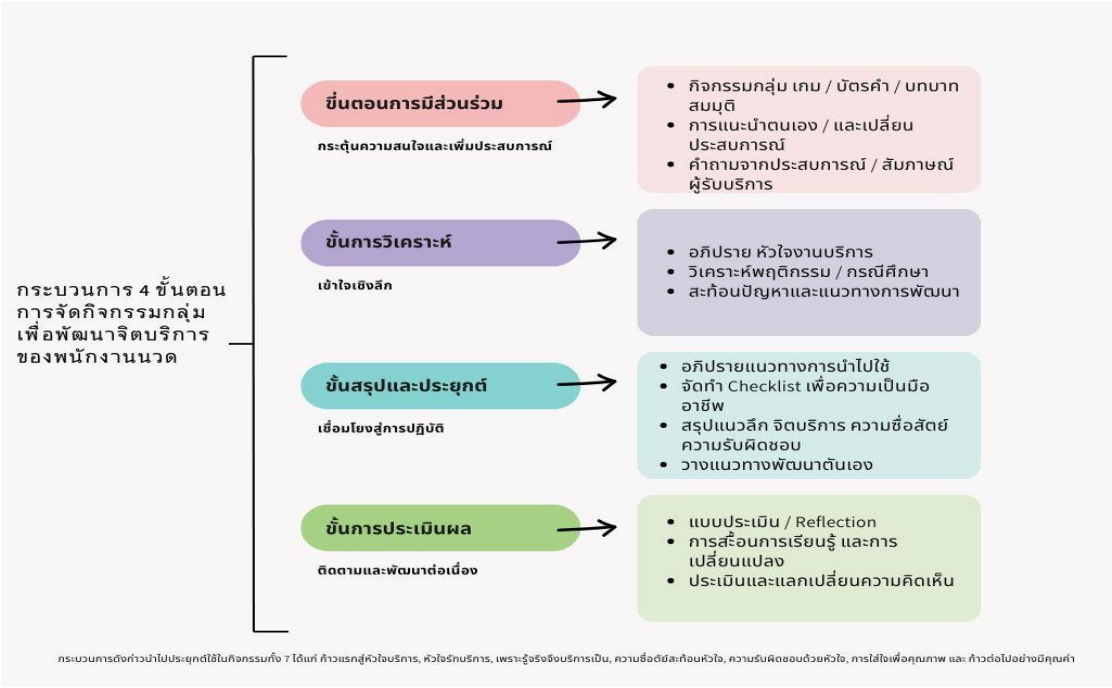
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม เพื่อนำมาพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวด ในการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับการนำมาใช้ในการพัฒนาจิตบริการ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ พบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถดำเนินการผ่านเทคนิคที่หลากหลาย ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มักถูกออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นการประเมินผล แนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สะท้อนถึงจิตบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม (กนรรธพร แสงฮาด, 2567)

ในส่วนขององค์ประกอบจิตบริการ จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า จิตบริการของพนักงานนวดสามารถจำแนกออกเป็นหลายด้าน โดยสุกัญญา จันได (2561) เสนอองค์ประกอบไว้จำนวน 9 ด้าน ครอบคลุมทั้งด้านทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมการให้บริการ อย่างไรก็ตามการพิจารณาความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านงานนวดไทยพบว่าองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสามารถสรุปเหลือ 5 ด้าน ได้แก่ การมีใจรักในงานบริการ การมี

ความรู้ในงานที่บริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพบริการ ซึ่งสะท้อนแก่นสำคัญของจิตบริการที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพงานบริการอย่างยั่งยืน ตามตารางภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กระบวนการ 4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง ใช้แบบแผนการทดลองแบบแบบสุ่ม มีกลุ่มควบคุม และมีการประเมินก่อน–หลัง (Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง คือ พนักงานนวดจากร้านนวดสมาคมแพทย์แผนไทยบ้านบวกครก และกลุ่มควบคุม คือ พนักงานนวดจากร้านศรีเกิดนวดแผนไทย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ พนักงานนวด ทำงานที่ร้านนวดไทยที่ได้ใบอนุญาตประกอบกิจการเพื่อสุขภาพจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในเขตตำบลท่าศาลาและตำบลศรีเกิด จำนวน 210 ร้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ พนักงานนวด ทำงานที่ร้านนวดไทยที่ได้ใบอนุญาตประกอบกิจการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในเขตตำบลท่าศาลาและตำบลศรีเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเงื่อนไขว่า แต่ละร้านต้องมีพนักงานนวด จำนวน 10 คน จำนวน 2 ร้าน รวม 20 คน โดยได้จากการสุ่มแบบกลุ่มและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นจึงจับสลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และความเหมาะสมกับพนักงานนวด ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อเรื่อง กิจกรรม วัตถุประสงค์เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ วิธีดำเนินการและการประเมินผล โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม 4 เทคนิค แบ่งเป็น เกม บทบาทสมมติกรณีตัวอย่าง และอภิปรายกลุ่ม สำหรับขั้นตอนการจัด กิจกรรมมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 ขั้นการสรุปและ ประยุกต์หลักการ และขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน และให้ความเห็นว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปทดลองใช้ได้ แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้น นำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้นำนักศึกษามีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานนวด ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ 10 คน พบว่า การทำกิจกรรมต้องปรับการสื่อสาร ด้านภาษากับพนักงานนวด โดยควรใช้ภาษาในเชิงสร้างความเป็นกันเอง เพื่อสร้างความผ่อนคลายในระหว่างการทำกิจกรรม

2.2 แบบสอบถามจิตบริการ ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบสอบถามจิตบริการจาก สร้างแบบสอบถามจิตบริการโดยได้นำลักษณะของเครื่องมือจาก สุกัญญา จันได (2561) มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามจิตบริการของพนักงานนวด จำนวน 9 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับความคิดเห็น ถึงลำดับความสำคัญของจิตบริการของพนักงานนวดว่า จากทั้ง 9 ด้าน ที่จริงแล้วสมควรมีกี่ด้าน เพื่อความกระชับและเหมาะสมกับการประเมินจิตบริการ มากที่สุด ซึ่งได้ผลออกมาว่า การประเมินจิตบริการแล้วนั้น ควรมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีใจรักในงานบริการ 2) การมีความรู้ในงานที่บริการ 3) การมีความซื่อสัตย์ 4) การมีความรับผิดชอบ และ 5) การพัฒนาคุณภาพบริการ โดยลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำเสนอแบบสอบถามจิตบริการต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอนคล้องระหว่างข้อคำถามและเหมาะสมทางด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Object: IOC) ของแบบสอบถามจิตบริการ ค่า IOC พบว่าได้ค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ นำแบบสอบถามจิตบริการไปทดลองใช้ (Try out) เก็บข้อมูลจากพนักงานนวดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total correlation) ได้ค่าตั้งแต่ .27-.79

ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจิตบริการ (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิแอลฟา (**α**-Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการดำเนินการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองจากร้านนวดสมาคมแพทย์แผนไทยบ้านบวกครก จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุมจากร้านศรีเกิดนวดแผนไทย จำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้ให้ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามจิตบริการ เพื่อเก็บข้อมูลก่อนทดลอง (Pre-test) และจากการทดสอบค่าที พบว่าทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน จากนั้นกลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบไว้ รวมจำนวน 7 ครั้ง ครั้งละ 120 นาที โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อส่งเสริมจิตบริการทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมีใจรักในงานบริการ ด้านการมีความรู้ในงานที่บริการ ด้านการมีความซื่อสัตย์ ด้านการมีความรับผิดชอบ และด้านการพัฒนาคุณภาพบริการ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับกิจกรรมใดเพิ่มเติมในช่วงเดียวกัน เมื่อจบการจัดกิจกรรมกลุ่มผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังทดลอง (Post-test) โดยใช้แบบสอบถามเดิมกับทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จ้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์จิตบริการของพนักงานนวดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for dependent sample)

4.3 เปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระยะหลังการทดลอง โดยทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระจากกัน (t-test for independent sample)

ผลการวิจัย

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทดสอบโดยใช้ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงปกติ ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าทีได้ ซึ่งแสดงผลปรากฏตามตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 จิตบริการก่อนและหลังการทดลองของพนักงานนวดกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10)

จิตบริการของพนักงานนวด	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทดลอง		แปลผล	หลังทดลอง		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการมีใจรักในบริการ	กลุ่มทดลอง	2.76	.37	ปานกลาง	4.26	.25	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.72	.40	ปานกลาง	2.64	.36	ปานกลาง
ด้านการมีความรู้ในงานที่บริการ	กลุ่มทดลอง	2.70	.43	ปานกลาง	4.38	.35	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.58	.39	ปานกลาง	2.46	.28	ปานกลาง
ด้านการมีความซื่อสัตย์	กลุ่มทดลอง	2.72	.47	ปานกลาง	4.32	.38	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.76	.37	ปานกลาง	2.62	.26	ปานกลาง

ตารางที่ 1 จิตบริการก่อนและหลังการทดลองของพนักงานนวดกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10) (ต่อ)

จิตบริการของพนักงานนวด	กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทดลอง		แปลผล	หลังทดลอง		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการมีความรับผิดชอบ	กลุ่มทดลอง	2.80	.48	ปานกลาง	4.10	.39	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.56	.45	ปานกลาง	2.54	.54	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาคุณภาพบริการ	กลุ่มทดลอง	2.84	.47	ปานกลาง	4.16	.30	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.64	.52	ปานกลาง	2.36	.37	ปานกลาง
โดยรวม 5 ด้าน	กลุ่มทดลอง	2.76	.30	ปานกลาง	4.23	.18	มากที่สุด
	กลุ่มควบคุม	2.65	.25	ปานกลาง	2.52	.26	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า พนักงานนวดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง มีคะแนนจิตบริการทั้ง 5 ด้านและโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ส่วนในระยะหลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตบริการทั้ง 5 ด้านและโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด สำหรับพนักงานนวดกลุ่มควบคุมยังคงมีคะแนนจิตบริการทั้ง 5 ด้านและโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดกลุ่มทดลอง (n=10) ก่อนและหลังการทดลอง

จิตบริการของพนักงานนวด	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t**	p
ด้านการมีใจรักในบริการ	หลังทดลอง	4.26	.25	10.53**	.000
	ก่อนทดลอง	2.76	.37		
ด้านการมีความรู้ในงานที่บริการ	หลังทดลอง	4.38	.35	9.57**	.000
	ก่อนทดลอง	2.70	.43		
ด้านการมีความซื่อสัตย์	หลังทดลอง	4.32	.38	8.34**	.000
	ก่อนทดลอง	2.72	.47		
ด้านการมีความรับผิดชอบ	หลังทดลอง	4.10	.39	6.63**	.000
	ก่อนทดลอง	2.80	.48		
ด้านการพัฒนาคุณภาพบริการ	หลังทดลอง	4.16	.30	7.53**	.000
	ก่อนทดลอง	2.84	.37		
โดยรวม 5 ด้าน	หลังทดลอง	4.23	.18	13.51**	.000
	ก่อนทดลอง	2.76	.30		

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ระยะก่อนการทดลอง จิตบริการของพนักงนวดกลุ่มทดลอง ด้านการมีใจรักในบริการ การมีความรู้ในงานที่บริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพบริการ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.76, 2.70, 2.72, 2.80 และ 2.84 ตามมลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากัน .37, .43, .47, .48 และ .37 ตามลำดับ ระยะหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 4.26, 4.38, 4.32, 4.10 และ 4.16 ตามลำดับ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานเท่ากับ .25, .35, .38, .39 และ .30 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบจิตบริการของพนักงานนวดระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10) ระยะหลังการทดลอง

จิตบริการของพนักงานนวด	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t**	p
การมีใจรักในบริการ	กลุ่มทดลอง	4.26	.25	14.10**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.64	.36		
การมีความรู้ในงานที่บริการ	กลุ่มทดลอง	4.38	.35	13.58**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.46	.28		
การมีความซื่อสัตย์	กลุ่มทดลอง	4.32	.38	11.72**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.62	.26		
การมีความรับผิดชอบ	กลุ่มทดลอง	4.10	.39	7.38**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.54	.54		
การพัฒนาคุณภาพบริการ	กลุ่มทดลอง	4.16	.30	11.93**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.36	.37		
โดยรวม 5 ด้าน	กลุ่มทดลอง	4.23	.18	17.13**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.52	.26		

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า หลังการทดลองจิตบริการของพนักงานนวดกลุ่มทดลอง ด้านการมีใจรักในบริการ การมีความรู้ในงานที่บริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพบริการ มีคะแนนเฉลี่ย 4.26, 4.38, 4.32, 4.10 และ 4.16 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากัน .25, .35, .38, .39 และ .30 ตามลำดับ สำหรับพนักงานนวดกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ย 2.64, 2.46, 2.62, 2.54 และ 2.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน เท่ากับ .36, .28, .26, .54 และ .37 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 ด้านและโดยรวมสูงกว่าพนักงานนวดกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการทดลองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงขนาดของการเปรียบเทียบผลการทดลองในระดับสูง โดยพิจารณาจากการที่กลุ่มควบคุมมีคะแนนหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองกลับพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญในเชิงปฏิบัติ สถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ปัจจัยภายนอกหรือผลของเวลา (time effect) อาจมีส่วนทำให้ทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น แต่การจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมที่ใช้กับกลุ่มทดลองมีอิทธิพลเฉพาะที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่มากกว่าอย่างเด่นชัด เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบ กลุ่มควบคุมแสดงเพียงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติหรือจากประสบการณ์ทั่วไป ขณะที่กลุ่มทดลองแสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการแทรกแซงโดยตรง จึงสามารถสรุปได้ว่าผลการทดลองมีประสิทธิผลในเชิงปฏิบัติสูง และมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับผลลัพธ์ในกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากการวิจัย ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อจิตบริการของพนักงานนวด สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองพนักงานนวดกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตบริการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวดได้ พนักงานนวดที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาจิตบริการอย่างชัดเจนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีใจรักในงานบริการ การมีความรู้ในงานบริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพบริการ โดยพัฒนาการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างมวลประสบการณ์ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของการมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบ กิจกรรมกลุ่มในงานวิจัยนี้มีลักษณะเน้นการมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสะท้อนคิดร่วมกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เน้นพนักงานนวดเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1986) เรื่องการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการกระทำ การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และการมีปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้กิจกรรมกลุ่มที่ใช้ประกอบด้วยเทคนิคหลากหลาย คือ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม ที่ออกแบบให้ครอบคลุม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นประเมินผล กิจกรรมทั้งหมดสร้าง “มวลประสบการณ์” ที่หลากหลายและลึกซึ้ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของพนักงานนวด แผนประสบการณ์กิจกรรมกลุ่มที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1986) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (reciprocal determinism) โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (observational learning) การเลียนแบบ (modeling) และแรงเสริมทางสังคม (social reinforcement) ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดและพฤติกรรมของพนักงานนวด ในขณะเดียวกัน แนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มยังสอดคล้องกับ ประภัสสร สมสถาน (2562) ที่พบว่าการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตบริการช่วยส่งเสริมการรับรู้ตนเอง การแก้ไขปัญหา และการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น โดย “เกม” นั้นช่วยให้พนักงานนวดได้เผชิญสถานการณ์สมมติที่ต้องตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความตระหนักในพฤติกรรมของตนเอง ขณะที่ “บทบาทสมมติ” ช่วยให้พนักงานนวดได้แสดงออกตามบุคลิกและประสบการณ์ส่วนตัวซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในมุมมองของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง ส่วน “กรณีตัวอย่าง” ช่วยให้พนักงานนวดฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในบริบทที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและประยุกต์ใช้ได้จริง และสุดท้าย “การอภิปรายกลุ่มย่อย” ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้พนักงานนวดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน และสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง ทั้งนี้กิจกรรมกลุ่มตามรูปแบบข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเสริมสร้างจิตบริการของพนักงานนวดอย่างครอบคลุมทั้งด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมจะร่วมขับเคลื่อนสังคมอย่างมีจิตสำนึก เพื่อส่วนรวม ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบอย่างเหมาะสมและมีกระบวนการสะท้อนคิดที่ดีช่วยกระตุ้นให้ผู้นำนักศึกษาเกิดพฤติกรรมที่แสดงถึงจิตสาธารณะ ทั้งในระดับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ และได้เผชิญบทบาทในบริบทที่แตกต่างจะส่งเสริมให้พวกเขาตระหนักรู้และลงมือกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบโดยมุ่งส่งเสริมจิตบริการของพนักงานนวดในทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีใจรักในงานบริการ การมีความรู้ในงานบริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนา

คุณภาพบริการ ส่งผลให้พนักงานนวดเกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งในระดับการบริการภายในและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อส่วนรวม การมีความซื่อสัตย์ มีความรู้ในงานบริการซึ่งส่งผลการทดลองดังกล่าว การจัดกิจกรรม 7 ครั้ง มีความเพียงพอ เนื่องจากครอบคลุมลำดับขั้นของการเรียนรู้ตั้งแต่การปรับทัศนคติไปจนถึงการบูรณาการและสะท้อนตนเอง อีกทั้งการเรียนรู้แบบต่อเนื่องยังช่วยเสริมแรงทางสังคมและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในพนักงานนวด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ (2564) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมกลุ่มส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคม สามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้นได้ โดยเริ่มจากการรู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเองและผู้อื่น เห็นคุณค่าในตนเอง เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ยอมรับความเป็นจริงและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา ซึ่งนำไปสู่การปรับตัวทางสังคม

2. จากผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง พนักงานนวดกลุ่มทดลองมีจิตบริการสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานนวดที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้รับการพัฒนาจิตบริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของแผนกิจกรรมกลุ่มที่วางไว้ และในระหว่างการจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถสังเกตพฤติกรรมของพนักงานนวดได้อย่างชัดเจน ทั้งจากทัศนคติ คำพูด และการกระทำที่สะท้อนถึงการมีจิตบริการเพิ่มมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในแต่ละกิจกรรม

จากการวิเคราะห์รายกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมอย่างเฉพาะเจาะจง ว่ากิจกรรมแต่ละกิจกรรมส่งเสริมจิตบริการด้านใด ผ่านเทคนิคใด (4 เทคนิคหลัก ได้แก่ เกม บทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม) และด้วยเหตุใดเทคนิคดังกล่าวจึงเอื้อต่อการพัฒนาด้านนั้น ภายใต้กระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นสรุปและวิเคราะห์หลักการ ขั้นประเมินผล พบดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ก้าวแรกสู่หัวใจบริการ (ปฐมนิเทศ) เทคนิคที่ใช้ เกม และการอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัด ได้แก่ ด้านใจรักในงานบริการ และการมีความรับผิดชอบ กิจกรรมนี้มุ่งปรับฐานทัศนคติ (attitude setting) ผ่าน “เกม” ซึ่งเป็นเทคนิคที่ลดกำแพงทางจิตใจ ทำให้เกิดความเปิดใจและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติ ในขั้นการมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สำรวจความคิดและความรู้สึกของตนต่อวิชาชีพ ส่งผลต่อการก่อรูปของ “แรงจูงใจภายใน” ซึ่งเป็นรากฐานของใจรักในงานบริการ สำหรับการอภิปรายกลุ่ม ในขั้นวิเคราะห์และสรุป ทำหน้าที่เป็นกลไกทาง ปัญญา (cognitive restructuring) ช่วยให้ผู้เข้าร่วมเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวกับคุณค่าของวิชาชีพ จึงทำให้ใจรักในงานไม่ได้เกิดจากอารมณ์ชั่วคราว แต่เกิดจากการตีความใหม่อย่างมีเหตุผล ผู้เข้าร่วมเริ่มแสดงความคิดเห็นในเกมอย่างเปิดเผย และอาสาเล่าประสบการณ์ส่วนตัวเกี่ยวกับการให้บริการโดยไม่ถูกกระตุ้น ส่งผลให้คะแนนด้านใจรักในงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังทดลอง

กิจกรรมที่ 2 หัวใจรักบริการ เทคนิคที่ใช้ได้แก่ เกม กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัด ได้แก่ ด้านใจรักในงานบริการ การมีความรู้ในงานบริการ และการมีความรับผิดชอบ กิจกรรมนี้ขยายจากระดับทัศนคติไปสู่การตระหนักรู้ผลกระทบของจิตบริการต่อคุณภาพงานผ่านกรณีตัวอย่าง ซึ่งกระตุ้นการคิดวิเคราะห์สถานการณ์จริง ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติภายในกับผลลัพธ์ภายนอก เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า การใช้หลายเทคนิคพร้อมกันทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งเชิงอารมณ์ (เกม) และเชิงเหตุผล (กรณีตัวอย่าง) เมื่อผสานกับการอภิปรายในขั้นวิเคราะห์ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมไม่เพียงรู้สึกดี ต่อวิชาชีพ แต่เข้าใจว่าทัศนคติของตนส่งผลต่อพฤติกรรมการบริการอย่างไร ผู้เข้าร่วมสามารถอธิบายกรณีตัวอย่างได้ชัดเจน และเชื่อมโยงผลกระทบของพฤติกรรมตนเองกับความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างมีเหตุผล จึงสะท้อนเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญ

กิจกรรมที่ 3 การพัฒนาความรู้ในงานบริการ เทคนิคที่ใช้คือ บทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัด ได้แก่ ความรู้ในงานบริการ การพัฒนาคุณภาพบริการ และความรับผิดชอบ กิจกรรมนี้

เน้นสถานการณ์บทบาทสมมติ เช่น ลูกค้ามีโรคประจำตัวหรือภาวะเสี่ยง การใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกตัดสินใจเชิงวิชาชีพภายใต้ข้อจำกัดจริง ในขั้นวิเคราะห์ ผู้เข้าร่วมต้องประเมินทางเลือกและผลกระทบ ซึ่งพัฒนาความรู้เชิงประยุกต์ (applied knowledge) และการอภิปรายกลุ่ม ในขั้นสรุป ทำหน้าที่ทบทวนการตัดสินใจของตนเอง ช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับความปลอดภัยและจรรยาบรรณ ผู้เข้าร่วมเลือกวิธีการนวดหรือหลีกเลี่ยงข้อห้ามได้ถูกต้องเมื่อเผชิญสถานการณ์จำลอง เช่น กรณีลูกค้ามีโรคประจำตัว ส่งผลให้คะแนนด้านความรู้เพิ่มขึ้น และเชื่อมโยงกับความรับผิดชอบต่อชีวิตและสุขภาพของผู้รับบริการ

กิจกรรมที่ 4 การเสริมสร้างความซื่อสัตย์ในวิชาชีพ เทคนิคที่ใช้คือ บทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัดคือ ด้านความซื่อสัตย์ และการมีความรับผิดชอบ การใช้บทบาทสมมติเกี่ยวกับสถานการณ์เสี่ยงทางจริยธรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมเผชิญ “ภาวะขัดแย้งเชิงคุณค่า” (moral dilemma) ในขั้นวิเคราะห์ การอภิปรายกลุ่มเปิดโอกาสให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดการพิจารณาทางจริยธรรมอย่างรอบด้าน การสะท้อนคิด ในขั้นประเมินผลทำให้ผู้เข้าร่วมทบทวนมาตรฐานคุณธรรมของตนเอง กระบวนการนี้มีลักษณะเป็นการทำให้คุณค่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของตน ผู้เข้าร่วมแสดงจุดยืนในการเลือกแนวทางที่ถูกต้องตามจรรยาบรรณ แม้เป็นทางเลือกที่เสียประโยชน์ต่อตนเอง ส่งผลให้คะแนนความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม

กิจกรรมที่ 5 ความรับผิดชอบด้วยหัวใจ เทคนิคที่ใช้คือ กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัดคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความรู้ในงานบริการ กิจกรรมนี้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิเคราะห์ผลกระทบจากความผิดพลาดหรือการขาดความรับผิดชอบ ผ่านขั้นการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ ทำให้เห็นผลกระทบต่อผู้รับบริการและองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม การอภิปรายกลุ่มทำหน้าที่เป็นแรงกดดันทางสังคมเชิงบวก (positive social reinforcement) ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับบรรทัดฐานวิชาชีพ ส่วนการสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เข้าร่วมตั้งปณิธานส่วนบุคคล ผู้เข้าร่วมยอมรับข้อผิดพลาดจากกรณีศึกษา และเสนอแนวทางแก้ไขหรือป้องกันอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงทัศนคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

กิจกรรมที่ 6 การพัฒนาพฤติกรรมบริการที่เหมาะสม เทคนิคที่ใช้คือ การอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมเด่นชัด ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพงานบริการ การมีความรู้ในงานบริการ และการมีความรับผิดชอบ การทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการนวดช่วยพัฒนาทักษะการตอบสนองที่เหมาะสมในบริบทจริง การอภิปรายช่วยปรับแก้มุมมอง ส่วนการสะท้อนคิดทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเกิดจากการฝึกคิดและฝึกตัดสินใจซ้ำ ๆ ผ่านขั้นตอน 4 ขั้นอย่างครบถ้วน ผู้เข้าร่วมปรับวิธีการสื่อสาร เช่น ใช้น้ำเสียงสุภาพมากขึ้น และตอบสนองต่อข้อร้องเรียนได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้คะแนนด้านพฤติกรรมบริการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

กิจกรรมที่ 7 ภาพสะท้อนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เทคนิคที่ใช้คือ การอภิปรายกลุ่ม จิตบริการที่ส่งเสริมคือ การบูรณาการจิตบริการทั้ง 5 ด้าน กิจกรรมนี้ทำหน้าที่เป็นขั้นการรวบรวมและตอกย้ำการเปลี่ยนแปลงผู้เข้าอบรมประเมินตนเอง เปรียบเทียบก่อน–หลัง และวางแผนพัฒนาต่อเนื่องการสะท้อนคิดเชิงลึกช่วยเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งใจรัก ความรู้ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และพฤติกรรมบริการให้เป็นระบบเดียวกัน ผู้เข้าร่วมสามารถสะท้อนจุดแข็ง–จุดที่ต้องพัฒนา และกำหนดแนวทางปรับปรุงตนเองในการให้บริการได้อย่างชัดเจน จึงทำให้ผลคะแนนหลังทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้าน

ดังนั้นกิจกรรมกลุ่มทั้ง 7 กิจกรรม ใช้เทคนิคหลากหลาย และดำเนินการตามกระบวนการ 4 ขั้นอย่างครบถ้วน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเชิงลำดับจากทัศนคติ ความรู้ คุณธรรม พฤติกรรม ด้วยเหตุนี้ ผลเชิงสถิติจึงสะท้อนความแตกต่างก่อน–หลังทดลอง และความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบอย่างเป็นระบบสามารถพัฒนาจิตบริการได้อย่างเป็นองค์รวมและยั่งยืน

กล่าวได้ว่า กิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1986) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีใจรักในงานบริการ การมีความรู้ในงานบริการ การมีความซื่อสัตย์ การมีความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพบริการ โดยการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ และการสะท้อนคิดในสถานการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีความหมาย กิจกรรมกลุ่มที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยกิจกรรมที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และหลากหลายอาทิ กิจกรรมก้าวแรกสู่หัวใจบริการ กิจกรรมหัวใจรักบริการ กิจกรรมรับผิดชอบรับไว้ด้วยใจ กิจกรรมซื่อสัตย์สะท้อนหัวใจ การอภิปรายกลุ่ม ซึ่งล้วนมีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานนวดได้ลงมือปฏิบัติ สังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น รับข้อมูลสะท้อนกลับ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มอย่างเท่าเทียม กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นพนักงานนวดเป็นศูนย์กลาง และสอดคล้องกับข้อเสนอของ Bandura (1986) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ผ่านการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น (modeling) การได้รับแรงเสริมทางสังคม (social reinforcement) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เมื่อพิจารณาถึงผลที่เกิดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความคิด พนักงานนวดมีพัฒนาการด้านการมีใจรักในการบริการต่อบทบาทของตนในสังคมและแสดงทัศนคติที่เน้นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าตนเอง กิจกรรม "ใส่ใจเพื่อคุณภาพ" ช่วยเปิดมุมมองการคิดอย่างมีเหตุผลและมีจริยธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีของ ทฤษฎีจิตสังคมของอิริคสัน (Erikson, 1902) ทฤษฎีพัฒนาการด้านการคิดของเพียร์เจต์ (Jean Paiget)ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบจิตบริการของพนักงานนวด จำนวน 9 ด้าน คือ การมีใจรักในบริการ การพัฒนาคุณภาพบริการ การมีความรับผิดชอบ การควบคุมอารมณ์และการแก้ปัญหา การมีความซื่อสัตย์ การมีทัศนคติท่าดีต่องานบริการ การมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการ และการมีความรู้ในงานที่บริการ (สุกัญญา จันได้, 2561) พนักงานนวดแสดงออกถึงการบริการ การลงมือช่วยเหลือผู้อื่น และการทำงานร่วมกันในกิจกรรม อย่างจริงจัง แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Smithson (2023) ได้กล่าวไว้ว่า จิตบริการ คือ การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ และต้องใช้ความทุ่มเทและความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบอย่างเหมาะสมและมีกระบวนการสะท้อนคิดที่ดีช่วยกระตุ้นให้พนักงานนวดเกิดพฤติกรรมที่แสดงถึงจิตบริการ ทั้งในระดับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยเฉพาะเมื่อพนักงานนวดได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ และได้เผชิญบทบาทในบริบทที่แตกต่างจะส่งเสริมให้พวกเขาตระหนักรู้และลงมือกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบอย่างเป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการพัฒนาจิตบริการของพนักงานนวดอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาพนักงานนวด เช่น ผู้นำ เจ้าของกิจการ ควรนำกิจกรรมกลุ่มลักษณะนี้ไปประยุกต์ใช้ในโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือค่ายพัฒนาศักยภาพพนักงานนวด โดยเฉพาะกิจกรรมที่ใช้กระบวนการสะท้อนคิดบทบาทสมมติ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการประเมินผล ทั้งนี้ ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของร้านนวดและความสนใจของพนักงานนวด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกฝังจิตบริการอย่างยั่งยืน

1.2 ควรมีการจัดอบรมหรือพัฒนาศักยภาพของผู้จัดกิจกรรม ให้มีความเข้าใจในหลักการส่งเสริมจิตสาธารณะผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ การให้พนักงานนวดมีบทบาทในการคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนสามารถใช้เทคนิคกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ เกม การอภิปรายกลุ่ม และบทบาทสมมติ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้จัดสามารถออกแบบกิจกรรมที่สร้างมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้าร่วมและพัฒนาจิตบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยขยายผลในกลุ่มพนักงานนวดต่างสาขา ร้านต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มในบริบทที่หลากหลาย และศึกษาว่าปัจจัยด้านพื้นฐาน เช่น เพศ วัยที่ต่างกัน หรือประสบการณ์การเป็นพนักงานนวดมาก่อน มีผลต่อพัฒนาการของจิตบริการหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนารูปแบบกิจกรรมกลุ่มที่เหมาะสมกับลักษณะของพนักงานนวดในบริบทต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพอย่างลึกซึ้ง โดยเน้นการเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือการวิเคราะห์การสะท้อนคิดของพนักงานนวด เพื่อทำความเข้าใจกลไกภายในที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านจิตบริการในแต่ละมิติอย่างแท้จริง ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมในอนาคตให้มีความยืดหยุ่น มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของพนักงานนวดได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการติดตามผลหลังการทดลอง 6 เดือน เพื่อมุ่งประเมินความคงอยู่ของจิตบริการ และการนำไปใช้จริงในการปฏิบัติงาน รวมถึงตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติและพฤติกรรมยังคงอยู่หรือไม่

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าของกิจการ ควรกำหนดค่านิยมองค์กรด้านจิตบริการให้ชัดเจนและสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมการบริการที่เหมาะสม ควบคู่กับการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำในการแสดงพฤติกรรมบริการอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมกลุ่ม และเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งใช้ระบบแรงจูงใจและการยอมรับเพื่อเสริมแรงเชิงบวก อีกทั้งควรจัดสภาพแวดล้อมการทำงานและนำข้อมูลสะท้อนจากลูกค้ามาใช้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างจิตบริการอย่างยั่งยืนในองค์กร

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อจำกัดสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการอ้างอิงผลไปยังประชากรพนักงานนวดในวงกว้างได้อย่างจำกัด ทั้งในด้านความหลากหลายของบริบทการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และลักษณะเฉพาะของผู้ให้บริการ ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มขนาดใหญ่หรือในระดับประเทศควรดำเนินการด้วยความระมัดระวัง โดยเฉพาะในประเด็นความแตกต่างด้านภูมิภาค มาตรฐานสถานประกอบการ และประสบการณ์ของพนักงาน นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบการวิจัยเพิ่มเติมโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อทดสอบความสอดคล้องและความคงที่ของผลการศึกษา ทั้งนี้ การขยายผลสามารถดำเนินการในลักษณะการศึกษาเชิงเปรียบเทียบหรือการวิจัยแบบหลายพื้นที่ (multi-site study) ควบคู่กับการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงภายนอกและทำให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนรรธพร แสงฮาด. (2567). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

กมลมาศ สุริยวรรณ. (2563). *ผลของกิจกรรมกลุ่มด้านจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่เข้มแข็งด้านพลังใจของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์, จารุวรรณ แดงบุบผา, และอลงกต ยะไวทย์. (2566). สมรรถนะจิตบริการแบบไทยที่โดดเด่นเพื่อการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและจิตบริการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, *14*(1), 1–15.

เฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2560). *ผลของโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ชมพู เนินหาด, ดาราวรรณ รองเมือง, ปาลีรัญญ์ ฐาสิรสวัสดิ์, และนุชนาถ ประกาศ. (2561). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมจิตบริการของบุคลากรสายสนับสนุน วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, *12*(3), 1–12.

จันทิมา เมฆลอย, สุกัญญา หนูศรีแก้ว, ปาลิดา ดงภูยาว, สุรางค์ โสภาจารีย์, ศรัญญา บายศรี, และกุหลาบ สีชื่น. (2563). *พฤติกรรมและจิตบริการกับผู้มารับบริการในงานสาธิตแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก.* [รายงานผลการดำเนินงาน]. กลุ่มงานสาธิตแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก.

ทรายแก้ว ก่องแก้ว, อุรปรีย์ เกิดในมงคล, และนวลฉวี ประเสริฐสุข. (2560). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศอย่างเหมาะสมของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครพลผดุง). *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, *10*(3), 1–15.

ธัชมนต์ แพรแก้ว. (2559). *การใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4 กรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ประภัสสร สมสถาน. (2562). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ. (2564). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

มูหามะซูบีดี สอมอนิอามะ, และประยุทธ ไทยธานี. (2565). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารราชพฤกษ์*, *20*(1), 1–12.

สุกัญญา จันได. (2561). *การพัฒนาโมเดลการวัดจิตบริการของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สมชาย นวลกลาง. (2568). *แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มของผู้นำนักศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

อมรา ครองแก้ว, และชฎาพร ไชยติรดาภรณ์. (2561). *แนวทางการพัฒนาจิตบริการของพนักงานสายสนับสนุน*. [รายงานวิจัย]. งานวิเทศสัมพันธ์และกิจการอาเซียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ผู้เขียนบทความ

ผ่องพรรณ อินต๊ะแก้ว นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา E-mail: 67D0303114@nrru.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ ไทยธานี อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา E-mail: p_thaithani@hotmail.com

แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

APPROACHES FOR DEVELOPING THE INFORMATION TECHNOLOGY SERVICE SYSTEM OF NONG TENG SUBDISTRICT MUNICIPALITY, KRASANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE.

ชฎาภรณ์ เหลือถนอม, ภูริส ภูมิประเทศ, กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา
CHADAPORN LUEATHANOM, PURIT PUMIPRATHATE, KITTISAK RUAMPATTANA
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดสุรินทร์
SURIN PROVINCE

Received: March 15, 2026
Revised: April 6, 2026
Accepted: April 11, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลประชาชนที่เข้ารับบริการจากเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 386 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test และ ค่า F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารเทศบาล นายกเทศมนตรี ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ระบบสารสนเทศ หัวหน้าส่วนงานราชการ ข้าราชการ ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชนที่ใช้บริการผ่านระบบสารสนเทศของเทศบาลเป็นประจำ จำนวน 19 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านทรัพยากรบุคคล กับด้านโครงสร้างชุมชน ($\overline{X}$ = 4.69) รองลงมาได้แก่ ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.60) ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ($\overline{X}$ = 4.55) ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ ($\overline{X}$ = 4.53) และด้านการให้บริการ ($\overline{X}$ = 4.47) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.32) 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 3.1) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ควรปรับให้มีความทันสมัยและเสถียรโดยการปรับปรุงอุปกรณ์และเครือข่ายพร้อมให้บริการ 3.2) ปรับกระบวนการให้บริการสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ และ 3.3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่กับการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ระบบบริการ, เทคโนโลยีสารสนเทศ, เทศบาลตำบล

ABSTRACT

This study aimed to: (1) examine the level of information technology service provision of Nong Teng Subdistrict Municipality, Krasang District, Buriram Province; (2) compare public opinions regarding information technology service provision of Nong Teng Subdistrict Municipality, classified by personal factors; and (3) propose guidelines for developing the information technology service system of Nong Teng Subdistrict Municipality. A mixed-method research design combining quantitative and qualitative approaches was employed. The quantitative data were collected using questionnaires from 386 service users of Nong Teng Subdistrict Municipality. The sample size was determined using Yamane's formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing through t-test and F-test. For the qualitative approach, in-depth interviews were conducted with 19 key informants selected through purposive sampling, including municipal executives, the mayor, operational staff using information systems, heads of government divisions, civil servants, and community leaders or representatives who regularly use the municipality's information system services. Data were analyzed using content analysis within contextual interpretation. The research findings revealed that: 1) The overall level of information technology service provision was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.53). The top five aspects ranked from highest to lowest were human resources and community structure ($\bar{x}$ = 4.69), followed by roles and responsibilities ($\bar{x}$ = 4.60), user satisfaction and experience ($\bar{x}$ = 4.55), communication channels and service accessibility ($\bar{x}$ = 4.53), and service provision ($\bar{x}$ = 4.47), respectively. The lowest mean score was found in technological infrastructure ($\bar{x}$ = 4.32). 2) The comparison of public opinions showed that differences in gender, age, education level, and occupation did not result in statistically significant differences in overall opinions toward information technology service provision at the 0.05 level. 3) The proposed guidelines for improving the information technology service system consisted of three key aspects: (3.1) enhancing technological infrastructure to be modern and stable by improving equipment and network systems; (3.2) transforming service processes into fully digital systems; and (3.3) developing personnel capacity in information technology alongside clearly defining roles and responsibilities, as well as promoting public participation through training on the use of modern technologies.

Keywords: Development Guidelines, Service System, Information Technology, Subdistrict Municipality.

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานของภาครัฐ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานได้ช่วยยกระดับประสิทธิภาพขององค์กร โดยสามารถลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนของกระบวนการทำงาน สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร และเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใสในการให้บริการประชาชน อันสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล (Digital Government) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะ (รพีพัฒน์ พรหมจันทร์, 2568; สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน รวมถึงแนวคิดการบริหารภาครัฐดิจิทัล (Digital-era Governance) ของ Dunleavy et al. (2006) ที่เน้นการบูรณาการข้อมูล การให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-stop Service) และการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการของประชาชน นอกจากนี้ แนวคิด E-Government ยังชี้ให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในภาครัฐสามารถเพิ่มความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความไว้วางใจของประชาชน (Heeks, 2006) เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูล การวางแผน การตัดสินใจ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2562) อีกทั้งยังช่วยให้การให้บริการประชาชนมีความรวดเร็ว ถูกต้อง และสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น งานวิจัยต่างประเทศหลายชิ้น เช่น Carter and Bélanger (2005) และ Alzahrani et al. (2017) พบว่า การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในภาครัฐมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจและความไว้วางใจของประชาชนต่อการให้บริการของรัฐ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี บุคลากร และการบริหารจัดการภายในองค์กร

แม้ว่าจะมีการศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นในระดับภาพรวมของภาครัฐหรือหน่วยงานขนาดใหญ่ ขณะที่การศึกษาในระดับเทศบาล โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ชนบทหรือกึ่งเมือง ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่าง “ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ” กับ “คุณภาพการให้บริการประชาชน” และ “บริบทชุมชนท้องถิ่น” อย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) ที่ยังขาดองค์ความรู้เชิงลึกในระดับพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในหลากหลายด้าน โดยมีประชากรในพื้นที่ประมาณ 12,300 คน ซึ่งมีความต้องการบริการจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง แม้เทศบาลจะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดเก็บข้อมูล การสื่อสาร และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ แต่ยังคงประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ระบบสารสนเทศยังไม่ครอบคลุมทุกภารกิจ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สมบูรณ์ บุคลากรยังขาดทักษะเชิงลึกด้านเทคโนโลยี รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและช่องทางการให้บริการยังไม่สามารถรองรับความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การให้บริการบางส่วนยังมีความล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าว ประกอบกับแนวโน้มการพัฒนาภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของผู้รับบริการ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวางแผนพัฒนาและยกระดับการให้บริการของเทศบาลในระดับท้องถิ่น ตลอดจนสามารถขยายผลไปสู่การ

พัฒนานโยบายด้านรัฐบาลดิจิทัลในระดับประเทศ และยังมีส่วนช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารภาครัฐดิจิทัลในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาการให้บริการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

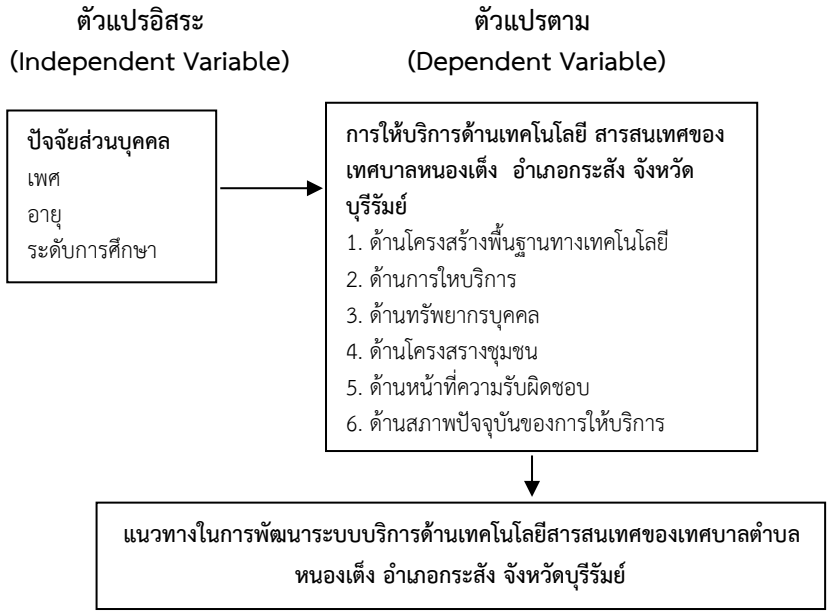
1. เพื่อศึกษาระดับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเต็งที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดของ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2564) ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้พัฒนาระบบบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองประชาชนได้ดีขึ้น สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 18 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนประชากรประมาณ 10,677 คน (สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง, 2568) ใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ จำนวน จำนวน 386 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดด้าน “กระบวนการให้บริการ” ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านโครงสร้างชุมชน ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านสภาพปัจจุบันของการให้บริการเทคโนโลยี ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Opened - End Question) โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด มีค่าทั้งฉบับเท่ากับ 0.939

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 ชุด โดยการจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการทำวิจัยครั้งนี้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า t-test (Independent-sample t-test) และค่า F-test (One - Way Anova) สรุปผลในรูปแบบตาราง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการให้บริการระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย นำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 19 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะใช้เวลามากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์ว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกในการให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด จากนั้นทำการ

ตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 อายุ ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 และมีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 40.2 และส่วนใหญ่เคยใช้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาล จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1

2. ผลการศึกษาการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสรุปในรูปแบบตารางตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวม และรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี	4.32	0.67	มาก
ด้านการให้บริการ	4.47	0.63	มาก
ด้านทรัพยากรบุคคล	4.69	0.46	มากที่สุด
ด้านโครงสร้างชุมชน	4.69	0.46	มากที่สุด
ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ	4.60	0.54	มากที่สุด
ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล	4.37	0.63	มาก
ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ	4.53	0.66	มากที่สุด
ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ	4.55	0.52	มากที่สุด
ภาพรวม	4.53	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.53, *S.D.* = 0.57) และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรบุคคลกับด้านโครงสร้างชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.69 , *S.D.* = 0.46) รองลงมาได้แก่ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ($\bar{X}$= 4.60, S.D. = 0.54) ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$= 4.55, *S.D.* = 0.52) ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ ($\bar{X}$= 4.53 , *S.D.* = 0.66) ด้านการให้บริการ ($\bar{X}$= 4.47 , *S.D.* = 0.63) และด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล ($\bar{X}$= 4.37 , *S.D.* = 0.63) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ($\bar{X}$= 4.32 , *S.D.* = 0.67)

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	ลักษณะส่วนบุคล							
	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		อาชีพ	
	t	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี	-9.775*	.000	17.993*	.000	14.824*	.000	19.020*	.000
ด้านการให้บริการ	6.305*	.000	151.760*	.000	63.000	.000	149.064*	.000
ด้านทรัพยากรบุคคล	-8.895*	.000	23.898*	000	82.395*	.000	31.712*	.000
ด้านโครงสร้างชุมชน	-.618	.538	33.077*	.000	99.020	.000	16.578*	.000
ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ	9.949*	.000	33.711*	.000	67.474*	.000	54.375*	.000
ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล	12.730*	.000	9.901*	.000	120.778*	.000	12.924*	.000
ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ	-.683	.495	37.273*	.000	45.978*	.000	70.203*	.000
ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ	-.175	.861	.024	1.000	.002	1.000	.014	1.000
ภาพรวม	2.036*	.042	40.608*	.000	250.480*	.000	64.395*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ และด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านโครงสร้างชุมชน ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ไม่พบความแตกต่าง

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโครงสร้าง

พื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านโครงสร้างชุมชน ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ไม่พบความแตกต่าง

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการให้บริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านโครงสร้างชุมชน ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสภาพปัญหาของการให้บริการ IT ของเทศบาล ด้านช่องทางการสื่อสารและการเข้าถึงบริการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ไม่พบความแตกต่าง

จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเทศบาล บุคลากรระดับปฏิบัติการ และผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเต็ง พบว่า การพัฒนาระบบบริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถวิเคราะห์ได้ใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบเทคโนโลยีที่ยังขาดความเสถียรและไม่รองรับการปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยนายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ให้ความเห็นว่า “มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ความเสถียรของเครือข่าย ควรมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสอดคล้องกับรองปลัดเทศบาล (ระดับกลาง) (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ที่ระบุว่า “อุปกรณ์และระบบเครือข่ายไม่รองรับการทำงาน ควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัย” นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ความสำคัญกับความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต โดยเห็นว่าหากระบบมีความเสถียร จะช่วยให้ประชาชนสามารถติดต่อราชการได้สะดวกยิ่งขึ้น (ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 7, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2569) ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการให้บริการ พบว่า แนวโน้มการพัฒนาระบบบริการของเทศบาลมุ่งไปสู่การเป็นระบบดิจิทัลมากขึ้น โดยเน้นการลดขั้นตอนการทำงานและการใช้เอกสาร นายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ระบุว่า “ควรปรับกระบวนการให้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ครบวงจร” ขณะที่ปลัดเทศบาลตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) เห็นว่าการลดขั้นตอนการทำงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังสะท้อนว่า การให้บริการผ่านระบบออนไลน์ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดต่อราชการ (ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 7, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2569) อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะว่าระบบบริการควรออกแบบให้ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน และมีความเสถียร เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้

3. ด้านทรัพยากรบุคคล พบว่า บุคลากรของเทศบาลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยนายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ให้ความเห็นว่า บุคลากรควรได้รับการพัฒนาทักษะเชิงลึกด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ขณะที่รองปลัดเทศบาล (ระดับต้น) (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ระบุว่า “ควรจัดอบรมให้บุคลากรสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ” นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังเห็นว่าการที่เจ้าหน้าที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีจะช่วยให้การให้บริการ

ประชาชนมีความรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น (ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 3, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2569) จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านโครงสร้างชุมชน พบว่า การพัฒนาระบบบริการควรคำนึงถึงบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยนายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ระบุว่า โครงสร้างชุมชนควรนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาระบบบริการ ขณะที่ปลัดเทศบาลตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) เน้นการคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของเทศบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 18, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2569) แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ

5. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ พบว่า ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยนายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) ระบุว่า “หน้าที่และความรับผิดชอบด้านเทคโนโลยีควรมีความชัดเจนในทุกระดับ” ขณะที่ปลัดเทศบาลตำบลหนองเต็ง (สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2569) เห็นว่าการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของงาน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังสะท้อนว่าความชัดเจนของผู้รับผิดชอบจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชน (ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 1, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2569) ดังนั้น การกำหนดโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบบริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลตำบลหนองเต็ง จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ระบบการให้บริการ ทรัพยากรบุคคล โครงสร้างชุมชน และหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งล้วนมีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถกำหนดเป็นข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 3.1) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ควรปรับให้มีความทันสมัยและเสถียรโดยการปรับปรุงอุปกรณ์และเครือข่ายพร้อมให้บริการ 3.2) ปรับกระบวนการให้บริการสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ โดยลดการใช้เอกสาร และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความต่อเนื่องในการให้บริการประชาชน และ 3.3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่กับการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลตำบลหนองเต็งมีศักยภาพในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า “ด้านทรัพยากรบุคคล” และ “ด้านโครงสร้างชุมชน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านทรัพยากรบุคคล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสอดคล้องกับแนวคิดของ DeLone & McLean (2003) ที่เสนอว่า “คุณภาพการบริการ (Service Quality)” และ “การใช้งาน (Use)” ของระบบสารสนเทศขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรเป็นสำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) ที่ชี้ให้เห็นว่าทักษะและความเข้าใจของผู้ใช้งานมีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Venkatesh et al. (2003) ในโมเดล UTAUT ที่ระบุว่าปัจจัยด้าน “ความคาดหวังด้านความพยายาม” และ “เงื่อนไขสนับสนุน” มีผลต่อการใช้เทคโนโลยี สำหรับด้านโครงสร้างชุมชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูง แสดงถึงบทบาทของบริบทชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Service)

ของ Denhardt and Denhardt (2000) ที่เน้น “การมีส่วนร่วมของประชาชน” และการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ยังเป็นข้อจำกัดสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Digital Divide ของ Norris (2001) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการดิจิทัล โดยผลเชิงคุณภาพยืนยันว่า ระบบเครือข่ายยังขาดความเสถียรและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด Digital Divide (Norris, 2001) ซึ่งระบุว่าความแตกต่างด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุและการศึกษา มีผลต่อการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับโมเดล UTAUT ของ Venkatesh et al. (2003) ที่ระบุว่า อายุ เพศ และประสบการณ์ เป็นตัวแปรกำกับ (Moderating Variables) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน พบว่า “ด้านความพึงพอใจและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ” ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนว่าการให้บริการของเทศบาลสามารถสร้างความพึงพอใจได้อย่างเท่าเทียมในทุกกลุ่มประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพการให้บริการ (SERVQUAL Model) ของ Parasuraman et al. (1988) ที่เน้นความเท่าเทียมในการให้บริการ นอกจากนี้ ผลเชิงคุณภาพที่สนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า แม้ประชาชนจะมีความแตกต่างด้านพื้นฐาน แต่หากระบบใช้งานง่ายและเข้าถึงได้ ก็สามารถลดความเหลื่อมล้ำในการใช้บริการได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กชพรรณ สินธุฉาย และวลัยพร ชิณศรี (2566, น. 31) พบว่า ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีการเสนอแนวทางพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี (2) การพัฒนาระบบบริการดิจิทัล และ (3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบ (System Theory) ของ Easton (1965) ที่มองว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์กรต้องทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ โครงสร้างพื้นฐาน (Input) กระบวนการให้บริการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ต้องมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด E-Government ของ Heeks (2006) ที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การบูรณาการข้อมูลและการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร นอกจากนี้ผลเชิงคุณภาพให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญ เช่น ความจำเป็นในการพัฒนาเครือข่ายให้มีเสถียรภาพ การลดขั้นตอนการทำงานและการใช้เอกสาร การพัฒนาทักษะบุคลากร การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Contingency Theory (Lawrence & Lorsch, 1967) ที่ระบุว่า การบริหารต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรและสิ่งแวดล้อม โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพร อินทร์แก้ว (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การลดขั้นตอนการทำงาน การเชื่อมโยงข้อมูลและการใช้ระบบออนไลน์อย่างครบวงจร เป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อริสรา สมบูรณ์ และคณะ (2568) พบว่า แนวทางพัฒนาที่ได้จากการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย การยกระดับศักยภาพบุคลากร การกำหนดนโยบายและแผนแม่บทที่ชัดเจน การบูรณาการระบบบริการประชาชน และการจัดทำระบบติดตามประเมินผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรพัฒนาและปรับปรุงระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัยและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริการออนไลน์แบบครบวงจร ควบคู่กับการจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ที่เน้นการบูรณาการข้อมูลและการให้บริการแบบครบวงจรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนของภาครัฐ

2. ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรพัฒนาการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

1. เทศบาลควรกำหนดนโยบายขับเคลื่อนสู่ “เทศบาลอัจฉริยะ” โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลในการบริหารจัดการเมืองและการให้บริการประชาชน

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงบริการ เทศบาลควรพัฒนาแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลแบบบูรณาการ (One-Stop Service) เช่น ระบบบริการออนไลน์แบบครบวงจร (E-Service Portal) Mobile Application สำหรับบริการประชาชน การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (Interoperability)

3. เทศบาลควรกำหนดนโยบายให้การให้บริการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการออกแบบบริการ (Service Design) ที่ง่ายต่อการใช้งาน (User-Friendly) การเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Citizen Feedback) และการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการดิจิทัล (Digital Inclusion) รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาและนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ทัศนคติของประชาชนต่อการใช้บริการออนไลน์ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และนโยบายด้านดิจิทัลของภาครัฐ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาระบบบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กชพรรณ สินธุฉาย, และ วลัยพร ชิณศรี. (2566). แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการสาธารณะ: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น, 7(2),* น.25–38.

รพีพัฒน์ พรหมจันทร์. (2568). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานภาครัฐยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิชาการไทย.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2564). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563–2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2568, จาก https://www.bora.dopa.go.th/service/

อริสรา สมบูรณ์, ธรรมพร ตันตรา, และสุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล. (2568). การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 7(1),* น. 103-115.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2562). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

Alzahrani, L., Al-Karaghouli, W., & Weerakkody, V. (2017). Analysing the critical factors influencing trust in e-government adoption from citizens' perspective. *International Journal of Information Management*, *37(1),* pp. 169–176.

Carter, L., & Bélanger, F. (2005). The utilization of e-government services: Citizen trust, innovation and acceptance factors. *Information Systems Journal*, *15(1),* pp. 5–25.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13(3),* pp. 319–340.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems, 19(4),* pp. 9–30.

Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review, 60(6),* pp. 549–559.

Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). New public management is dead—Long live digital-era governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, *16(3),* pp. 467–494.

Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*. USA: Wiley.

Heeks, R. (2006). *Implementing and managing eGovernment: An international text*. London: SAGE Publications.

Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). *Organization and environment: Managing differentiation and integration*. Cambridge: Harvard University Press.

Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the Internet worldwide*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64(1),* pp. 12–40.

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly, 27(3),* pp. 425–478.

ผู้เขียนบทความ

นางสาวชฎาภรณ์ เหลือถนอม นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: nokkaew2402@gmail.com.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริส ภูมิประเทศ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: therit1982@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: ruampattana@hotmail.com

จิตวิทยาเชิงบวกกับการพัฒนากริท: กลยุทธ์และการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน

POSITIVE PSYCHOLOGY AND GRIT DEVELOPMENT: STRATEGIES AND ACTIVITY DESIGN TO ENHANCE LEARNER POTENTIAL

กนกกร เมตตาจิต
KANOKKORN MEDTAJIT
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
FACULTY OF EDUCATION, NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดนครราชสีมา
NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

Received: March 29, 2026
Revised: April 13, 2026
Accepted: April 17, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและการประยุกต์ใช้จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ในบริบททางการศึกษา โดยเริ่มจากการเปรียบเทียบจิตวิทยาทั่วไปกับจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งแก้ไขปัญหาพฤติกรรมไปสู่การส่งเสริมจุดแข็งและศักยภาพของมนุษย์อย่างเป็นระบบ บทความนำเสนอแนวการบูรณาการหลักการจิตวิทยาเชิงบวกสู่การจัดการเรียนการสอน ผ่านกลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาจุดแข็งของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่มีความท้าทายเหมาะสม การส่งเสริมความสนใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง การตระหนักในคุณค่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดี การสร้างความรู้สึกปลอดภัย และการส่งเสริมความหวัง เพื่อพัฒนาสุขภาวะและประสิทธิภาพของผู้เรียน นอกจากนี้บทความยังนำเสนอแนวทางการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะกริท (Grit) สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อายุระหว่าง 18–30 ปี ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสำรวจความสนใจ การตั้งเป้าหมาย การฝึกฝนอย่างมีแบบแผน และการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต ตามแนวคิดของ Angela Duckworth โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีสุขภาวะทางจิตที่ดี และบรรลุเป้าหมายระยะยาวได้อย่างยั่งยืน บทความนี้เน้นบทบาทสำคัญของผู้สอนในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต ทั้งนี้ หากนำแนวทางดังกล่าวไปใช้จริง สามารถประเมินผลได้ผ่านเครื่องมือเชิงจิตวิทยา เช่น แบบวัดกริท (Grit Scale) แบบประเมินจุดแข็ง (VIA) แบบวัดความผาสุก (Well-being) รวมถึงแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรม เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: จิตวิทยาเชิงบวก, กริท, การศึกษา, ผู้เรียน, การออกแบบกิจกรรม

ABSTRACT

This article aims to present the concepts and application of Positive Psychology in an educational context. It begins by comparing general psychology and positive psychology, highlighting a shift from focusing on behavioral problem-solving toward the systematic development of human strengths and potential. The article proposes guidelines for integrating positive psychology into classroom practices through key strategies, including strength development, appropriately challenging activities, and the promotion of interest, self-confidence, value awareness, positive relationships, psychological safety, and hope, in order to enhance learners' well-being and learning effectiveness. In addition, the article presents an approach to designing activities for developing grit among undergraduate students aged between 18 and 30 years. This approach consists of four main activities: interest exploration, goal setting, deliberate practice, and growth mindset development, based on the framework of Angela Duckworth. The expected outcomes include enhanced learner potential, improved psychological well-being, and the ability to achieve long-term goals sustainably. Finally, the article emphasizes the important role of instructors in facilitating and supporting the learning process, enabling learners to discover and develop their full potential. This approach contributes to holistic human development across cognitive, emotional, and social domains, and prepares learners for effective and sustainable living and working in the future. If these approaches are implemented in practice, their effectiveness can be systematically evaluated using psychological measurement tools such as the Grit Scale, the VIA Character Strengths Survey, and well-being scales, along with assessments of intrinsic motivation and academic achievement, complemented by continuous behavioral observations to provide concrete evidence of students' development.

Keywords: Positive Psychology, Grit, Educational, Learner, Activity design

บทนำ

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น พร้อมนำไปสู่การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของคนแต่ละบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทางจิตวิทยาในช่วงที่ผ่านมา มักมุ่งเน้นไปที่ด้านลบ เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ความผิดปกติทางจิตเวช และการจัดการกับปัญหาเหล่านั้น ภายใต้กรอบแนวคิดของจิตวิทยาทั่วไปที่เน้นการแก้ไข ป้องกัน และรักษา มากกว่าการส่งเสริมศักยภาพในด้านที่ดีของมนุษย์อย่างเต็มที่ เพื่อเปลี่ยนมุมมองและเติมเต็มช่องว่างนี้ แนวคิดทางเลือกใหม่ที่เรียกว่า "จิตวิทยาเชิงบวก" ได้ถือกำเนิดขึ้น จิตวิทยาเชิงบวกเป็นกระบวนทัศน์ที่พัฒนาต่อยอดจากแนวคิดจิตวิทยามนุษยนิยม โดยมีมาร์ติน ซิลิกแมน ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของศาสตร์นี้ (Seligman, 2000, p. 5) แนวคิดดังกล่าวเน้นการสร้างความสุขและความสมบูรณ์ในชีวิต ด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพบนพื้นฐานของจุดแข็งเฉพาะบุคคล (Peterson & Seligman, 2004, pp. 3-4) จิตวิทยาเชิงบวกให้ความสำคัญกับคุณลักษณะเชิงบวกของมนุษย์ เช่น การมองโลกในแง่ดี ความหวัง และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยมุ่งผลักดันให้บุคคลสามารถใช้ศักยภาพที่มีอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างชีวิตที่สมบูรณ์และความสุขอย่างยั่งยืน (Snyder, Rand, & Sigmon, 2002, p. 257)

ในบริบททางการศึกษา การเปลี่ยนแนวคิดจากการมุ่งเน้นการแก้ไขจุดอ่อนไปสู่การส่งเสริมจุดแข็งของผู้เรียน ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการยกระดับคุณภาพชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากบทบาทของผู้สอนได้เป็นหัวใจหลักในการเปิดศักยภาพของผู้เรียน การประยุกต์หลักการด้านจิตวิทยาเชิงบวกเข้ามาในชั้นเรียนจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างการเติบโตทั้งในระดับบุคคลและสังคม นำไปสู่การมีชีวิตที่มีความหมายและความสมบูรณ์ผ่านกลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การค้นหาและเสริมสร้างจุดแข็งในตัวผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่เติมเต็มความสามารถและท้าทายศักยภาพ (Csikszentmihalyi, 1993, p. 178) การปลูกฝังความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Luthans, 2002, p. 698) รวมถึงการสร้างบรรยากาศของสัมพันธภาพเชิงบวกในห้องเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อทั้งสุขภาวะและประสิทธิภาพทางการเรียนโดยตรง นอกจากนี้ ความสำเร็จของผู้เรียนในปัจจุบันไม่ได้วัดจากระดับสติปัญญา (IQ) เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังพิจารณาถึงคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กริท (Grit) ซึ่ง Angela Duckworth ได้นิยามว่าเป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมความสำเร็จในระยะยาว ซึ่งประกอบด้วยสององค์ประกอบหลัก คือ ความหลงใหล (Passion) และความวิริยะอุตสาหะ (Perseverance) ในการบรรลุเป้าหมายระยะยาว (Duckworth et al., 2007, p. 1087) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนากริทจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นแน่วแน่ และพร้อมเผชิญหน้ากับอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ แม้จะต้องพบเจอกับความท้าทายตลอดเส้นทาง (Duckworth, 2016, p. 8)

ทั้งนี้ กริทมีความแตกต่างจากความอดทนทั่วไปอย่างชัดเจน โดยความอดทนทั่วไปมักหมายถึงความสามารถในการเผชิญและทนต่อความยากลำบากหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในระยะสั้น เช่น การอดทนต่อความเหนื่อยล้าหรือความเครียดในช่วงเวลาหนึ่ง ขณะที่ “กริท” เป็นคุณลักษณะที่มีความลึกซึ้งและต่อเนื่องมากกว่า ไม่ได้จำกัดเพียงการอดทนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความหลงใหลในเป้าหมายระยะยาว และความพยายามอย่างสม่ำเสมอ แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือความล้มเหลว กล่าวคือ บุคคลที่มีความอดทนอาจสามารถทนต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ในระยะหนึ่ง แต่บุคคลที่มีกริทจะสามารถยืนหยัด มุ่งมั่น และรักษาความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้อย่างแท้จริง

ในบริบทของสังคมปัจจุบัน นักศึกษาจำเป็นต้องเผชิญกับความกดดันจากหลากหลายปัจจัย ทั้งการแข่งขันทางการศึกษา ความคาดหวังจากครอบครัวและสังคม ตลอดจนผลกระทบจากเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเอื้อต่อการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง แม้การเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วจะเป็นประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกไม่มั่นคงในตนเองได้โดยง่าย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนในยุคปัจจุบันมิได้ต้องการเพียงองค์ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังต้องการทักษะทางจิตใจในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันรอบด้าน ดังนั้น แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทัศนคติที่เหมาะสม การตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง และการสร้างความสุขอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน กริท ก็เป็นคุณลักษณะที่ช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่น ความอดทน และความสามารถในการก้าวผ่านอุปสรรคหรือความล้มเหลวได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาวของนักศึกษาในโลกยุคดิจิทัล

ความเหมือนและความต่างระหว่างจิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวก

ความเหมือนระหว่างจิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวก

1. จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกเป็นศาสตร์ทางจิตวิทยาที่เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เหมือนกัน โดยจิตวิทยาทั่วไปเป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เน้นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ส่วนจิตวิทยาเชิงบวกเป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เน้นพฤติกรรมด้านบวกของบุคคล

2. จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกต่างมีเป้าหมายในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นเช่นเดียวกัน ตัวอย่างของจิตวิทยาทั่วไป คือ แนวคิดจิตวิเคราะห์ ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากแรงขับพื้นฐานในตัวเราที่ฝังอยู่ในจิตไร้สำนึก เช่น แรงขับเพื่อการเอาชีวิตรอด แรงขับด้านความก้าวร้าว และแรงขับทางเพศ ประสบการณ์ในอดีต โดยเฉพาะช่วงวัยเด็ก มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ หากบุคคลเผชิญประสบการณ์ทางลบในวัยเด็กและไม่ได้รับการแก้ไข อาจนำไปสู่สภาวะที่เรียกว่าความติดข้องในแต่ละช่วงพัฒนาการ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพเมื่อโตขึ้น และหากเกิดความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึกมากจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความทุกข์ทางจิตใจหรือความผิดปกติในบุคลิกภาพได้ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2556) สำหรับจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ การพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกหรือจุดแข็งของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่ออธิบายลักษณะเชิงบวกที่เอื้ออำนวยให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพจนสามารถนำไปสู่ความสมบูรณ์และความสำเร็จที่แท้จริง การค้นพบจุดแข็งเฉพาะตัวและนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยจุดแข็งของแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล แม้จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกจะมุ่งเน้นประเด็นการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองแขนงต่างมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนเราเข้าใจพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น

3. จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกเป็นการศึกษาพฤติกรรมที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถวัดได้ มีข้อมูล มีงานวิจัย ที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้เหมือนกัน เห็นได้จากวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่มีทั้ง การทดลอง การสังเกต การสัมภาษณ์และการใช้แบบทดสอบหรือแบบสำรวจต่าง ๆ เป็นต้น

4. จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกต่างเป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพของบุคคลเช่นเดียวกัน ตัวอย่างหนึ่งจากจิตวิทยาทั่วไป คือ แนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน โดยมีการเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) และการตอบสนอง (Response) กล่าวคือ หากสามารถกำหนดเงื่อนไขหรือสร้างความเชื่อมโยงที่เหมาะสมระหว่างสองสิ่งนี้ ก็อาจช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ต้องการได้ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่เคยส่งงานล่าช้า อาจได้รับการช่วยเหลือด้านการปรับพฤติกรรมจนสามารถส่งงานได้ตรงตามกำหนดเวลา ในด้านของจิตวิทยาเชิงบวกหนึ่งในแนวคิดที่สำคัญ คือ เรื่องของความหวัง (Hope) ซึ่งระบุว่าเมื่อผู้เรียนมีกรอบความคิดที่เปี่ยมด้วยความหวัง พวกเขาจะมองเห็นแนวทางหรือวิธีการหลากหลายที่สามารถนำพาตัวเองไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จในด้านการศึกษา แนวคิดนี้ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความพยายามที่จะทำให้เป้าหมายนั้นเป็นจริงอย่างต่อเนื่อง (Snyder, Rang & Sigmon, 2002, p. 257)

ความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวก

1. จิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวกมีแนวทางการศึกษาพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยจิตวิทยาทั่วไปเน้นศึกษาพฤติกรรมด้านลบซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิตหรือโรคทางจิต ไม่ว่าจะเป็นโรคซึมเศร้า ความวิตกกังวล ความเครียด หรือความกลัว ส่วนจิตวิทยาเชิงบวกเน้นการศึกษาพฤติกรรมด้านบวก เช่น การมองโลกในแง่ดี ความหวัง จุดแข็งในตัวบุคคล รวมถึงการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี

2. จิตวิทยาทั่วไปถือเป็นศาสตร์พื้นฐานที่มีรากฐานมาจากหลายแขนงวิชา โดยแต่ละด้านศึกษามนุษย์ในมุมต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรม อารมณ์ กระบวนการคิด ความเชื่อ ความจำ รวมถึงการเรียนรู้ ในขณะที่จิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวคิดร่วมสมัยซึ่งมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคล ต่อยอดจนเกิดความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี แนวคิดนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากกลุ่มจิตวิทยามนุษยนิยมและได้รับการผลักดันอย่างระบบโดย

Martin Seligman นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศาสตร์นี้จนได้รับการยอมรับในวงการวิชาการ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1942 จนถึงปัจจุบัน และเขายังถูกยกย่องให้เปรียบเสมือนบิดาของจิตวิทยาเชิงบวก

3. จิตวิทยาทั่วไปมักให้ความสำคัญกับการศึกษาและจัดการปัญหาพฤติกรรม รวมถึงประเด็นด้านสุขภาพจิตและความผิดปกติทางจิตเวช โดยเน้นไปที่การแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่เผชิญความท้าทายเหล่านี้เป็นหลัก จิตวิทยาในแนวทางดั้งเดิมจึงมักเน้นการรักษาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อคืนสู่สภาวะปกติ ส่วนในอีกด้านหนึ่ง จิตวิทยาเชิงบวกจะมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคลทั่วไป ไม่เพียงแต่เน้นเฉพาะผู้ที่เผชิญปัญหา แต่ยังสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการดูแลและฟื้นฟูผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตหรือความผิดปกติทางจิตเวชได้เช่นกัน การที่จิตวิทยาเชิงบวกมุ่งเน้นบุคคลทั่วไปไม่ได้หมายความว่าบุคคลเหล่านั้นจะปลอดจากข้อบกพร่องหรือไม่มีนิสัยด้านลบเลย หากแต่เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกในตัวบุคคลเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งภายในและขยายศักยภาพโดยธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สะท้อนถึงข้อเสนอของ Fred Luthans (2002) ที่เน้นการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาและพลังด้านบวกให้เกิดผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

4. สำหรับจิตวิทยาทั่วไปนั้น มักสนใจการวิเคราะห์และแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม สุขภาพจิต หรือความผิดปกติทางจิตเวช โดยเน้นกระบวนการแก้ไข ป้องกัน และบำบัดรักษาเป็นสำคัญ แต่มิได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพที่เป็นด้านบวกของบุคคลอย่างเด่นชัด นักจิตวิทยาในสำนักต่าง ๆ ได้พัฒนาองค์ความรู้เชิงลึกเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางจิตใจ เช่น แนวจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud ที่เน้นการเข้าใจแรงขับและประสบการณ์ในระดับจิตไร้สำนึกเพื่ออธิบายปัญหาทางจิตใจ หรือแนวพฤติกรรมนิยมซึ่งเน้นการทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง แนวคิดกลุ่มการรู้คิดก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญ โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญา เช่น การคิด การรับรู้ และความจำ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์อย่างมีหลักวิทยาศาสตร์ แนวคิดเหล่านี้แม้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและนำไปสู่การแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่ก็ไม่ได้มุ่งสนับสนุนหรือส่งเสริมความสามารถและคุณลักษณะเชิงบวกของบุคคลในระดับเดียวกับจิตวิทยาเชิงบวก

จิตวิทยาเชิงบวกเน้นการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพมากกว่าการรักษาปัญหา โดยมีเป้าหมายศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้มนุษย์เกิดอารมณ์แง่บวก มีความสุข และสร้างพฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความสร้างสรรค์ แนวทางนี้มุ่งให้ความสำคัญกับจุดเด่นของบุคคล เช่น คุณค่าในตัวเอง ภาวะลื่นไหลในการทำกิจกรรม (Flow) ทัศนคติเชิงบวก ความหวัง และความสุข รวมถึงเน้นกระบวนการและปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และทัศนคติที่ดี ซึ่งนำมาสู่การดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น เป้าหมายหลักของจิตวิทยาเชิงบวกคือการส่งเสริมการเติบโตทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยมีเจตนาให้มนุษย์มีชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยความสุขและความสมบูรณ์มากขึ้น ตามแนวคิดของ Martin Seligman (2000) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสุขมีรากฐานจากการพัฒนาตัวตน การเป็นคนดี และการมองชีวิตด้วยทัศนคติที่สร้างสรรค์และในแง่บวก

ตารางที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างจิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวก

ประเด็น	จิตวิทยาทั่วไป	จิตวิทยาเชิงบวก
ลักษณะของศาสตร์	ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์	ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์
เป้าหมายร่วม	เพื่อเข้าใจตนเองและผู้อื่น	เพื่อเข้าใจตนเองและผู้อื่น
วิธีการศึกษา	ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (ทดลอง สังเกต สัมภาษณ์ แบบทดสอบ)	ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เหมือนกัน

ตารางที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างจิตวิทยาทั่วไปและจิตวิทยาเชิงบวก (ต่อ)

ประเด็น	จิตวิทยาทั่วไป	จิตวิทยาเชิงบวก
การประยุกต์ใช้	ใช้แก้ไขปัญหาและปรับพฤติกรรม	ใช้พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพ
แนวทางการศึกษา	เน้นพฤติกรรมด้านลบ ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล	เน้นพฤติกรรมด้านบวก เช่น ความสุข ความหวัง การมองโลกในแง่ดี
จุดมุ่งหมายหลัก	แก้ไข ป้องกัน บำบัด ⟶ กลับสู่ภาวะปกติ	ส่งเสริม พัฒนา ⟶ ไปสู่ความเจริญงอกงาม (Flourishing)
ลักษณะขององค์ความรู้	ศาสตร์พื้นฐาน ครอบคลุมหลายด้าน (อารมณ์ ความคิด การเรียนรู้)	ศาสตร์ร่วมสมัย เน้นศักยภาพและคุณลักษณะเชิงบวก
กลุ่มเป้าหมาย	เน้นผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ/พฤติกรรม	ใช้กับคนทั่วไปและผู้มีปัญหาได้
แนวคิดสำคัญ	จิตวิเคราะห์ พฤติกรรมนิยม การรู้คิด	จุดแข็ง (Strengths), ความหวัง (Hope), ความสุข, Flow
แนวทางการทำงาน	วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ⟶ แก้ไข	ค้นหาจุดแข็ง ⟶ ส่งเสริมและพัฒนา

กลยุทธ์เชิงแนวคิดในการบูรณาการจิตวิทยาเชิงบวกในชั้นเรียน

การบูรณาการจิตวิทยาเชิงบวกเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนนับเป็นแนวทางที่สามารถเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวคิดจิตวิทยาดั้งเดิมมักเน้นไปที่คุณลักษณะที่เป็นปัญหาหรือข้อด้อยของบุคคล เช่น ปัญหาด้านพฤติกรรม สุขภาพจิต หรือความผิดปกติทางจิตใจ โดยส่วนใหญ่มุ่งหาแนวทางแก้ไขหรือบำบัดรักษา มากกว่าจะเน้นการเสริมสร้างจุดแข็งหรือความสามารถพิเศษอันเป็นคุณสมบัติเชิงบวกด้วยบริบทนี้ แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกจึงเกิดขึ้นมามาจากหลักการจิตวิทยามนุษยนิยม ที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ เป้าหมายหลักของจิตวิทยาเชิงบวก คือ การสนับสนุนการเติบโตทั้งระดับบุคคลและสังคม เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ โดยเน้นศักยภาพด้านบวก ส่งเสริมการพัฒนาตนเองจากจุดแข็ง เช่น การสร้างทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ การมองโลกในแง่ดี และการใช้ชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย หลักการนี้ยังสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับความสุขว่าเกิดจากการพัฒนาตนเองและการสร้างมุมมองเชิงบวกต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว นอกจากนี้ จิตวิทยาเชิงบวกยังมุ่งศึกษาปัจจัยและกลไกที่ส่งผลต่อความคิดและอารมณ์ด้านบวก ไม่ว่าจะเป็นการคิดในแง่ดี ความสร้างสรรค์ หรือพฤติกรรมที่ส่งเสริมชีวิตให้มีคุณภาพ ซึ่งทำให้แนวคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหลายวงการ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ที่ครูผู้สอนสามารถดึงหลักการเหล่านี้มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างสุขภาวะและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างมีรูปธรรม มีกลยุทธ์ดังนี้

1. การส่งเสริมจุดแข็งของผู้เรียน

โดยทั่วไป มนุษย์มักมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจกับสิ่งเร้าที่มีลักษณะด้านลบมากกว่าสิ่งเร้าเชิงบวก (Baumeister, Bratslavsky, Finkenauer, & Vohs, 2001, p. 323) ส่งผลให้หลายคนรับรู้และจดจำข้อบกพร่องของตนมากกว่าข้อดี จนอาจมองข้ามการพัฒนาศักยภาพด้านบวกของตนเองไป แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะจุดแข็ง (Character Strengths) ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะเชิงบวกเหล่านี้มีความคงทนและต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ อีกทั้งยังถือเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีแนวโน้มในการพัฒนาอย่างชัดเจน ในการศึกษาของ Park และ Peterson (2008) ได้เสนอว่า การนำแนวคิดคุณลักษณะจุดแข็งมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนามนุษย์ ถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมและพัฒนาลักษณะนิสัยเชิงบวก โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการเรียนรู้ สำหรับบทบาทของครู นอกจากการถ่ายทอดความรู้แล้ว ครูยังสามารถมีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นหาและพัฒนาจุดแข็งเฉพาะบุคคลได้ โดยอาจเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนทำแบบประเมินคุณลักษณะจุดแข็ง เช่น VIA Survey of Character Strengths ผ่าน

แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับศักยภาพด้านบวกของตนเอง ในขณะที่ครูจะได้รับข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความสามารถเฉพาะตัวของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เมื่อทราบถึงจุดแข็งของผู้เรียนแล้ว ครูสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการวางแผนและพัฒนากิจกรรมที่ตรงจุด และส่งเสริมให้ผู้เรียนนำศักยภาพที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น หากพบว่าผู้เรียนมีจุดแข็งด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ครูอาจออกแบบกิจกรรมในรูปแบบของการทำงานกลุ่ม การแข่งขันที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ หรือโครงงานที่ต้องใช้ความร่วมมือ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ครูควรติดตามผลการพัฒนา รวมถึงสังเกตความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินผลลัพธ์ และจัดหาสิ่งสนับสนุนเพิ่มเติมหากจำเป็น ดังนั้น การส่งเสริมคุณลักษณะจุดแข็งของผู้เรียนจึงถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาและปลูกฝังคุณลักษณะเชิงบวกเฉพาะบุคคล (Positive Personal Traits) อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคคล

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความท้าทายในระดับที่เหมาะสม

การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมที่มีระดับความท้าทายสอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ความยากหรือง่ายจนเกินไป ระดับความท้าทายที่ผู้เรียนรับรู้ร่วมกับทักษะหรือความสามารถที่พวกเขามี สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น หากผู้เรียนมีทักษะสูงและเผชิญกับกิจกรรมที่ท้าทายอย่างเหมาะสม จะเกิดประสบการณ์ที่เรียกว่า "ความไหลลื่น" (Flow) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนอยู่ในภาวะจดจ่อกับการเรียนรู้ และสามารถซึมซับสิ่งที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง โดยปรากฏการณ์นี้มักเกิดขึ้นเมื่อความท้าทายของกิจกรรมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ในทางกลับกัน หากผู้เรียนมีทักษะสูงแต่กิจกรรมขาดความท้าทาย จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย หรือถ้าทั้งทักษะและความท้าทายในกิจกรรมต่ำ ผู้เรียนอาจแสดงออกถึงความเฉยเมย แต่หากผู้เรียนมีทักษะน้อยและเผชิญกับกิจกรรมที่ท้าทายเกินไป อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวล ในบริบทของโรงเรียน ความวิตกกังวลนี้นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาภาวะความไหลลื่น โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่นักเรียนต้องเผชิญกับภาระที่เกินกว่าความสามารถในการจัดการของตนอย่างต่อเนื่อง (Brophy, 2010, p. 45)

นอกจากระดับความท้าทายที่เหมาะสมแล้ว อีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดภาวะความไหลลื่น (Flow) ในชั้นเรียน คือ การสะท้อนกลับอย่างทันท่วงที (Immediate Feedback หรือ Feedback Loop) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์ Flow โดยผู้เรียนจะต้องได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการกระทำของตนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับพฤติกรรมและกลยุทธ์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (Csikszentmihalyi, 1990, p. 49) การมี Feedback Loop ที่มีคุณภาพจะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ได้ทันทีว่าตนเองกำลังดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือควรปรับปรุงในด้านใด ส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมและการจดจ่อในกิจกรรม ทั้งยังช่วยรักษาสมดุลระหว่างความท้าทายและความสามารถของผู้เรียน เช่น การให้คำแนะนำระหว่างปฏิบัติกิจกรรม การใช้คำถามกระตุ้นการคิด หรือการใช้เทคโนโลยีที่สามารถแสดงผลลัพธ์ได้ทันที ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความชัดเจนของเป้าหมายและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความรู้สึกควบคุมตนเองได้ และเสริมแรงจูงใจภายใน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเกิดภาวะ Flow อย่างแท้จริง

ดังนั้น ครูควรวางแผนกิจกรรมที่ท้าทายอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้พวกเขาเลือกงานหรือกิจกรรมที่ตรงกับความถนัดและศักยภาพของตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินและความสุขในการเรียนรู้ (Csikszentmihalyi, 1993, p. 178)

3. การสร้างความสนใจให้ผู้เรียนให้เพิ่มขึ้น

เมื่อผู้เรียนมีระดับความตื่นตัวต่ำ มักส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ลดลง ดังนั้น การเรียนการสอนจึงควรคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของผู้เรียน แม้จะอยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน แต่แต่ละคนย่อมมีความชอบเป้าหมาย และแรงจูงใจที่แตกต่างออกไป ครูสามารถเริ่มต้นด้วยการสำรวจสิ่งที่ผู้เรียนสนใจหรือหัวข้อที่พวกเขาต้องการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียน การเชื่อมโยงเนื้อหาของบทเรียนเข้ากับสิ่งที่เป็นที่สนใจของผู้เรียน จะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างความกระตือรือร้นในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง จะเพิ่มโอกาสให้พวกเขาทุ่มเทในการศึกษา พัฒนาคุณภาพของผลงาน และเกิดความพึงพอใจในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติในเชิงบวกต่อการศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวคิดแรงจูงใจภายในกล่าวว่า เมื่อผู้เรียนมองเห็นความเกี่ยวข้องและสอดคล้องของกิจกรรมกับสิ่งที่ตนเองสนใจ จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ส่งผลไปถึงความตั้งใจ ความพยายาม และคุณภาพของผลลัพธ์ด้านการเรียน (Ryan & Deci, 2000, p. 56) ในทำนองเดียวกัน ทฤษฎีความสนใจได้อธิบายว่า ความสนใจเป็นกลไกสำคัญสำหรับการสร้างเสริมการมีส่วนร่วม ความตั้งใจ และความพยายามในการทำกิจกรรมทางวิชาการ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าบทเรียนนั้นมีความหมายและใกล้ชิดกับตัวเอง (Hidi & Renninger, 2006, p. 112)

4. การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน

การสร้างความมั่นใจในศักยภาพของผู้เรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ซึ่งสะท้อนถึงพลังด้านบวกภายในที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งผลักดันตนเองสู่เป้าหมายที่วางไว้ จุดเด่นคือ คุณลักษณะนี้สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง จากการอธิบายของลูแทนส์และยูเซฟว่า ความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง หมายถึง การมีความมั่นใจในความสามารถที่จะใช้ศักยภาพทางความคิดเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Luthans, Youssef, & Avolio, 2007, p. 3) หากบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองย่อมส่งผลให้เกิดพฤติกรรมและมุมมองเชิงบวกมากขึ้น ในบริบทของการศึกษาและการสอน ครูสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนได้ด้วยการประเมินที่มุ่งเน้นพัฒนาการเฉพาะบุคคล พร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสะท้อนความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผู้เรียนรับรู้ถึงความก้าวหน้าของตน จะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ต่อไป หากผลงานของผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ครูควรชี้แนะแนวทางการปรับปรุงที่ชัดเจนพร้อมการสนับสนุนและให้กำลังใจ เพื่อกระตุ้นความมั่นใจในความสามารถของผู้เรียนว่าพวกเขาสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ในอนาคต แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาด้านการเรียนรู้แบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับเป้าหมายและความท้าทายได้อย่างมั่นใจ

5. การส่งเสริมให้ผู้เรียนรับรู้คุณค่าของวิชาที่เรียน

การเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียนเป็นสิ่งสำคัญในช่วงที่ผู้เรียนต้องรับมือกับภารกิจหลากหลายและเป้าหมายที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน ซึ่งมักทำให้พวกเขาเลือกทุ่มเทกับสิ่งที่มองว่ามีความสำคัญหรือให้คุณค่าสูงสุดต่อตนเอง ผู้เรียนที่มีความตั้งใจและมุ่งมั่นต่อการเรียน มักเกิดจากการตระหนักว่าสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่นั้นมีความหมายและนำมาซึ่งประโยชน์โดยตรง ดังนั้นบทบาทของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของวิชาที่เรียนอย่างชัดเจน ตัวอย่างวิธีการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของวิชา ได้แก่ การเชื่อมโยงเนื้อหากับความสนใจหรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนเคยมี รวมถึงการออกแบบงานและกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง เช่น การทำโครงงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา หรือการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการ (วิจารณ์ พานิช, 2557) พร้อมทั้งครูควรชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา กับการเรียนรู้หรือ

การนำไปใช้ในการทำงานและชีวิตจริงในอนาคต เนื่องจากผู้เรียนมักจะตั้งคำถามว่า “เรียนวิชานี้ไปทำไม” การสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของสิ่งที่ศึกษา จะช่วยปลูกฝังการรับรู้คุณค่า กระตุ้นให้พวกเขาเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่เรียนมีความหมายต่อตนเอง ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลักดันการเรียนรู้ต่อเนื่อง

6. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมถึงระหว่างผู้เรียน

สัมพันธภาพในห้องเรียน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขและสุขภาพจิตโดยรวมของมนุษย์ ในบริบทของชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจและความร่วมมือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับความสัมพันธ์ในกลุ่มผู้เรียน ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปราย หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและส่งเสริมให้เกิดการยอมรับระหว่างกัน ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ครูจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อเข้าใจถึงพื้นฐาน ความแตกต่าง และศักยภาพเฉพาะของแต่ละคน ขณะเดียวกัน ครูควรแสดงออกถึงทัศนคติเชิงบวก สร้างความเป็นธรรม และมอบโอกาสให้แก่ผู้เรียนอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนโดยไม่ใช้อำนาจบีบบังคับ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและเรียนรู้อย่างเสรี วิธีการดังกล่าวจะช่วยสร้างความปลอดภัยทางจิตใจแก่ผู้เรียน และสนับสนุนให้พวกเขาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน

สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางด้านการเรียนรู้และการเติบโตส่วนบุคคล ความต้องการด้านความปลอดภัยถือเป็นหนึ่งในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่บุคคลจะสามารถพัฒนาไปสู่ระดับความต้องการที่สูงขึ้น เช่น การแสวงหาความรู้และการพัฒนาตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ในบริบทของการศึกษา ความปลอดภัยไม่ได้หมายถึงเพียงการปกป้องจากอันตรายทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงความมั่นคงทางจิตใจและอารมณ์ ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้สึกได้ว่าพื้นที่การศึกษา ได้แก่ โรงเรียน ห้องเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย ปราศจากภัยคุกคาม หรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกลัวและความละอาย อันจะช่วยสร้างบรรยากาศของความผ่อนคลายและความสุขในกระบวนการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนรับรู้ถึงความมั่นคงและเกิดความไว้วางใจในสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พวกเขาจะกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย กล้าลองผิดลองถูก และสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่และมีอิสระ ดังนั้น การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในชั้นเรียนควรหลีกเลี่ยงการแสดงออกถึงการข่มขู่หรือใช้อำนาจเพื่อกดดันผู้เรียน ทั้งนี้ บรรยากาศดังกล่าวควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจที่ผู้เรียนมีต่อครูซึ่งมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559)

8. การเสริมสร้างความหวังและทัศนคติเชิงบวกในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความหวัง หมายถึงพลังใจหรือแรงขับภายในที่ช่วยผลักดันให้บุคคลมุ่งไปสู่เป้าหมาย พร้อมกับทักษะในการกำหนดแนวทางหรือวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ เมื่อเผชิญกับอุปสรรค ผู้ที่มีความหวังจะสามารถปรับตัว คิดหาแนวทางใหม่ และก้าวหน้าต่อไปได้ ทั้งในชีวิตการเรียนรู้และการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้เรียนย่อมพบกับความท้าทาย ความเครียด หรือแรงกดดันที่อาจลดทอนกำลังใจ ในมุมมองของจิตวิทยาเชิงบวก ความหวังเป็นทรัพยากรทางจิตใจที่มีความสำคัญ โดยหากผู้เรียนมีกรอบความคิดแห่งความหวัง พวกเขาจะตระหนักถึงช่องทางหลากหลายที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้ บทบาทสำคัญของครูคือการช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้ผู้เรียนกล้าที่จะตั้งเป้าหมายและมีความหวัง ครูสามารถสนับสนุนผู้เรียนให้กำหนดเป้าหมายทางการเรียนที่ชัดเจนเพื่อปลูกฝังความมั่นใจและกระตุ้นแรงจูงใจ จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองวางแผนหา

แนวทางและพิจารณาวิธีการต่างๆ ที่จะพาไปสู่เป้าหมาย รวมถึงช่วยให้พวกเขาเตรียมพร้อมรับมือกับอุปสรรค พร้อมแนะนำวิธีแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนแผนเมื่อพบเจอปัญหา แนวทางนี้สอดคล้องกับ Snyder, Rand และ Sigmon (2002) ซึ่งเน้นว่า ความหวังเกิดจากทั้งพลังใจภายในและความสามารถในการสร้างเส้นทางหลากหลายสู่เป้าหมายที่วางไว้ นอกเหนือจากการสร้างความหวัง การปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกก็สำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมาก บุคคลที่มีมุมมองในแง่บวกมักจะเผชิญกับปัญหาโดยการมองหาความเป็นไปได้ในเชิงสร้างสรรค์ มากกว่าจะมุ่งแต่หลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธปัญหา (Snyder, Rand, & Sigmon, 2002, p. 257) คนที่มีทัศนคติเชิงบวกจะเชื่อในความเป็นไปได้ของอนาคตที่ดี พร้อมทั้งเผชิญปัญหาด้วยอารมณ์เชิงบวก ครูควรสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีคิดลักษณะนี้ เช่น ชี้ให้เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้จากประสบการณ์การเรียนไม่ว่าจะดีหรือร้าย หากผู้เรียนพบเจออุปสรรค ก็ควรตระหนักว่าสิ่งเหล่านั้นไม่ได้เป็นตัวกำหนดผลลัพธ์ทุกอย่าง และสามารถใช้ประสบการณ์นั้นเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง โดยไม่ตำหนิติเตียนตัวเอง ผู้เรียนที่มีทั้งความหวังและทัศนคติเชิงบวกมักจะมีสุขภาพจิตที่ดี มีแรงจูงใจที่สูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการเรียนและชีวิตการทำงานในระยะยาว

การบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าถึงประสบการณ์เชิงอารมณ์และสังคมอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมที่ออกแบบให้มีความท้าทายเหมาะสมกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อกระตุ้นความสนใจ เสริมความอยากรู้อยากเห็น และสร้างความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของรายวิชาที่กำลังศึกษา โดยไม่เพียงแค่เน้นด้านความรู้ แต่ยังมุ่งเน้นไปถึงการปลูกฝังมุมมองในเชิงบวก ความหวัง และการมองโลกในแง่ดี ด้วยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นหาจุดเด่นของตนเอง พร้อมทั้งเรียนรู้วิธีนำจุดแข็งเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ในระดับห้องเรียน การสร้างบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างครู นักเรียน และเพื่อนร่วมชั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญ ด้วยบรรยากาศความรู้สึกปลอดภัย ความไว้วางใจ และการเอื้อเฟื้อกัน สิ่งแวดล้อมลักษณะนี้จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาสุขภาวะทางจิตใจของนักเรียน พร้อมทั้งกระตุ้นแรงจูงใจภายใน ซึ่งนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หากนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง การประเมินผลความสำเร็จสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบผ่านเครื่องมือเชิงจิตวิทยาและการวัดเชิงประจักษ์ เช่น แบบวัดกริท (Grit Scale) แบบประเมินจุดแข็งของบุคคล (VIA Character Strengths Survey) แบบวัดความผาสุกทางจิต (Well-being Scale) รวมถึงการประเมินแรงจูงใจภายในและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือเหล่านี้จะช่วยสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม และเพิ่มความน่าเชื่อถือเชิงวิทยาศาสตร์ให้กับการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในบริบททางการศึกษา

แนวทางการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนากริทสำหรับนักศึกษาอุดมศึกษา

ในบริบทการศึกษาปัจจุบัน ความสำเร็จของผู้เรียนมิได้พิจารณาจากระดับสติปัญญา (IQ) เพียงมิติเดียว หากยังเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กริท (Grit) ซึ่ง Angela Duckworth นักจิตวิทยาผู้ศึกษาประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง ได้ให้นิยามว่าเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบรรลุความสำเร็จ ประกอบด้วย ความหลงใหล (Passion) และวิริยะอุตสาหะ (Perseverance) (Duckworth et al., 2007) โดยบุคคลที่มีกริทในระดับสูงมักสามารถเผชิญและทนต่อความยากลำบากของงานได้ดีกว่า ค่อยเป็นค่อยไปในการก้าวผ่านอุปสรรค และไม่ละทิ้งเป้าหมายจนกว่าจะบรรลุผลสำเร็จ ต่างจากผู้ที่มีกริทในระดับต่ำซึ่งอาจยอมแพ้ง่ายกว่า การเสริมสร้างกริทสามารถพัฒนาได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก โดย Duckworth (2016) ได้นำเสนอแนวทางพัฒนาจากมิติภายในสู่ภายนอกไว้ 4 ประการ บทความนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางการออกแบบ

กิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมกริทในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ช่วงอายุตั้งแต่ 18-30 ปี) โดยเน้นการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. กิจกรรมการสำรวจความสนใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาไปสู่ความหลงใหล ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักประการแรกของกริท กิจกรรมนี้เริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและส่วนประกอบของกริทให้กับผู้เรียน หลังจากนั้น ผู้เรียนจะลงมือทำใบงานสำรวจความสนใจผ่านคำถามสะท้อนคิด เช่น "เรื่องใดที่ฉันมักคิดถึงอยู่บ่อยครั้ง" "สิ่งใดที่ฉันให้ความสำคัญอย่างแท้จริง" กระบวนการนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเองอย่างเป็นระบบ ตามหลักการของกริท ความหลงใหลไม่ได้เกิดขึ้นในทันที แต่ต้องผ่านกระบวนการที่เริ่มจากการค้นพบความสนใจ การพัฒนา และการบ่มเพาะสิ่งเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่ความมุ่งมั่นในระยะยาว (Duckworth et al., 2007, p. 1087; Duckworth, 2016, p. 8) งานวิจัยยังสนับสนุนว่า ผู้ที่ได้ทำสิ่งที่ตรงกับความสนใจของตนเองมักจะมีความพึงพอใจในระดับสูง มีแรงจูงใจภายในที่มากกว่า และสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพได้ดียิ่งขึ้น (Ryan & Deci, 2000, p. 56) ดังนั้น กิจกรรมนี้จึงช่วยผู้เรียนทำความรู้จักตนเองในเชิงลึก เห็นภาพความสนใจของตนอย่างชัดเจน และถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาความหลงใหล ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการสร้างกริทในระยะยาว ทั้งนี้ สามารถประเมินได้จากความสามารถในการสะท้อนคิดของผู้เรียน (Reflection) ความชัดเจนในการระบุความสนใจของตนเอง และความสอดคล้องระหว่างความสนใจกับคุณค่าในชีวิต

2. กิจกรรมการตั้งเป้าหมาย มุ่งเน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการกำหนดเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและรักษาความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์กรณีตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเรียนรู้ลักษณะการตั้งเป้าหมายและความยึดมั่นของคนเหล่านั้น ต่อจากนั้น ผู้เรียนจะได้กำหนดเป้าหมายทางการเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งระบุแนวทางหรือขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยแท้จริงแล้ว ความหลงใหลไม่ได้หมายถึงเพียงความสนใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงจุดมุ่งหมายหรือความเข้าใจว่าการกระทำนั้นมีคุณค่าและความหมายต่อชีวิตอย่างไร ซึ่งแนวคิดนี้เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการมีเป้าหมายระยะยาวที่มั่นคง บุคคลที่มีกริทสูงมักกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกระดับเวลา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และสามารถรักษาความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายเหล่านั้นได้โดยไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรค (Duckworth et al., 2007, p. 1087) ตามแนวคิดทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย เป้าหมายที่มีความเฉพาะเจาะจงและท้าทายจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Locke & Latham, 2002, p. 705) ขณะเดียวกัน การที่ผู้เรียนตระหนักถึงความหมายและคุณค่าของเป้าหมายจะช่วยสร้างแรงขับเคลื่อนภายในที่ทำให้สามารถพยายามได้อย่างยาวนาน ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมดังกล่าวจึงช่วยให้ผู้เรียนเห็นทิศทางที่ชัดเจนในเส้นทางการเรียน เสริมสร้างความมุ่งมั่นและความพยายามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุความสำเร็จในระยะยาว ทั้งนี้ สามารถประเมินจากความชัดเจนและความเป็นรูปธรรมของเป้าหมาย (เช่น SMART Goals) ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ความเป็นไปได้ของแผนปฏิบัติการ รวมถึงความสามารถในการอธิบายเหตุผลและคุณค่าของเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. กิจกรรมการฝึกฝนด้วยความตั้งใจจริง (Deliberate Practice) มุ่งเน้นการพัฒนาความวิริยะอุตสาหะ (Perseverance) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกริท ผ่านกระบวนการฝึกที่มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและเป็นระบบ เริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายย่อยที่สามารถทำได้จริงภายในเวลาหนึ่งชั่วโมง โดยเน้นให้มีสมาธิกับงานที่ทำ พร้อมจัดการสิ่งรบกวนรอบด้าน เปิดใจรับฟังข้อมูลย้อนกลับจากผู้สอนหรือเพื่อนร่วมงาน และสะท้อนผลการปฏิบัติหลังสิ้นสุดกิจกรรมไปแล้ว นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเพิ่มระดับความท้าทายของกิจกรรมอย่างเหมาะสม และใช้เทคนิคการจินตนาการถึงความสำเร็จเพื่อสร้างแรงจูงใจ แม้ว่าความหลงใหลหรือ Passion จะเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก แต่ไม่

เพียงพอต่อการนำไปสู่ความสำเร็จโดยลำพัง เพราะความสำเร็จต้องอาศัยการพากเพียรและความตั้งใจในการปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอ (Duckworth et al., 2007, p. 1087) บุคคลที่มีกริทสูงมักพัฒนาตัวเองผ่านการฝึกฝนที่มีเป้าประสงค์ชัดเจน เน้นแก้ไขจุดบกพร่อง และมีการรับข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง (Ericsson, Krampe, & Tesch-Römer, 1993, p. 368) รูปแบบการฝึกนี้แตกต่างจากการฝึกซ้อมทั่ว ๆ ไป เพราะให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความเข้มข้น และลำดับขั้นตอนในการพัฒนาทักษะ งานวิจัยยังสนับสนุนว่าการฝึกซ้อมที่มีเป้าหมายชัดเจน พร้อมคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ท้าทาย สามารถช่วยยกระดับทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ericsson et al., 1993) ดังนั้น กิจกรรมนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ เรียนรู้วิธีปรับปรุงแนวทางการทำงานของตัวเอง และปลูกฝังกระบวนวินัยในกรอบของการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างกริทในระยะยาว ทั้งนี้ สามารถประเมินจากความสม่ำเสมอในการฝึกฝน ระดับความตั้งใจและสมาธิในการปฏิบัติกิจกรรม ความสามารถในการรับและนำ Feedback ไปปรับปรุงตนเอง รวมถึงพัฒนาการของทักษะเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึก

4. กิจกรรมมุ่งเน้นการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความหวัง (Hope) เมื่อเผชิญปัญหาและอุปสรรค แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า ความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ด้วยความพยายาม กระบวนการเรียนรู้ และกลยุทธ์ที่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพากเพียรระยะยาวหรือกริท กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) และกรอบความคิดแบบตายตัว (Fixed Mindset) จากนั้นผู้เรียนจะทำแบบประเมินตนเองและฝึกปรับ "เสียงภายใน" ของตัวเองให้สอดคล้องกับแนวทางของกรอบความคิดแบบเติบโต โดยเน้นย้ำถึงการจัดการกับความล้มเหลวหรือสถานการณ์ที่ยากลำบากให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในแง่ของการพัฒนากริท แนวคิดเกี่ยวกับความหวัง มีบทบาทสำคัญ จากงานวิจัยของ Duckworth (2016) ความหวังถูกนิยามว่าเป็นความเชื่อมั่นว่าแม้จะพบกับอุปสรรคมากมาย บุคคลก็ยังคงสามารถพัฒนาและประสบความสำเร็จได้ในอนาคต แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถไม่ได้เป็นสิ่งที่คงที่หรือตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีความพยายามและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง งานวิจัยยังระบุว่าคนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตมักจะเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างสร้างสรรค์ มองปัญหาและข้อผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และมีแนวโน้มที่จะมุ่งมั่นต่อเป้าหมายได้ยาวนานกว่า นอกจากนี้ ทฤษฎีเรื่องความหวังโดย Snyder (2002) ยังชี้ให้เห็นว่าการมีความเชื่อและความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง สามารถกำหนดเส้นทางและแผนการเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ พร้อมทั้งเป็นแรงส่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลก้าวผ่านอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การปลูกฝังและสนับสนุนกรอบความคิดแบบเติบโตจึงเป็นกุญแจพื้นฐานในการสร้างความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมนี้ช่วยเปลี่ยนมุมมองของผู้เรียนต่ออุปสรรค จากการมองว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางความสำเร็จไปสู่การมองว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ซึ่งกระบวนการนี้นำไปสู่การปลูกฝังความเพียรพยายามอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ สามารถประเมินจากการเปลี่ยนแปลงของมุมมองต่อความล้มเหลว ความสามารถในการใช้ภาษาเชิงบวก ความยืดหยุ่นทางความคิดเมื่อเผชิญอุปสรรค รวมถึงพฤติกรรมความพยายามต่อเนื่องแม้เผชิญความยากลำบาก

นอกเหนือจากการประเมินรายกิจกรรมดังกล่าว การวัดระดับกริทในภาพรวมยังสามารถดำเนินการได้โดยใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น แบบวัดกริท (Grit Scale) ซึ่งช่วยประเมินทั้งมิติของความหลงใหลและความวิริยะอุตสาหะในระยะยาวของผู้เรียน การใช้เครื่องมือในลักษณะนี้ร่วมกับการประเมินเชิงพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงาน จะช่วยให้สามารถสะท้อนพัฒนาการของกริทได้อย่างครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

สำหรับการประยุกต์ใช้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม–มัธยม) ควรปรับระดับความยาก–ง่ายให้เหมาะสมกับพัฒนาการ โดยระดับประถมควรใช้กิจกรรมที่เรียบง่าย เป็นรูปธรรม ใช้เวลาสั้น และมีการชี้แนะใกล้ชิด เช่น เกม นิทาน หรือสื่อภาพ ส่วนระดับมัธยมสามารถเพิ่มความซับซ้อน เช่น การตั้งเป้าหมายระยะยาว การสะท้อนคิดเชิงลึก และการฝึกที่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ทุกระดับควรยึดหลักสำคัญ ได้แก่ ความท้าทายที่เหมาะสม การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมแรงจูงใจภายใน

โดยสรุป การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนากริทเป็นการประยุกต์กรอบแนวคิดของ Angela Duckworth สู่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การค้นหาความสนใจ การกำหนดเป้าหมาย การฝึกฝนอย่างมีระบบ ไปจนถึงการพัฒนามุมมองเชิงบวกต่ออุปสรรค ทั้ง 4 กิจกรรมมีบทบาทสำคัญในการยกระดับกริทของผู้เรียนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมความมุ่งมั่นระยะยาวและความพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างไม่ย่อท้อ คุณลักษณะดังกล่าวถือเป็นทักษะสำคัญสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาตนเองและความพร้อมในการประกอบวิชาชีพในอนาคตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุป

การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกในบริบทการศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการลดหรือแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่ยังเน้นการส่งเสริมและดึงศักยภาพของผู้เรียนให้แสดงออกมาอย่างเต็มที่ การเปลี่ยนมุมมองจากการมุ่งแก้ไขจุดอ่อนมาเป็นการค้นหาและพัฒนาจุดแข็ง รวมถึงการสร้างบรรยากาศเชิงบวกภายในห้องเรียน และการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะพิเศษ เช่น กริท เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข ด้วยความหวัง และพร้อมเดินไปสู่เป้าหมายชีวิตอย่างมั่นคง ในกระบวนการนี้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้อำนวยความสะดวกด้านการเรียนรู้ โดยสนับสนุน ชี้แนะแนวทาง และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพในตัวเอง พร้อมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกมิติของชีวิต ทั้งนี้ บทความฉบับนี้เป็นบทความเชิงแนวคิด (Conceptual Paper) ที่มุ่งนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางการประยุกต์ใช้ในเชิงทฤษฎี ดังนั้น ในการพัฒนาความรู้ให้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ควรมีการนำกรอบแนวคิดดังกล่าวไปศึกษาต่อยอดในรูปแบบของงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ และตรวจสอบประสิทธิผลของแนวทางการจัดกิจกรรมในการพัฒนากริทของผู้เรียนในบริบทจริงต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2556). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

วิจารณ์ พานิช. (2557). *การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอสอาร์พริ้นติ้ง.

วิทยากร เชียงกูล. (2552). *จิตวิทยาวัยรุ่น: ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Alex, L. P., Joseph, S., Harrington, S., & Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. *The Journal of Positive Psychology, 1(1),* pp. 3-16.

Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C., & Vohs, K. D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of General Psychology, 5(4),* pp. 323-370.

Brophy, J. (2010). *Motivating students to learn* (3rd ed.). New York: Taylor and Francis.

Csikszentmihalyi, M. (1993). *The evolving self: A psychology for the third millennium*. New York, NY: HarperCollins.

Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology, 92(6),* pp. 1087–1101.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.

Ericsson, K. A., Krampe, R. T., & Tesch-Römer, C. (1993). The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. *Psychological Review, 100(3),* pp. 363–406.

Gordon, T. (1974). *Teacher effectiveness training*. New York: Longman.

Hidi, S., & Renninger, K. A. (2006). The four-phase model of interest development. *Educational Psychologist, 41(2),* pp. 111–127

Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation. *American Psychologist, 57(9),* pp. 705–717.

Luthans, F. (2002). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior, 23(6),* pp. 695-706.

Peterson, C., & Park, N. (2006). Moral competence and character strengths among adolescents: The development and validation of the Values in Action Inventory of Strengths for Youth. *Journal of Adolescence, 29(6),* pp. 891-909.

Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York: Oxford University Press.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, 25(1),* pp. 54–67.

Seligman, M. E. P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 3-12). New York: Oxford University Press.

Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry, 13(4),* pp. 249–275.

Snyder, C. R., Rand, K. L., & Sigmon, D. R. (2002). Hope theory. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 257-276). New York: Oxford University Press.

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกร เมตตาจิต อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา Email: kanokkorn.m@nrru.ac.th

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE SUPPLIES MANAGEMENT AT SURIN HOSPITAL

อริสรา เมฆเงิน, กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา, ภูริส ภูมิประเทศ
ARISSARA MEKNGERN, KIATTISAK RUAMPATTANA, PURIT PUMIPRATHATE
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดสุรินทร์
SURIN PROVINCE

Received: March 19, 2026
Revised: April 12, 2026
Accepted: April 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่เกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุ ของโรงพยาบาลสุรินทร์ จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ สภาพการบริหารงานพัสดุ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเอกสาร กลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 10 คน หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเอกสารแล้ว ได้นำข้อมูลทุกด้านมาบูรณาการเป็น ผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74 ,S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.81) และด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

สภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการยืม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.85) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการเก็บ/การบันทึกและการเบิกจ่ายพัสดุ ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.86) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจำหน่ายพัสดุ ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.66) และรายด้านอื่นๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.60) ด้านการบำรุงรักษา/การตรวจสอบ/การจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ลำดับที่ 3 ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.70) ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาหรือจัดหาโปรแกรมสำเร็จรูป ที่เชื่อมโยงข้อมูลการบริหารงานพัสดุเข้าด้วยกัน 2) ควรสร้างคลังความรู้ดิจิทัลที่บุคลากรทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ทันที 3) ควรเปลี่ยนจากการซื้อแบบตั้งรับเป็นการวางแผนเชิงรุกทันทีที่ทราบงบประมาณ เพื่อลดปัญหางบประมาณค้างท่อ หรือการรีบซื้อตอนปลายปี

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ, ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ, พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้าง พ.ศ. 2560

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) study the factors influencing supplies management at Surin Hospital; 2) to examine the current status of supplies management at Surin Hospital; and 3) to explore development guidelines for supplies management at Surin Hospital. This study employed a mixed-methods research design, integrating both quantitative and qualitative approaches. For the quantitative phase, the sample consisted of 364 personnel involved in supplies management at Surin Hospital. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire regarding supplies management efficiency, covering general respondent information, factors influencing supplies management, current management conditions, and potential development guidelines. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). The qualitative data were obtained through in-depth interviews and documentary research. The qualitative sample included 10 participants, comprising hospital executives and operational staff. Data from all sources were integrated and synthesized for the final analysis. The research findings are as follows:

Factors Influencing Supplies Management: The overall level of opinion regarding factors influencing supplies management was at a high level ($\bar{x}$ = 3.74, S.D. = 0.80). When considering individual aspects ranked from highest to lowest, "Personnel" had the highest mean ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.74), followed by "Budget" ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.81) and "Planning" ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.85), respectively.

Current State of Supplies Management: The overall opinion on the current state of supplies management was at a high level ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.85). Analysis of individual aspects showed that most were rated at a high level. Ranked from highest to lowest, they were: "Lending/Borrowing" ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.73), followed by "Procurement" ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 0.85), and "Storage, Recording, and Distribution" ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.86). The aspect with the lowest mean was "Disposal of Supplies" ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.87).

Feasibility and Appropriateness of Development Guidelines: The overall opinion toward the development guidelines for supplies management was at a high level ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.65). When considering individual aspects, "Procurement" was the only area rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.66). Other aspects were rated at a high level, ranked as follows: "Personnel and Departmental Participation" ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.60), "Maintenance, Inspection, and Disposal" ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.65), and "Storage, Recording, and Distribution" which had the lowest mean ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.70). Proposed Recommendations: 1) Develop or acquire integrated software systems to link all supplies management data. 2) Establish a digital knowledge repository accessible to personnel at all levels. 3) Transitioning from reactive purchasing to proactive strategic planning immediately upon budget allocation to mitigate budget encumbrance and prevent rushed year-end spending.
Keywords: Supplies Management, Hospital Administration, Procurement Efficiency

บทนำ

โรงพยาบาลของรัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้นำระบบการจัดซื้อมาใช้ในการบริหารงานพัสดุ ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ให้ยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้างหรือการบริหารพัสดุในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อบัญญัติและข้อกำหนดใดๆ ของหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560 กล่าวคือ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ทั้งกฎ ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และให้ใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 แทนโดยเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็เพื่อให้การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐมีกรอบการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ซึ่งจากศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเจ้าหน้าที่พัสดุ โรงพยาบาลชุมชน เขตบริการสุขภาพที่ 11 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ของเจ้าหน้าที่พัสดุ อยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนของการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเจ้าหน้าที่พัสดุ พบว่ามีระดับประสิทธิภาพด้านการวางแผนความต้องการอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพด้านการแจกจ่าย อยู่ในระดับมากที่สุด และประสิทธิภาพด้านการบำรุงรักษาอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่าประสิทธิภาพที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่เคยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่ม และจำนวนบุคลากรในการบริหารงานพัสดุ โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุเพียงพอ มีความสัมพันธ์เชิงบวก (ฐิติมา ชื่นวิเศษสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และสุพิศ ฤทธิ์แก้ว. 2565)

โรงพยาบาลสุรินทร์ โรงพยาบาลของรัฐ ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้กับหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ได้กำหนดแนวทางการบริหารงานพัสดุให้ดำเนินไปตามหลักการ คุ้มค่า โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ อย่างเคร่งครัด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใสในการใช้ทรัพยากรของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้หลักการเหล่านี้จะมีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ากระบวนการดำเนินงานตาม

กฎหมายฉบับดังกล่าวมีความซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน ส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างในโรงพยาบาลต้องใช้เวลายาวนาน ขาดความคล่องตัว และไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้ทันท่วงที ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความล่าช้าในการดำเนินการด้านพัสดุ ได้แก่ การจัดหาเครื่องมือแพทย์ที่จำเป็นไม่ทันต่อความต้องการ เช่น เครื่องช่วยหายใจ เครื่องวัดสัญญาณชีพ วัสดุสิ้นเปลืองในการรักษาพยาบาล ไปจนถึงการล่าช้าในการซ่อมแซมอุปกรณ์ทางการแพทย์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการรักษาลดลง และอาจกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญ ความไม่คล่องตัวในการบริหารงานพัสดุยังทำให้เกิดความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากปัญหาด้านกฎระเบียบและขั้นตอนแล้ว ปัจจัยด้านบุคลากรยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์อีกด้วย

ปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ได้แก่ กฎระเบียบบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการ ซึ่งความสำเร็จของทุกๆ องค์การ สำหรับการบริหารงานส่วนราชการนั้น การดำเนินที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือเครื่องจักรวัสดุอุปกรณ์ คือ งานด้านพัสดุ เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องดำเนินการจัดหาพัสดุที่เหมาะสมใช้ให้เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องจักร ให้การดำเนินงานขององค์กรภายในงบประมาณที่จำกัด มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จ (จรัสศรี บุญสอน. 2561) ปัจจุบันการปฏิบัติงานด้านพัสดุมีความซับซ้อนหลายขั้นตอน กฎระเบียบและหลักปฏิบัติมีความเสี่ยงทำให้เกิดความผิดพลาดในระหว่างการปฏิบัติงานส่งผลให้งานล่าช้า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ผู้ปฏิบัติงานพัสดุของโรงพยาบาลจะต้องศึกษาหาความรู้ความเข้าใจและต้องใช้ประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ลดความเสี่ยงที่เกิดความผิดพลาดต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับด้านการบริหารงานพัสดุ (อริสรา สุดสละ. 2562)

จากข้อมูลพบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุ ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานพัสดุ ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่ระดับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ เนื่องจากไม่มีความเข้าใจ มีความล่าช้าในดำเนินการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานพัสดุไม่มีความรู้เฉพาะโดยตรง (สุวัช มูลเมืองแสน. 2563) ด้านการจัดหา พบว่า การจัดทำแผนและการจัดหาพัสดุไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ด้านการเบิกจ่าย ที่การจัดทำบัญชี การรับ-การจ่ายพัสดุไม่เป็นปัจจุบันและการจัดทำแผนการเบิกจ่ายพัสดุ ไม่กำหนดแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจนแน่นอน ด้านการบำรุงรักษา พบว่า การไม่ดำเนินการจัดทำคู่มือการใช้งานและวิธีการซ่อมแซมในขั้นตอนเบื้องต้น ด้านการตรวจสอบ พบว่า การจัดทำบัญชีหรือทะเบียนที่ไม่เป็นปัจจุบันทำให้ยากต่อการตรวจสอบ และด้านการจำหน่าย พบว่า การไม่ดำเนินการกำหนดราคากลางพัสดุที่จะขาย เป็นต้น (อรพรรณ บุญมา. 2562) จากการดำเนินงานตามกระบวนการซื้อหรือจ้างระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ของโรงพยาบาลสุรินทร์ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุจำนวนหนึ่งยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังขาดการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการจัดทำเอกสาร การวางแผนการจัดซื้อ และการบันทึกข้อมูล ในด้านเทคโนโลยี โรงพยาบาลยังประสบปัญหาการใช้ระบบฐานข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วนหรือเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลพัสดุบางส่วนยังคงดำเนินการด้วยรูปแบบเอกสารกระดาษ ทำให้การสืบค้นข้อมูลล่าช้า เสี่ยงต่อการสูญหาย และเพิ่มภาระงานให้แก่เจ้าหน้าที่ ในขณะที่ระบบดิจิทัลที่ใช้งานก็ยังไม่มีการบูรณาการเข้ากับระบบอื่น เช่น ระบบบัญชีหรือระบบคลังเวชภัณฑ์อย่างเต็มรูปแบบ ด้านงบประมาณโรงพยาบาลสุรินทร์ต้องดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดทางการเงินที่เข้มงวด งบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีไม่สามารถรองรับความต้องการพัสดุทั้งหมดได้ ส่งผลให้เกิดการล่าช้าในการจัดหาพัสดุ และในบางกรณีจำเป็นต้องยืดเวลาการใช้งานของพัสดุเดิมออกไปแม้จะอยู่ใน

สภาพที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในการวางแผนจัดซื้อและการควบคุมวัสดุคงคลังที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการจริงของแต่ละหน่วยงาน ส่งผลให้บางรายการขาดแคลน ในขณะที่บางรายการมีปริมาณเกินความจำเป็น และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในรอบปีงบประมาณที่ผ่านมา พบดัชนีชี้วัดความรุนแรงของปัญหา ที่สำคัญคือ ระยะเวลาเฉลี่ยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง สำหรับครุภัณฑ์ทางการแพทย์ที่มีมูลค่าสูง ซึ่งต้องดำเนินการผ่านวิธี e-bidding พบว่าใช้ระยะเวลาเฉลี่ยถึง 120-150 วัน นับตั้งแต่การร่างขอบเขตงาน (TOR) จนถึงการตรวจรับพัสดุ ซึ่งล่าช้ากว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 30 ส่งผลให้อัตราการเบิกจ่ายงบประมาณลงทุนในช่วงไตรมาสที่ 1 และ 2 อยู่ในระดับต่ำ ความล่าช้านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา ชื่นวิเศษ และคณะ (2565) ที่ระบุว่าระดับความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่พัสดุต่อกฎหมายใหม่ยังอยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้เกิดความระมัดระวังจนเกินขอบเขต (Red Tape) จนทำให้กระบวนการหยุดชะงัก นอกจากนี้ ปัญหาด้านบุคลากรยังเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้เฉพาะทางและขาดประสบการณ์ต่อเนื่องในการบริหารพัสดุ (สุวัช มูลเมืองแสน, 2563) เพื่อให้การวิเคราะห์ปัญหามีฐานคิดที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยจึงนำ ทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) มาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทรัพยากร (Resources) ที่มีลักษณะเฉพาะและยากที่จะลอกเลียนแบบ โดยในงานพัสดุโรงพยาบาล ทรัพยากรเหล่านี้ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ตัวพัสดุ แต่รวมถึง "ขีดความสามารถของบุคลากร" (Personnel Capability) และ "ระบบสารสนเทศ" (Information System) ซึ่ง จรัสศรี บุญสอน (2561) ได้ย้ำว่าความสำเร็จของส่วนราชการต้องอาศัยปัจจัยด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ โรงพยาบาลสุรินทร์จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานพัสดุอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังให้ระบบบริหารจัดการพัสดุมีความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถสนับสนุนภารกิจด้านสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน และสังเคราะห์แนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลให้มีความทันสมัย เป็นระบบ และสามารถตอบสนองต่อภารกิจในการดูแลประชาชนได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการบริหาร (บุคลากร งบประมาณ และการวางแผน) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

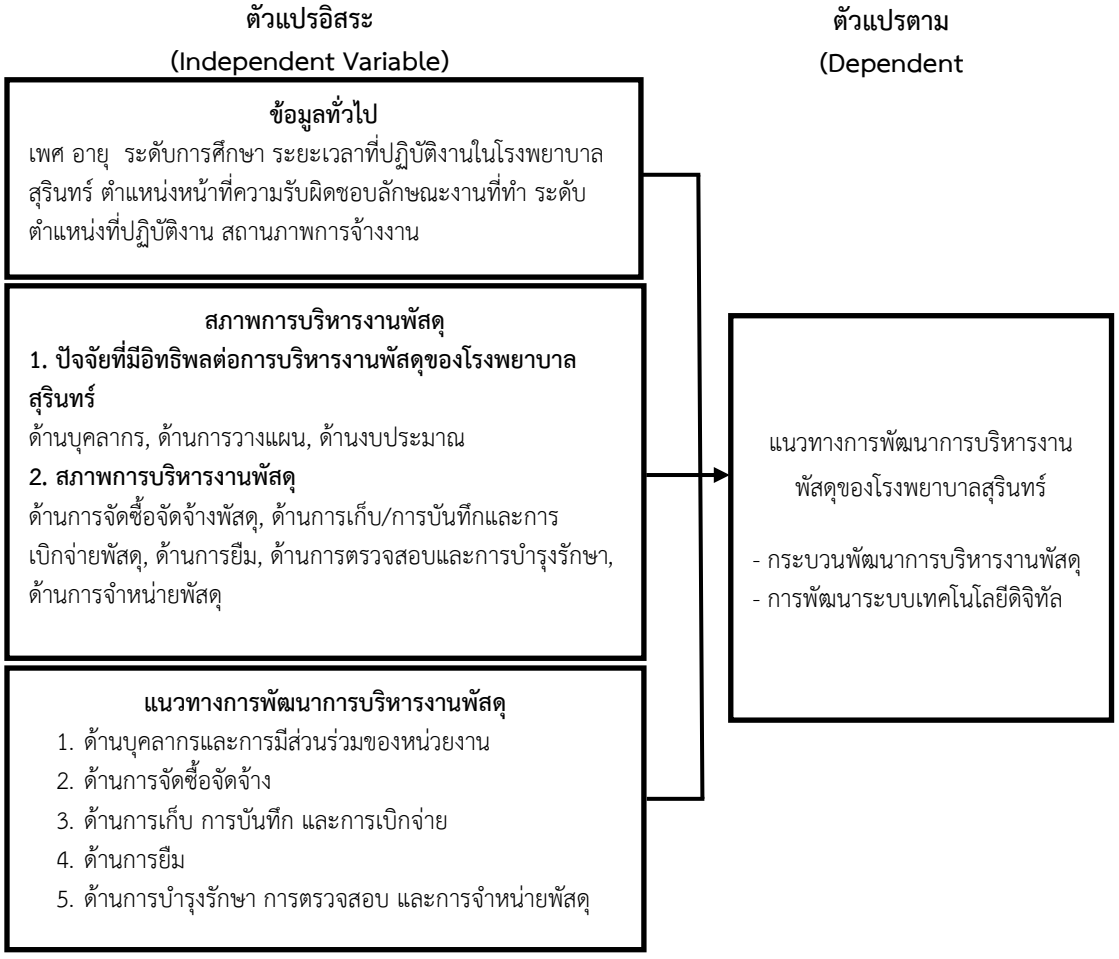
นิยามศัพท์เฉพาะ

งานพัสดุ หมายถึง ภารกิจที่ครอบคลุมการบริหารจัดการวงจรของทรัพยากรพัสดุทั้งหมดในโรงพยาบาล ตั้งแต่การวางแผนความต้องการ การจัดซื้อจัดจ้าง การรับเข้า การจัดเก็บในคลัง จนถึงการจำหน่ายออก โดยมีขอบเขตครอบคลุมประเภทพัสดุที่สำคัญ ดังนี้ 1) เวชภัณฑ์ยา เช่น ยาแผนปัจจุบัน ยาฉีด ยาอันตราย และสารอาหารทางเส้นเลือด เป็นต้น 2) เวชภัณฑ์ไม่ใช่ยา เช่น วัสดุการแพทย์สิ้นเปลือง วัสดุเฉพาะทาง และวัสดุ

วิทยาศาสตร์ เป็นต้น 3) ครุภัณฑ์หนัก เช่น เครื่องมือแพทย์ราคาสูง ระบบเอกซเรย์ และครุภัณฑ์สำนักงาน เป็นต้น 4) งานโภชนศาสตร์ เช่น วัตถุดิบประกอบอาหารสด-แห้ง และอาหารทางการแพทย์ เป็นต้น 5) งานก่อสร้าง เช่น การจัดจ้างก่อสร้างอาคาร การปรับปรุงพื้นที่ ระบบโครงสร้างอาคารสถานที่และวิศวกรรม 6) วัสดุทั่วไป เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุงานบ้านงานครัว และวัสดุเชื้อเพลิง 7) กลุ่มวัสดุคอมพิวเตอร์ เช่น วัสดุสิ้นเปลืองด้านไอที อุปกรณ์ต่อพ่วง และอะไหล่ระบบสารสนเทศ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ มุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุ และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวมรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดปรากฏดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากนั้นจึงนำผลการศึกษาที่ได้แต่ละแบบวิธีมาผสมในขั้นตอนสุดท้าย ดังรายละเอียดการวิจัยแต่ละวิธีดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวมรวมข้อมูล โดยรายละเอียดประกอบด้วย

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรกลุ่มที่เกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ รวมจำนวนบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน 3,141 คน (กลุ่มงานทรัพยากรบุคคล โรงพยาบาลสุรินทร์ อำเภอเมือง. 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่เกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของทาโร่ยามาเน่ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น (Confidence Level) ที่ 95% และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05% การศึกษาครั้งนี้ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรในพื้นที่ 3,141 คน จากการคำนวนขนาดตัวอย่างของทาโร่ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 355 คน และทำการกำหนดสัดส่วนจำแนกตามหน่วยงานต่างๆภายในโรงพยาบาล ซึ่งพบว่ามีหน่วยงานมีจำนวน 9 หน่วยงานมีกลุ่มตัวอย่างเท่ากับศูนย์ จึงได้ทำการเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นหน่วยงานละ 1 ตัวอย่าง รวมได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 364 คน

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่พัสดุ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร บุคลกรกลุ่มงานอำนวยการ และกลุ่มงานอื่นเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มบุคลากร ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย ดังนี้ ระดับผู้บริหาร จำนวน 5 คน และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ จากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านพัสดุ ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

2) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหา สาเหตุของปัญหาที่พบในการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาล ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาล ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ จำนวน 1 ฉบับ โดย แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

2.1.1 ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสุรินทร์ ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบลักษณะงานที่ทำ ระดับตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน และสถานภาพการจ้างงาน

2.1.2 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ในปัจจุบัน มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ในปัจจุบัน จำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านงบประมาณ

2) การบริหารงานพัสดุ มีจำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ 2) ด้านการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่ายพัสดุ 3) ด้านการยืม 4) ด้านการตรวจสอบ และด้านการบำรุงรักษา 5) การจำหน่ายพัสดุ

2.1.3 ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน 2) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง 3) การเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย 4) ด้านการยืม 5) ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุ

2.1.4 ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open End) เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

2.2. เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ประเด็นสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านบุคลากร 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านการวางแผน 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านงบประมาณ 5) ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญไปหาค่า IOC (Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5 ขึ้นไป เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีค่าเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.6-1.0

3.2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่พัสดุของโรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 ซึ่งผ่านเกณฑ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

4.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนประกอบด้วย

4.1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงประธานหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ให้มหาวิทยาลัยดำเนินการทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุรินทร์ เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือผ่านความเห็นชอบของศูนย์วิจัย และคณะกรรมการจริยธรรมของโรงพยาบาลสุรินทร์ต่อไป

4.1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมนัดหมายวันเพื่อรับแบบสอบถามกลับ

4.1.3 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 364 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์จำนวน 364 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

4.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนประกอบด้วย

4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับผู้รับการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จำนวน 10 คน ดังนี้ ผู้บริหารจำนวน 5 คน และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับงานพัสดุ จากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 5 คน

2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พร้อมการบันทึกภาพและเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

4.2.2 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์เฉพาะงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็นหลักได้แก่

(1) สภาพการบริหารงานพัสดุ

(2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ

(3) แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ

2) สรุปประเด็นที่ได้ในแต่ละเรื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วได้ดำเนินการรวบรวมบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติดังนี้

4.1.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ส่วนดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์) โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมายของข้อมูล

4.2.2 นำผลการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อคำถามใดที่มีคะแนนต่ำ 3 ข้อ นำไปมาพัฒนาเป็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก และบูรณาการกับผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยแบบผสมผสาน โดยการตรวจสอบเชิงสามเส้า ซึ่งใช้แหล่งข้อมูลจาก เอกสาร สัมภาษณ์ แบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย เพื่อช่วยยืนยันว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นเป็นความจริง ไม่ใช่ความผิดพลาดจากวิธีการเดียว ลดอคติของผู้วิจัยเองที่อาจเกิดจากการใช้มุมมองเดียว และทำให้เห็นภาพปรากฏการณ์ในมุมมองที่ลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้น

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีขั้นตอนประกอบด้วย

1) ดำเนินการถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลอย่างละเอียดชนิดคำต่อคำ ประโยคต่อประโยคและจัดพิมพ์จำแนกเป็นรายบุคคล

2) วิเคราะห์คำตอบของแต่ละคน จำแนกออกเป็นประเด็นดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านบุคลากร 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านการวางแผน 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านงบประมาณ 5) ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ให้มีประสิทธิภาพ

3) จัดลำดับความสำคัญของคำตอบแต่ละประเด็นเพื่อสังเคราะห์เป็นคำตอบชั่วคราวโดยการพิจารณาจากความถี่ของคำตอบแต่ละบุคคลคำตอบใดมีคำตอบเหมือนกันมากที่สุดถือว่ามีคำตอบที่สำคัญที่สุด

4) ประมวลและสรุปเป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเอกสารมีขั้นตอนประกอบด้วย

1) นำข้อมูลมาจัดแบ่งประเภทหมวดหมู่ (Categories)

2) นำมาวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Analytical Induction) คือการตีความและการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3) นำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นคำตอบเชิงเหตุผลทางตรรกะเพื่อสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการใช้การบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวคิดทางนามธรรมที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยข้อสรุปหรือผลการวิจัยจำแนกเป็น 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเอกสารแล้ว ได้นำข้อมูลทุกด้านมาบูรณาการเป็นผลการวิจัย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องสมบูรณ์ทุกด้าน และครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถาม จำนวน 364 ชุด มีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์จำนวน 364 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ได้ตรวจความสมบูรณ์ความถูกต้องของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ

ลำดับที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านบุคลากร	3.77	0.74	มาก	1
2	ด้านการวางแผน	3.71	0.85	มาก	3
3	ด้านงบประมาณ	3.73	0.81	มาก	2
	รวม	3.74	0.80	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.74 ,S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.81) และด้านการวางแผน ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านบุคลากร

ลำดับที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านบุคลากร	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุที่ได้รับแต่งตั้งมีความเหมาะสม	3.87	0.63	มาก	2
2	เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานพัสดุให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3.78	0.68	มาก	3
3	เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการปฏิบัติงานพัสดุ	3.89	0.69	มาก	1
4	โรงพยาบาลมีการวางแผนโครงสร้างอัตรากำลังคนด้านพัสดุที่เหมาะสม	3.68	0.73	มาก	4
5	โรงพยาบาลมีการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานพัสดุ	3.65	0.89	มาก	5
	รวม	3.77	0.74	มาก	

ตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.77, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการปฏิบัติงานพัสดุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.89 ,S.D. = 0.69) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุที่ได้รับแต่งตั้งมีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.87 ,S.D. = 0.63) เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานพัสดุให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในงานพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.78 ,S.D. = 0.68) โรงพยาบาลมีการวางแผนโครงสร้างอัตรากำลังคนด้านพัสดุที่เหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.68 ,S.D. = 0.73) และ โรงพยาบาลมีการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.65 ,S.D. = 0.89) ตามลำดับ การที่เจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการปฏิบัติงานพัสดุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดสะท้อนให้เห็นว่างานพัสดุในโรงพยาบาลเป็นงานบริการส่วนสนับสนุน (Back Office) ที่มีความกดดันสูง ต้องประสานงานกับบุคลากรทางการแพทย์หลายฝ่าย ต้องมีความรับผิดชอบสูง ที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจและทุ่มเทในการทำงาน เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นคุณค่าว่างานพัสดุคือรากฐานที่ช่วยให้การรักษาพยาบาลเป็นไปอย่างราบรื่น

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน

ลำดับที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	โรงพยาบาลมีการกำหนดแผนการจัดหาพัสดุที่เหมาะสม ตรงตามความต้องการ	3.67	0.89	มาก	4
2	โรงพยาบาลมีการบริหารงานพัสดุบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน	3.69	0.87	มาก	3
3	โรงพยาบาลมีการวางแผนจัดหาโดยคำนวณจากข้อมูลการใช้พัสดุในอดีต	3.62	0.87	มาก	5

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน (ต่อ)

ลำดับที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
4	โรงพยาบาลมีการสำรวจความต้องการปัจจุบันจากผู้ใช้พัสดุ และกำหนดจำนวนพัสดุที่ต้องใช้อย่างเหมาะสมเพียงพอ	3.59	0.88	มาก	6
5	โรงพยาบาลมีการกำหนดคุณลักษณะพัสดุที่เหมาะสม	3.79	0.79	มาก	2
6	โรงพยาบาลมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติและการใช้เกี่ยวกับพัสดุ	3.91	0.72	มาก	1
	รวม	3.71	0.85	มาก	

ตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.71, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ โรงพยาบาลมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติและการใช้เกี่ยวกับพัสดุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ โรงพยาบาลมีการกำหนดคุณลักษณะพัสดุที่เหมาะสม ($\bar{x}$ = 3.79, S.D. = 0.79) โรงพยาบาลมีการบริหารงานพัสดุบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.87) โรงพยาบาลมีการกำหนดแผนการจัดหาพัสดุที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = 0.89) โรงพยาบาลมีการวางแผนจัดหาโดยคำนวณจากข้อมูลการใช้พัสดุในอดีต ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.87) และโรงพยาบาลมีการสำรวจความต้องการปัจจุบันจากผู้ใช้พัสดุ และกำหนดจำนวนพัสดุที่ต้องใช้อย่างเหมาะสมเพียงพอ ($\bar{x}$ = 3.59, S.D. = 0.88) ตามลำดับ การที่การกำหนดแนวทางปฏิบัติและการใช้พัสดุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงพยาบาลเน้นความชัดเจนของกระบวนการ เนื่องจากในบริบทของโรงพยาบาล พัสดุมีปริมาณมากและหลากหลาย การมีคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติ (SOP) ที่ชัดเจนช่วยลดความสับสนและป้องกันการทุจริต

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านงบประมาณ

ลำดับที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านงบประมาณ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	โรงพยาบาลมีการตั้งงบประมาณด้านพัสดุอย่างเหมาะสม	3.78	0.71	มาก	1
2	โรงพยาบาลสามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบระยะเวลาและแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้	3.72	0.74	มาก	2
3	โรงพยาบาลมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุ	3.71	0.82	มาก	3
4	โรงพยาบาลมีการวิเคราะห์ ทบทวนแผนและผลการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแผนการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุ	3.68	0.94	มาก	4
	รวม	3.73	0.81	มาก	

ตารางที่ 4 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านงบประมาณ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ โรงพยาบาลมีการตั้งงบประมาณด้านพัสดุอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ โรงพยาบาลสามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบระยะเวลาและแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.74) โรงพยาบาลมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.82) และ โรงพยาบาลมีการวิเคราะห์ ทบทวนแผนและผลการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแผนการเบิกจ่ายงบประมาณด้านพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.94) ตามลำดับ การตั้งงบประมาณอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนว่าโรงพยาบาลมีการจัดทำงบประมาณบนพื้นฐานข้อมูลจริง โดยพิจารณาจากปริมาณการใช้พัสดุและทิศทางการรักษาพยาบาล ทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่น้อยเกินไปจนกระทบการบริการ และไม่มากเกินไปจนเกิดการสูญเสียโอกาสในการนำเงินไปพัฒนาด้านอื่น

1. สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวมในปัจจุบัน

ลำดับที่	การบริหารงานพัสดุ ในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ	3.81	0.85	มาก	2
2	ด้านการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่ายพัสดุ	3.71	0.86	มาก	3
3	ด้านการยืม	3.82	0.73	มาก	1
4	ด้านการตรวจสอบ และด้านการบำรุงรักษา	3.70	0.87	มาก	4
5	ด้านการจำหน่ายพัสดุ	3.57	0.87	มาก	5
	รวม	3.72	0.85	มาก	

ตารางที่ 5 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการยืม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 0.85) ด้านการเก็บ ด้านการบันทึก และการเบิกจ่ายพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.86) ด้านการตรวจสอบและด้านการบำรุงรักษา ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.87) และ ด้านการจำหน่ายพัสดุ ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

ตารางที่ 6 ระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในภาพรวม

ลำดับที่	แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน	4.50	0.60	มาก	2
2	ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง	4.51	0.66	มากที่สุด	1
3	ด้านการเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย	4.40	0.70	มาก	5
4	ด้านการยืม	4.48	0.65	มาก	4
5	ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุ	4.49	0.65	มาก	3
	รวม	4.48	0.65	มาก	

ตารางที่ 6 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.66) และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.60) ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบและการจำหน่าย ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.65) ด้านการยืม ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.65) การเก็บ การบันทึก และการเบิกจ่าย ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุ และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์ และผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน

คำพูดอ้างอิงจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า โรงพยาบาลสุรินทร์เป็นโรงพยาบาลศูนย์ มักมีการบริหารพัสดุและเครื่องมือแพทย์ร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและเครือข่ายบริการสุขภาพ (CUP) หรือมีการยืมพัสดุระหว่างหน่วยงานภายในเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนเฉพาะหน้า ประกอบกับโรงพยาบาลสุรินทร์ ได้มีการจัดตั้งศูนย์เครื่องมือแพทย์ ที่มีระบบการบริการยืม- คืนเครื่องมือแพทย์ฉุกเฉิน ในกรณีเครื่องมือแพทย์ไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งศูนย์เครื่องมือแพทย์ของโรงพยาบาลสุรินทร์ ได้รับรางวัลศูนย์ต้นแบบเครื่องมือแพทย์ ระดับพัฒนาดีเด่น ระดับประเทศจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข การที่มีค่าเฉลี่ยสูงแสดงว่ามี ระบบการบริหารความเสี่ยงที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพัสดุวิกฤตได้ทันท่วงทีผ่านกระบวนการยืมที่ถูกต้องตามระเบียบ ส่วนในด้านประสิทธิภาพการจัดซื้อจัดจ้าง การที่ด้านการจัดซื้อฯ อยู่ในลำดับรองลงมาแต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความเคร่งครัดใน พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ. 2560 และด้านการจัดเก็บ เบิกจ่าย มีการบริหารคลังสินค้าที่ดี ทำให้การบันทึกข้อมูลและการเบิกจ่ายมีความแม่นยำ ลดข้อผิดพลาดในการตรวจสอบ ส่วนด้านการจำหน่ายพัสดุ แม้จะเป็นอันดับสุดท้าย แต่การที่อยู่ในระดับมาก แสดงว่าโรงพยาบาลไม่ได้ละเลยพัสดุที่เสื่อมสภาพ มีการคัดแยกและจำหน่ายออกตามระเบียบ แต่ด้วยการจำหน่ายพัสดุจำพวกครุภัณฑ์มีขั้นตอนทางกฎหมายที่ซับซ้อน ทำให้

กระบวนการนี้ล่าช้า กระบวนการจำหน่ายเป็นจุดอ่อนที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากความกังวลด้านระเบียบพัสดุที่เข้มงวดเกินไป ประกอบกับพัสดุที่มีปริมาณมาก ทำให้พัสดุเก่าค้างในระบบ ปัญหาใหญ่คือ พัสดุเสื่อมสภาพ ที่รอจำหน่ายกองสะสมอยู่ในคลัง กินเนื้อที่เก็บของใหม่

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านบุคลากร

คำพูดอ้างอิงจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่พัสดุถือเป็นบุคลากรที่สำคัญ มีความเฉพาะในเนื้องาน ระเบียบกฎหมายมีความเข้มข้น ถือเป็นอาวุธในการทำงานพัสดุที่สำคัญ บุคคลใดที่ได้ทำงานพัสดุจึงควรเริ่มจากการศึกษา ระเบียบพัสดุที่เกี่ยวข้องทั้งหมดก่อนเป็นอันดับแรก ต่อมาคือ การปฏิบัติงานจริงต้องศึกษาคู่มือแนวทางปฏิบัติงานตามที่องค์กรจัดทำไว้ ควรมีพี่เลี้ยงคอยช่วยสอนงานในระยะแรกเพื่อลดความกลัว ความสับสนในการทำงานเพราะเป็นงานที่มีความเสี่ยง เจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อนร่วมงานต้องร่วมมือกันให้คำปรึกษาในการทำงานพัสดุกันตลอด เนื่องจากงานพัสดุในโรงพยาบาลมีความซับซ้อนสูงและต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำตามระเบียบกฎหมาย และต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น พัสดุทางการแพทย์ส่วนใหญ่มีรายละเอียดทางเทคนิคสูง บุคลากรจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ทั้งเรื่องตัวสินค้า และระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างที่เกี่ยวข้อง (พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างฯ 2560) เพื่อป้องกันความผิดพลาดทางกฎหมาย ด้านงบประมาณ งบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ ด้านการวางแผน

คำพูดอ้างอิงจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า การวางแผนที่ดีต้องมีการจัดทำข้อมูลปฏิบัติงานพัสดุที่ชัดเจน มีการประเมินผลการทำงานของแต่ละหน่วยงาน เพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาแนวทางป้องกันและปฏิบัติงานร่วมกันในการบริหารงานพัสดุ ที่สำคัญต้องมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติหรือคู่มืองานพัสดุแต่ละด้านให้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงาน และการใช้เกี่ยวกับพัสดุในโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ทุกคนจะได้เข้าใจตรงกันว่า ควรดำเนินงานไปในทิศทางใด ไม่เกิดความสับสนของงานและป้องกันการทุจริต เนื่องจากในบริบทของโรงพยาบาล พัสดุมีปริมาณมากและหลากหลาย ดังนั้นการจัดทำแผนต้องมีการกำหนดคุณลักษณะพัสดุที่เหมาะสมตามความต้องการและให้สอดคล้องกับงบประมาณที่จัดทำคำขอ เนื่องจาก พัสดุทางการแพทย์ส่วนใหญ่เป็นวัสดุเฉพาะทาง หากกำหนดคุณลักษณะไม่ดีอาจได้ของที่ไม่มีคุณภาพหรือใช้งานไม่ได้ การเน้นความเหมาะสมของคุณลักษณะจึงเป็นสิ่งสำคัญ

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุด้านงบประมาณ

คำพูดอ้างอิงจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า การจัดทำงบประมาณต้องมีความเหมาะสม มีเหตุผลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ควรมีการประเมินผลงบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อพัสดุ เพื่อหาความเหมาะสมที่แท้จริง แล้วนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดทำคำของบประมาณในปีต่อไป ควรมีการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการจัดทำงบประมาณต้องอยู่บนพื้นฐานข้อมูลจริง โดยพิจารณาจากปริมาณการใช้พัสดุและทิศทางการรักษาพยาบาล ทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่น้อยเกินไปจนกระทบการบริการ และไม่มากเกินไปจนเกิดการสูญเสียโอกาสในการนำเงินไปพัฒนาด้านอื่น การเบิกจ่ายมีประสิทธิภาพตามแผน เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในเชิงปฏิบัติ เนื่องจากงานพัสดุในโรงพยาบาลมีวงจรการทำงานที่ต้องเร่งด่วน การเบิกจ่ายที่รวดเร็วช่วยลดความเสี่ยงจากการค้างชำระหนี้แก่คู่ค้า ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ขาย ส่งผลให้โรงพยาบาลมีอำนาจต่อรองในการจัดหาพัสดุที่มีคุณภาพในระยะยาว สอดคล้องกับ หลักความคุ้มค่าและความโปร่งใส ใน พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างฯ

5. ความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง เนื่องจากเป็นด้านมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเพียงด้านเดียว สะท้อนว่าบุคคลากรในหน่วยงานเล็งเห็นว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนา เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรพัสดุและเกี่ยวข้องกับงบประมาณจำนวนมาก การพัฒนาในด้านนี้ เช่น การทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือการจัดซื้อแบบรวม

ศูนย์ จะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อด้านอื่นๆ ทั้งหมด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและคุ้มค่าสูงสุด ทำให้องค์กรต้องการยกระดับมาตรฐานด้านนี้ให้สูงกว่ามาตรฐานทั่วไป การที่หัวข้อ การสำรวจความต้องการ และการจัดทำแผนล่วงหน้าทันทีที่ทราบงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นการบริหารความต้องการและการวางแผนเชิงรุก สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการแก้ปัญหา การจัดซื้อที่ไม่ตรงกับความต้องการใช้งานจริง หรือ การจัดซื้อแบบเร่งด่วนในตอนท้ายปีงบประมาณ การสำรวจและวางแผนล่วงหน้าช่วยให้โรงพยาบาลสามารถจัดหาพัสดุทางการแพทย์ที่มีคุณภาพและมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารห่วงโซ่อุปทาน ที่เน้นการพยากรณ์ความต้องการ เพื่อลดปัญหาพัสดุขาดแคลนหรือพัสดุค้างคลังเกินความจำเป็น การที่หัวข้อ ควรเร่งดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามแผน อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นแนวทางแก้ปัญหาสำคัญที่พบในผลการวิจัยก่อนหน้านี้ ซึ่งระบุว่าความรวดเร็วอยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรตระหนักว่างานพัสดุในโรงพยาบาลมีผลต่อชีวิตผู้ป่วย การลดระยะเวลาในขั้นตอนธุรการ จะช่วยให้เครื่องมือแพทย์และเวชภัณฑ์ถึงมือแพทย์และพยาบาลได้ทันท่วงที

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่มีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันโรงพยาบาลยังขาดการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่าทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรในหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านพัสดุมีความตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนภารกิจทางการแพทย์ มีทัศนคติที่ดีและมีความพร้อมใจในการทำงาน แต่ด้วยลักษณะงานพัสดุในโรงพยาบาลมีความซับซ้อนสูงและต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำตามระเบียบกฎหมาย และต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง บุคลากรจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ทั้งเรื่องตัวสินค้า และกฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในหมวดนี้ สะท้อนว่าโรงพยาบาลมีต้นทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ดีในแง่ของ Soft Skill แต่ยังขาดการสนับสนุนด้าน Hard Skill หรือการอบรมเชิงเทคนิคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีฐานทรัพยากรและการพัฒนาขีดความสามารถ (Resource-Based View - RBV) ของ Hitt, Ireland, และ Hoskisson (2023) ระบุว่าทรัพยากรมนุษย์จะกลายเป็นความสามารถหลัก (Core Competency) ได้ก็ต่อเมื่อองค์กรมีการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่เข้มแข็ง ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย รักชาติ (2565) ที่พบว่าความกระตือรือร้นของบุคลากรเป็นปัจจัยนำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ในภาครัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศรุต เพ็งแก้ว (2564) ที่พบว่าในองค์กรสาธารณสุขขนาดใหญ่ บุคลากรสายสนับสนุนมักมีจิตบริการ (Service Mind) สูงเนื่องจากบรรยากาศการทำงานที่มุ่งเน้นการช่วยชีวิตผู้ป่วย แต่ปัญหาหลักที่ฉุดรั้งประสิทธิภาพคือ ช่องว่างทางทักษะในการตีความกฎระเบียบพัสดุที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญส่ง ผาสุข (2567) ที่ศึกษาการบริหารพัสดุในสถานพยาบาลระดับตติยภูมิและสรุปว่าความพยายามของตัวบุคคล เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนระบบในโรงพยาบาล หากขาดการลงทุนในระบบการเรียนรู้องค์กร (Organizational Learning) ที่ทันสมัย

2. สภาพการบริหารงานพัสดุในปัจจุบัน

สภาพการบริหารงานปัจจุบัน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย ด้านการยืม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่ ด้านการจำหน่ายพัสดุ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่า การที่

ด้านการยืม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากโรงพยาบาลสุรินทร์เป็นโรงพยาบาลศูนย์ขนาดใหญ่ จึงมีระบบบริหารความเสี่ยงที่ดีเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนพัสดุวิกฤตได้ทันท่วงทีผ่านกระบวนการยืมที่ถูกต้อง มีแนวปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน และมีการกำหนดความรับผิดชอบในการซ่อมแซมหากชำรุด นอกจากนี้ โรงพยาบาลสุรินทร์ ได้มีการจัดตั้งศูนย์เครื่องมือแพทย์ ที่มีระบบการบริการยืม- คืนเครื่องมือแพทย์ฉุกเฉิน ในกรณีเครื่องมือแพทย์ไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งศูนย์เครื่องมือแพทย์ของโรงพยาบาลสุรินทร์ ได้รับรางวัลศูนย์ต้นแบบเครื่องมือแพทย์ ระดับพัฒนาดีเด่นระดับประเทศ จากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งถือเป็นการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ที่ดีอย่างไรก็ตาม การที่ด้านการจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่าอาจเกิดจากความกังวลด้านระเบียบพัสดุที่เข้มงวดเกินไป ประกอบกับพัสดุที่มีปริมาณมาก ทำให้พัสดุเก่าค้างในระบบ ปัญหาใหญ่คือ พัสดุเสื่อมสภาพ ที่รอจำหน่ายกองสะสมอยู่ในคลัง สะท้อนให้เห็นว่าโรงพยาบาลอาจประสบปัญหาเรื่องความซับซ้อนของระเบียบกฎหมาย ทำให้กระบวนการระบายพัสดุเสื่อมสภาพล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่มีขั้นตอนการตรวจสอบหลายระดับเพื่อความโปร่งใส แต่อาจส่งผลต่อความคล่องตัวในการจำหน่ายพัสดุ สอดคล้องกับข้อสังเกตของ วิโรจน์ แสงทอง. (2564) ที่กล่าวว่าระบบราชการมักให้ความสำคัญกับการจัดหามากกว่าการจำหน่ายออก ทำให้เกิดปัญหาพัสดุตกค้างในบัญชี ซึ่งตามหลักการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ในส่วนของการจัดการพัสดุคงคลังที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างความพร้อมใช้และการบริหารจัดการของเสีย (Supply Chain Management Institute. 2023)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในอนาคต

ผลวิจัยระบุชัดเจนว่า ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นจุดที่ต้องการพัฒนามากที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุดเพียงด้านเดียว ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นความสำคัญในระดับ มากที่สุด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่า ด้วยบุคคลากรในหน่วยงานเล็งเห็นว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนา เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรพัสดุและเกี่ยวข้องกับงบประมาณจำนวนมาก การเน้นย้ำถึงการวางแผนเชิงรุก (Proactive Planning) โดยการสำรวจความต้องการและจัดทำแผนทันทีที่ทราบงบประมาณ เพื่อแก้ปัญหาการจัดซื้อเร่งด่วนช่วงท้ายปีงบประมาณซึ่งมักส่งผลต่อคุณภาพของพัสดุทางการแพทย์ ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนจากการทำงานเชิงรับ (Reactive) เป็นการทำงานเชิงรุก (Proactive) เพื่อลดปัญหาการจัดซื้อเร่งด่วนช่วงท้ายปีงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ที่เน้นการพยากรณ์ความต้องการ (Demand Forecasting) เพื่อความต่อเนื่องในการบริการผู้ป่วย (Supply Chain Management Institute. 2023) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการบริหารความคุ้มค่าที่เน้นผลสัมฤทธิ์มากกว่าเพียงการเบิกจ่ายงบประมาณให้ทันตามกำหนดเวลา ของ คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. (2560)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรสร้างคลังความรู้ดิจิทัล (Knowledge Management) เช่น คู่มือ แบบฟอร์ม คลิปสอนงาน เป็นต้น ที่บุคลากรทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ทันที เพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นหนึ่งเดียวทั่วทั้งองค์กร

2. สร้างเครือข่ายผู้ดูแลพัสดุประจำหน่วยงาน (Unit Supply Chain Liaison) เพื่อเพิ่มความเข้มข้นในด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วม และช่วยให้การตรวจสอบ/บำรุงรักษาในระดับหน่วยงานย่อยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรเปลี่ยนจากการซื้อแบบตั้งรับเป็นการวางแผนเชิงรุกทันทีที่ทราบงบประมาณ (Proactive Procurement) เพื่อลดปัญหางบประมาณค้างท่อ หรือการรีบซื้อตอนปลายปี

4. พัฒนาระบบการบริหารคลังแบบอัจฉริยะ (Smart Inventory) เพื่อให้การบันทึก การเบิกจ่าย และการจำหน่ายเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน (Real-time) ลดช่องว่างความล่าช้าทางบัญชี

5. ควรมีการพัฒนาหรือจัดหาโปรแกรมสำเร็จรูป (Digital Transformation) ที่เชื่อมโยงข้อมูลการบริหารงานพัสดุเข้าด้วยกัน ตั้งแต่แผนจัดซื้อ จนถึงการจำหน่ายพัสดุ เพื่อลดภาระงานเอกสารและเพิ่มความรวดเร็วในการตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติบริหารงานพัสดุในเชิงลึกแบบรายด้านและการวิเคราะห์ผลเพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยที่แตกต่างกันไปเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลสุรินทร์

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานจากลักษณะงานที่แตกต่าง นำไปวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อที่จะได้มีความหลากหลายของข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย (Research Limitations)

1. การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลสุรินทร์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์ขนาดใหญ่ ที่มีโครงสร้างองค์กร ระบบบริหารจัดการ และงบประมาณที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอจึงอาจไม่สามารถนำไปปรับใช้ (Generalize) กับโรงพยาบาลขนาดเล็ก เช่น โรงพยาบาลชุมชน หรือโรงพยาบาลเอกชนที่มีระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกันได้ทั้งหมด

2. ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เป็นการสะท้อนความคิดเห็นและสภาพปัญหาในช่วงปีงบประมาณที่ทำการศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบของกรมบัญชีกลางและนโยบายภาครัฐ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ มักมีการปรับปรุงและออกหนังสือเวียนใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งอาจทำให้ข้อเสนอแนะบางประการได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยตามหลักเกณฑ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2560). *พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560.* กระทรวงการคลัง.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการ. (ม.ป.ป.). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงพยาบาลสุรินทร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566–2568. โรงพยาบาลสุรินทร์.* สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2568, จาก https://www.surinhospital.go.th/

จรัสศรี บุญสอน. (2561). *การพัฒนาประสิทธิภาพการควบคุมทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (รายงานการวิจัย).* กองคลัง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ฐิติมา ชื่นวิเศษ, สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, และ สุพิศ ฤทธิ์แก้ว. (2565). ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของเจ้าหน้าที่พัสดุโรงพยาบาลชุมชน. *เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์, 18*(2), 70–95.

บุญส่ง ผาสุข. (2567). กลยุทธ์การบริหารห่วงโซ่อุปทานทางการแพทย์และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่พัสดุในโรงพยาบาลศูนย์. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์, 7*(1), 45–62.

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560, 24 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก. หน้า 13–56.

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560, 23 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 86 ก. หน้า 1–34.

วิศรุต เพ็งแก้ว. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านพัสดุของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐ, 8*(3), 211–228.

วิโรจน์ แสงทอง. (2564). *การบริหารพัสดุในยุคดิจิทัลสำหรับหน่วยงานบริการสาธารณสุข.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมชาย รักชาติ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ภาครัฐ. *วารสารการจัดการภาครัฐและเอกชน, 14*(1), 88–103.

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2559). *รายงานผลการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2559.* สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2552). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.* สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2568, จาก http://finance.psru.ac.th/files/passadu.pdf

สุวัช มูลเมืองแสน. (2563). *สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตตรวจราชการที่ 11.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

อรพรรณ บุญมาพบ. (2562). *การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารพัสดุของหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา*. (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

อริสรา สุดสละ. (2562). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (รายงานการวิจัย).* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2023). *Strategic management: Concepts and cases: Competitiveness and globalization (14th ed.).* Cengage Learning.

Supply Chain Management Institute. (2023). *Best practices in healthcare supply chain.* https://www.scminstitute.org/healthcare-report2023

ผู้เขียนบทความ

นางสาวอริสรา เมฆเงิน นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: arissara9802@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: ruamapattana@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริส ภูมิประเทศ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Email: sud_rit@hotmail.com

The Development of a Learning Package on the Tradition of Korat Candle Casting to Promote Tourism through Multimedia and Websites

PATUMVADEE LUMLERT AND SUNSANEE MANEECHOT
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY
Nakhon Ratchasima Province

Received: December 29, 2025
Revised: March 11, 2026
Accepted: April 24, 2026

ABSTRACT

This research, the development of a learning package on the tradition of Korat candle casting to promote tourism through multimedia and websites aimeds to 1) preserve the Buddhist Lent Candle Carving as a unique cultural identity of Nakhon Ratchasima City; 2) study the cultural tourism management process and activities and 3) develop learning media Korat candle culture through online and multimedia to promote tourism. This study employed a mixed method research design combining survey research and interviews. (The quality of the instrument, such as validity and reliabity) to collect both qualitafive and quantitative data Participat observation was conducted to examine community participation within the Wat Nong Bua Rong community area.

The results showed that 1) the conservation of Buddhist Lent Candle Carving required cultural tourism support from all stakeholders within the community; and 2) the tourism process of Wat Nong Bua Rong depended on the candle parade, which is various Buddhist tradition activities such as alms giving, and listening to sermons Whereas the Candle Procession Festival is most important to the cultural tourism of Nong Bua Rong. The highest satisfaction level with travel bloggers was a mean score of 4.30, while the lowest satisfaction level was a mean score of 3.95.

Overall satisfaction with bloggers was a mean score of 4.02 and a standard deviation of 0.77 and satisfaction with ebooks in the overall sector with a mean score of 4.32 and a standard deviation of 0.67. there findings indicate that satisfaction with ebooks was greater than satisfaction with travel bloggers.

Keywords: Learning Package, the tradition of candle casting, Korat, tourism, multimedia, websites.

Introduction

Nakhon Ratchasima Province, also known as Korat City There was an annual candle parade. It is a tradition that has been practiced continuously for a long time. Especially the candle casting

and candle carving at Wat Nong Bua Rong. Nakhon Ratchasima Municipality The process of casting candles and carving candles takes about 3-4 months. Before the tradition of parading candles each year, the candles are of various sizes. The tree is large and tall. There is a beautiful carved pattern in the trunk. In the base, there is a puppet showing religious stories. and possibilities in society at that time but nowadays, the tradition of casting and parading candles has become less popular with the new generation, and the situation of COVID-19 has resulted in various traditions and candle parades being canceled in the past two years.

Orawan Supploy (2020) said, "The Buddhist Lent festival There is evidence from the Sukhothai period. The first main inscription, the inscription of King Ramkhamhaeng, states that King Ramkhamhaeng Ruler of this Sukhothai both mothers and people both of them All the children of the jurors both male and female the masses have faith in Buddhism. always precepts during the rainy season, everyone in the Ayutthaya period Talked about royal charities during Lent the King reconciled the precepts 8 times a month until the Rattanakosin period. In the royal writing on the 12-month ceremony of King Chulalongkorn, His Highness has explained and commented on the traditions and customs of Buddhist Lent. on the topic of The Eighth Month Ceremony Birth of Buddhist Lent Candles and Candle Procession.

In the past, monks did not have electricity. The villagers, therefore, cast a larger candle. to give the monks a spot to illuminate the performance of various activities Is Buddhist worship for 3 months, bringing candles to offer to the villagers often organizes a parade with pomp and fun and practice inherited until becoming an important candle parade tradition of Thai Buddhists in Thailand on the 1st day of the waning moon, the 8th lunar month or the beginning of the year mostly falls on July. It is the beginning of the monks' activities called the Buddhist Lent, resulting in the 8th lunar merit-making, which is considered a big merit-making ceremony according to the Isaan people's Sib Song Khong Sip Si (ฮีตสิบสองคองสิบสี่). to bring candles to the temple for monks and novices to use to light up to study the Dhamma at night because it is believed that the person who offers the candle will gain the merit of wisdom and see the Dharma causing the candle casting parade to be managed and parade candles to offer to the temple (Nakhon Ratchasima Local Information Work, n.d.). There are candle parades in all provinces, but only 6 provinces have the largest candle parades: Saraburi, Suphan Buri, Surin, Nakhon Phanom, Ubon Ratchathani, and Nakhon Ratchasima. (Nakhon Ratchasima local information work. n.d.)

Especially in Nakhon Ratchasima Province, the candle parade is a large merit-making festival since ancient times. As found in the book Nakhon Ratchasima Province (published in 1960), which is information from the Maha Wirawong National Museum, Nakhon Ratchasima (n.d.) The government has organized a huge event with the elephants and horses of the procession, including arranging for the mule of elephants and horses at the field in front of the town hall as well. Therefore, in some years, the provincial field area will be too narrow. The government, therefore, organized an annual Buddhist Lent candle celebration at Nong Bua Stadium in front of the Nakhon

Ratchasima Army Headquarters. Before the festival day at the temple, there will be games. Many types of theatrical performances Celebrate Buddhist Lent candles such as movies, Li Ke, Lam Tat, Korat songs, etc. 1 night. who arranged candles for the Buddhist Lent procession Everyone will bring candles to gather at the center, which is in front of the city hall. When they are ready, they will set up a procession and parade along many important streets. in the city together at the same place to be considered by the committee established which temple candles would be beautiful and have good morals There were great decorations to give prizes for 1 st, 2 nd, and 3 rd prizes respectively. Candles that were subsequently entered in the parade had special prizes, including money, rice, fish sauce, gas, medicine cabinets, tea leaves, incense, candles, matches, and utensils. other tools, etc. After finishing, they separate the procession to return to their temples. The government will invite senior government officials, both military and civilian. is the person offering candles for Buddhist Lent at various temples." (Maha Wirawong National Museum, Nakhon Ratchasima. 2020)

Conservation of the candle parade tradition is passed down from generation to generation. It is to build a strong community, build and develop skilled people, and increase skills for future careers. and promoting tourism for Wat Nong Bua Rong community to be famous and known Therefore, the development of a learning package for the Korat Candle Casting Tradition to promote tourism through multimedia systems and online websites is of great importance.

Purposes of Research

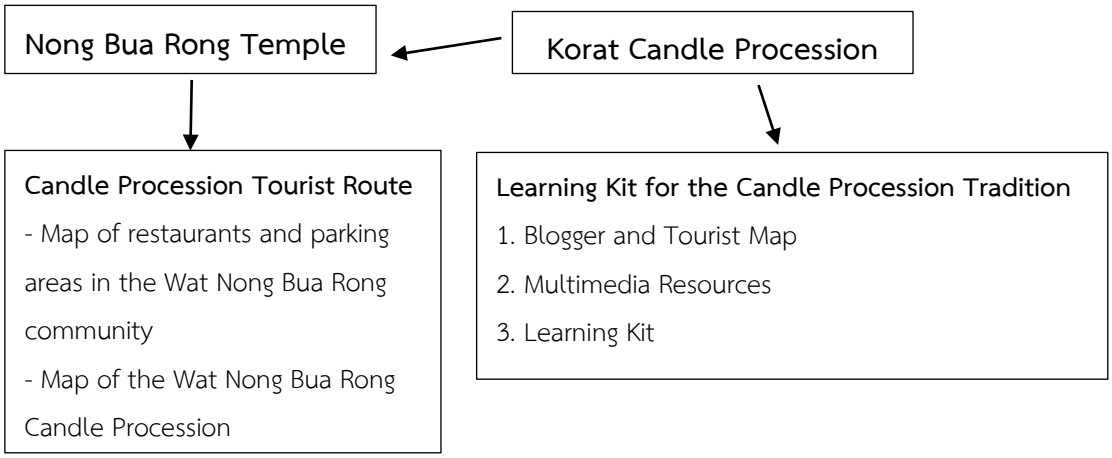
1. To survey the preservation of Buddhist Lent candle carving as the cultural identity of Nakhon Ratchasima.

2. To study the cultural tourism management process and appropriate tourism activities in accordance with the sustainable development guidelines of the Wat Nong Bua Rong community.

3. To develop and assess satisfaction of tourists with a learning package on Korat's candle culture to promote tourism through multimedia media and websites.

Conceptual Framework

The research entitled "Development of a Learning Package on the Korat Candle Casting Tradition to Promote Tourism through Multimedia and Websites" has a conceptual framework that can be presented as a conceptual framework diagram as follows:

Research Methodology

This research used a mixed research study (Mixed Method) is a combination of survey research and interviews. in terms of quality and quantity.

and the observation of population participation in the Wat Nong Bua Rong community area. to gain concrete insights to create media bloggers and E-books to promote tourism and the community economy at Wat Nong Bua Rong.

1. Population and Sample 1.1 The qualitative sample consisted of the abbot 10 technicians and community leaders who were involved in the Lent candle procession ceremony at Wat Nong Bua Rong. 1.2 The quantitative population and sample comprised 20 Tourists who participated in the project. These sample studied the learning package watched the created videos provided suggestions and assessed their satisfaction for improvement.

2. Research Tools included questionnaires and satisfaction assessments. There are: The quality assessment form for the interactive multimedia package uses a 5-level Likert scale for evaluation: Excellent, Good, Average, Fair, Needs Improvement. Three experts evaluate whether the questions accurately measure what is being assessed. Generally, an acceptable IOC (Integer Occurrence Index) of 0.50 or higher is required.

3. Data Collection 3.1 Interviews, questionnaires of 10 village elders and data collection (For collecting qualitative research data) 3.2 Return questionnaires online via Google form according to the number of research participants 20 persons (For collecting quantitative research data)

4. Data Analysis

According to objective 1, to conserve the candle carving, in analyzing qualitative data by content analysis, document analysis and analyze interviews with 10 village elders in the community.

According to Objective 2-3, in analyzing quantitative data analysis The following data analysis was performed.

1) Check the completeness of every questionnaire.

2) Part 2 of the questionnaire analyzes information about satisfaction. By using the frequency value to take into account the discussion. Summarize the questionnaire of the sample of 20 people to use in media improvement. Then write a research paper. and bring media and research to disseminate.

Results

1. The survey on the preservation of Buddhist Lent candle carving indicated that the cultural identity of Nakhon Ratchasima

From the survey of the Wat Nong Bua Rong community area, it was found that the community was ready for the conservation of candle carvings. Community leaders and temples supported the candle parade in the past but at present lack of tourism support. Therefore, the conservation of candle carvings requires the support of cultural tourism from all parties.

This research will contribute to the following outcomes in the near future:

1.1 This research will help collect knowledge about the fundamentals of Buddhist Lent candle carving, which includes carvings based on Buddhist history, mythical creatures from the Himalayas, and applied Thai patterns such as those of famous Thai figures, including actors and politicians.

1.2 This research will stimulate the establishment of a Buddhist Lent candle procession learning center in the community in the future, with support from community leaders and the abbot of Wat Nong Bua Rong, who leads the candle procession in participation almost every year, as supported by the Nakhon Ratchasima Provincial Tourism Office.

2. Study the cultural tourism management process and appropriate tourism activities in line with the Sustainable Development Guidelines of Wat Nong Bua Rong Community the following key findings:

2.1 The sustainable cultural tourism management process in the Wat Nong Bua Rong community showed that community leaders and residents are strong and supportive of the annual Candle Procession. However, there is a problem with the change in the abbot, with the new abbot showing less interest and support for the Candle Procession than the previous abbot. If the temple does not provide support in the future, there will be no space for carving candles and storing old candles (which would be reused for carving candles again in the following year).

2.2 Regarding tourism promotion activities suitable for sustainable development in the Wat Nong Bua Rong community, it was found that the government does not directly support the Candle Procession activity for the Wat Nong Bua Rong community. However, there is an annual candle float competition in Nakhon Ratchasima Province, in which Wat Nong Bua Rong participates along with other temples. Therefore, this research will help to publicize the Candle Procession activity and the art of candle carving at Wat Nong Bua Rong to increase its recognition.

3. Development and assessment satisfaction of tourists with a learning package on Korat candle culture to promote tourism through multimedia and websites.

3.1 Creating the Interactive Multimedia Package: The researchers used the ADDIE Model, which consists of five steps: 1) Analysis, 2) Design, 3) Development, 4) Implementation, and 5) Evaluation, as follows:

Step 1: Analysis. This involved studying and synthesizing information for developing the interactive multimedia package from relevant documents and research to synthesize the research tools.

Step 2: Design. This involved analyzing the needs assessment for developing the interactive multimedia package, including requirements for content, type, images, and sound, to synthesize a draft of the multimedia package. The draft was then presented to experts and revised before developing into a final prototype.

Step 3: Development. This involved creating a prototype multimedia package based on the needs assessment results, including: 1) a map measuring 85 x 200 centimeters, 2) an A4 size map, 3) a blog website post album containing four posts, and 4) motion graphics. Artificial intelligence (AI) was used to support image creation (TTI) and text-to-speech conversion (TSC). Text-to-speech (TTS) supports the creation of audio, along with the use of QR codes in all four types of multimedia. It facilitates user interaction, and the media package is then presented to experts for evaluation and improvement based on their feedback before being put into actual use.

Step 4: Implementation. The interactive multimedia package is disseminated to a purposive sample group of 20 people for real-world testing.

Step 5: Evaluation. The effectiveness of the interactive multimedia package is evaluated by collecting data on usage through a comparison of perceived course image, as well as collecting and analyzing satisfaction data and other relevant suggestions or comments.

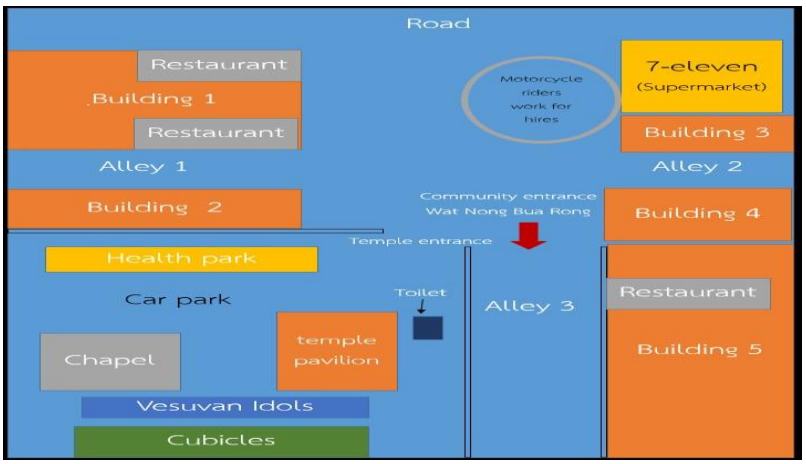

Figure 1: Map of restaurants and car parks in Wat Nong Bua Rong Community.
Source: Researchers.

3.2 The results of the analysis of satisfaction data of the participants in the Korat Candle Casting Tradition Development Project to promote tourism through multimedia systems and websites are:

1. Blogger,	Mean,	Deviation
1) Temple History	4.05	0.82
2) Candle procession history	3.95	0.82
3) Building a float	4.20	0.83
4) Tourism	4.30	0.80
Total	4.02	0.76

It can be seen that the satisfaction of travel bloggers has the highest level of satisfaction, 4.3, while the history of the candle parade has the lowest satisfaction level, 3.95.

2. eBooks,	Mean,	Deviation
1) Temple History	4.20	0.70
2) Candle parade history	4.20	0.77
3) Candle parade	4.40	0.76
4) Tourism	4.50	0.70
Total	4.32	0.67

It can be seen that the satisfaction of travel bloggers has the highest level of satisfaction at 4.3, while the history of the candle parade has the lowest level of satisfaction at 3.95.

The results of the test through Google Forms were given to the students online and then statistically calculated to find the mean and the standard deviation. The satisfaction with bloggers has an overall mean of 4.02 with a deviation of 0.76 and satisfaction with eBooks as a whole with a mean of 4.32 with a deviation of 0.67, showing that satisfaction with eBooks is greater than satisfaction with bloggers.

The overall satisfaction with bloggers was 4.02 with a deviation of 0.76 and satisfaction with eBooks in the overall sector with an average of 4.32 with a deviation of 0.67, showing that satisfaction with eBooks is greater than satisfaction with bloggers.

Conclusion and Discussion

The first research finding, in summary, found that: Conservation of Buddhist Lent candle carvings to be unique to Nakhon Ratchasima That must rely on cultural tourism to teach by the research on “The process of becoming a product of the candle parade tradition Ubon Ratchathani Province" by Krittayaphon Tantiset (2014) "Study of Buddhist Lent Traditions in Northeastern Thai Society". local wisdom in the candle parade festival Ubon Ratchathani Province” by Napaporn Hongpakdee and Suebpong Hongpakdee (2016)

The second research finding, in summary, found that: The management process of cultural tourism and appropriate tourism activities in line with the Sustainable Development Guidelines of Wat Nong Bua Rong community requires the participation of the community and temples according to the research on logistics management for tourism in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province by Takengsak Chaichan (2012) Community Tourism Development Guidelines With the participation of stakeholders in Nakhon Ratchasima Province, Rachada Kruatiwa (2011) has studied and approaches to develop tourism management potential. Wang Nam Khiao District Nakhon Ratchasima Province of Sirinan Pongnirundon, et al (2016)

The third research finding, in summary, found that: Learning the candle parade culture of Korat through online and multimedia media to promote tourism. The results showed that The overall satisfaction with bloggers is 4.02 with a deviation of 0.76 and satisfaction with ebooks in the overall sector is with a mean of 4.32 with a deviation of 0.67, indicating that Satisfaction with ebooks outweighs satisfaction with bloggers. But the satisfaction of such satisfaction was at a high level, similar to the study research for the development of multimedia computer lessons. for training teachers-teachers and training students in creating multimedia computer lessons by using the Authorware Professional program of Monchai Thienthong (1996). and publications for public relations of Ban Kang Wat community by Pensri Julakarn (2016), etc.

Recommendations

1. Research should be conducted to study and develop Thai cultural capital, in Buddhism, to promote cultural tourism throughout the Tai-Korat region.

2. This study suggests the need to establish a Buddhist Museum, specifically as a means of cultural communication for the Tai-Korat identity.

3. Future studies should investigate how Buddhist traditions and community activities can be used to promote both the mental and physical health of the elderly.

4. Since the study found overall satisfaction with e-books (mean 4.32) to be higher than satisfaction with bloggers (mean 4.02), future efforts to promote tourism should prioritize the development of high-quality e-books.

References

Chaichan, T. (2012). Logistics management for tourism in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. *Suranaree Journal of Social Science*, *6*(2), 17–33.

Hongpakdee, N., & Hongpakdee, S. (2016). A cost of lent candles: Local wisdom in the candle parade festival Ubon Ratchathani Province. *Executive Journal*, *36*(2), 62–78.

Kruatiwa, R. (2011). *Guidelines for community tourism development with the participation of stakeholders in Nakhon Ratchasima Province* [Research report]. Institute of Physical Education, Ang Thong Campus.

Maha Wirawong National Museum, Nakhon Ratchasima. (2020). *The well-known old tradition of Nakhon Ratchasima Province: Lent candle parade*. Fine Arts Department, Ministry of Culture. Retrieved November 21, 2022, from https://www.finearts.go.th/mahavirawongmuseum/view/12552-Awell-knownoldtraditionofNakhonRatchasimaprovince---Lentcandleparade

Nakhon Ratchasima Local Information Center. (n.d.). *Korat Candle Procession Festival*. Suranaree University of Technology. Retrieved November 21, 2022, from http://nm.sut.ac.th/koratdata/?m=detail&data_id.=2097

Pongnirundon, S., et al. (2016). Guidelines for developing tourism management potential in Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Graduate School of Management Studies, Khon Kaen University*, *9*(1), 234–259.

Supploy, O. (2020). *Buddhist Lent Festival*. Fine Arts Department, Ministry of Culture. Retrieved November 21, 2022, from https://www.finearts.go.th/literatu.readhistory/view/26109-LentFestival

Tantiset, K. (2014). The process of becoming a product of the candle parade tradition Ubon Ratchathani Province. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies Issue*, *3*(1), 137–150.

Author

Assistant Professor Dr. Patumvadee lumlert, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. Email: Patumvadeelumlert@gmail.com

Assistant Professor Dr. Sunsanee Maneechot, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University.

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี

ADMINISTRATION OF THE LOCAL CURRICULUM ON SERICULTURE AT BAN DON KHUN HUAI SCHOOL IN PHETCHABURI PROVINCE THROUGH A COMMUNITY-BASED APPROACH

นพรัตน์ พวงสังวาลย์, เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล, นิภา เพชรสม
NOPPARAT PHUANGSANGWAN, UAMPORN TOPANURUKKUN, NIPA PETSOM
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
FACULTY OF EDUCATION, PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY
จังหวัดเพชรบุรี
PHETCHABURI PROVINCE

Received: March 27, 2026
Revised: April 22, 2026
Accepted: April 28, 2026

บทคัดย่อ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการอนุรักษ์อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วยจึงได้ดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มี 7 ขั้นตอน ที่เรียกว่า PEDISEI Model for Local Curriculum Administration ประกอบไปด้วย 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน 2) การจัดตั้งคณะทำงานและการวางแผนบริหารหลักสูตรท้องถิ่น 3) การจัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่นตลอดทั้งตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น 4) การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน 5) การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน 6) การประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และ 7) การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการบริหารจากนักวิชาการหลายท่านและนำมาบูรณาการ พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย คือ บ้านดอนขุนห้วย และโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยเครื่องมือทุกชนิดมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนขุนห้วย 2) หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย 3) ต้นหม่อนที่บ้านดอนขุนห้วย 4) หนอนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย และ 5) ผลผลิตที่ได้จากหม่อนไหม 2. หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 1) โครงสร้างของหลักสูตร 2) คำอธิบายรายวิชา 3) หน่วยการเรียนรู้ และ 4) แผนการจัดการเรียนรู้ 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (M = 28.54, SD = 6.44) สูงกว่าก่อนเรียน (M = 21.43, SD = 6.94) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t(27) = 7.708, p < .001) โดยมีค่าเฉลี่ยส่วนต่างเท่ากับ 7.37 และมีความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 17.77 ของคะแนนเต็ม

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, หลักสูตรท้องถิ่น, หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย, การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ABSTRACT

The development of a local curriculum was undertaken to enable learners to study content that aligns with real-life problems and supports the need to preserve traditional occupations, particularly mulberry cultivation, sericulture, and silk weaving. Ban Don Khun Huai School therefore implemented a local curriculum entitled “Mulberry cultivation and sericulture in Ban Don Khun Huai” using a community-based approach. This was carried out through a seven-step process known as the PEDISEI Model for Local Curriculum Administration, which consists of; 1) Preparation of the educational institution and promotion of community participation, 2) Establishment of a working committee and planning of local curriculum administration, 3) development of local knowledge and the local curriculum, including curriculum quality validation, 4) Implementation of the local curriculum in collaboration with the community, 5) Supervision and monitoring of curriculum implementation with community involvement, 6) Evaluation of the curriculum implementation in collaboration with the community, and 7) Improvement and development of the local curriculum administration process with community participation.

This model was synthesized from various scholars’ concepts and integrated into a cohesive framework. The study was conducted in Ban Don Khun Huai community and Ban Don Khun Huai School in Phetchaburi Province. The sample group consisted of 32 participants: one school administrator, one head of academic affairs, two teachers, and 28 Grade 7 students. The research instruments included interviews and pre-test and post-test assessments. All instruments demonstrated content validity, with Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that: 1. The local knowledge on mulberry cultivation and sericulture in Ban Don Khun Huai consists of; (1) the history of Ban Don Khun Huai village, (2) mulberry cultivation and sericulture practices in the community, (3) mulberry plants in Ban Don Khun Huai, (4) silkworms in the community, and (5) products derived from mulberry cultivation and sericulture. 2. The local curriculum on mulberry cultivation and sericulture in Ban Don Khun Huai at Ban Don Khun Huai School comprises; (1) curriculum structure, (2) course description, (3) learning units, and (4) lesson plans. 3. The results of the curriculum implementation indicated that students’ post-test achievement scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level. The mean post-test score (M = 28.50, SD = 6.52) was higher than the pre-test score (M = 21.43, SD = 6.94), with t (27) = 7.17, p < .001. The mean gain score was 7.37, representing a learning progress of 26.88% of the total score. learning achievement was higher than

their pre-test scores, with an increase of 17.77 percent. The evaluation of the curriculum implementation indicated that the local curriculum was effective and consistent with the established principles and objectives.

Keywords: Local wisdom, local curriculum, Mulberry and silkworms at Ban Don Khun Huai, Community-Based Approach

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ได้กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรในมาตรา 27 วรรคสอง กำหนดไว้ว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : 8) จากข้อความที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่า สถานศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะต้องนำสาระการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) มาบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษา และนำสาระการเรียนรู้อีกส่วนหนึ่งจากสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษา จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สาระการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาบรรจุไว้ประมาณ 70% และส่วนที่ 2 สาระการเรียนรู้เพิ่มเติมจากท้องถิ่น ประกอบด้วยสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นประมาณ 30% ซึ่งเรียกส่วนที่ 2 ว่าสาระเพิ่มเติมหรือหลักสูตรท้องถิ่น (กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม, 2563)

การบริหารการศึกษาในระดับสถานศึกษามุ่งเน้นการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจัดว่าเป็นการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่มีความสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การจัดตั้งบุคลากรในชุมชนเป็นคณะทำงานและการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในการใช้ทรัพยากรในชุมชน การดำเนินงานการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมกันดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น การร่วมกันนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น การร่วมกันประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นตลอดทั้งการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานหลายเรื่อง เช่น ณัฐญาพร เสวตานนท์ (2565) ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนสตรีพังงา พบว่าปัญหาหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย การพัฒนาครู และการประเมินผล รวมถึงการขาดครูผู้สอนภาษาต่างประเทศ ขณะที่ความต้องการคือการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายที่เข้มแข็ง และระบบพัฒนาครูที่มีคุณภาพ โดยรูปแบบ STP Community Model มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ ปรเมศร์ แก้วดุก (2565) ที่พัฒนารูปแบบ PC CASE-CB 6 Steps ของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผล และมีความ

เป็นไปได้ในระดับมากที่สุด โดยชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยส่วนใหญ่สะท้อนประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แต่ยังมีช่องว่างสำคัญ ได้แก่ 1) การเน้นรูปแบบเชิงกระบวนการ โดยขาดการวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงลึก (tacit knowledge) 2) การขาดกลไกเชิงระบบในการสร้างความยั่งยืนของหลักสูตรในระยะยาว และ 3) การเชื่อมโยงระหว่างการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่ชัดเจนในเชิงผลลัพธ์ระดับชุมชน

บ้านดอนขุนห้วย ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นโครงการตามพระราชประสงค์ ซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เมื่อ พ.ศ. 2514 เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจนโดยจัดสรรที่ดินครอบครัวละ 15 ไร่ และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในรูปแบบหมู่บ้านสหกรณ์ ต่อมาได้มีการรวมกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม โดยเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองและส่งเส้นไหมให้โครงการศิลปาชีพ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการลงพื้นที่โครงการตามพระราชประสงค์ดอนขุนห้วยและการสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม พบว่าอาชีพดังกล่าวลดลงอย่างมาก เหลือเพียง 3 ครัวเรือน และคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนการขาดช่วงของการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่น อีกทั้งพื้นที่ยังเชื่อมโยงกับโครงการตามพระราชประสงค์ จึงมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ การที่ลูกหลานไม่สนใจสืบสานอาชีพเป็นสัญญาณของ “การตัดตอนทางวัฒนธรรม” ที่เสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาในระยะใกล้ หากไม่มีการแทรกแซงเชิงระบบ ความรู้เชิงช่างที่ถ่ายทอดผ่านเอกสารไม่ได้จะสูญหายไปพร้อมผู้ปฏิบัติ ส่งผลให้สูญเสียทั้งอาชีพ ทุนทางวัฒนธรรมของชาติ และโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ไม่อาจย้อนคืน ผู้ปกครองจึงต้องการให้นำองค์ความรู้ดังกล่าวเข้าสู่โรงเรียนเพื่ออนุรักษ์อาชีพ เนื่องจากองค์ความรู้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมเป็นความรู้ฝังลึกที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชน การใช้ “ชุมชนเป็นฐาน” จึงเหมาะสมที่สุด เพราะแหล่งเรียนรู้อยู่ในชุมชนและต้องอาศัยการปฏิบัติจริง รวมถึงการถ่ายทอดจากผู้มีประสบการณ์ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการของชุมชนและนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาอย่างแท้จริง

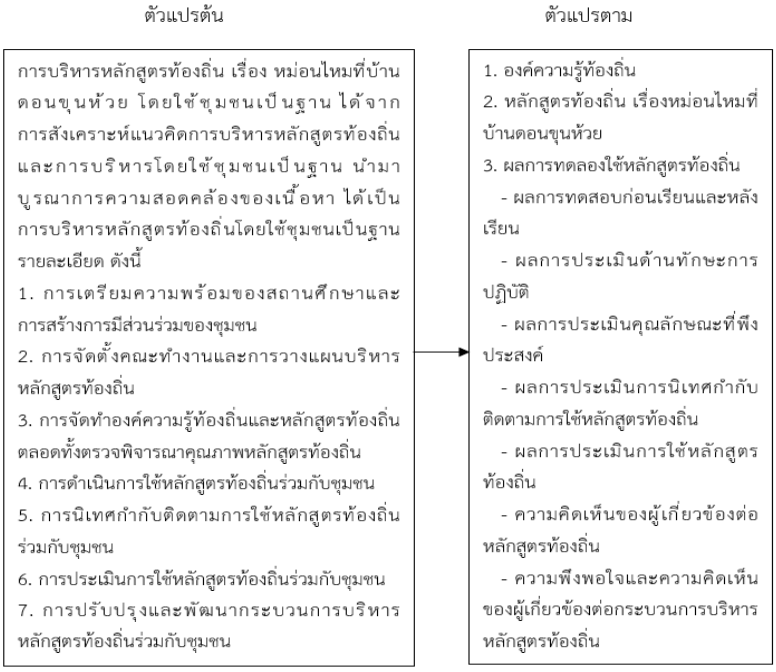
จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยตระหนักว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยผู้บริหารต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการบูรณาการเนื้อหาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมเข้าสู่หลักสูตร การจัดการเรียนรู้จากแหล่งจริงในชุมชน การพัฒนาครู และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่สะท้อนความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน พร้อมทั้งมีกลไกสนับสนุนความยั่งยืน เช่น การแต่งตั้งปราชญ์ชาวบ้านเป็นครูภูมิปัญญา การจัดแหล่งเรียนรู้ถาวร และการบรรจุหลักสูตรในแผนพัฒนาสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องหม่อนไหมของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและชุมชนเป็นฐานที่ได้จากการศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน นำมาสังเคราะห์ และบูรณาการเป็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งจริง เกิดความรักและภาคภูมิใจในชุมชน เห็นคุณค่าและสามารถสืบทอดภูมิปัญญา ต่อยอดสู่อาชีพได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้ตระหนักถึงบทบาทของการบริหารหลักสูตรในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย หมู่ที่ 5 ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาและผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น และ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จากงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน มาสังเคราะห์และบูรณาการเป็น การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ออกมาเป็น 7 ขั้นตอน รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรครูและนักเรียนในโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครู จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน บุคลากรในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน

3 คน ผู้ปกครองนักเรียน 1 คน หัวหน้าศูนย์หม่อนไหมฯ จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มหม่อนไหม และทอผ้า จำนวน 1 คน ประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลสารเทศของชุมชน 2) แบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 3) แบบสัมภาษณ์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4) แบบสัมภาษณ์ความต้องการของท้องถิ่น 5) แบบสัมภาษณ์องค์ความรู้ท้องถิ่น 6) แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ผลทดสอบความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84 7) แบบนิเทศฯ และ 8) แบบประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือวิจัยทุกฉบับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.67 - 1.00)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 7 ขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัย ได้จัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจกับคณะครูและผู้บริหารโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย เพื่อสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตลอดทั้งสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องเลือกโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วยเป็นโรงเรียนเป้าหมาย สร้างเครือข่ายและขอความร่วมมือกับผู้รู้ในชุมชน ผู้วิจัยและคณะครูโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการลงพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านดอนขุนห้วย ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และได้สนทนาซักถามผู้รู้เกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และได้ขอให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยด้วย ผู้รู้ในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน 1 คน ประธานกลุ่มหม่อนไหม และทอผ้า จำนวน 1 คน ประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน จัดทำแบบสัมภาษณ์ข้อมูลสารสนเทศของชุมชน และ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) อาจารย์ ดร.ยุพิน ยืนยง ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 2) ดร.อมรรัตน์ คันชัง ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล และ 3) นางสาวขวัญพัฒน์ โชติทิพยรัตน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) หลังจากปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด จัดทำแบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู ผู้นำชุมชน ประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด ประธานกลุ่มหม่อนไหม และทอผ้า ผู้ปกครองนักเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน และนักเรียน ผลที่ได้รับ คือ ได้ข้อมูลสารสนเทศของชุมชน ได้เครือข่ายความร่วมมือจากชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งคณะทำงานและการวางแผนบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายงานบริหารวิชาการ ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มหม่อนไหม และทอผ้า หัวหน้าศูนย์หม่อนไหมฯ และประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดำเนินการวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดสรร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร การจัดหาหรือเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และพัฒนาสื่ออย่างเพียงพอต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การวางแผนนิเทศกำกับติดตามประเมินผล และการวางแผนงานการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ผลที่ได้รับ คือ ได้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นและการวางแผนบริหารหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่นตลอดทั้งตรวจพิจารณาคุณภาพองค์ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่น

1. การสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของชุมชน ปัญหา และสิ่งที่ควรพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) แนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น 2) ความต้องการของท้องถิ่น 3) สิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และ 4) ศักยภาพของสถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1) การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด พบว่า ด้านจุดเด่น หมู่บ้านเป็นโครงการตามพระราชประสงค์ มีการสื่อสารคมนาคมที่สะดวกและดี ด้านจุดด้อย ขาดการพัฒนาอย่างจริงจัง ขาดการเอาใจใส่ ไม่มีช่องทาง ด้านโอกาส มีผู้นำทางสู่ตลาด ถ้าเราช่วยกันไปได้ไกล มีหน่วยงานสนับสนุน ด้านข้อจำกัด ค่าครองชีพสูง สังคมเปลี่ยน 2) การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่น โดยไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย และปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ด้านจุดเด่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหม ลายผ้าไหมมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านจุดด้อย ระบบน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกต้นหม่อนเพื่อนำไปเลี้ยงไหม ทำแล้วรายได้น้อย ด้านโอกาส อยากให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อรักษาสืบสานงานของโครงการตามพระราชประสงค์ตั้งแต่รากเหง้าถึงปลายกิ่งเพื่อให้มีรุ่นต่อรุ่น ด้านข้อจำกัด ปราชญ์ชาวบ้านมีจำนวนน้อยที่อยู่ในท้องถิ่น 3) การศึกษาและวิเคราะห์สิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เกี่ยวข้อง พบว่า ด้านจุดเด่น ทำให้เกิดหลักสูตรที่มีความเฉพาะและสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และความต้องการของชุมชนโดยสามารถดำเนินการในแนวทางร่วมกับหลักสูตรแกนกลางได้ ด้านจุดด้อย นักเรียนและผู้ปกครองยังไม่เข้าใจบริบทของสิ่งที่ต้องการศึกษาแบบชัดเจนจึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญของหลักสูตร ด้านโอกาส มีปราชญ์ชาวบ้านภายในชุมชนที่สามารถให้ความรู้จากพื้นฐานสู่การพัฒนาประยุกต์ได้และได้รับการสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และด้านข้อจำกัด ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาเรียนรู้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น โรงเลี้ยง 4) การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู พบว่า ด้านจุดเด่น ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานเป็นทีมของคณะครู ด้านจุดด้อย ด้านงบประมาณและขาดความยั่งยืนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านโอกาส สร้างอาชีพให้กับนักเรียนซึ่งถือเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ระหว่างเรียนและในอนาคตของนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญได้แสดงศักยภาพและเผยแพร่สู่สังคมภายนอก และด้านข้อจำกัด เวลาเรียนรู้ในสถานการณ์จริงเวลาเรียนอาจไม่เพียงพอตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 5) จัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยพิจารณาเลือกกลุ่มสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่เห็นว่าสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ด้านดังกล่าว และจัดทำแบบสัมภาษณ์องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย นำไปสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อนำมาข้อมูลมาจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนำมาใช้เป็นเอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่น (องค์ความรู้ท้องถิ่น)

2. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดระหว่างทาง ตัวชี้วัดปลายทางจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ท้องถิ่น จัดทำเป็นตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น นำผลที่ได้ดังกล่าวมาจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และจัดทำองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์

โครงสร้างเวลาเรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผน แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม คณะกรรมการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (ฉบับร่าง) ผลที่ได้รับ คือ ได้หลักสูตรท้องถิ่น(ฉบับร่าง) เอกสารประกอบหลักสูตร (องค์ความรู้ท้องถิ่น)

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน รายละเอียดดังนี้ 1) ทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย 2) การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เวลา 2 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องประวัติความเป็นมาหมู่บ้านดอนขุนห้วยเป็นหมู่บ้านในโครงการตามพระราชประสงค์หมู่บ้านสหกรณ์ดอนขุนห้วย ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนบ้านดอนขุนห้วย โดยมี นายเอกพนธ์ อมรทวิชกุล ผู้ใหญ่บ้านดอนขุนห้วย บรรยายเรื่องประวัติความเป็นมาหมู่บ้านดอนขุนห้วย และนายวัตธร ศรีล้ำ นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จ.กาญจนบุรี บรรยายเรื่อง ประวัติความเป็นมาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่บ้านดอนขุนห้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เวลา 2 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต้นหม่อน ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนจับกลุ่ม 5 กลุ่ม ทั้ง 5 กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ดูแลต้นหม่อน นักเรียนแต่ละกลุ่มไปยังแปลงต้นหม่อนพร้อมอุปกรณ์การเกษตร เพื่อศึกษาลักษณะของต้นหม่อน และดูแลแปลงหม่อนที่กลุ่มตนเองรับผิดชอบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต้นหม่อนที่บ้านดอนขุนห้วย ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนบ้านดอนขุนห้วย โดยมี นายสมปอง แตงเงิน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน นักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตจากปราชญ์ชาวบ้าน ในหัวข้อ เรื่อง พันธุ์หม่อนที่ปลูกในพื้นที่บ้านดอนขุนห้วย การขยายพันธุ์หม่อน และประโยชน์ของหม่อน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เวลา 1 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง ไหม ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ : เทคนิคการต่อเรื่องราว (Jigsaw) นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลตามหัวข้อดังนี้ กลุ่มที่ 1 เรื่อง การเตรียมพันธุ์ กลุ่มที่ 2 เรื่อง การเตรียมโรงเลี้ยง กลุ่มที่ 3 เรื่อง การเตรียมอุปกรณ์ กลุ่มที่ 4 เรื่อง การดูแล และกลุ่มที่ 5 เรื่อง การเก็บเกี่ยว สร้างแผนภาพความคิด (Mind Map) หรืออินโฟกราฟิกเกี่ยวกับหัวข้อของกลุ่ม แต่ละกลุ่มบันทึกข้อมูลที่ได้ลงในสมุด นักเรียนทุกคนสัมภาษณ์เพื่อนจากกลุ่มอื่นเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ และจดบันทึกเพื่อสรุปเนื้อหา 5 หัวข้อลงในใบงาน โดยร่วมมือกันทำ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เวลา 3 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง ไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนบ้านดอนขุนห้วย โดยมี นายสมปอง แตงเงิน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน นักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตจากปราชญ์ชาวบ้าน ในหัวข้อ เรื่อง การเตรียมพันธุ์ การเตรียมโรงเลี้ยง การเตรียมอุปกรณ์ และการดูแล พร้อมสรุปข้อมูลและบันทึกข้อมูลลงในใบงาน และนักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตจากปราชญ์ชาวบ้าน ในหัวข้อ เรื่อง การเก็บเกี่ยว พร้อมสรุปข้อมูลและบันทึกข้อมูลลงในใบงาน สอนโดย นางวราลี นาล้วน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เวลา 4 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง การสาวไหม ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนบ้านดอนขุนห้วย โดยมี นางวราลี นาล้วน บรรยายและสาธิต ในหัวข้อ เรื่อง การสาวไหม นักเรียนทุกคนฝึกปฏิบัติ การสาวไหม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้การช่วยเหลือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เวลา 1 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาชีพการ

ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยให้นักเรียนรับชมคลิปวิดีโอเรื่อง วิชาสังคมศึกษา เรื่อง อุปสงค์ อุปทาน คืออะไร? สรุปใน 5 นาที เรียนออนไลน์ EP.62 (YouTube) และร่วมกันอภิปรายคลิปวิดีโอเรื่อง วิชาสังคมศึกษา เรื่อง อุปสงค์ อุปทาน คืออะไร? สรุปใน 5 นาที เรียนออนไลน์ EP.62 (YouTube) นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่ออาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่ม 1: วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ อุปสงค์ กลุ่ม 2: วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ อุปทาน แต่ละกลุ่มเขียนปัจจัยลงบนแผ่นกระดาษชาร์ทโดยทำเป็นแผนภูมิหรือ Mind Map และให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการวิเคราะห์หน้าชั้นเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เวลา 3 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง การออกแบบลายและการทอผ้าไหม ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยให้ นายสมปอง แตงเงิน ปราชญ์ชาวบ้าน มาให้ความรู้เรื่องการออกแบบลายผ้าไหม นักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตจากปราชญ์ชาวบ้านในหัวข้อ เรื่อง การออกแบบลายผ้าไหมพื้นฐาน และฝึกปฏิบัติการออกแบบลายผ้าไหม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้การช่วยเหลือ และมีนางวราลี นาล้วน มาให้ความรู้เรื่องการทอผ้า นักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตจากปราชญ์ชาวบ้าน ในหัวข้อ เรื่อง การทอผ้าไหม จากปราชญ์ชาวบ้าน และฝึกปฏิบัติการทอผ้าไหม ปราชญ์ชาวบ้านคอยให้การช่วยเหลือ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เวลา 2 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่อง การแปรรูปหม่อน ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยลงมือฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิต เรื่องการทำแยมมัลเบอร์รี่ นักเรียนจับคู่กัน ฝึกปฏิบัติการทำแยมมัลเบอร์รี่ ครูคอยให้การช่วยเหลือ และนักเรียนรับฟังการบรรยายและสาธิตเรื่องการทำน้ำมัลเบอร์รี่ นักเรียนจับคู่กัน ฝึกปฏิบัติการทำน้ำมัลเบอร์รี่ ครูคอยให้การช่วยเหลือ 3) แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง คือ ศึกษาหลักการเขียนและสร้างแบบทดสอบปรนัย วิเคราะห์จำนวนข้อสอบโดยพิจารณาความสำคัญของจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ ผลที่ได้รับ คือ ได้ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน รายละเอียดดังนี้ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) จัดทำปฏิทินการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 3) จัดทำแบบการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 4) คณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานดำเนินการตรวจเยี่ยมและการสังเกตในชั้นเรียน การสอนแนะ(Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน สนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ และ 5) จัดทำรายงานสรุปการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผลที่ได้รับ คือ ได้ข้อมูลการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน รายละเอียดดังนี้ 1) โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายงานบริหารวิชาการ ครูผู้สอน ตัวแทนนักเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมดอนขุนห้วย 2) การสร้างแบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี นำแบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ผลที่ได้รับ คือ ได้ผลการประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน นำผลการประเมินการใช้หลักสูตรนำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสิ่งที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทหรือสภาพของสถานศึกษาและชุมชน ผลที่ได้รับ คือ ได้แก้ไขข้อมูล วิธีการ และเนื้อหาสาระที่บกพร่อง เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และแบบประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย หมู่ที่ 5 ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่ามี 5 บท รายละเอียดดังนี้ บทที่ 1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนขุนห้วย บทที่ 2 หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย บทที่ 3 ต้นหม่อนที่บ้านดอนขุนห้วย บทที่ 4 หนอนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย และ บทที่ 5 ผลผลิตที่ได้จากหม่อนไหม

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผลการจัดทำองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีองค์ประกอบของหลักสูตร 9 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างเวลาเรียน การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียน 2) ผลการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติความเป็นมา (แหล่งเรียนรู้: ศาลาทรงงาน และศูนย์เรียนรู้หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ ดอนขุนห้วย สื่อ: ผ้าไหม) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ต้นหม่อนที่บ้านดอนขุนห้วย (แหล่งเรียนรู้: แปลงหม่อนภายในโรงเรียน สื่อ: ต้นหม่อน) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ไหมที่บ้านดอนขุนห้วย (แหล่งเรียนรู้: โรงเลี้ยงไหมของปราชญ์ชาวบ้าน สื่อ: ไหม ใบหม่อน กระดงเลี้ยง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสาวไหม (แหล่งเรียนรู้: บ้านของปราชญ์บ้าน สื่อ: อุปกรณ์ในการสาวไหมของปราชญ์ชาวบ้าน เส้นไหม ผ้าไหม กี่ทอผ้า) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การแปรรูปหม่อนไหม (แหล่งเรียนรู้: ห้องเรียน สื่อ: อุปกรณ์ในการแปรรูป ผลหม่อน(มัลเบอร์รี่) 3) ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีการทำแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง มีจำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาหมู่บ้านดอนขุนห้วยและประวัติความเป็นมาหม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ต้นหม่อน ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ต้นหม่อนที่บ้านดอนขุนห้วย ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ไหม ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การสาวไหม ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 4 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ใช้เวลาในการ

เรียน จำนวน 1 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การออกแบบลายและการทอผ้าไหม ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 3 ชั่วโมง และ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง การแปรรูปหม่อน ใช้เวลาในการเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 28 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	M	S.D.	t	p	α
ก่อนเรียน (Pre-test)	28	40	53.57	21.43	6.94			
หลังเรียน (Post-test)	28	40	71.34	28.54	6.44			
ความก้าวหน้า			17.77	7.37	4.88	7.708*	.000	0.840

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี มีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างชัดเจน โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่า μ = 21.43, σ = 6.94 คิดเป็นร้อยละ 53.57 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน มีค่า μ = 28.54, σ = 6.44 คิดเป็นร้อยละ 71.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(27) = 7.708$, $p < .001$) คะแนนเฉลี่ยร้อยละของความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.77

ผลการประเมินด้านทักษะการปฏิบัติ และการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยผู้วิจัย ทีมวิจัย และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้ ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 คน ในการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี มีคะแนนรวมทั้งหมด 20 คะแนน ผลการประเมินนักเรียนในภาคปฏิบัติ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวม μ = 3.59, σ = 3.64 อยู่ในระดับดีมาก

ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในภาพรวม อยู่ ในระดับดีมาก (μ = 4.54, σ = 3.76)

ผลการประเมินการนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลการประเมินการนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในภาพรวม อยู่ ในระดับดีมาก (μ = 3.62, σ = 0.49)

ผลการประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ประเมินโดย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ประธานกลุ่มหม่อนไหมฯ ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานสหกรณ์การเกษตรดอนขุนห้วย จำกัด และตัวแทนนักเรียน พบว่า ผลการประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง

หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ด้านความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 4.62, σ = 0.63)

ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า 1) หลักสูตรโดยรวมมีความเหมาะสม แต่ควรเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการตลาด การบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงกับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ขององค์ความรู้กับวิถีชีวิตของครอบครัวและชุมชน ตลอดจนบรรจุสาระด้านการตลาด การตั้งราคาสินค้า การออกแบบโลโก้ และการสร้างแบรนด์ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม 2) ควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการใช้ปัญหาเป็นฐาน และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ 3) สื่อการสอนควรมีความทันสมัย หลากหลาย เช่น วิดีทัศน์ อินโฟกราฟิก และเทคโนโลยีเสมือนจริง พร้อมจัดหาอุปกรณ์ที่เพียงพอ 4) เวลาเรียน 20 ชั่วโมงจะเหมาะสม แต่ควรเพิ่มเวลาในบางหน่วยที่ต้องฝึกทักษะเชิงลึก โดยเฉพาะการสาวไหมและการแปรรูป ควรขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังนักเรียนประถมปลายและผู้ปกครอง 5) ควรต่อยอดหลักสูตรให้สามารถพัฒนาเป็นอาชีพในครัวเรือน วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 6) ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริม เช่น การออกแบบลายผ้าไหม การทอผ้า การแปรรูปผลผลิต การทำบัญชีเบื้องต้น และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 7) ปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผล ติดตามผู้เรียนหลังจบหลักสูตร และ 8) เพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เป็นต้นแบบ ส่งเสริมอาชีพที่มีความยั่งยืน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับชุมชน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อแยกพิจารณารายขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความพึงพอใจสูงสุด อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่นตลอดทั้งตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มาก ด้านความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อแยกพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องหม่อนไหมช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องหม่อนไหมช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน และกระบวนการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมและเป็นระบบ อยู่ในระดับ มากที่สุด และน้อยที่สุด ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องหม่อนไหมสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับ มาก ความพึงพอใจต่อกระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (μ = 4.45, σ = 0.17)

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษา ชุมชนบ้านดอนขุนห้วยมีองค์ความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การสาวไหม การทอผ้าไหม และการแปรรูปหม่อนไหม ที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน ซึ่งส่งผลให้ได้องค์ความรู้ท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 1) ประวัติความเป็นมาหมู่บ้านดอนขุนห้วย 2) หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย 3) หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย 4) หนอนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย และ 5) ผลผลิตที่ได้จากหม่อนไหม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ คธาวุฒิ สมทรง (2563) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทับสะแก ของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทับสะแก ของโรงเรียนวัดหนองหอย ประกอบด้วย 1) สายพันธุ์ของมะพร้าวทับสะแก มี 3 สายพันธุ์ คือ (1) พันธุ์มลายูสีเหลืองต้นเตี้ย (2) พันธุ์สวีลูกผสม และ (3) พันธุ์พวงทอง 2) ผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวทับสะแก แบ่งเป็น 5 ประเภท ประกอบด้วย (1) การทำน้ำตาลมะพร้าว (2) การทำน้ำมันมะพร้าว (3) การทำเครื่องจักสานจากก้านทางมะพร้าว (4) การทำโคมไฟจากกะลามะพร้าว และ (5) การทำอาหารพื้นบ้านจากมะพร้าว ประกอบด้วย แกงเหมงมะพร้าว แกงส้มยอดมะพร้าวอ่อน น้ำพริกมะพร้าวคั่ว ข้าวต้มมัดใต้ ขนมเข่งมะพร้าวอ่อน ขนมย่างมะพร้าวอ่อน และข้าวหลามมะพร้าวอ่อน

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์และมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าหมาย/จุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น 4) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) โครงสร้างเวลาเรียน 6) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 7) คำอธิบายรายวิชา 8) หน่วยการเรียนรู้ และ 9) แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กณิจฐิมญศ์ ลิมปนารมณ์. (2565) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง รำมังคละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง รำมังคละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง รำมังคละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง รำมังคละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักการ จุดมุ่งหมาย ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ตารางวิเคราะห์การเรียนรู้และเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผล และผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร้อยละของความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น 17.77 มีทักษะการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ สีทอง (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองโบราณบางพาน รายวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ด้านความรู้มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทักษะการปฏิบัติงานมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.50 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนร้อยละ 95.45 ถึง 100 มีคุณลักษณะด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย ความสามัคคี และมีจิตสาธารณะ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หม่อนไหมที่บ้านดอนขุนห้วย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์และมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งคณะทำงานและการวางแผนบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่นตลอดทั้งตรวจพิจารณาคุณภาพองค์

ความรู้ท้องถิ่นและหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน ขั้นตอนที่ 6 การประเมินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และขั้นตอนที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน มีค่าความพึงพอใจต่อกระบวนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรเมศร์ แก้วดุก (2565) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี 6 ขั้นตอน ที่เรียกว่า PC CASE-CB 6 Steps ประกอบไปด้วย (1) การวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Planning) (2) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Create) (3) การตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Check) (4) การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Apply) (5) การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Supervision) และ (6) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Evaluate) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ มากที่สุด

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนปัจจัยความสำเร็จสำคัญในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งช่วยขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านช่วยเสริมความเข้มแข็งของหลักสูตร ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ตามแนวคิดการเรียนรู้ตามบริบทและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ขณะที่กระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ช่วยสะท้อนผลและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ปัญหาการประสานงานระหว่าสถานศึกษากับชุมชนจากความแตกต่างด้านเวลาและภารกิจ รวมถึงข้อจำกัดของตารางเรียนที่ไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ฤดูกาลผลิตหม่อนไหม ตลอดจนความพร้อมของบุคลากรในการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยจัดประชุมร่วมกับชุมชนล่วงหน้า ปรับตารางเรียนให้ยืดหยุ่น และพัฒนาศักยภาพครูผ่านการเรียนรู้ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยสรุป การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษา สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทจริง ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การวางแผน การออกแบบ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสามารถต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการบูรณาการสาระการเรียนรู้เรื่อง “หม่อนไหม” เข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในลักษณะการจัดการ

เรียนรู้ฐานโครงงาน (Project-Based Learning) ตลอดจนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น โรงเรือนเลี้ยงไหม เพื่อใช้เป็นฐานการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาติดตามผลในระยะยาว (1–3 ปี) เพื่อประเมินความยั่งยืนของการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ โดยเฉพาะในด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และการสืบทอดอาชีพของผู้เรียน รวมทั้งควรศึกษาผลกระทบของหลักสูตรในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่ครอบคลุม นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทพื้นที่อื่น โดยใช้แนวคิดการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และพัฒนาเป็นรูปแบบหรือแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งสามารถขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กณิจฐิมญศ์ ลิมปนารมณ์. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง รำมังคละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับรวมการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562)*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม. (2563). *ชุดฝึกปฏิบัติการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

คธาวุฒิ สมทรง. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทับสะแก ของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

ณัฐญาพร เสวตานนท์. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสตรีพังงา. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *4(3),* : 32-49.

ปรเมศร์ แก้วดุก. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี).

สามารถ สีทอง. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมืองโบราณบางพาน รายวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).

ผู้เขียนบทความ

ว่าที่ ร.ต.นพรัตน์ พวงสังวาลย์ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี Email: nopparat.pua@mail.pbru.ac.th

อาจารย์ ดร.เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล อาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี Email: Uamporn.Top@mail.pbru.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร.นิภา เพชรสม อาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี Email: Nipa.petsom@gmail.com

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ได้เปลี่ยนชื่อจากวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามประกาศคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ 26/2563 วันที่ 30 ธันวาคม 2563 เปลี่ยนเป็น **วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ Jayaphruekpirom** โดยเผยแพร่ตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องจากวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ซึ่งบทความทุกเรื่องจะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างน้อย 2 คน โดยมีรูปแบบการกลั่นกรองบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับการนำเสนอผลงานวิจัย งานวิชาการหรือความเห็นทางวิชาการใหม่ ๆ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ ความคิดเห็นจากการศึกษาค้นคว้า การวิจัย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบริบทต่าง ๆ ของวิทยาการที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นข้อมูลในการศึกษา การค้นคว้าทางวิชาการของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม–เมษายน ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม–สิงหาคม และฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน–ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำหรับคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงอันก่อเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

การพิจารณาบทความ

1. บทความที่ตีพิมพ์ลงวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ต้องเป็นบทความใหม่ที่อยู่ในขอบเขตสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (Political Science and Public Administration) ภาษาและวรรณกรรม (Language and Literature) และการศึกษา (Education) และหรือที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้
2. บทความต้องไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ๆ
3. บทความต้องผ่านการพิจารณาและประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาอย่างน้อย 2 คน ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review)

4. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นข้อคิดของผู้เขียนเท่านั้น และผู้เขียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น

5. บทความที่ตีพิมพ์ มี 3 ประเภท ดังนี้

5.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการนำเสนอผลการศึกษา หรือการค้นคว้าอย่างมีระบบ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่มีการนำเสนอความรู้ทั่วไปที่เขียนขึ้นจากการสังเคราะห์ พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน ประกอบด้วยบทนำ เนื้อหา และสรุป

5.3 บทความวิจารณ์ (Review Article) เป็นบทความที่วิจารณ์หนังสือและการนำเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน ประกอบด้วยภาพปกหนังสือ ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ เนื้อหา และข้อเสนอแนะแนวทางการเลือกหนังสือ

การส่งบทความ

ผู้เขียนบทความต้องส่งแบบรับรองประกอบการพิจารณาบทความมาพร้อมกับบทความ ดังนี้

1. แบบเสนอต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ (เอกสาร 4)
2. แบบรับรองบทความวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษา (เอกสาร 5 กรณีนักศึกษา)
3 แบบตรวจสอบบทความ (เอกสาร 6 หรือ เอกสาร 7 หรือ เอกสาร 8 ตามลักษณะบทความ)

หากรูปแบบการพิมพ์บทความไม่เป็นไปตามกำหนดของการเตรียมต้นฉบับและแบบฟอร์มบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ รวมทั้งไม่นำส่งแบบรับรองดังกล่าว กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณาบทความ

การติดต่อวารสาร

กองบรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทรศัพท์: 044-009009 ต่อ 3620-3624 และ 3628
โทรสาร: 044-254103 E-Mail: jppj@nrru.ac.th

การเตรียมต้นฉบับ

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์บทความต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft word) ใช้อักษร TH SarabhanPSK กระดาษขาว B5 ตั้งค่ากระดาษหน้าเดียว โดยเว้นหัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 2.5 เซนติเมตร กั้นซ้าย 2 เซนติเมตร กั้นขวา 1.5 เซนติเมตร พิมพ์เว้นวรรคหรือช่องว่าง 1 เคาะ ระยะห่างบรรทัด 1 เท่าปกติ และจัดข้อความกระจายแบบไทย (Thai Distributed)

วารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์กำหนดให้บทความมีความยาวอยู่ระหว่าง 8-15 หน้ากระดาษ โดยมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 โดยเนื้อหารูปภาพและตาราง กรณีที่บทความไม่เป็นไปตามกำหนดกองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณา

องค์ประกอบและการเรียงลำดับหัวข้อในบทความ

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่และหนาทั้งหมด โดยชื่อเรื่องภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 18 point ส่วนชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 16 point

2. ชื่อผู้เขียน (Author) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ระบุชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์เฉพาะชื่อ-นามสกุลเท่านั้น กรณีที่มีผู้ร่วมวิจัยมากกว่า 6 คน ให้ระบุชื่อผู้วิจัยคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคณะ” ชื่อผู้เขียนภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 16-point ส่วนชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 14-point

2.2 ระบุชื่อหน่วยงาน โดยระบุรายละเอียดของผู้เขียนแต่ละคน ประกอบด้วยหน่วยงานที่สังกัดและจังหวัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยชื่อหน่วยงานและจังหวัดภาษาไทยใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ส่วนชื่อหน่วยงานและจังหวัดภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 12-point

3. บทคัดย่อ (Abstract) มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บทความต้องนำเสนอบทคัดย่อภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ กำหนดให้มีจำนวนคำระหว่าง 200-300 คำ โดยเรียงลำดับการเขียนบทคัดย่อตามความสำคัญ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย

3.2 คำว่า “บทคัดย่อ” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 16-point ชิดขอบด้านซ้าย

3.3 คำว่า ABSTRACT ใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และหนาขนาด 16-point ชิดขอบด้านซ้าย

3.4 รายละเอียดเนื้อหาในบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติขนาด 14 point

4. คำสำคัญ (Keywords) มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ระบุคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง จำนวน 3-5 คำ ใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติขนาด 14-point

4.2 คำว่า “คำสำคัญ” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ชิดขอบด้านซ้าย ตามด้วยเครื่องหมาย (:) หลังเครื่องหมาย (:) ให้เว้นวรรค 1 ส่วนระหว่างคำให้เว้นวรรค 2 วรรค

4.3 คำว่า “Keywords” ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนาขนาด 14-point ชิดขอบด้านซ้าย ตามด้วยเครื่องหมาย (:) หลังเครื่องหมาย (:) ให้เว้นวรรค 1 ส่วนระหว่างคำใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น หลังเครื่องหมายจุลภาคให้เว้นวรรค 1 วรรค

5. เนื้อหา (Text) หัวข้อใหญ่ใช้ตัวอักษรพิมพ์หนา TH SarabunPSK 16-point ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาใช้ตัวอักษรพิมพ์ปกติ TH SarabunPSK 14-point ส่วนประกอบการเขียนแบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

5.1 บทความวิจัย มีส่วนประกอบดังนี้

5.1.1 บทนำ

5.1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.3 สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

5.1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (การทบทวนวรรณกรรม หรือภาพประกอบกรอบแนวคิด)

5.1.5 วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์)

5.1.6 ผลการวิจัย (หากมีตารางควรระบุตารางที่ ใช้อักษรหนาชิดขอบด้านซ้าย ส่วนภาพประกอบควรเป็นภาพชัดเจนและใช้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น โดยระบุภาพที่ และที่มาของภาพ)

5.1.7 อภิปรายผล

5.1.8 ข้อเสนอแนะ (ระบุข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป)

5.1.9 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี ต้องระบุชื่อทุน หรือแหล่งทุนหรือผู้ให้การสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย)

5.1.10 เอกสารอ้างอิง (ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA แบบระบบนาม-ปี การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ไว้ข้างหน้าหรือท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง ส่วนการอ้างอิงท้ายบทความผู้เขียนจะต้องรวบรวมเอกสารทั้งหมดที่อ้างอิงและจัดเรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง)

5.2 บทความวิชาการ มีส่วนประกอบดังนี้

5.2.1 บทนำ (หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขต คำนิยามศัพท์)

5.2.2 เนื้อหา (การสังเคราะห์)

5.2.3 สรุป

5.2.4 เอกสารอ้างอิง

5.3 บทความวิจารณ์ มีส่วนประกอบดังนี้

5.3.1 ภาพปกหนังสือ

5.3.2 ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ (เนื้อหาควรเขียนให้ชัดเจนเกี่ยวกับชื่อหนังสือ ชื่อผู้เขียนหนังสือ จัดพิมพ์โดย จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ และเลข ISBN)

5.3.3 บทนำ

5.3.4 เนื้อหา (การวิจารณ์หนังสือ)

5.3.5 ข้อเสนอแนะ

5.3.6 เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในบทความ

กองบรรณาธิการวารสารชัยพฤกษ์ภิรมย์ได้กำหนดรูปแบบการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA Style และรูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบระบบนาม-ปี (Name-Year System) โดยจะแสดงไว้ในหน้ารายการอ้างอิง รวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงเฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น และจัดเรียงรายการตามลำดับชื่ออักษรผู้แต่ง

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงผู้แต่ง 1-2 คนให้ระบุทุกคน หากมีผู้แต่งตั้งแต่ 3-6 คน การเขียนอ้างอิงครั้งแรกจะต้องเขียนให้ครบทุกคนโดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยคำว่า “และ” ส่วนการอ้างอิงในครั้งต่อมาให้เขียนย่อ ชื่อผู้แต่ง 1 คน ตามด้วยคำว่า “และคณะ” คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาคและตามด้วยปีพิมพ์ ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556)

พิชญาวี ทองกลาง (2560, น. 66-72)

ชุมชนวิจัย (สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2562)

Fairclough (1995, p. 59)

Gersten, Baker and Loyed (2000, pp. 9-10)

2. การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

ตัวอย่าง

(เรไร สุวีรานนท์, 2562, น. 98)

(อภินันท์ สุวรรณรักษ์, 2554, น. 76-77)

(ชุมชนวิจัย, สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2562)

(Cronbach, 1990, pp. 202-204)

(Interview, June 19, 2019)

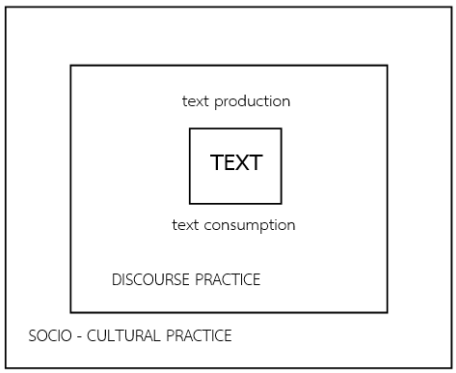
การอ้างอิงให้เพิ่มเครื่องหมายจุลภาคต่อจากปีพิมพ์ตามด้วยตัวอักษรย่อของหน้า โดยใช้อักษรย่อ น. และ p. (อ้างหน้าเดียว) และ pp. (อ้างมากกว่า 1 หน้า) อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ

การอ้างอิงที่มาของภาพประกอบ

ภาพประกอบอาจเป็นภาพที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเองหรือนำมาจากแหล่งอื่น ๆ ให้จัดภาพประกอบกึ่งกลางกระดาษ ส่วนคำว่า “ภาพที่” ให้พิมพ์อักษรหนาชิดขอบด้านซ้าย หากชื่อภาพยาวเกินกว่า 1 บรรทัด ให้พิมพ์บรรทัดที่สองตรงกับคำแรกของชื่อภาพ ดังนี้

1. การอ้างอิงภาพประกอบที่นำมาจากแหล่งอื่น ให้ระบุแหล่งที่มา แล้วนำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ

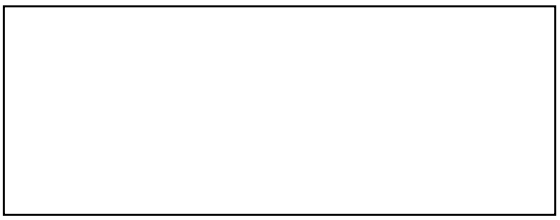
ตัวอย่าง

ภาพที่ 1 กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม (the three dimensional framework)
ที่มา: Fairclough (1995b, 59)

2. การอ้างอิงภาพประกอบที่ผู้เขียนถ่าย หรือวาด หรือสร้างสรรค์ขึ้นเอง ให้ระบุที่มาว่าถ่ายเมื่อวันที่เท่าไร ณ สถานที่ใด เพื่อแสดงความเป็นลิขสิทธิ์ โดยไม่ต้องนำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ

ตัวอย่าง

ภาพที่ 2 ชื่อภาพตัวอักษรปกติ
ที่มา: พิชญาวี ทองกลาง ถ่ายเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การอ้างอิงท้ายบทความ

อ้างอิงตามรูปแบบ APA Style โดยบรรทัดแรกของแต่ละรายการต้องพิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หากรายการอ้างอิงนั้นพิมพ์ไม่จบในบรรทัดเดียวให้พิมพ์ต่อบรรทัดที่ 2 โดยเว้นระยะเข้าไป 7-9 อักษรหรือเยื้องประมาณ 1.5 ซม. การเว้นวรรคตามเครื่องหมายทับ (/) ส่วนการเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก-กฮ และภาษาอังกฤษ A-Z ดังนี้

1. การอ้างอิงหนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่).//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กำชัย ทองหล่อ. (2550). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1977).

โชษิตา มณีใส (2553). *การใช้ภาษาไทยเพื่อประสิทธิผล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผจงวาด พูลแก้ว, พัชณี ปี่เพราะ และสุวรรณี โสประดิษฐ์. (2551). *การเขียนเรียงความจดหมาย.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (3th ed.). New York: Harper & Collings.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language.* London: longman.

2. การอ้างอิงวารสาร

2.1 วารสารฉบับพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร,/เลขปีที่(เลขฉบับที่),*/น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า.

2.2 วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร,/เลขปีที่(เลขฉบับที่),*/น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า.//สืบค้นเมื่อวัน/เดือน/ปี,/จาก/http://www.xxxxxxxxxx

ตัวอย่าง

วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ก. (2559). ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างความเป็นชาย–ความเป็นหญิงในหนังสือชุด “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก”. *รมยสาร, 14(3),* น. 29–33.

ชำนาญ ชูรัตน์. (2561). ประสิทธิผลการให้บริการโรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 6(2),* น. 16-24.

Al-Matari, E. M., Swidi, A. K., & Fadzil, F. H. (2014). The Measurement of Firm Performance’s Dimension. *Asian Journal of Finance & Accounting, 6(1),* pp. 24-49.

Choorat, C. (2017). Efficiency in Service Operation of Phatthalung Hospital. *Journal of Administrative and Management, 6(2),* pp. 16-24.

3. การอ้างอิงรายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(รายงานผลการวิจัย).//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภูสิทธิ์ ขันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

JabJone, S., Jabjone, S., & Tawkaew, P. (2018). *The study of demand and supply factors that influence to Buddhist art tourism in amphur Pak Thong Chai, Nakhon Ratchasima province* (Research report). NakhonRatchasima: NakhonratchasimaRajabhat University.

Khantikun, P. (2010). *Political participation patterns of people in Dusit district, Bangkok* (Research report). Bangkok: SuanSunandhaRajabhat University.

4. การอ้างอิงเอกสารการประชุมวิชาการ

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน หรือ In/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.).//*ชื่อการประชุม*/(น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เฉลิมชัย มนูเสวต. (2560). ครูผู้นำ:บทบาทเชิงก้าวหน้าของครู. ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมื่แสน (บ.ก.), *ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ* (น. 63-78). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพรัตน์ น้อยเจริญ. (2558). “ครูคือใคร” : มโนอุปลักษณ์ครูในบทเพลงไทย. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53* (น. 933-941) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

5. การอ้างอิงวิทยานิพนธ์

5.1 การอ้างอิงแบบรูปเล่ม

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย).

5.2 การอ้างอิงแบบอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*/(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย).//สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/จาก//http://www.xxxxxxxxxx

ตัวอย่าง

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2558). *ภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่งในวาทกรรมสาธารณะ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ. (2559). *พลังภาษาในวาทกรรมของเสกสรร ประเสริฐกุล* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=91&RecId=67676&obj_id=371807&showmenu=no

Boonarkas, W. (2013). *The Effects of the STAD Cooperative Learning Technique towards Learning Achievement and Critical Thinking Skills in Mathematics of Pratomsuksa6 Students* (Master of Education, RambhaiBarniRajabhat University).

6. การอ้างอิงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*.//สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/จาก//http://www.xxxxxxxxxx

ตัวอย่าง

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). *การพัฒนานักศึกษาสู่ Thailand 4.0.* สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2560, จาก http://www.moe.go.th/mobile1/viewNews.php?nCatId=news_act&moe_mod_news_ID=46900

Charoensethasil, T. (2016). *Student development to Thailand 4.0.* Retrieved 4 March 2017, from http://www.moe.go.th/mobile1/viewNews.php?nCatId=news_act& moe_mod_news_ID=46900 (In Thai)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 044-256103